

MASTERARBEIT | MASTER'S THESIS

Titel | Title

Selected Folk Songs in the Centre of Conflict
Focus on the Armenian Minority in Turkey

verfasst von | submitted by

Jeanette Kilicci BA

angestrebter akademischer Grad | in partial fulfilment of the requirements for the degree of
Master of Arts (MA)

Wien | Vienna, 2024

Studienkennzahl lt. Studienblatt |
Degree programme code as it appears on the
student record sheet:

UA 066 836

Studienrichtung lt. Studienblatt | Degree pro-
gramme as it appears on the student record
sheet:

Masterstudium Musikwissenschaft

Betreut von | Supervisor:

Univ.-Prof. Dr. Christoph Reuter M.A.

"I have endured this for long enough. [...] Enough of this torment! [...] I pity my young age and my blossomed enthusiasm. I am losing my mind, I am going mad, but all in vain-"

Gomidas Vartabed in his letter from August 28, 1895

Acknowledgments

I would like to express my heartfelt gratitude to my parents, Anita and Jacques, for their invaluable support and understanding, particularly in regard to my decision to pursue this field of study and select this subject for my thesis, which has often been met with significant prejudice. I would like to dedicate this thesis to their unwavering support, shared interest, and enabling me to gain a deeper understanding of language and culture. I am grateful for offering me the opportunities they themselves did not have, due to socioeconomic challenges, discrimination, adversity, and environmental obstacles that prevented them from pursuing higher education. I am convinced that they would have become distinguished scientists if they had been afforded the opportunity to do so.

Furthermore, I would like to express my gratitude to Susana Moreno Flores, who has played a pivotal role in my academic journey and provided invaluable motivation, for enabling me to pursue my studies at the university level. Without her assistance, I would not have been able to embark on this endeavour.

I am immensely grateful to Christoph Reuter, who is not only an excellent musicology professor, but also the most exemplary supervisor I could have ever imagined. I would like to express my gratitude to him for the enlightening discussions we had, for demonstrating the systematic aspects of musicology, and for illustrating how scientific inquiry could be both intellectually engaging and enjoyable. I would also like to express my gratitude to him for his motivation and, in particular, for his patience.

Furthermore, I would like to thank August Schmidhofer, a professor I had always wished to be part of my thesis journey, for his invaluable participation and support. He responded promptly to my questions and provided guidance when I needed it the most, even from Madagascar.

Moreover, I would like to express my gratitude to Melanie Malzahn, who displayed a profound interest in the linguistic elements of this thesis and provided invaluable assistance. Furthermore, she provided motivation during periods of adversity, encouraging perseverance and

offering empathetic support when concerns were voiced. Her guidance has proved invaluable in helping me to navigate the complexities of the multilingual elements present in this thesis.

I am grateful to Ulrich Morgenstern, who was available for impromptu Zoom meetings when I experienced doubt regarding my thesis.

I would like to extend my gratitude to Sezar and Janet Avedikyan for their invaluable assistance during my research visit to Armenia. Their insights into non-Western perspectives through discourse were particularly enlightening. Furthermore, I would like to express my gratitude to Diran Lokmagözyan, whom I also met in Armenia. I am especially indebted to him for his insightful conversations and for providing me with books for my thesis and introducing me to Marina Mousheghian, member of staff at the Library of the Near East Art Museum and State Museum of Literature and Art in Yerevan. I am grateful to her for affording me the status of a fellow student and for granting me access to the library's resources, which enabled me to pursue this extensive field of study in greater depth.

My gratitude extends to all those who participated in the recording of folk songs, acted as subjects for the experiments, and took part in interviews, thereby offering insights into their perception and stories.

Finally, I would like to express my gratitude to all those who supported me unwaveringly throughout the process of writing this thesis. I am indebted to my friends, who listened to my concerns and most importantly, my challenges with great empathy. I am grateful to all those who encouraged me and provided invaluable guidance, without which this interdisciplinary work would not have been possible.

Acknowledgments/Teşekkür (Turkish)

Ebeveynlerime, Anita ve Yakup'a çoğunlukla önyargı ile algılanan bu konuyu, tezim için seçme kararımı ve bu konuda çalışmalarımı, sebat ve kararlılıkla sürdürmemde paha biçilmez desteklerinden dolayı, müteşekkirim. Bu tezi, onların sarsılmaz desteğine, ortak ilgisine ve dil ve kültür hakkında daha derin bir anlayış kazanmamı sağlamaya adanmış istiyorum. Bana sağladıkları fırsat için minnettarım, çünkü sosyoekonomik zorluklar, ayrımcılık, sıkıntı ve yüksek öğrenime devam etmelerini engelleyen çevresel engeller nedeniyle aynı fırsata sahip değillerdi. Eğer kendilerine bu fırsat tanınmış olsaydı, seçkin bilim insanları olacaklarına inanıyorum.

Ermenistan'da yaptığım araştırma ziyaretim esnasında bana göstermiş oldukları pahalıca yardımından dolayı Sezar ve Janet Avedikyan çiftine teşekkür ederim. Söylem yoluyla, batılı epistemolojisinden perspektiflere dair kavrayışları özellikle aydınlatıcıydı.

Ayrıca Yerevanda tanıştığım Diran Lokmagözyan'a da zengin içerikli sohbetlerinden ve tezim için gerekli kitap teminindeki yardımlarından dolayı şükranlarımı sunmak isterim. Beni Yerevandaki Yakınoğlu Sanat Müzesi ve Devlet edebiyat ve Sanat Müzesi Kütüphanesi çalışanı Marina Mousheghiana öğrencisi olarak tanıştırdığı ve kütüphanenin kaynaklarına erişimi kolaylaştırdığı, bu kapsamlı çalışma alanını, daha derinlemesine takip etmeme olanak sağladığı için minnettarım.

Türkülerin kaydedilmesine katılan, deneylerde denek olarak görev alan ve röportajlarda, kendi algı ve hikayelerini aktaran herkese şükranlarımı sunmak isterim.

Son olarak bu tezi yazma süreci boyunca beni hiç tereddüt etmeden destekleyen herkese şükranlarımı sunmak isterim. Endişelerimi ve en önemlisi karşılaştığım zorlukları büyük bir empatiyle dinleyen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Beni cesaretlendiren ve paha biçilmez rehberlik sağlayan herkese minnettarım, onlar olmasaydı bu disiplinler arası çalışma mümkün olmazdı.

Table of Figures

Table 1: Information about Armenia, Website of the CIA; Website of the Ministry of foreign affairs of the republic of Armenia, 2023, Website of ARMSTAT, “Statistical Committee Republic of Armenia”, 2024.

Table 2: categories of Armenian folk music (source: Website of the Virtual Museum of Komitas, “Articles of Komitas about folk music”).

Table 3: list of individuals interviewed (source: Jeanette Kilicci, Interviews 2021-2024).

Table 4: Chakhmakhchyan „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamancha” (2009)”, <<https://www.youtube.com/watch?v=rOPb8yt91II>>, last access: 02.02.2024.

Table 5: Nüvaz Müzik: “Azerin - Çırpınırdın Karadeniz (Karabağ / Şuşa Zaferi Anısına),” uploaded: 09.11.2022, <<https://www.youtube.com/watch?v=RODcD9G27xl>>, last access: 14.07.2024.

Table 6: Chamamyán, Lena: “Sareri Hovin Mernem”, song track from her album originally released 17.10.2007, uploaded 13.09.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=YVoPP5Re-rEQ>>, last access: 10.03.2024.

Table 7: Turnam Gidersen Mardin’e by Ayfer Vardar, uploaded by Türkücügenc Türkücügenc, 2016, under: <https://www.youtube.com/watch?v=LsBmLchmCwA>, last access: 14.07.2024.

Table 8: Adana Ağdı, uploaded by lenasason, 2009, under: <https://www.youtube.com/watch?v=AABUHWedJbY>, last access: 14.07.2024.

Table 9: iremrecordsTV: “Sebeğim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013, <<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcuvkPjY>>, last access: 10.03.2024.

Table 10: Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXq8>>, last access: 12.09.2024.

Table 11: Matevosyan, Ruben “vard sireci (sari aghjik), uploaded by Մելք էնք, մեր արժեքները 30.05.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=fl3vHi-Lk>>, last access: 12.09.2024.

Table 12: Akbal, Nilüfer “Nilüfer Akbal – Sari Gelin (1995 – Miro albümü), from her Album 1995, uploaded: 31.01.2024, <<https://www.youtube.com/watch?v=cvo08uf3lfg>>, last access: 12.09.2024.

Table 13: Şalk, Turgay: “Türkçe-ermenice güzel bir düet. "Sarı gelin """, a group of young people performing Sarı Gelin”, uploaded: 17.02.2018
<<https://www.youtube.com/watch?v=Bg9x7E8F00o>> ; Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sarı Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, same video, uploaded 17.11.2018, last access: 12.09.2024.

Figure 1: Matenadaran in Armenia (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 2: Hampartsum Limonciyan Notation (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 3: Aram Chatschaturjan monument in front of the Yerevan Opera building (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 4: Sayat Nova Avenue (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 5: Tsitsernakaberd Memorial Complex (source: Website of the Armenian Genocide Museum-Institute Foundation, last access:12.09.2024).

Figure 6: Tsitsernakaberd Memorial Complex inside (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 7: AGOS newspaper Edition 0, February 25, 1996, p. 4. (source: Library of the Mekhitharist Monastery in Vienna).

Figure 8: Sayat Nova Monument in Armenia (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 9: Sarı Gelin Turkish and Armenian lyrics comparison (source: Hande Sağlam lecture about music in Turkey 2018; Interview Diran Lokmagözyan 2024).

Figure 10: Ehiyanyan, Ասանայի Ողբը/Adana Lament Lyrics in: “what a tragic secret” in weekly newspaper “Baykar”, April 1, 1989 p.6. see Appendix.

Figure 11: Subject connected to the NeXus II 10 (source: Jeanette Kilicci, experiment, 2022).

Figure 12: Valence Arousal Model, Christoph Reuter (2021-2023).

Figure 13: Paired t-test on the measured emotions of the listeners.

Figure 14: Significant correlations between the skin conductance curves of Armenian (A) and Turkish (T) listeners.

Figure 15: Emotions recorded via the Valence-Arousal model as mean values over the respective course of the piece by Turkish and Armenian listeners to three songs with traditional Armenian vs. Turkish lyrics. Interactive valence/arousal model for all songs with all listener input and audio features at <https://muwiserver.univie.ac.at/kilicci/va> (Reuter; Kilicci, 2024)

Figure 16.: QR-Code for the interactive Valence-Arousal model created with qrcode-monkey.

Information on the linguistic speciality/Table of Transliteration

In this thesis, the transliteration method employed for Armenian is that developed by Ani Sargsyan and Hülya Çelik, which was primarily designed for Armeno-Turkish literature. This particular transliteration approach was chosen due to the selected songs having both Armenian and Turkish versions, as well as some bilingual lyrics, making it a more suitable option for the context of this research.

Armenian Alpha-bet	Pronunciation in (Armeno-)Turkish	Proposed Transcription ¹
Ա ա	<i>a</i> as in ատամ [adam, “man”]	a
Բ բ	<i>p</i> as in գաբու [kapu, “door”]	ṗ
Գ գ	<i>k</i> as in գաբու [kapu]	ḱ
Դ դ	<i>t</i> as in վարդապետ [Varṭabed, “priest”]	ṭ
Ե ե	<i>y</i> as in եօտի [yedi, “seven”]	y
Զ զ	<i>z</i> as in գըզ [kız, “girl”]	z
Է է	<i>e</i> as in միլլէթ [millet, “nation, people”]	e
Ը ը	<i>ı</i> as in եազըզ [yazık, “a pity, a shame”]	ı
Թ թ	<i>t</i> as in աթ [at, “horse”]	t
Ժ ժ	<i>j</i> as in միլժտէ [müjde, “good news”]	J
Ի ի	<i>i</i> as in զիյաւէ [ziyade, “more, much, too much”]	i
Լ լ	<i>l</i> as in էօյլէ [öyle, “so, in that manner”]	l
Խ խ	<i>ḥ</i> as in տախի [daḥi, “also”]	ḥ
Ծ ծ	<i>dz</i> as in ծառայ [dzaṛa, “slave”]	dz
Կ կ	<i>g</i> as in կերի [geri, “back”]	g
Հ հ	<i>h</i> as in հեմաւն [heman, “at once”]	h
Ձ ձ	<i>ts</i> as in ձօն [tson, “gift”]	ts
Ղ ղ	<i>ğ</i> as in սողոյն [doğru, “right”]	ğ

¹ Sargsyan, Çelik, “Introducing Transcription Standards for Armeno-Turkish Literary Studies”, 2022, p.70-71.

Ճ ճ	<i>c</i> as in ճան [can, “soul, live”]	c
Մ մ	<i>m</i> as in ամմա [amma, “but”]	m
Յ յ	<i>y</i> as in էյլէր [eyler, “he / she / it does”]	y
Ն ն	<i>n</i> as in նիշան [nişan, “sign, trace”]	n
Շ շ	<i>ş</i> as in պաշ [baş, “head”]	ş
Ո ո	<i>o</i> in the medial position as in Գրիգոր [Ġriġor] or <i>vo</i> in the initial position as in որդի [vortġi, “son”]	o / vo
Չ չ	<i>ç</i> as in չօգ [çok, “many, much”]	ç
Պ պ	<i>b</i> as in պիր [bir, “one”]	b
Ջ ղ	<i>ç</i> as in Վինցենցո [Vinçentso]	ç
Ռ ռ	<i>r</i> as in ախօռ [aħor, “stable”]	ř
Ս ս	<i>s</i> as in սօնրա [sonra, “then”]	s
Վ վ	<i>v</i> as in ճիվան [civan, “young”]	v
Տ տ	<i>d</i> as in գատար [kadar, “(as) much, many as”]	d
Ր ը	<i>r</i> as in փէտէր [peder, “father”]	r
Տ ց	<i>ts</i> as in հայոց [hayots, “Armenian”]	ts
Ի Լ	<i>v</i> as in Լուսաւորիչ [Lusavoriç, “the Illuminator”]	v
Փ փ	<i>p</i> as in փէք [pek, “much, many”]	p
Ք ք	<i>k</i> as in քօր [kör, “blind”]	k
Օ օ	<i>o</i> as in եօգ [yok, “non-existent, absent, not”]	o
Ֆ ֆ	<i>f</i> as in հաֆիֆ [hafif, “light in weight, light in degree”]	f

Digraphs

Էօ	օ կԷօզ [göz]	օ
ԻԼ	յի տիւքեան [dükyan <dükkan]	ü
ոԼ	ւ Պօլոն [Bolu]	u

Information on Translation

In this work, I have followed the Leipzig Glossing Rules’ Rule 1, “Word-by-Word Alignment,” as the standard methodology for translating and glossing the song lyrics referenced in the thesis.

Declaration

I deliberately use the older term “Turkey” instead of “Türkiye”, which has been in use since 2022 as only this one aligns with the historical context and focus of the study.

Table of Content

1 Introduction.....	13
2 Field trip to Armenia	17
3 Methodologies	20
4 Folk songs	22
4.1 Armenian folk music	23
4.2 Gomidas Vartabed	26
4.2.1 <i>Aghet</i> – catastrophe – Genocide.....	30
5 Interviews	32
5.1 The G-Word	35
5.2 Hrant Dink, an Armenian from Turkey	39
5.3 Sayat Novas <i>Kamança</i>	45
5.3.1 Lyrics Translation	48
5.4 “The black sea was fluttering”	52
5.5 KNAR Band	57
5.6 “Girl from the mountains” and “Yellow Bride”	60
5.7 “I’ll die for the wind of the mountains”	63
5.7.1 “My crane when you go to Mardin”	66
5.8 “Adana Lament” and “My Reason is love”	67
6 Cultural Memory	71
7 Analysis of the online comment sections.....	73
7.1 <i>Kamança</i> and “The black sea was fluttering“	74
7.2 “I’d die for the wind of the mountains” and “My crane when you go to Mardin”	77
7.3 “Adana Lament” and “My reason is love”	78
7.4 “Blond bride” and “Mountain bride”	80
8 Groundwork	85
8.1 “The tingling sensation on my skin” – Chills, Thrills, Frissons	87
8.2 Sadness and Chills.....	89
8.3 “Chill measurements”	91
9 Conclusion	98
10 References.....	101
Bibliography.....	101
Interviews	107
Online sources	107

Audio and Audiovisual Sources	112
Softwares	113
Appendix.....	114
Translation of Sayat Nova's <i>kamança</i> :	114
Declaration of consent: audio recordings (English)	131
Declaration of consent: audio recordings (German)	133
Declaration of consent: audio recordings (Turkish)	135
Declaration of consent: audio recordings (Armenian)	137
Form of consent for Interview (Turkish)	142
Transcription: Explanation.....	144
Transcription: Interview 1.A (08.05.2021)	145
Transcription: Interview 1.T (17.05.2021)	157
Transcription: Interview 2.A (28.12.2023)	163
Transcription: Interview 3.A (31.12.2023)	172
Transcription: Interview 4.A (15.01.2024)	196
Transcription: Interview 5.A (20.01.2024)	209
Transcription: Interview 6.A (06.02.2024)	234
Abstract (English).....	247
Abstract (German)	249

1 Introduction

In recent years, the conflict over the Nagorno-Karabakh region has intensified, giving stage to specific folk songs that have become central to the dispute. As folk songs have been a vital means of articulating cultural identity, historical memory, and emotional resonance for centuries,² evolving and emerging into different versions,³ they can become a source of conflict, particularly in regions characterised by political and cultural tension, such as Nagorno-Karabakh. Adaptation of lyrics of folk songs to assert victory over the region in an openly provocative manner serves to exacerbate existing tensions and fuel the ongoing conflict. In this context, the folk song serves as a means of commemorating the triumph over the former Armenian occupiers, thereby integrating the event into the collective memory of people.

It is not uncommon for historical events to be incorporated into oral traditions, particularly in the form of folk songs,⁴ which have served as a primary means of transmitting such information. It is therefore necessary to examine historical incidents connected to the folk songs discussed in this study in order to gain a deeper understanding. By investigating these interconnections, we can gain insight into the manner in which music can both mirror and perpetuate tensions between these groups,⁵ as well as its potential capacity to facilitate understanding and reconciliation.

As the thesis focusses on the Armenian minority it is crucial to comprehensively understand the historical context surrounding the Armenian Genocide is crucial here in order to acknowledge the atrocities committed and to grasp the definition and necessity of the term itself, which remains a distinctive cue for conflict that persists to this day and resonates with the selected folk songs. The ongoing discussions surrounding the term “genocide”⁶ represent a significant point of contention in the ongoing conflict between these groups, as there is not yet universal acceptance of the atrocities of 1915 as Genocide.⁷ The lack of acknowledgement of this issue serves to exacerbate tensions,⁸ as the historical atrocities were not forgotten by Armenians and continue to be reflected in their folk songs. This ensures the preservation of

² Nalçı, 2010, p.47-48.

³ Barwart, 2008, p. 62-63.

⁴ Nalçı, 2010, p.47-48.

⁵ Barwart, 2008, p. 62-63.

⁶ Irvin-Erickson, 2017, p.77.

⁷ Akçam, 2018, p.2.

⁸ *Website of moviepilot*, “Aghet – Ein Völkermord”, 2011, <<https://www.moviepilot.de/movies/aghet-ein-volkermord>>, last access: 24.04.2023.

these memories across generations but also serves as a form of resistance against erasure and a vehicle for expressing deep-seated emotions related to loss, longing, and identity of the Armenian minority. Hence, the fact that these folk songs are shared with other groups therefore introduces another dimension to the conflict, as disputes over the origins of the songs arise. This thesis will not delve into this aspect, as these folk songs belong to the region of Anatolia, specifically Asia Minor.

In the course of researching the folk songs of Asia Minor, one is likely to come across with the name Gomidas Vartabed as he played a pivotal role in the preservation of folk music by collecting a vast array of songs from various villages in the region.⁹ Additionally, he became a symbol of the Genocide, which underscores the significance of this historical event for the Armenian people. In relation to these folk songs, he serves as an example of the consequences of the Armenian Genocide.¹⁰

Another noteworthy figure is Hrant Dink, an Armenian-Turkish journalist who was a prominent advocate for the rights of the Armenian minority in Turkey. Dink's assassination in 2007¹¹ serves to illustrate the challenges and discrimination faced by minority groups in the country. In the first edition¹² of the bilingual newspaper AGOS,¹³ published in 1996, Dink addressed the subject of shared folk songs,¹⁴ thereby demonstrating an effort to broaden the scope of discussion and promote understanding between Armenians and other groups in the region.

"Are you sure to study this issue? You will have to struggle with history rather than with music, are you prepared for that?"¹⁵

In the aforementioned quote, Hrant Dink asks Burcu Yıldız, a musicologist who focused on "Experiencing Armenian music in Turkey" underscoring the importance of historical consciousness to understand how history is more than descriptions based on documents but is perceived, interpreted and experienced by individuals in the present.¹⁶ As previously stated,

⁹ Walker, Christopher J. „Armenia. A Brief History“, Yerevan 2022, p.44.

¹⁰ Olley, 2019, Vol. 12(5), p. 548.

¹¹ Ersoz, 2019, p.270.

¹² AGOS, Edition 0, February 25, 1996, p. 4.

¹³ Ersoz, 2019, p.270.

¹⁴ AGOS, Edition 0, February 25, 1996, p. 4.

¹⁵ Yıldız, 2016, p. 35, translated from Turkish.

¹⁶ Ibid.

an understanding of the construction of history and memory is fundamental to the examination of these shared folk songs and the conflict surrounding them. By focussing on the Armenian minority, this research will delve into the cultural memory of Armenians, that helps foster a sense of belonging and identity through the sharing of common narratives. In this context, folk songs serve as shapers of cultural memory,¹⁷ reflecting the historical and social experiences of the Armenian people.¹⁸

Despite initiatives such as those undertaken by Hrant Dink to promote dialogue, the linguistic similarities evident in some of the shared folk song lyrics, along with the common melodies, have continued to fuel conflict between the groups involved. It is essential that these linguistic elements be taken into account in this thesis, as they contribute to the complexity of the ongoing tensions and illustrate the complex interweaving of identity and historical trauma.

Drawing on existing work, in 2017, Brigitta Davidjants and Jaan Ross conducted a small-scale case study, “Conflicts in music in the South Caucasus: the case of Armenians and Azerbaijanis”. The authors employed a qualitative methodology – an analysis of comment sections of YouTube videos – to demonstrate how music can serve as a source of conflict between disparate groups, particularly in regions with a history of political and cultural strife.¹⁹ Their constituted a change in the nature of the conflict, providing insight into its online aspects and prompting the use of diverse methodological approaches. In light of the aforementioned references, this thesis will focus on a selected set of folk songs in order to further examine the intricacies of the conflict. The objective is to make a contribution to the understanding of the interconnectedness of music, culture and history. By examining these shared folk songs, the thesis aims to provide new insights and perspectives on the reasons behind the perpetuation of tensions through these specific folk songs. Accordingly, an interdisciplinary methodology has been adopted enhancing our understanding of the complex interconnection between music and conflict, and of offering new perspectives on the ways in which cultural expressions can both reflect and fuel social and political tensions, with a particular focus on the Armenian minority.

¹⁷ Assmann, Hölscher, 1988, p. 9.

¹⁸ Yıldız, 2016, p. 23-65.

¹⁹ Davidjants, Ross, 2007, Vol. 21 (4), p.430-434.

The main research question of this thesis is: *“How do selected folk songs shape the cultural identity, narratives, and emotional experiences of the Armenian minority in Turkey, and what factors contribute to the ongoing conflict surrounding these songs and their changing interpretations over time?”* The objective of this research is to gain a comprehensive understanding of the temporal dynamics that shape the cultural and emotional landscape of the Armenian minority by exploring the interplay between past and present.

In the following I present an overview of this Master Thesis: I will begin with a brief chapter detailing my trip to Armenia and the challenges encountered during the initial attempt at fieldwork. In Chapter 2, I will outline the methodological approaches employed in this research, followed by an introduction of the term folk music followed by Armenian folk music, as the primary focus is on the Armenian minority. As mentioned earlier, Gomidas Vartabed is a key figure in this context. This will delve into a chapter about history that is deeply ingrained in the collective memory of Armenians. One of the primary research methodologies employed is the collection of oral statements through interviews, which will comprise a substantial chapter encompassing the selected folk songs. Subsequently, I will present an analysis conducted on the comment sections of selected YouTube audiovisuals featuring the folk songs that are discussed in this work. The dual temporal focus will be presented in the analysis, which have been examined both in the historical roots and the present-day implications of these shared folk songs.

The final chapter of this research is of particular significance, as it presents to determine whether the selected songs evoke physical responses that mirror the emotions experienced by subjects while listening to the selected folk songs. The utilization of modern analytical tool to objectively examine the impact of non-Western music on listeners represents an unprecedented exploration of this subject matter. By facilitating a more accurate and unbiased evaluation of these folk songs, this research will contribute to a more comprehensive understanding of the situation. Ultimately, this study aspires to lay the groundwork for future investigations in this field, broadening our comprehension of the intricate interplay between music, emotion, and cultural memory.

2 Field trip to Armenia

In September 2023, the initial phase of my thesis's work begun with a field trip to Armenia, which took place from 11 to 21 September 2023. The field trip was organised with the objective of providing firsthand experience and further investigation of the topics discussed in this thesis. Due to the intensification of the conflict in Nagorno-Karabakh and the rise of protests in Yerevan, the capital of Armenia, the field trip was brought to a premature conclusion on 21 September, coincidentally, the Independence Day of The Republic of Armenia²² (see *Table 1*).

Armenia is located in the southern Caucasian region, spanning an area of approximately 30,000 km². Armenia has a long and complex history, having been subjected to the influence of numerous imperial powers throughout its existence.²³

Currently, it occupies a mere fraction of the territory once encompassed by the ancient Kingdom of Armenia (190 BCE to 397 CE)²⁴. Its borders are defined by Azerbaijan, Georgia, Iran and Turkey.²⁵ As Indo-European people,²⁶ Armenians are within the Indo-European language group. They are also the first people to collectively adopt Christianity in the fourth century (A.D. 301), and therefore, Armenia is the first state to formally adopt Christianity.²⁷ The

Country name:	Republic of Armenia
Capital:	Yerevan
Area:	29743 km ² , ²⁰
Land boundaries:	Total: 1,570 km
Border countries:	Azerbaijan 996 km; Georgia 219 km; Iran 44 km; Turkey 311 km
Independence:	21 September 1991
Government type:	Parliamentary democracy
Population:	Total: 3,015,400 ²¹

Table 1: Information about Armenia, Website of the CIA; Website of the Ministry of foreign affairs of the republic of Armenia, 2023, Website of ARMSTAT, "Statistical Committee Republic of Armenia", 2024.

²⁰ Website of the Ministry of foreign affairs of the republic of Armenia, "Armenia", <https://www.mfa.am/en/overview/>, last access: 10.02.2024.

²¹ Website of ARMSTAT, "Statistical Committee Republic of Armenia", <https://www.armstat.am/en/?nid=12&id=11001>, last access: 10.02.2024.

²² Website of the CIA, "Armenia", <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/armenia/>, last access: 10.02.2024.

²³ Nalbantian, 2019, p. 272.

²⁴ Solomon, 2010, p.12.

²⁵ Website of the CIA, "Armenia", <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/armenia/>, last access: 10.02.2024.

²⁶ Mints, "Armenia", in: *Encyclopaedia Britannica*, <<https://www.britannica.com/place/Armenia>>, last access: 10.02.2024.

²⁷ Galichian, 2022, p. 7.

earliest written reference to Armenians is from the 6th century BCE, with the majority residing in the areas that became part of today's Turkey and Iran.²⁸

During my stay in Armenia, I had the opportunity to explore the History Museum of Yerevan and the History Museum of Armenia. These visits to these museums allowed me to fill gaps in my historical understanding of Armenia and also gain a non-western perspective. The itinerary

included a visit to the Matenadaran, a museum and research institute dedicated to ancient manuscripts (see *Figure 1*). At the Matenadaran, I encountered the Armenian “khazes”, an ancient notation system that had long been forgotten.²⁹ Despite numerous attempts to decipher the system, none were successful.³⁰ As a reformed version of the khaz notation, used in Armenian church music,³¹ I studied the Hampartsum Limonciyan Notation (see *Figure 2*), developed shortly before 1812 by its namesake inventor, Hampartsum Limonciyan (1768-1839), at the Near East Art Museum and State Museum of Literature and Art in Yerevan.

I also had the opportunity to engage in multiple conversations with Vasken Sezar Avedikyan, a member of the Anatolian folk music group KNAR (Chapter 5.5.), and his wife Janet Kazancı Avedikyan. The discussions were informative and engaging, contributing to a deeper appreciation of Armenia's rich cultural heritage. In addition to these valuable interactions, the field trip itinerary included visits to significant cultural institutions such as the Gomidas Institute that preserves vast and valuable information about Gomidas (Chapter 4.2.), the prominent figure in Armenian music who played a crucial role in collecting and preserving Armenian folk

Figure 1: Matenadaran in Armenia (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

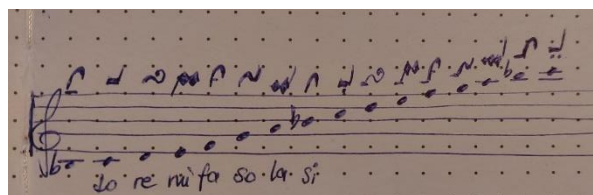

Figure 2: Hampartsum Limonciyan Notation (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

²⁸ Nalbantian, 2019, p. 272.

²⁹ McCollum 2014, p.231.

³⁰ Nalci, 2010, p.24-25.

³¹ Olley, 2020, p.3.

music. During my period of residence in Yerevan, the city's rich musical culture was particularly evident, illustrating its profound connection to the country's artistic heritage. This is evidenced by the numerous monuments dedicated to prominent Armenian musicians, for example Aram Chatschaturjan commemorative sculpture in front of the Yerevan Opera building, street names after musicians and artists of Armenia, for example Sayat Nova Avenue (Chapter 5.3), and the existence of dedicated museums and institutes. One of the most significant stops before my premature return on September 21 was the Tsisternakaberd Memorial Complex and the

Armenian Genocide Museum Institute. The complex houses a memorial dedicated to the victims of the Armenian Genocide (Chapter 4.2.1) and a museum that not only focuses on this tragedy, but also sheds light on other Genocides of the 20th and 21st centuries, including the Greek Genocide and the Genocide of the Assyrians, also known as Sayfo, calling the section "people with the same fate." I came across exhibits that broadened my perspective, mentioning notable figures like Raphael Lemkin, who coined the term genocide (Chapter 4.2.1), and Fridtjof Nansen, who is hailed as a hero for helping Armenian refugees after the Genocide.³² Although I am not

sharing the visuals from this section, the displays of pictures, newspapers, illustrations, and books were impactful in conveying the horrors of these events. One section in the museum that caught my attention was the commemoration of Hrant Dink (Chapter 5.2), a prominent

Figure 3: Aram Chatschaturjan monument in front of the Yerevan Opera building (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 4: Sayat Nova Avenue (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 5: Tsitsernakaberd Memorial Complex (source: Website of the Armenian Genocide Museum-Institute Foundation, last access: 12.09.2024).

³² Lundgren, Svante: "A Norwegian Hero for the Armenians", in: *the Armenian weekly*, 2020, under: <https://armenianweekly.com/2020/07/22/a-norwegian-hero-for-the-armenians/>, last access: 12.09.2024.

figure in Armenian journalism. However, what captivated me the most was the section about Gomidas Vartabed, a symbol of Armenian music and a representation of the connection between music and the trauma of the Armenian people (Chapter 4.2.).

The Tsitsernakaberd Memorial Complex and the Armenian Genocide Museum Institute epitomise the concept of “the power of memory”.³³ This message is displayed on the museum wall and further emphasised by the unquenched flame at the monument, symbolising the people’s unwavering determination to remember

the historical atrocities. The Armenian music that resonates alongside the flame every day of the year serves as a powerful reminder of the people’s tireless efforts to preserve their heritage and honour the memory of those impacted by the atrocities, as reflected in Armenian music.

Figure 6: Tsitsernakaberd Memorial Complex inside (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

3 Methodologies

My thesis employs a diverse range of interdisciplinary methodologies, combining techniques such as oral history, cultural memory collection through interviews and surveys, and experiments designed to measure physical reactions in response to selected folk songs. By adopting various approaches, including Marwick’s revisionist approach to history, this study emphasises a critical and reflexive methodology³⁴ that underscores the importance of evaluating and reinterpreting historical events. In alignment with this perspective, the focus will be on selected folk songs as substantial and insightful testimonies of the past and ongoing conflict in the Near East. By examining these songs in laboratory settings, online, and through surveys and interviews, to facilitate deepen understanding of the historical and cultural context in which these songs exist, were created, and continue to evolve as also the emotional sphere that elicits physiological reactions that can be measured. The dual availability of these songs in both Turkish and Armenian allows for an investigation of two distinct narratives involving two groups of people. In particular, an analysis of the comments sections beneath YouTube

³³ The title of the section at the Genocide Museum.

³⁴ Marwick, 2001, 22-37.

videos of the selected songs can provide valuable insight into the diverse perspectives of the online community, serving as a secondary source of information alongside the oral history and perspectives of the Armenian minority obtained through interviews. The interpretation and comprehension of these folk songs are strongly dependent on their lyrics (language). Furthermore, the use of shared words or loanwords in these songs has the potential to exacerbate conflict. The field of translation offers valuable insights, as exemplified by Widdowson's work, which acknowledges the existence of multiple interpretations of texts and the value of engaging with diverse perspectives. This approach aligns with my methodology for interpreting folk songs from different cultural and ideological backgrounds, even when they share the same melody.³⁵ Silk's work on translation further underscores the significance of contextualising the original production of a text, in this case, the song lyrics, including its cultural, social, and political dimensions.³⁶

An alternative approach is Stuart Hall's encoding and decoding model, which is highly relevant to understand folk songs as a form of cultural representation reflecting the experiences, values, and beliefs of the Armenian minority. Hall's model provides a valuable framework for analysing these songs, contributing to the formation of cultural identity and the diverse interpretations and conflicts they elicit from different audiences. Hence, it is possible to apply Hall's model to analyse the influence of factors such as language, cultural background and intentions on the interpretation of these songs. This approach enables an examination of the complex interconnections and dynamics at play in the understanding and interpretation of these cultural artifacts.³⁷

³⁵ Widdowson, 2012, p.67-81.

³⁶ Silk, 2015, 205-223, and Silk, 2016, p. 289-310.

³⁷ Hall, 1997, 13-29.

4 Folk songs

Despite the common perception that folk songs have a limited lifespan,³⁸ it can be argued that their endurance is enhanced by their significant role in preserving traditions, stories and even custom over time and across versions.³⁹ While a given version of a song may exist for a limited time, the song itself may undergo changes over time. However, the cultural significance and meanings conveyed by the songs in their respective cultural contexts remain largely consistent. This is illustrated by the selected Turkish and Armenian versions of the folk songs discussed in this work, which will be examined in the following chapters.

As traditions were primarily transmitted orally, occurring within specific communities and regions through the medium of folk songs, this process of transmission have been undergoing a continuous evolution, with new versions emerging over time. This is evidenced by the existence of disparate versions of these songs in different regions and countries.⁴⁰ Initially confined to rural communities but subsequently spread to urban areas as a result of the processes of urbanisation and industrialisation, therefore, the act of collecting folk songs became a necessity, despite the majority of these songs being by anonymous authors. Many composers integrated these songs into their compositions, tending to emphasise the national characteristics of their country of origin by showcasing internal similarities and the use of modal structures that are common across folk music,⁴¹ encompassing a variety of subjects, such as rural life, rituals, epic poems, and ballads.⁴²

According to the ethnomusicologist Melih Duygulu, in Anatoli, Eastern Turkey, to be precise, *halk şarkı* is translated as folk song, a general term for Greek, Armenian and Kurdish oral music. As the Turkish oral music called *türkü* is also referred to as folk song, both translations are equivalent to the term folk music.⁴³ These terms vary according to the conditions of each country. As the most characteristic features that distinguish folk music from other music, Melih Duygulu mentions locality, “anonymity”⁴⁴, “diffusion”⁴⁵, and “intergenerational transfer”⁴⁶. Seen it as a whole, folk music is a type of music that emerges with its completely local

³⁸ Nalcı 2010, p.47-48.

³⁹ Barwart 2008, p. 62-63.

⁴⁰ Nalcı 2010, p.47-48.

⁴¹ Birch; Hooper, 2012.

⁴² Nalcı 2010, p.47-48.

⁴³ Duygulu, 2014, p.224.

⁴⁴ Ibid, p.223.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

character and derives its entire meaning from traditional oral culture. Even though its scope, content and language considerably changes, its “local” character remains a feature that distinguishes it from other types of songs.⁴⁷

4.1 Armenian folk music

The term folk music encompasses diverse Armenian music, which have exclusively local character but are often difficult to distinguish from one another. The term “folk music” encompasses different styles of Armenian music, not just local characteristics of music but also often music that is quite difficult to characterise,⁴⁸ as Armenian folk music underwent tremendous changes, revolutionary peasant movements and cultural upsurge, especially in the period from the 5th to the 7th century, with the creation of the Armenian alphabet in 404 A.D.⁴⁹

As the Virtual Museum of Gomidas explain on its website, folk songs contain a spiritual and musical complexity. They classify these into distinct categories:

Song	Short description
Children	Simple form
Dance	More elaborate form of children songs, called <i>yaylı</i> , (<i>Bar</i>)
Epic	Dedicated to praise a hero
Funeral	Dedicated to the memory of victims of accidents and disasters including tragic laments
Wailing	For the dead
Wedding	Sung during various wedding rituals, after the marriage ceremony
Nature	-
Work	Sung during work (<i>Horovel</i>)
Domestic	Sung at home ⁵⁰

Table 2: Categories of Armenian folk music (source: Website of the Virtual Museum of Komitas, “Articles of Komitas about folk music”).

⁴⁷ Duygulu, 2014, 223.

⁴⁸ Ziegler, 2016.

⁴⁹ Poladian 1972, p.15-16.

⁵⁰ Website of the Virtual Museum of Komitas, “Articles of Komitas about folk music”, <http://www.komitas.am/eng/folk_music.htm>, last access: 10.04.2024.

These are just examples of the most common ones and each one is tied to an aspect of village life especially in peasant music.⁵¹ These songs are mostly anonymous songs built on a common cultural heritage deeply rooted in history.⁵² It should be noted that purely instrumental music constitutes a significant part of the folk music⁵³ repertoire. However, for the purposes of this research, it has been deliberately excluded from consideration, given that the focus is the sung song.

The characteristics typical featured in the Armenian folk songs are characterised by the repetition of short motifs, the use of free rhythms, a declamatory style and a simple form. They are primarily monophonic and diatonic, and the most commonly used mode in Armenian folk music is Phrygian.⁵⁴ Due to the oral traditions of the early and medieval Armenian people, the preservation and transmission of their music was enabled and can be found in the Armenian Liturgy, sacred hymns, chants, and melismatic *sharakans*. The majority of this music has its roots in medieval and even pre-Christian Armenian culture.⁵⁵ New forms of folk songs started to develop, and new themes were involved, expanding modal basis and range of melodic structures, emphasising melodic singing with repeating short motifs, free rhythms, declamatory style, and simple monophonic and diatonic modes.⁵⁶

During the nineteenth century, *Gusangs*,⁵⁷ the Armenian term for *Ashug* or *Ashiq*⁵⁸, derived from the Arabic/Persian word for “lover”⁵⁹, a term that is commonly used in Asia Minor and the Balkans,⁶⁰ played a significant role in preserving the musical tradition. *Ashugs* performed their own or others’ lyrics while adapting these to local melodies. This made it possible to record these songs on paper during the nineteenth century; songs were transcribed, and Armenian troupes, choruses, and orchestras were actively performing these in the musical life of Constantinople, where most musical productions took place. Similar activities were also observed among the Eastern Armenians in Tbilisi.⁶¹ Due to external political circumstance,

⁵¹ Website of the Virtual Museum of Komitas, “Articles of Komitas about folk music”, <http://www.komitas.am/eng/folk_music.htm>, last access: 10.04.2024.

⁵² Duygulu, Melih, “Ermeni müziği güzel bişi Anadolu Ermeni Müziginde Bölgesel Etkileşimler”, 2002, in: *bianet*, <<https://bianet.org/haber/ermeni-muzigi-guzel-bisi-12995>>, last access, 10.10.2023.

⁵³ Pahlevanian, 2001.

⁵⁴ Poladian 1972, p.15-16.

⁵⁵ Walker, 2022, p.44.

⁵⁶ Poladian 1972, p.15-16.

⁵⁷ Walker, 2022, p. 44.

⁵⁸ Dorfmann-Lazarev, 2005, p.90.

⁵⁹ Thomson, 1998, p.437.

⁶⁰ Duygulu, 2014, p.48.

⁶¹ Walker, 2022, p. 44.

Armenian folk songs have been repressed, restrained, and restricted, although they never lost their depth and their expressive force.⁶²

The first collectors of Armenian folk music were music teachers, composers, and musicologists from the 19th century.⁶³ As the most significant figure in the process of collecting folk songs in Anatolia is Gomidas Vartabed, who made his life mission to collect and annotate thousands of Armenian as well as Caucasian, Turkish, Kurdish and Georgian folk and traditional songs through the late 19th century and early 20th century.⁶⁴ He was the first Armenian musician to initiate an expedition into rural Armenian villages to notate Armenian folk-tunes directly from the peasant. Since then, many other Armenian musicians have shown interest in the study and preservation of Armenian folk music tunes and have collected and compiled folk melodies.⁶⁵ For example, his student Melikyan (1880-1933) also had a big influence as he published multiple songs he had recorded with the phonograph.⁶⁶ Mihran Tumachyan⁶⁷ one of the Gomidas' "five students", was especially inspired, and devoted himself to Armenian folk music.⁶⁸ He transcribed, recorded and documented native folk songs, national-patriotic songs, melodies, proverbs and games from various regions, contributing to the preservation of the Armenian cultural heritage.⁶⁹ Like Gomidas, he too collected samples of Armenian folk music and folk songs that were sung not just in Armenian, but also Kurdish or Turkish mixed with Armenian.⁷⁰ Mihran Tumachyan defines a folk song or proverb as a collective extraction or concentration of the heart and mind, derived from daily experiences, imbued with the spirit of tradition.⁷¹ He published four compiled collections of "Hayreni Jerk u pan" (Armenian Songs and Sayings) focusing on Armenian folk music. In the first volume of "Jerk u pan" he describes a folk song as the collective expression of a community's thoughts, emotions, and experiences gathered from daily life. According to Tumachyan, these songs emerge from the community's collective consciousness and shared understanding. They are not just a reflection of people's current experiences, but also an embodiment of their cultural heritage and historical context.

⁶² Website of the Virtual Museum of Komitas, "Articles of Komitas about folk music", <http://www.komitas.am/eng/folk_music.htm>, last access: 10.04.2024.

⁶³ Ziegler, 2016.

⁶⁴ Walker, 2022, p.44.

⁶⁵ Hovhannissian, 1956, p. 76.

⁶⁶ Ziegler, 2016.

⁶⁷ [Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*] Թումանյան, Հայերենի երգ ու բան, vol 2, 1983, p. 11.

⁶⁸ [Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*] Թումանյան, Հայերենի երգ ու բան, vol 1, 1972, p. 6.

⁶⁹ [Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*] Թումանյան, Հայերենի երգ ու բան, vol 2, 1983, p. 11.

⁷⁰ [Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*] Թումանյան, Հայերենի երգ ու բան, vol 1, 1972, p. 15.

⁷¹ Ibid, p. 8.

They are a vehicle for expressing a community's lived experiences and preserving their traditions across generations. "Folklore, in its broadest sense, can be seen as a true mirror of the people's lived life."⁷² However, due to the Genocide and the First World War, he was unable to continue his studies under Gomidas. He and other students of Gomidas were reunited only after the armistice in 1918. Known as "the five Gomidas students", they enthusiastically began to spread Armenian music, particularly the works of their teacher, by organising choirs in Istanbul, Adana, and Izmir, and publishing songbooks. Later, they migrated to different countries in 1923, each of them following their own path. Mihran Tumachyan's path led him to the United States of America, where he worked in the American Armenian colony. He collected and recorded samples of folk music from Armenians who had taken refuge in America after miraculously surviving from different provinces of Western Armenia.⁷³

4.2 Gomidas Vartabed

The systematic collection of Armenian folk music began with Gomidas Vartabed⁷⁴ an Armenian priest, composer, choir leader, singer, and musicologist. Born as Soghomon Gevorgi Soghomonyan in Kütahya,⁷⁵ western Turkey, he was from a community that had first arrived in the city in the twelfth century and endured decades of officially sanctioned discrimination as Armenians.⁷⁶ As a culturally coherent minority, they were ardent Christians and a danger in the eyes of the government's Muslim elite, for clinging to their legacy as one of the world's oldest Christian nation. Under Ottoman rule, Armenians were regarded as an alien element and afforded second-class status. As Ottoman Armenians, they were subject to special taxes, prohibitions against providing legal testimony in courts, possessing firearms, and even forbidden to speak their mother tongue. Gomidas Vartabed was born into this environment and even though his parents only spoke Turkish,⁷⁷ he was able to sing in Armenian. Orphaned at a young age, he was brought to the theological and cultural centre of Armenia, Etchmiadzin, by coincidence in 1881.⁷⁸ To convince Katholikos Gevorg IV⁷⁹ of Etchmiadzin about his

⁷² [Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*] Թումանյան, Հայերենի երգ ու բան, vol 1, 1972, p. 7-8.

⁷³ Ibid. vol 1, p. 5.

⁷⁴ Pahlevanian, 2001.

⁷⁵ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.7.

⁷⁶ Kuyumjian, 2010, p.9.

⁷⁷ Ibid, p.10.

⁷⁸ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.9.

⁷⁹ *Website of the Virtual Museum of Komitas*, "Biography of Komitas", <<https://www.komitas.am/eng/brief.htm>>, last access: 17.07.2024.

determination to learn his mother tongue, he sang an Armenian church song “Luys zvalt”. After a year at Etchmiadzin, he was fluent in Armenian and spoke flawless.⁸⁰ There, he studied religion and music⁸¹ and showed, already as a student, great interest in transcribing and comparing songs sung by his classmates. These songs originated from various regions, including Kari, Mush, Bitlis, Artahan, Van, and Taron. He selected the most beautiful and pristine ones of these regions and attempted to harmonise them. He even made arrangements to perform them as a group, taught the songs he learned from them, and coordinated them. Later ordained as priest⁸² and according to tradition, he changed his name to Gomidas Vartabed⁸³ which he continued to use throughout his life.⁸⁴ After collecting his peers’ songs he started writing down in great admiration his parents’ songs that were also sung by the old people of his town. For several months, he studied with Ekmalyan in Tbilisi. Later, he studied in Berlin from 1896 to 1899 before returning back to Etchmiadzin.⁸⁵ He also became a founding member of the International Music Society [Internationale Musikgesellschaft].⁸⁶ As the first non-European member of the International Music Society⁸⁷ he lectured and performed widely and published scholarly articles in Armenian, German and French.⁸⁸ He introduced Armenian music in Europe to a great acclaim and amazement of the audiences.⁸⁹ Unfortunately, the monastic atmosphere was suffocating for Gomidas,⁹⁰ and he was unable to reach his full potential in Echmiadzin.⁹¹

From 1890 to 1913 Gomidas transcribed the singing of peasants in Armenian neumes from various Armenian villages,⁹² categorising them by region, dialects, cultural influences⁹³ and the songs’ function, including work songs for plowing the fields, ritual songs for weddings or carnivals, lyrical love songs, and dance songs. These songs were mostly accompanied by traditional Armenian folk instruments such as *duduk*, *zurna*, *blbl*, and *shvi*, (aerophones) or,

⁸⁰ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.9.

⁸¹ Bayrak, 2016, p. 14.

⁸² [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.12.

⁸³ Ibid, p.8.

⁸⁴ Bayrak, 2016, p. 14.

⁸⁵ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.8-19.

⁸⁶ Olley, 2019, p. 547.

⁸⁷ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.17.

⁸⁸ Olley, 2019, p. 547.

⁸⁹ Walker, 2022, p.43.

⁹⁰ Ibid, p.18-19.

⁹¹ Ibid, p.32.

⁹² Poladian 1972, p.15.

⁹³ Barwart 2008, p.62-63.

kamança, *tar*, (chordophones), *dhol* and *dumbek* (membranophones).⁹⁴ As the clergy was unfortunately not giving him the satisfaction he longed to freely and widely surge in the development of Armenian music,⁹⁵ he took the opportunity to lead a Choir in Constantinople.⁹⁶ Soon he became a prominent figure in the cultural and intellectual life of Constantinople. His performances of polyphonically arranged folk songs were applauded by many.⁹⁷

He travelled throughout Anatolia, compiling and documenting folk songs and music from Armenian and neighbouring cultures,⁹⁸ devoting his life to the study of Armenian music, desiring to pursue, much deeper scientific goals.⁹⁹ He discovered that the melodies of each song genre had distinct musical characteristics common to their type, reflecting the diverse tasks and situations in which they were created.¹⁰⁰ As he has documented, modernised, and harmonised Armenian music he also collected potentially 4,000 folk songs of which approximately 1,200 survived today, primarily in Armenia¹⁰¹ making him the most knowledgeable person on Armenian church music and folk songs at the time.¹⁰² Undoubtedly, this made him one of the most significant representatives of the Armenian folk music collection,¹⁰³ and a widely regarded pioneer of contemporary Armenian classical music, as his innovative compositions and musicological research played a crucial role in introducing the unique musical heritage of Eastern cultures to the Western world.¹⁰⁴

Unfortunately, his research came to an abrupt end as, on 24 April 1915, he was arrested in Constantinople together with around 200 other leading figures of the Armenian community.¹⁰⁵ They were all exiled to Çankırı, present-day Ankara,¹⁰⁶ marking the beginning of the Armenian Genocide that had a profound impact on his life and work, resulting in the loss of many of his students and a significant part of his cultural heritage. Despite escaping the massacres with the assistance of American Ambassador Henry Morgenthau, he never fully

⁹⁴ Pahlevanian 2001.

⁹⁵ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p.32.

⁹⁶ Ibid, 1969, p.33.

⁹⁷ Olley, 2019, p. 547-548.

⁹⁸ Bayrak, 2016, p. 14.

⁹⁹ [Prutjan] Բրուտյան, 1969, p. 103.

¹⁰⁰ Poladian 1972, p.22.

¹⁰¹ Bates, 2020, p.123.

¹⁰² Atayan 2001.

¹⁰³ Matzneller, 2013, p.20.

¹⁰⁴ Kuyumjian, 2010, p.6.

¹⁰⁵ Olley, 2019, p. 548.

¹⁰⁶ Website of milwaukeearmenia, "Death of Gomidas Vartabed", 2013, <<https://milwaukeearmenia.com/2013/10/17/death-of-gomidas-vartabed/>>, last access: 10.04.2023.

recuperated from the psychological effects of his internment, torture, and the atrocities he witnessed,¹⁰⁷ the loss of his murdered students, and above all, the suffering of his people,¹⁰⁸ the loss of a significant part of his heritage.¹⁰⁹

Upon his return, Gomidas discovered that his personal work documents, large portions of his archives, scientific records and research, as well as parts of his valuable song collection, had been devastated and destroyed.¹¹⁰ Post return, he begun to exhibit signs of acute mental distress during his short-lived exile, which persisted upon his return to Constantinople, worsened by news of further deportations and massacres and an atmosphere of intense anxiety within the Armenian community.¹¹¹ In 1916, Gomidas Vardapet's health deteriorated rapidly, and he was admitted to a mental hospital in Paris.¹¹² Gomidas never fully recovered from the traumatic experiences of deportation and spent the rest of his life in seclusion at a psychiatric clinic in Paris until his death on October 22nd, 1935.¹¹³ In his final writing, he condemns the animalistic violence and censures the outrageous indifference of the world around him.¹¹⁴ His body was later transferred to Yerevan, Armenia, and buried in the Pantheon of Armenian Artists, where he became a symbol of the Genocide.¹¹⁵

In 2023, the achievements of Gomidas were formally acknowledged as "World Heritage"¹¹⁶ at the 42nd session of the UNESCO General Conference, held at UNESCO headquarters in Paris.¹¹⁷

¹⁰⁷ Website of ndr: "Aghet – Ein Völkermord", 2016, <<https://www.ndr.de/kultur/film/Aghet-Ein-Voelker-mord,aghet102.html>>, last access: 24.04.2023.

¹⁰⁸ Nersessian, 1978, p.132.

¹⁰⁹ Shakhkulyan 2016, p.201.

¹¹⁰ Website of meyerschodder, "Komitas Vartabed", <<https://meyerschodder.jimdo.com/festgedenkstage/komitas-22-10/>>, last access: 07.04.2023.

¹¹¹ Olley, 2019, p. 548.

¹¹² Jaghatspanyan, Karine: "Komitas Festival", in: *komitasfestival*, <<http://www.komitas-festival.de/komitas/>>, last access: 20.04.2023.

¹¹³ Website of meyerschodder, "Komitas Vartabed", <<https://meyerschodder.jimdo.com/festgedenkstage/komitas-22-10/>>, last access: 07.04.2023.

¹¹⁴ Jaghatspanyan, Karine: "Komitas Festival", in: *komitasfestival*, <<http://www.komitas-festival.de/komitas/>>, last access: 20.04.2023.

¹¹⁵ Sinan, Marc: "Bundeszentrale für politische Bildung: Exkurs: Komitas Vartabed- ein Kronzeuge des Völkermords", in: *bpb*, 2016, <https://www.bpb.de/themen/zeit-kulturgeschichte/genozid-an-den-armeniern/218103/exkurs-komitas-Vartabed-ein-kronzeuge-des-voelkermords/>, last access: 01.04.2023.

Cf. Sinan, Marc: "Aghet – Genozid an den Armeniern. Exkurs: Komitas Vartabed – ein Kronzeuge des Völkermords.", in: *bpb*. 2016. <<https://www.bpb.de/themen/zeit-kulturgeschichte/genozid-an-den-armeniern/218103/exkurs-komitas-Vartabed-ein-kronzeuge-des-voelkermords/>>, last access: 24.04.2023.

¹¹⁶ Website of UNESCO, "UNESCO Memory of the World Register", 2023, under: <<https://www.unesco.org/en/memory-world/register2023>>, last access: 02.02.2024.

¹¹⁷ Website of the Armenian Mirror-Spectator, "Komitas Works Designated Part of UNESCO Memory of the World Register", 2024, <<https://mirrorspectator.com/2024/02/01/komitas-works-designated-part-of-unesco-memory-of-the-world-register/>>, last access: 02.02.2024.

This highlighted their exceptional value and importance in preserving cultural heritage,¹¹⁸ as well as recognising Gomidas's contributions to Armenian music and culture. This serves to attest to his enduring legacy and significance,¹¹⁹ especially as a symbol of the collective trauma and as a prevalent presence within the cultural memory of the Genocide.¹²⁰

4.2.1 *Aghet* – catastrophe¹²¹ – Genocide

In 2010, journalist Eric Friedler released a documentary, "*Aghet – A Genocide*", exploring the political reasons for the ongoing silence surrounding the Armenian Genocide. The documentary reconstructs the events using various historical sources and includes the voices of contemporary witnesses portrayed by 23 renowned actors, whose authenticity enhances the emotional impact. *Aghet* is an outstanding and innovative documentary that has received recognition at international film festivals. The documentary has been screened at prestigious universities, including Harvard and Cambridge.¹²²

April 24 1915 marks the beginning of the *Aghet*, a series of atrocities and mass killings that resulted in the deaths of over one million individuals between 1915 and 1918.¹²³ This tragic event was the result of a power struggle within the Ottoman Empire. On that day, around 200 Armenian intellectuals and community leaders in Constantinople were arrested and sent to Ayaş [Ayash] and Çankırı, both near the city of Ankara, either to prison or forced relocation.¹²⁴ These events marked the beginning of the Armenian Genocide.¹²⁵

The term "genocide" was coined by the Jewish lawyer Raphael Lemkin¹²⁶ in his book *Axis Rule in Occupied Europe*,¹²⁷ published in 1944, believing that legal enactments, ultimately on an international level, are necessary to prevent tragedies like the Armenian Genocide.¹²⁸ He is credited with first conceptualising the concept of genocide, on the grounds that a new legal

¹¹⁸ Website of bianet, "Gomidas' works designated UNESCO World Heritage", 2024, <<https://bianet.org/haber/gomidas-works-designated-unesco-world-heritage-291257>>, last access: 10.02.2024.

¹¹⁹ Website of lurer, "Great Armenian composer Komitas' works included in UNESCO Memory of the World Register", 2024, <<https://lurer.com/?p=552454&l=en>>, last access: 02.02.2024.

¹²⁰ Olley, 2019, p. 548.

¹²¹ Alajaji, 1979, p.4.

¹²² Website of ndr: "Aghet – Ein Völkermord", 2016, <<https://www.ndr.de/kultur/film/Aghet-Ein-Voelker-mord,aghet102.html>>, last access: 24.04.2023.

¹²³ Ibid. 2016.

¹²⁴ Akçam, 2018, p.2-4.

¹²⁵ Website of milwaukeearmenia, "Death of Gomidas Vartabed", 2013, <<https://milwaukeearmenia.com/2013/10/17/death-of-gomidas-vartabed/>>, last access: 10.04.2023.

¹²⁶ Irvin-Erickson, 2017, p.77.

¹²⁷ Rubinstein, 2004, p. 307.

¹²⁸ Lemkin, Jacobs. "Lemkin on Genocide. Lanham [Md.] :: Lexington Books, 2012, p.viii.

category was required to accommodate the fact that genocide could not be reduced to mass murder alone.¹²⁹ The term helped to consolidate his ideas,¹³⁰ which led him to create the 1948 UN Genocide Convention, describing the Armenian Genocide as the first systematically carried out Genocide of the 20th century.¹³¹ Victims of the events described these as massacre, decimation, catastrophe, great disaster, [çartk] in Armenian, slaughter, as these terms were found in the press of the time seen. Historians easily resort to the concept of “ethnic cleansing” when evaluating the events in 1915, as it is certain that other expressions will be meaningful in explaining the subject in the future.¹³² He attempted to convince the League of Nations to adopt a ban on mass slaughter. Despite his tireless work on the anti-genocide cause, Lemkin continued to be largely unrecognised,¹³³ as the Turkish government is persistent on its own interpretation of historical events.¹³⁴

In a CNN interview emission marking the centenary of the Armenian Genocide in 2015, moderator Jake Tapper asked Mevlüt Çavuşoğlu, the Turkish foreign Minister at the time, why Turkey had not yet acknowledged the Genocide. Mevlüt Çavuşoğlu reasoned that characterising the 1915 events as a genocide is a challenging proposition, given the multitude of interpretations of past events.¹³⁵

To describe the actions of the Turkish government in relation to the Armenian Genocide, Taner Akçam employs the term “holding history hostage” in his book “Killing Orders, Talat Pasha’s Telegrams and the Armenian Genocide” (2018) as the Turkish government is engaged in the creation of evidence and the establishment of a historical narrative that serves its own interests.¹³⁶ Therefore, the Genocide continues to be denied.¹³⁷

¹²⁹ Bilsky; Klagsbrun, 2018, p.374.

¹³⁰ Irvin-Erickson, 2017, p.77.

¹³¹ *Website of moviepilot*, “Aghet – Ein Völkermord”, 2011, <<https://www.moviepilot.de/movies/aghet-ein-volkermord>>, last access: 24.04.2023.

¹³² Maksudyan, 2005, p.72.

¹³³ Rubinstein, 204, p. 307.

¹³⁴ Akçam, 2018, p. 2.

¹³⁵ *Website of CNNvideos*: “Turkish FM: Why we don’t recognize Armenian genocide”, 2015, <<https://edition.cnn.com/videos/tv/2015/04/21/lead-intv-cavusoglu-dotcom-turkey-armenian-genocide.cnn>>, last access: 20.09.2023.

¹³⁶ Akçam, 2018, p.2.

¹³⁷ *Website of moviepilot*, “Aghet – Ein Völkermord”, 2011, <<https://www.moviepilot.de/movies/aghet-ein-volkermord>>, last access: 24.04.2023.

5 Interviews

The individuals listed below were interviewed on the specified dates for this section of the thesis. In what follows “A” stands for person with Armenian descent, and “T” for person with Turkish descent.

Code	Date	About the person
1.A.	08.05.2021	An individual with Armenian background who is currently a resident in Austria and music professional.
1.T.	17.05.2021	An individual with Turkish background who is currently a resident in Austria and music professional.
2.A.	28.12.2023	Amateur musician, Armenian descent, from Turkey, currently residing in Austria
3.A.	31.12.2023	Person with no musical background, Armenian descent, from Turkey, currently residing in Austria.
4.A.	15.01.2024	Sezar Avedikyan, member of the KNAR Band, Armenian descent, from Turkey, currently residing in Armenia and Turkey
5.A.	20.01.2024	Diran Lokmagözyan, Turkologe and Gomidas Expert, Armenian descent, from Turkey, currently residing in Armenia
6.A.	06.02.2024	Person with no musical background, Armenian descent, not proficient in the Armenian language, from Turkey, currently residing in Austria

Table 3: list of individuals interviewed (source: Jeanette Kilicci, Interviews 2021-2024).

Before the interview, all interviewees signed a consent form in their language of choice, between German, English, Turkish, and Armenian (see Appendix). The form described the project, the supervisors¹³⁸, the interviewer, the participating institutions, and the interviewee’s rights, including the right to terminate the interview at any time, the right to decide whether the interview may be recorded or not, and the right to retrieve the interview in the future, if desired. The interview questions were categorized as follows: personal background questions, covering the interviewee’s biography, their mother tongue and any conflicts they might have

¹³⁸ The thesis was supervised by a number of academics over the course of its development.

encountered due to their cultural background, questions about the folk songs and their versions, and the meaning and performance of these folk songs for them. At the start of the interview, the interviewee was asked a series of questions to help them feel at ease and to gain insight into their background. The guiding questions addressed the following areas: place of birth, ethnicity, current living situation, and reasons for assimilation, where applicable. The questions were grouped into five categories: background, mother tongue, audio examples retrieved from YouTube, meaning, and performance. In particular, individuals who were born in Turkey and spent their formative years in Turkey, with the majority currently residing in Austria, were included in the study (see *Table 3*). In selecting the category of language, I intend to ascertain whether the language had an effect on the perception of the songs. The investigation was first conducted on individuals with a background in musical performance, and later on non-musicians.

Background:

- Could you introduce yourself and share where you were born, your ethnic background?
- If born in Turkey: Could you describe the living conditions in the country?
- What is your current place of residence?
- Were the living conditions in Turkey a factor in your decision to emigrate?

Mother tongue:

- Which languages do you speak?
- Do you use Armenian in your daily life?
- Do you listen to music in Armenian?
- If so, how does it make you feel?
- Do you enjoy listening to songs in your native language even if you do not understand the lyrics? If so, what is the reason?

Audio examples retrieved from YouTube:

1. Սարի աղջիկ /Sarı Gelin¹³⁹ [Girl from the Mountains/Blond Bride]

¹³⁹ Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, song track from his album originally released 27.07.1999, uploaded 22.11.2018, <https://www.youtube.com/watch?v=S1NyzkH17eE>, last access: 10.03.2024.

2. Սարերի հովին մեռնեմ¹⁴⁰ /Turnam Gidersen Mardine¹⁴¹ [I'll die for the wind of the mountains / My crane when you go to Mardin]
3. Աղանայի ողբերգը¹⁴² / Sebebim Aşk¹⁴³ [Victims of Adana(Adana Lament)/ My reason is love]

The same set of questions was posed to the respondents in relation to all three songs:

- Is this song familiar to you?
- Do you recall where you first heard the song or where you have become familiar with it from?
- Could you please share your experience with this folk song?
- In which language have you heard it?
- Does the language in which the song is sung affect your connection to it?
 - o Do you have any specific issues with the Armenian/Turkish version?

Meaning:

- What does the song mean to you?
- Which emotions do you associate with the song?
- Do you know the context and history of the song?
- Does the song mean something different to you if sung in a different language?

Performance:

- Do you have a background in music?
- Have you ever performed this song yourself? If so, in which language and since when?
- Can you recall a particular memorable performance?
- What instruments do you think are essential for this piece?

The interviewees' answers and remarks about the selected songs prompted interesting aspects about history, cultural memory, and emotions evoked by these songs, relevant to this thesis which will be addressed in the following sections.

¹⁴⁰ Chamamyan, Lena: "Sareri Hovin Mernem", song track from her album originally released 17.10.2007, uploaded 13.09.2015, <https://www.youtube.com/watch?v=YVoPP5RerEQ>, last access: 10.03.2024.

¹⁴¹ Türkcügenc Türkcügenc: "Ayfer Varda – Turnam Gidersen Mardine", track from Ayfer Varda, uploaded 31.01.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=LSBmLchmCwA>, last access: 10.03.2024.

¹⁴² İsrarlarımLamuzik "Ghazaryan – Adanayi Voghperke", only music, uploaded 06.09.2012, <https://www.youtube.com/watch?v=nRrbONSGzNs>, last access: 10.03.2024.

¹⁴³ iremrecordsTV: "Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013, <<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcvkPjY>>, last access: 10.03.2024.

5.1 The G-Word

While all interviewees were asked the questions a specific word mentioned by the first interviewee caught my attention and urged me to add to the interview if it wasn't already mentioned naturally. The G-Word was mentioned not only in the interviews but was also found under comment sections of the selected songs (Chapter 7.).

Historian and sociologist, Taner Akçam uses the "G-Word" in his publications to refer to genocide.¹⁴⁴ In this work, the "G-Word" refers to the term "Gâvur". According to multiple interviewees, this word has had a derogatory connotation in the Ottoman Empire and eventually became a general slur for all non-Muslims:

*"Linguistically, the Arabic word kafir is derived from the root word kufr, which has several meanings such as conceal, ungrateful, irreligious, denial, or rejection. However, epistemologically, the meaning of the word kufr can be traced back to the Hebrew word kipper which means "cover," "purge," or "transfer." Traditionally, this term has been used in Arabic literature in different senses, for example, to refer to farmers who conceal the seeds in their field for plantation."*¹⁴⁵

The word "Gâvur" originates from the Arabic word "Kâfir,"¹⁴⁶ which means "obliterating," "covering," or "ungrateful",¹⁴⁷ literally meaning "non-believer," or "infidel" in Islam.¹⁴⁸ This meaning can be found in old Arab poetry and in the Quran, where the word is used with reference to God: "concealing God's blessings" and therefore "ungrateful to God". Under the influence of the Syriac and Aramaic, the term "Kâfir" developed a more general meaning of "infidel". It has since become a common term in Islam, and the belief in eternal damnation for the kafir as an "non-believer" has become an established dogma.¹⁴⁹ The term "kafir" was first used to describe Meccans who refused to submit to Islam.¹⁵⁰ Although the term is often associated with religious factors, its initial usage was primarily a reflection of political and social conditions.¹⁵¹ The term implies an active rejection of divine revelation, rather than simply a

¹⁴⁴ Akçam; Cooper, 2005, p. 81–93.

¹⁴⁵ Ramzy, 2018.

¹⁴⁶ Björkman, 2012.

¹⁴⁷ Ibid. 2012.

¹⁴⁸ Ramzy, 2018.

¹⁴⁹ Björkman, 2012.

¹⁵⁰ N/A: "Kafir." (2003), in: The Oxford Dictionary of Islam, edited by Esposito, John L.: Oxford University Press, <<https://www-oxfordreference-com.uaccess.univie.ac.at/view/10.1093/acref/9780195125580.001.0001/acref-9780195125580-e-1229>>, last access: 10.07.2024.

¹⁵¹ Björkman, 2012.

lack of belief. There is a disagreement about whether Jews and Christians are non-believers. Additionally, some Islamic fundamentalists in the twentieth century have labelled Muslims who do not adhere to strict interpretations of the Quran as “non-believers”, as they believe that all non-believers face eternal damnation in the afterlife.¹⁵² It refers to a person who denies or rejects the essence of Islam, the reality of the Islamic God and is taught that one who is judged as kafir is someone who shows ingratitude to God and therefore commits “kufr”, pernicious sin.¹⁵³ It is a significant concept in Islamic thought, as the term itself or one of its derivatives appears in the Quran 482 times and is also associated with the meaning of “ingratitude”, “the willful refusal to appreciate the benefits that God has bestowed.”¹⁵⁴ “From the Turkish, the word kafir has entered into most Slavonic languages. The Spanish “cafre” and the French “cafard” also go back to “kafir” or “kuffar.”¹⁵⁵

Taner Akçam discusses the term “Gâvur” used as “a feeling of superiority against” the Christian community that was constantly despised, as Christians were an issue most offensive to Muslim principles and sentiment.¹⁵⁶ Turks called Armenians “Gâvur”, “unbelievers” as a distorted or Turkishized version.¹⁵⁷ The term is considered derogatory¹⁵⁸ and is often used as a slur against Christians¹⁵⁹ and Jews with the phrase “Thou unbeliever” being commonly associated with it.¹⁶⁰ Despite being aware of its offensive nature and having been asked by Christian members of parliament, such as Garo Paylan, to refrain from using it,¹⁶¹ Turkish President Recep Tayyip Erdoğan has repeatedly used the term “Gâvur” in his speeches referring to

¹⁵² N/A: “Kafir.” (2003), in: *The Oxford Dictionary of Islam*, edited by Esposito, John L.: Oxford University Press, <<https://www-oxfordreference-com.uaccess.univie.ac.at/view/10.1093/acref/9780195125580.001.0001/acref-9780195125580-e-1229>>, last access: 10.07.2024.

¹⁵³ Ramzy, 2018.

¹⁵⁴ N/A: “Kufr.” (2003), *The Oxford Dictionary of Islam*, edited by Esposito, John L.: Oxford University Press, <<https://www-oxfordreference-com.uaccess.univie.ac.at/view/10.1093/acref/9780195125580.001.0001/acref-9780195125580-e-1323>>, last access: 10.07.2024.

¹⁵⁵ Björkman, 2012.

¹⁵⁶ Akçam, 2002, p.74.

¹⁵⁷ *Website of Հրապարակ օրաթերթ*, “Գյավուրները”, 2021, <<https://hrapa-rak.am/post/46f056c5af883a99d2ddca178f5fb343>>, last access: 20.04.2023.

¹⁵⁸ *Website of azatutyun*, “Ստամբուլյան, Գեւորգ, Թուրք քաղաքական գործիչը խոստանում է արգելել «գյավուր» բառի օգտագործումը”, in: azatutyun, 2010, <<https://www.azatutyun.am/a/2243922.html>>, last access: 10.09.2024.

¹⁵⁹ *Website of factor*, “Կարո Փայլանը մեջլիսից պահանջել է գյավուր բառի համար զգուշացում անել Էրդողանին”, 2020, <<https://factor.am/225256.html>>, last access: 24.04.2024.

¹⁶⁰ Björkman, 2012.

¹⁶¹ *Website of factor*, “Կարո Փայլանը մեջլիսից պահանջել է գյավուր բառի համար զգուշացում անել Էրդողանին”, 2020, <<https://factor.am/225256.html>>, last access: 24.04.2024.

Christians.¹⁶² The term has been used as a swear word against citizens for generations and has been subjected to hate attacks many times and has been a source of social unrest. In response, affected parties have demanded an apology.¹⁶³

The interviewees were familiar with the term “Gâvur” as they had all come across with this slur at some point in their lives. They even expressed their dissatisfaction with its use. They were able to explain the term’s origin and were familiar with its negative connotation and use as a slur in everyday life. In his interview, Diran Lokmagözyan explains that the term is often used as an insult, even though many Turks are unaware of its derogatory connotations. This normalization of the term is comparable to the use of the word “idiot” in everyday language. He notes that the term “Armenian” is sometimes used as an insult too, highlighting the extent of the issue.¹⁶⁴

During an interview, 3.A., mentioned that the Turkish dictionaries define the word “Gâvur” as “unbeliever”. However, when used in conversation, it is directed towards anyone who is not Muslim. This is because, according to them, a non-Muslim is an infidel who does not acknowledge God, and therefore, his only name is “Gâvur”. It is a slur that they hear often, mainly in Turkey, but due to the emigration, it has spread to other countries such as France, Belgium, Germany, and Austria, into the diaspora. The word is commonly used as a swear word in colloquial language and is exclusively used by Turks, especially for various purposes, including swearing and fulfilling personal ambitions. The interviewee suggests that “the Turkish people have a tendency to create enemies, which is a policy that dates back to the Ottoman Empire.” They mention that Adnan Menderes, the minister president at the time, also employed this tactic during the events of 6 September 1955, when the administration faced obstacles and failed to treat its people democratically. When backed into a corner, the interviewee reports, the administration chooses a scapegoat and directs the people’s attention towards them, allowing the administration to evade responsibility for their own shortcomings and faults. They are convinced that the Turkish state is believed to need a “constant tragedy

¹⁶² *Website of 168.am*, “«Գյավուր» բառի համար Էրդողանը պետք է զգուշացում ստանա. Կարո Փայլան”, 2020, <<https://168.am/2020/02/28/1264290.html>>, last access: 20.04.2023.

¹⁶³ *Website of yesilgazete*, “Erdoğan’ın ‘gavur’ sözü için Garo Paylan’dan soru önergesi”, 2021, <<https://yesil-gazete.org/erdoganin-gavur-sozu-icin-garo-paylandan-soru-onergesi/>>, last access: 10.06.2024.

¹⁶⁴ Lokmagözyan, Diran: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording via WhatsApp, 20.01.2024.

and enemy". According to the interviewee the perception among Turks in Turkey is that they are viewed as an enemy by many countries.¹⁶⁵

Another interviewee, 2.A., revealed that they were always cautious of their surroundings when growing up in Turkey. On their way to school they feared to be attacked, to be beaten up, or insulted as a "Gâvur" by other students. 2.A. described the word as "godless" and anyone who is not Muslim is referred to as a "Gâvur", which is used as an insult. They were at the centre of these incidents as they lived in front of the church building. Police officers were rarely seen standing at the church door, but the Armenian community was sceptical of their ability to protect the church either way. Turkish visitors to the interviewee's place would insultingly refer to their own children as "Gâvur". The interviewees' family also experienced the insult "Gâvur" while in Austria, directed at them by Turks. Their Turkish neighbour and friend also uses the word "gâvurluk" as a verb, even though they know it is considered an insult directed towards Christians.¹⁶⁶

In summary, the interviewed Armenians expressed dissatisfaction with the use of the "G-word", which has become a slur against Armenians, despite its original, non-insulting meaning. Nowadays, the term is also commonly used in the diaspora to refer to non-Muslims or those who do not conform to Muslim practices.

¹⁶⁵ Interview 3.A.

¹⁶⁶ Interview 2.A.

5.2 Hrant Dink, an Armenian from Turkey

Born in 1954 in Malatya, Turkey,¹⁶⁷ and raised in Istanbul¹⁶⁸, Hrant Dink was a journalist and advocate for Armenian minority rights in Turkey.¹⁶⁹ In January 2007, he was assassinated on Halaskargazi Street in the Şişli district of central Istanbul, in broad daylight and in front of his newspaper office for his support of Turkey's Armenian minority. In 1996, he co-founded the weekly Turkish Armenian newspaper *AGOS*,¹⁷⁰ aimed to those interested in both Turkish and Armenian issues.¹⁷¹

Today, the website of the newspaper outlines the primary concerns pertaining to democratisation, the rights of minorities, the process of reckoning with the past, the safeguarding and advancement of pluralism in Turkey, and the further opening of its pages to the issues pertaining to Turkey and the wider picture. This has happened in the context of the increasing restriction of independent journalism and freedom of expression in Turkey, which has led to the newspaper becoming an independent platform for debate.¹⁷²

As editor-in-chief and columnist for the newspaper, Hrant Dink used the platform to promote democracy and expose the injustice of the Armenian minority in Turkey. His goal was to build connections between Armenians living in Turkey, Armenia, and the diaspora¹⁷³, as well as to encourage the Armenian minority in Turkey to be able to identify themselves as Armenians, while also being recognised as Turkish citizens.¹⁷⁴ This activity also contributed to place him in the centre of attention to the public eye, making him a target.¹⁷⁵ As an advocate for democracy and human rights,¹⁷⁶ he dedicated himself to the promotion of reconciliation between these

¹⁶⁷ Petersen; Gieler, 2013, p.66.

¹⁶⁸ Ersoz, 2019, p.270.

¹⁶⁹ Freely, 2007, p.16.

¹⁷⁰ Ersoz, 2019, p.270.

¹⁷¹ Danzkyan, Yetvart: "İnkâr Siyasetinde Kırılma: Hrant Dink'in Kendisi ve Öldürülmesi" (2015) Mülkiye Dergisi, 39 (1), 247-252, <<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/277/1254>>, last access: 05.07.2024.

¹⁷² Website of Agos, <<https://www.agos.com.tr/en/home>>, last access: 07.07.2024.

¹⁷³ Ersoz, 2019, p.270.

¹⁷⁴ Freely, 2007, p.16.

¹⁷⁵ Armstrong, William: Hrant Dink's legacy, 10 years after his assassination, in: *hurriyetdailynews*, <<https://www.hurriyetdailynews.com/opinion/william-armstrong/hrant-dinks-legacy-10-years-after-his-assassination-108665>>, last access: 17.12.2023.

¹⁷⁶ Popp, Maximilian: "Mord an Hrant Dink in der Türkei, Schuld und Sühne", in: *Spiegel.de*, 2017, <<https://www.spiegel.de/geschichte/tuerkei-die-ermordung-des-journalisten-hrant-dink-2007-a-1130340.html>>, last access: 10.06.2024.

two peoples.¹⁷⁷ His well known assertion, “I live in Turkey, I am an Armenian from Turkey,”¹⁷⁸ consequently resulted in his initial prosecution for the offence of insulting Turkishness.¹⁷⁹ In 2004, Hrant Dink was charged under Article 159 of the Turkish Penal Code, which pertained to the offence of “insulting Turkishness”. Although the article was later amended and re-named Article 301 in 2008, there was essentially no difference between “Turkishness” and “the Turkish nation,” which led Dink into a spiral of nationalist hatred.¹⁸⁰

In 1996, due to his journalistic and editorial work, he received significant attention from Armenian and Turkish audiences. *AGOS* became of great importance to the Armenian community of Istanbul and later emerged as the primary press for Istanbul Armenians, expanding its scope of influence. Dink and *AGOS* increased awareness of Armenian issues among the Turkish public by overcoming restrictive barriers and capturing the attention of a wider audience. Efforts were made to promote Armenian-Turkish relations, dialogue, and mutual understanding, which differed from traditional viewpoints.¹⁸¹

Interviewee 3.A. explains that the newspaper *AGOS* is bilingual in Armenian and Turkish to cater for the Armenian community in Turkey, as many members of this community are not familiar with the Armenian language and instead speak Turkish. The interviewee notes that due to immense pressure, members of the Armenian community in Turkey are afraid to speak their own language. It is worth noting that by law Turkish is the official language of the country. Individuals are facing harassment when speaking foreign languages in public due to a law stating that “Turkey belongs to the Turks and only Turkish should be spoken in the country.” The interviewee also mentioned that their family members have experienced similar incidents. Furthermore, Christians attending funerals dressed in black have been ridiculed for their faith.¹⁸² It is important to note that the interviewee is recounting their personal experience during their youth, which occurred between the 1960s and 1980s in Turkey. It is possible

¹⁷⁷ *Website of spiegel*, “Gericht verhängt im Mordfall Hrant Dink hohe Haftstrafen”, <<https://www.spiegel.de/ausland/mordfall-hrant-dink-gericht-verhaengt-hohe-haftstrafen-a-81bb6478-1361-40a9-81c4-7304045a0f70>>, last access: 02.02.2024.

¹⁷⁸ Dink, Hrant: “Hrant Dink kimdir?”, in: *AGOS*, 2007, <<https://hrantdink.org/tr/hrant-dink/89-hrant-dink-yazilari>>, last access: 17.12.2023.

¹⁷⁹ Freely, 2007, p.16.

¹⁸⁰ Petersen; Gieler, 2013, p. 57.

¹⁸¹ Melkonyan, Ruben: “Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques”, in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

¹⁸² Interview 3.A.

that the experiences of Christians in Turkey have changed since then, particularly given that the people interviewed now live in the diaspora.

Despite his efforts, Hrant Dink was not widely accepted within Armenian communities, both in Armenia and the diaspora. In the 2000s, Hrant Dink's views and actions regarding Armenian-Turkish relations gained prominence in socio-political discussions. His unique viewpoints and extensive knowledge of Turkish and Armenian cultures resulted in varied interpretations, particularly as his ideas diverged from conventional narratives. *AGOS* served as a forum for discussing Armenian-Turkish relations, the Armenian community, and Armenian themes in general. Consequently, long-standing taboos in Turkey were finally openly challenged. Eventually, Dink became a "civil diplomat", showcasing his expertise in both Turkish and Armenian societies. His significant role and influence in Armenian-Turkish relations made him an essential public figure with profound insights and impact on the dynamics between the two societies. Hrant Dink consistently addressed the topic of the Armenian Genocide and the mass Islamization of Armenians within the context of an "identity crisis" and ethnic identity. Dink's work provides valuable insights into the complex issues surrounding ethnic identity and the impact of historical events on communities. He researched the experiences of Islamised Armenians,¹⁸³ also known as "Dönme,"¹⁸⁴ [translation: Turned, here meaning turned from Armenians into Turks (in general Muslims)], and investigated the origins of these individuals. Dink's efforts led to descendants of Islamized Armenians searching for their roots, with *AGOS* providing a platform to share their stories.¹⁸⁵ In 2004,¹⁸⁶ Hrant Dink and Diran Lokmagözyan published an article titled¹⁸⁷ "The Secret of Sabiha Hatun",¹⁸⁸ revealing that Mustafa Kemal Atatürk's adopted daughter, Sabiha Gökçen, the first female Turkish pilot, was an Armenian orphan named Kahtoun Sebiljian, based on evidence. Dink's revelation was perceived by the Turkish

¹⁸³ Melkonyan, Ruben: "Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques", in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

¹⁸⁴ Interview 6.A.

¹⁸⁵ Melkonyan, Ruben: "Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques", in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

¹⁸⁶ Petersen; Gieler, 2013, S.67.

¹⁸⁷ Melkonyan, Ruben: "Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques", in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

¹⁸⁸ Petersen; Gieler, 2013, S.67.

General Staff as an attack on the unity of the Turkish nation, making him a target for Turkish nationalists.¹⁸⁹ In 2005, Bilgi University in Istanbul held a conference, “Ottoman Armenians in the Late Empire: The Issue of Scientific Responsibility and Democracy”, marking the first time the subject was discussed on Turkish soil. During the conference, participants were subjected to physical and verbal attacks, and the scientific nature of the event was put into question.¹⁹⁰ Hrant Dink gained widespread recognition following his assassination in the same year. Before his death, the Armenian community had mixed reactions to his ideas, ranging from interest and acceptance to rejection, criticism, and even indifference. Following his death, Dink was somewhat idolised and viewed as a victim of the Armenian Genocide. On the day of his death, many residents of Yerevan visited the Genocide memorial to pay their respects.¹⁹¹

The Turkologe and friend of Hrant Dink, Diran Lokmagözyan has been writing for *AGOS* in Armenia since 1998, together with his wife. In his interview, he describes *AGOS* as a weekly newspaper published in Turkish and Armenian languages, primarily for Turkish-speaking Armenians who may not be proficient in Armenian. In his interview on 20 January 2024, he states that *AGOS* is an important source of information about Armenians and issues concerning themes and encourages readers to seek out Armenian sources. He mentions that, at first, there were only two Armenian pages. According to Lokmagözyan Hrant Dink wrote freely and boldly, which was considered inappropriate for Turkish standards. Despite multiple warnings and protests, he continued to push the boundaries. Lokmagözyan reported that he was in Turkey nearby when, more than 15 years ago, Hrant Dink was shot on the street by a 17-year-old “who was given the gun and sent to carry out this murder”. He witnessed his friend lying lifeless on the ground and later on attended his funeral, mentioning his surprise when he noticed the unexpected large protest that followed Dink’s murder. Over 200,000 people attended the funeral. However, in Trabzon, where the murderer was from, some people celebrated the killing at a football game, chanting “We are all Samast, we are all Turks.” He mentions that the murderer is now free and celebrated as a hero. When discussing this incident,

¹⁸⁹ Melkonyan, Ruben: “Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques”, in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

¹⁹⁰ Petersen; Gieler, 2013, S.67.

¹⁹¹ Melkonyan, Ruben: “Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques”, in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

Lokmagözyan became emotional, and the conversation ended due to the visible trauma and tears. It is worth mentioning that the interview coincidentally took place just one day after the annual remembrance of Hrant Dink's assassination.¹⁹²

Another interviewee mentions Hrant Dink as a notable figure who openly referred to the events of 1914 and 1919, in the media, whether through the press or television. The media purposefully referred to the events as the "so-called Armenian event", reflecting the ongoing denial in Turkey today. According to the interviewee, Dink's open mention of these events was the reason for his assassination.¹⁹³ Lokmagözyan argues that it is a misconception that Dink was killed for discussing the Genocide. According to Lokmagöyan, many people in Turkey, including Turks, openly discuss the Genocide without facing violence. Dink was killed for attempting to "expose the lies upon which Turkey's country was built". Lokmagözyan clarifies that Dink was not an enemy, but a friend of Turkey and its people. His words were heard, and that was the actual danger. Dink discussed the survivors of the events that took place in 1915, including those who were forcibly converted to Islam, as well as the young girls and women who were taken in by families. This sparked outrage, particularly among those who identified as successors to the converted women. He also explains that Turkey prohibits ancestry research beyond the grandparent level due to concerns about discovering Armenian ancestry. According to Lokmagözyan, Dink's murder was due to the exposure of lies.¹⁹⁴

*"We were left with the dead, we were left with our loss (.) none of them received the punishment they deserved in a normal democratic way, there is always a consensus among the public. It makes you feel that there is a threat [...] [they] use it against you. [...] [saying] we can do it, nothing happens to us, it happens to you."*¹⁹⁵

Another interviewee mentioned that the individual responsible for Hrant Dink's death,¹⁹⁶ Ogün Samast,¹⁹⁷ was underage and received leniency and protection from the law due to their age. This resulted in several benefits being granted and official protectionism and nepotism influencing the proceedings. The perpetrator was released after serving only a couple of years

¹⁹² Lokmagözyan, Diran: Interview.

¹⁹³ Interview 3.A.

¹⁹⁴ Lokmagözyan, Diran: Interview.

¹⁹⁵ Interview 3.A.

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Website of Yetkin, "Ogün Samast milletvekili ya da vali olsa şaşırır mısınız?", 2023, <<https://yetkinreport.com/2023/11/16/ogun-samast-milletvekili-ya-da-vali-olsa-sasirir-misiniz/>>, last access: 01.07.2024.

and appears to have faced no consequences for their actions. Following the murder of Dink, the police officers present at the scene appeared to be more interested in taking pictures with the perpetrator, forming lines to pose beside him as if he were a hero. This behaviour seemed to reward and encourage the crime, rather than treating the perpetrator as a criminal. The interviewee draws a comparison between Hrant Dink's murder and other instances of violence against Armenians, particularly highlighting "the case of Sevag" (See Appendix). The example is repeatedly mentioned to illustrate the dangers faced by Armenians in the country. The emphasis is on the injustice and disparity in the value placed on Armenian lives compared to Turkish lives.¹⁹⁸ Dink not only developed a dialogue between Armenian-Turkish societies in founding the *AGOS* newspaper, but also entangled historical truths in Turkish society and his death further underscored his significance.¹⁹⁹

At the Joint Symposium of the International Council for Traditional Music and Dance (ICTMD) Austria and ICTMD Türkiye, held from 12 to 13 September 2024, Burcu Yıldız, a member of the Committee and musicologist who authored the book "Experiencing Armenian music in Turkey: An Ethnography of Musicultural Memory", drew attention to the importance of Hrant Dink, highlighting the role of shared songs in uniting people in the wake of his assassination.

¹⁹⁸ Interview 3.A.

¹⁹⁹ Melkonyan, Ruben: "Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques", in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

5.3 Sayat Novas *Kamança*

On page 4 of the inaugural edition²⁰⁰ of the newspaper *AGOS*,²⁰¹ published in 1996, in the sections “Kültür-Sanat” (culture and art), one can find an article “Ortak türkülerimiz” (shared folksongs). As the title suggests, the article discusses the existence of shared folk songs in both Armenian and Turkish versions. The same page

Figure 7: *AGOS* newspaper Edition 0, February 25, 1996, p. 4. (source: Library of the Mekhitharist Monastery in Vienna).

shows an article that focuses on the song *kamança*²⁰² by Armenian *Sayat Nova*,²⁰³ and the Azeri version of the song named “Çırpınırdı Karadeniz” (The Black Sea was fluttering).²⁰⁴ This song was also mentioned in the TV show “Kafa Dengi” in 2009, the moderator referred it as an Armenian folk song when he addressed the musician Özcan Deniz: “It seems that you’re going to sing an Armenian folk song,” before he introduced the song as “the ancient melodies of the ancient peoples of this land”. Özcan Deniz dedicated the song to the memory of Hrant Dink and proceeded to perform *kamança* in Armenian.²⁰⁵

Figure 8: *Sayat Nova Monument in Armenia* (source: Jeanette Kilicci, *Trip to Armenia*, 2023).

Prior to an analysis of the song itself, it is necessary to introduce the *Ashug*, who is renowned for performing this particular song. Considered as one of the most important

²⁰⁰ *AGOS*, Edition 0, February 25, 1996, p. 4.

²⁰¹ Ersoz, 2019, p.270.

²⁰² *AGOS*, Edition 0, February 25, 1996, p. 4.

²⁰³ Chakhmakhchyan, Hasmik: „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamanchah” (2009)“, 28.10.2016., <https://www.youtube.com/watch?v=rOPb8yt91II> , last access: 02.02.2024.

²⁰⁴ *AGOS*, Edition 0, February 25, 1996, p. 4.

²⁰⁵ Chakhmakhchyan, Hasmik: „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamanchah” (2009)“, 28.10.2016., <https://www.youtube.com/watch?v=rOPb8yt91II> , last access: 02.02.2024.

Gusans,²⁰⁶ Sayat Nova, born Harutyun Sahakyan²⁰⁷ in Tibilisi, Georgia²⁰⁸ in 1712, was baptised as Harutyun, meaning “resurrection” or Anastasius.²⁰⁹ He received his education at the renowned Sanahin monastery,²¹⁰ and was recognised for his musical talent, particularly in playing the instruments *kamança*, *čungur i*, and *tamburé*.²¹¹ His pseudonym, Sayat Nova, may have been derived from the Persian phrase “sayad-l nava”, which translates to “song hunter”.²¹² Sayat Nova was a poet, singer, and *kamança* player. He was known as the “King of Songs” or the “Lord of Verse”, due to his remarkable skills. He also served as a diplomat in the court of Heracle II of Georgia.²¹³ In September 1795, he was killed at the Haghpata monastery by the invading armies of the Shah of Iran and his body was interred at the Cathedral of Saint George in Tbilisi.²¹⁴

Known as one of the most prominent Armenian *Ashugs* who focused his poetic career in Georgia, he composed works in multiple languages,²¹⁵ including Armenian, Georgian, Northwest Azerbaijani Turkish and Russian,²¹⁶ which altogether showcases his linguistic versatility. Sayat Nova’s repertoire includes pieces about love, beauty, and justice, making it a remarkable example of Armenian creative expression. The scope of Sayat Nova’s poems cover a wide range of themes, appealing to reason and intellect. The poet explores concepts such as life, the universe, humanity, death, the soul, good and evil, love and hate, virtue and sinfulness, truthfulness and falsity, reason, teaching, enlightenment, and ignorance. The poems and compositions are also secular in nature. Sayat Nova’s work is relevant and resonant with a broad audience due to the significant influence of these themes on poetry and music.²¹⁷ He introduced new musical forms and compositions that combined different languages within a single song,

²⁰⁶ Dorfmann-Lazarev, 2005, p.90.

²⁰⁷ Thomson, 1998, p.437.

²⁰⁸ Ibrahim: “Who is Sayat Nova?”, 2022, in: *medium*, <<https://ahmedibrahim781.medium.com/who-is-sayat-nova-6ec653add753>>, last access: 10.02.2024.

²⁰⁹ Thomson, 1998, p.437.

²¹⁰ Dorfmann-Lazarev, 2005, p.90.

²¹¹ Thomson, 1998, p.437.

²¹² Dorfmann-Lazarev, 2005, p.90.

²¹³ *Website of learnarmenianonline*, “Sayat Nova”, 2015., <<https://www.learnarmenianonline.com/blog/sayat-nova>>, last access: 10.09.2024.

²¹⁴ Harutyunyan, Asatryan, Khachatryan, 2021, p.1.

²¹⁵ Thomson, 1998, p.437.

²¹⁶ Dorfmann-Lazarev, 2005, p.89.

²¹⁷ Harutyunyan, Asatryan, Khachatryan, 2021, p.1-3.

reflecting the cultural diversity of the region.²¹⁸ His work also integrated elements and features from the folk music of Tbilisi, Georgia, which at the time united various national traditions and was a part of Middle Eastern music.²¹⁹ Sayat Nova adeptly combined Ashug melodies,²²⁰ Armenian monodic music,²²¹ and other regional influences, editing, merging, and reproducing them into a unique style. His compositions are distinguished by dynamic rhythmic patterns and varying interpretations of the same rhythm, with a focus on dance rhythms and rhythmic accents that emphasize the structure and size of the underlying poetry. Sayat Nova's artistic contributions made him immensely popular and played a significant role in the development of Transcaucasian Ashug music. His innovative approach combined traditional Ashug methods with his own unique techniques, creating a lasting impact on the genre. He was inspired by many Georgian, Azerbaijan and Armenian poets and Ashugs.²²² Like other Ashugs, he typically accompanied himself on string instruments, such as the *Saz*, *Čungur*, *Tar*, and *Kamanča*.²²³ All of his songs are of emotionally rich and feature deep expressions. Each composition has its unique page within the common style, going beyond traditional melodies. Sayat Nova was talented in his vocals, self-accompaniment, and mastery of his favourite instrument, the *Kamanča*. He developed a distinctive style that was named after him,²²⁴ and wrote over 220 compositions, mostly in the traditional Armenian style, and in various languages, including Persian. It is likely that he wrote even more songs than the 220 that are known and in multiple languages.²²⁵ Therefore, analysing Sayat Nova's works as a whole present a significant linguistic challenge.²²⁶ Sayat Nova's song about his favourite instrument, the *Kamanča*, has become an accepted Armenian folk melody over time, and²²⁷ exemplifies the multilingual challenge, as it is among the prominent songs in the centre of conflict.

²¹⁸ Jarahzadeh, Kamyar, "The Bard of the Caucasus: Armenian, Azeri, and Georgian Legacies of Sayat Nove", 2016, in: *ajam media collective*, <<https://ajammc.com/2016/06/28/bard-of-the-caucasus-sayat-nova/>>, last access: 18.04.2023.

²¹⁹ *Website of armenianhouse*, "Սայաթ-Նովա", <<http://armenianhouse.org/sayat-nova/bio-am.html>>, last access: 02.02.2024.

²²⁰ Harutyunyan H. H., Asatryan A. H., and Khachatryan D. K. 2021, p.1.

²²¹ *Website of armenianhouse*, "Սայաթ-Նովա", <<http://armenianhouse.org/sayat-nova/bio-am.html>>, last access: 02.02.2024.

²²² Harutyunyan, Asatryan, Khachatryan, 2021, p.1-3.

²²³ Ziegler, 2016.

²²⁴ Harutyunyan, Asatryan, Khachatryan, 2021, p.1-3.

²²⁵ Dorfmann-Lazarev, 2005, p.89.

²²⁶ Thomson, 1998, p.437.

²²⁷ Tunç, Hayri: "Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yazmak", 2017, in: *evrensel*, <<https://www.evrensel.net/haber/305011/baska-halklarin-bestesiyile-milliyetci-destanlar-yazmak>>, last access: 01.02.2024.

5.3.1 Lyrics Translation

Sayat Nova – քամանչա [Kamança]	Eastern Armenian translation
Ամեն սագի մեջըն գոված՝ դուն թամամ տասն իս, քամանչա Նաբազ մարդ քիզ չի կանայ տեսնի՝ դուն նըրա պասն իս, քամանչա Ղա՛ստ արա՝ Է՛լ լաւ օրիորուն Էդիվըն հասնիս, քամանչա Քիզ ինձնից ո՞վ կանայ խըլի՝ աշուղի բասն իս, քամանչա:	Ամեն սագի մեջն գոված՝ դու ամբողջ տասն ես, քամանչա, Ժլատը քեզ չի հասկանա՝ դու նրա պասն ես, քամանչա, Էլ ավելի լավ օրերի ջանա՛, որ հասնես, քամանչա, Քեզ ինձնից ո՞վ կարա խլի, աշուղի բասն ես, քամանչա:
Անգաճըդ Էրծաթէն պիտի, գըլուխըդ՝ ջավահիր քարած Կուրթըդ շիրմայեմեն պիտի, փուրըդ՝ սադափով նաղշ արած Սիմըդ օսկէն քաշած պիտի, Էրկաթըդ՝ փանջարա արած Օչով դիմէթըդ չի գիդի՝ լալ ու ալմասն իս, քամանչա:	Ականջդ արծաթյա պիտի, գլուխդ՝ շողակն քարած, Կոթդ փղոսկրյա պիտի, փորդ՝ սադաֆով նախշ արած, Լարըդ ոսկուց քաշած պիտի, երկաթդ՝ նախշազարդ արած, Ոչ ոք արժեքդ չգիտի՝ լալ ու ալմաս ես, քամանչա:
Ծիպոտըդ վարաղնած պիտի՝ թաիր ունենայ հազար ռանգով Ձարըդ ռաշի կուդէն պիտի, վուր դուն խօսիս քաղցըր հանգով Շատին զարթուն կու լուսացնիս, շատին կու քընեցնիս բանգով Անուշահամ գիտով լիքըն՝ դուն օսկէ թասն իս, քամանչա:	Աղետդ ոսկեգօծ պիտի՝ կերպ ունենա բյուր երանգով. Թելդ ռաշի պոչից պիտի, որ դու խոսես քաղցր հանգով. Շատին արթուն կ'լուսացնես, շատին կ'քնեցնես բանգով. Անուշահամ գիտով լիքը՝ դու ոսկէ թաս ես, քամանչա:

Ածողիդ Է՛րկու կու շինիս, առաջ չայի, դափա գ'ուզիս Կու մեծըրվիս այվընումըն, պարապ վախտի րափա գ'ուզիս Յիփ վիր գուբաս մեջլիսումըն՝ քաղցըր զող ու սափա գ'ուզիս Բոլորքըդ գոզալիր շարած՝ մեջլիսի կեսն իս, քամա՛նչա: Շատ տըխուր սիրտ կու խընդացնիս, կու կըտրիս հիվընդի դողըն Յիփ քաղցըր ծայնըդ վիր կ'օնիս՝ բաց կուլի հիդըդ խաղողըն Խալխին ես իլթիմազն արա՝ ասին. «Ա՛պրի քու ածողըն»: Քանի սաղ է Սայաթ-Նովեն, շատ բան կու տեսնիս, քամա՛նչա:²²⁸	Նվագողիդ կշիռ կտաս, սկզբում թեյ ու սուրճ ես ուզում, Մեծարվում ես սրահներում, հանգիստ ու խոնջանք ես ուզում. Երբ հայտնվում ես հանդեսում, քաղցր խրախճանք ես ուզում, Բոլորքդ գոզալեր շարած՝ խնջույքի կեսն ես, քամա՛նչա: Շատ տխուր սիրտ կխնդացնես, կկտրես հիվանդի դողը, Երբ որ քաղցր ծայնդ է հնչում, ցնծում է քո նվագողը. Մարդկանց այս խնդրանքը արա՝ ասեն. «ա՛պրի կատարողը». Քանի ողջ է Սայաթ-Նովեն, շատ բան կտեսնես, քամա՛նչա:²²⁹
--	--

The translation of Sayat Nova's lyrics presented a challenge that required the assistance of Anita Saraf, a native West Armenian speaker who is also familiar with Eastern Armenian and Turkish. She is well-versed in Old Turkish, various Turkish dialects, as well as Turkish non-urban substandard varieties, which she acquired mostly due to living with diverse people who used these accents, as well as being personally interested in multilingualism. Leon Torossian's dictionary was used for translation. Unfortunately, he could not participate in the translation process as he passed away during the early stages of this work, in late 2023 and we only had one in-person meeting.

The initial stage of the translation process involved transliterating the lyrics into the Latin alphabet. This was achieved using the transcription devised by Ani Sargsyan and Hülya Çelik for

²²⁸ *Website of genius*, "Sayat-Nova Kamanchah", <<https://genius.com/Sayat-nova-Kamanchah-lyrics>>, last access: 10.06.2024.

²²⁹ *Website of Sayat-Nova*, "[Sayat Nova nr. 42]", <<http://www.sayat-nova.am/h42.html>>, last access: 10.06.2024.

Armeno-Turkish literature, which proved to be of great utility in this case, given that Sayat Nova was known for his multilingualism, and that it facilitated the translation process. Subsequently, the language of origin was identified in order to arrange the multilingual content with greater precision. The eastern Armenian translation proved to be a valuable resource in identifying a few terms that were unfamiliar during the translation process. In order to ensure comprehension among all participants involved in the translation process, the lyrics were translated into Turkish. Then, the English translation was carried out, according to the Leipzig Glossing Rules' Rule 1, "Word-by-Word Alignment," which represents the standard methodology for translating and glossing the song lyrics referenced. The following is the result of translating and understanding the song lyrics of Sayat Nova's *Kamança*.

Sayat Nova – քամանչա [Kamança]	Translation into English
Ամեն սագի մեջըն գոված՝ դուն թամամ տասն իս, քամանչա	Among all the praised instruments, you are number 10 ²³¹ <i>Kamança</i>
Նաբազ մարդ քիզ չի կանայ տեսնի՝ դուն նըրա պասն իս, քամանչա	Stingy people cannot see you, you are for- bidden to them, <i>Kamança</i>
Ղա՛ստ արա՛ Է՛լ լաւ օրիորուն եղիվըն հասնիս, քամանչա	Strive to catch up with the good times, <i>Kamança</i>
Քիզ ինձնից ո՞վ կանայ խըլի՝ աշուղի բասն իս, քամանչա:	Who can tear you away from me, you are the ashugs soul, <i>Kamança</i>
Անգաճըդ Էրծաթէն պիտի, գըլուխըդ՝ ջավահիր քարած	Your handle is made of silver, your head is made of diamonds.
Կուրթըդ շիրմայեմէն պիտի, փուրըդ՝ սադափով նաղշ արած	Your handle is from ivory, your corpus is embroidered in pearls
Սիմըդ օսկէն քաշած պիտի, Էրկաթըդ՝ փանջարա արած	Your wire pulled/made by gold; your pieces iron processed
Օչով դիմէթըդ չի գիդի՝ լալ ու ալմասն իս, քամանչա:	Who does not know your value, you are red and diamond <i>Kamança</i>

²³¹ Number 10 or the best.

Եհպոտըդ վարաղնած պիտի՝ թաիր ունենայ հազար ռանգով Ձարըդ ռաշի կուղէն պիտի, վուր դուն խօսիս քաղցըր հանգով Շատին զարթուն կու լուսացնիս, շատին կու քընեցնիս բանգով Անուշահամ գինով լիքըն՝ դուն օսկէ թասն իս, քամա՛նչա: Ածողիդ Է՛րկու կու շինիս, առաջ չայի, դափա գ'ուզիս Կու մեծըրվիս այվընումըն, պարապ վախտի թափա գ'ուզիս Յիփ վիր գուբաս մեջլիսումըն՝ քաղցըր գող ու սափա գ'ուզիս Բոլորքըդ գօզալիւր շարած՝ մեջլիսի կէսն իս, քամա՛նչա: Շատ տըլիսուր սիրտ կու խընդացնիս, կու կըտրիս հիվընդի դողըն Յիփ քաղցըր ծայնըդ վիր կ'օնիս՝ բաց կուլի հիդըդ խաղողըն Խալիսն էս իլթիմազն արա՝ ասին. «Ա՛րի քու ածողըն»: Քանի սաղ է Սայաթ-Նովէն, շատ բան կու տեսնիս, քամա՛նչա:²³⁰	Your bow from gold, your appearance will take shape from thousands of beautiful col- ours. Your string will take a lovely shape whenever you speak. Many will lose sleep after listening to you, and you will sooth many like a drug. Filled with sweet, delicious wine, you are a golden bowl, <i>Kamança</i> You give weight and dignitiy to the one who plays you, you double his value. Before you start you want tea and coffee. They talk about you in the halls, you keep people busy in your spare time When you go out in public, you want a nice, sweet entertainment Despite all the beauties lined up in that as- sembly, you are half of that entertainment, <i>Kamança</i>.²³² You have made many sad hearts smile and you have cut the pain of the sick When your sweet voice is heard, the one who plays you will be happier.²³³ Do what the people request, let them say “bravo long live the player” As long as Sayat Nova is alive, you’ll see a lot, <i>Kamança</i>
---	--

²³⁰ Website of genius, “Sayat-Nova, Kamanchah”, <<https://genius.com/Sayat-nova-Kamanchah-lyricss>>, last access: 10.06.2024.

²³² Or: Despite all the beauties lined up in that assembly, that entertainment is half without you.

²³³ Or: When your sweet voice is heard, you take away the pain of the sick.

Ashugs have a tradition of including their names at the end of their songs. This is a well-known practice in Turkish folk literature. The book “Manzum halk tarihçisi Ermeni Âşuğlar: Âşuğ Destanlarına Yansıyan Şiirsel ve Görsel Tarih” by Mehmet Bayrak presents various Armenian Ashugs together with their work and lyrics. According to this book, it is a common practice for Ashugs to include their name in the last sentence of their song as a signature to claim authorship.²³⁴ In his song lyrics, Sayat Nova exemplifies this approach by mentioning his name only in the final line “As long as Sayat Nova is alive, you’ll see a lot, *Kamança*”.

5.4 “The black sea was fluttering”

There is also a Turkish and Azerbaijani version to this song. According to Turkish and Azerbaijani sources, it is reportedly composed in early 1918. This version emerged during a tumultuous period when the Turkish army, led by Nuri Pasha, was sent to Azerbaijan to protect the Azerbaijani population from genocide. The creation of this version reflects the socio-political climate of the era and showcases Sayat Nova’s impact on the regional culture.²³⁵ According to Diran Lokmagözyan, this song known by Sayat Nova, has been used as the anthem of a disputed fascist group, claiming to be an Azerbaijani song related to the Turkish troops invading Baku. It is important to note that the anthem was written long after Sayat Nova’s version.²³⁶ The lyrics of the song, dated 1914, have been associated with nationalist movements. It is asserted that the poem was composed by Ahmet Cevat, an Azeri poet,²³⁷ in Gaja in 1914, subsequent to the Ottoman Empire’s declaration of its participation in the First World War.²³⁸ As a seminal figure in the history of Azerbaijan and held in high esteem in Turkey, he is also the author of the Azerbaijani national anthem²³⁹ Furthermore, he composed a poem in praise

²³⁴ Bayrak, Mehmet, 2016, pages with song lyrics examples: p. 185-206.

²³⁵ Eliuz, Öksüz Güneş, 2016, p.68.

²³⁶ Lokmagözyan, Diran: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording via WhatsApp, 20.01.2024.

²³⁷ Tunç, Hayri: “Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yazmak”, 2017, in: *evrensel*, <<https://www.evrensel.net/haber/305011/baska-halklarin-bestesiyle-milliyetci-destanlar-yazmak>>, last access: 01.02.2024.

²³⁸ *Website of Millidusunce*, “Çırpınırdın Karadeniz’in öyküsünü Azerin anlatıyor” ,2020, <<https://millidusunce.com/cirpinirdin-karadenizin-oykusunu-azerin-anlatiyor/>>, last access: 07.07.2024.

²³⁹ *Website of Milliyet*, “Çırpınırdı Karadeniz şiiri - Ahmet Cevat”, <<https://www.milliyet.com.tr/siirler/cirpinirdi-karadeniz-siiri-ahmet-cevat-6537307>>, last access: 07.07.2024.

of the heroism of the Ottoman warship “Hamidiye” during the Balkan Wars,²⁴⁰ describing the heroic action of the vessel and its role in the conflict, as well as the anticipation and longing for the Turkish armies in Azerbaijan. The poem was titled “Çırpınırdı Karadeniz”, which translates to “The Black Sea was fluttering”.²⁴¹ Later the lyrics were set to music by another Azeri artist Üzeyir Hacıbeyli, in 1918. However, the absence of these records and official history appears to stem from various factors, including the spread of counter-revolutionary activities and Pan-Turkism propaganda, as well as the destruction of Ahmet Cevat’s manuscript recordings by the Bolsheviks.²⁴²

The song was first performed at the ceremony held for Ahmed Cavad at the Republic Palace in Azerbaijan on 10 March 1992.²⁴³ Azerin, a renowned Azerbaijani singer, gained prominence for her rendition of the song “Çırpınırdı Karadeniz”. In recent years, this version has been performed with alterations to the concluding lyrics, which praise the victory of Nagorna-Karabakh and emphasise the historical affinity between Turkey and Azerbaijan.²⁴⁴

Çırpınırdı Karadeniz	Translation „The Black Sea was fluttering”
Çırpınırdı Karadeniz	The Black Sea was fluttering
Bakıp Türk'ün bayrağına	Looking at the flag of the Turk
Çırpınırdın Karadeniz	The Black Sea was fluttering
Bakıp Türk'ün bayrağına	Looking at the flag of the Turk
Ah ölmeden bir görseydim	Oh, if only I'd seen it before I died
Düşebilsem toprağına	If I could fall into your soil
Ah ölmeden bir görseydim	Oh, if only I'd seen it before I died
Düşebilsem toprağına	If I could fall into your soil
Sırmalar sarsam koluna	I'll wrap your arm

²⁴⁰ *Website of fikriyat*, “Azerbaycan-Türkiye dostluğun timsali: Çırpınırdı Karadeniz şiirinin hikayesi”, 2021, <<https://www.fikriyat.com/fikriyat-ozel/2021/08/12/azerbaycan-turkiye-dostlugunun-timsali-cirpinirdi-karadeniz-siirinin-hikayesi>>, last access: 20.07.2024.

²⁴¹ *Website of Milliyet*, “Çırpınırdı Karadeniz şiiri - Ahmet Cevat”, <<https://www.milliyet.com.tr/siirler/cirpinirdi-karadeniz-siiri-ahmet-cevat-6537307>>, last access: 07.07.2024.

²⁴² Tunç, Hayri: “Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yazmak”, 2017, in: *evrensel*, <<https://www.evrensel.net/haber/305011/baska-halklarin-bestesiyile-milliyetci-destanlar-yazmak>>, last access: 01.02.2024.

²⁴³ Eliuz, Öksüz Güneş, 2016, p.68.

²⁴⁴ *Website of Millidusunce*, “Çırpınırdın Karadeniz’in öyküsünü Azerin anlatıyor” ,2020, <<https://millidusunce.com/cirpinirdin-karadenizin-oykusunu-azerin-anlatiyor/>>, last access: 07.07.2024.

İnciler düzsem yoluna	I'll string pearls on your path
Sırmalar sarsam koluna	I'll wrap your arm
İnciler düzsem yoluna	I'll string pearls on your path
Fırtınalar dursun yana	Storms shall stop
Yol ver Türk'ün bayrağına	Give way to the flag of the Turk
Fırtınalar dursun yana	Storms shall stop
Selam Türk'ün bayrağına	Given way to the flag of the Turk
Kafkaslardan aşacağız	We will overcome the Caucasus
Türklüğe şan katacağız	We will add glory to Turkishness
Kafkaslardan aşacağız	We will overcome the Caucasus
Türklüğe şan katacağız	We will add glory to Turkishness
Türk'ün şanlı bayrağını	The glorious flag of the Turk
Turan ile asacağız	We'll hang it with Turan
Türk'ün şanlı bayrağını	The glorious flag of the Turk
Turan ile asacağız	We'll hang it with Turan
Azerbaycan bayrağını	The Azerbaijani flag
Karabağ'da asacağız	We'll hang it in Karabakh
Azerbaycan bayrağını	The Azerbaijani flag
Karabağ'da asacağız	We'll hang it in Karabakh

With the Karabakh victory of Azerbaijan over Armenia, the folk song “Çırpınırdı Karadeniz” was reinterpreted and started to be sung with the new lyrics. Azerbaijan State Artist Azerin reinterpreted the folk song, adding the line “We will hang the flag of Azerbaijan in Karabach”, in Erbaa and received intense applause. The emotional sound gained a different meaning after Azerbaijan's Karabakh victory.²⁴⁵

In an online article from 2017, “Writing Nationalist Epics with the Music of Other Peoples” (Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yazmak), the Turkish journalist Hayri Tunç poses

²⁴⁵ Website of niksardanismend, “Çırpınırdı Karadeniz Türküsü Karabağ Zaferi İle Yeniden Yazıldı”, 2022, <<https://www.niksardanismend.com/cirpinirdi-karadeniz-turkusu-karabag-zaferi-ile-yeniden-yazildi/12190/>>, last access: 07.07.2024.

the question of what motivates the confiscation of compositions and folk songs belonging to those perceived as the enemy ('Düşman' görülen halklara ait bestelere, türkölere el koymanın ardında yatan motivasyon nedir?). In this context, he provides the example of “Çırpınırdı Karadeniz” as evidence that such actions may be a consequence of deculturalisation policies, which seek to rewrite history at the expense of another cultural group with the aim of eroding their cultural identity and heritage and asserting control over marginalised communities. In particular, the purpose of such an action is to discredit an oral tradition with the intention of weakening the sense of community, undermining the cultural identity of those perceived as adversaries and consolidating power.²⁴⁶ These assertions, published on social media and online articles, led to his arrest by the Turkish police on numerous occasions. His most recent arrest, in 2022, was on charges of “incitement to hatred and anger”.²⁴⁷

The table below shows the lyrics of both versions of the song.

“The Black Sea was fluttering”	<i>Kamança</i>
The Black Sea was fluttering Looking at the flag of the Turk The Black Sea was fluttering Looking at the flag of the Turk Oh, if only I’d seen it before I died If I could fall into your soil Oh, if only I’d seen it before I died If I could fall into your soil	Among all the praised instruments, you are number 10 <i>Kamança</i> ²⁴⁸ Stingy people cannot see you, you are forbidden to them, <i>Kamança</i> Strive to catch up with the good times, <i>Kamança</i> Who can tear you away from me, you are the Ashugs soul, <i>Kamança</i>
I’ll wrap your arm I’ll string pearls on your path I’ll wrap your arm I’ll string pearls on your path	Your handle is made of silver, your head is made of diamonds.

²⁴⁶ Tunç, Hayri: “Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yazmak”, 2017, in: *evrensel*, <<https://www.evrensel.net/haber/305011/baska-halklarin-bestesiyle-milliyetci-destanlar-yazmak>>, last access: 01.02.2024.

²⁴⁷ *Website of safety of journalists platform*, “Journalist Hayri Tunç Detained on Newroz”, 2022, <<https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107637370>>, last access: 20.07.2024.

²⁴⁸ Number 10 or the best.

Storms shall stop Give way to the flag of the Turk Storms shall stop Given way to the flag of the Turk We will overcome the Caucasus We will add glory to Turkishness We will overcome the Caucasus We will add glory to Turkishness The glorious flag of the Turk We'll hang it with Turan The glorious flag of the Turk We'll hang it with Turan The Azerbaijani flag We'll hang it in Karabakh The Azerbaijani flag We'll hang it in Karabakh	Your handle is from ivory, your corpus is embroidered in pearls Your wire pulled/made by gold; your pieces iron processed Who does not know your value, you are red and diamond <i>Kamança</i> Your bow from gold, your appearance will take shape from thousands of beautiful colours. Your string will take a lovely shape whenever you speak. Many will lose sleep after listening to you, and you will soothe many like a drug. Filled with sweet, delicious wine, you are a golden bowl, <i>Kamança</i> You give weight and dignity to the one who plays you, you double his value. Before you start you want tea and coffee. They talk about you in the halls, you keep people busy in your spare time When you go out in public, you want a nice, sweet entertainment Despite all the beauties lined up in that assembly, you are half of that entertainment <i>Kamança</i>.²⁴⁹ You have made many sad hearts smile and you have cut the pain of the sick
---	--

²⁴⁹ Or: Despite all the beauties lined up in that assembly, that entertainment is half without you.

	When your sweet voice is heard, the one who plays you will be happier.²⁵⁰ Do what the people request, let them say “bravo long live the player” As long as Sayat Nova is alive, you’ll see a lot, <i>Kamança</i>
--	--

5.5 KNAR Band

In the same year, 1996, that Hrant Dink and his colleagues established the AGOS newspaper,²⁵¹ the Anatolian folk music ensemble KNAR was also founded.²⁵² The ensemble attracted considerable attention with their album, “Anatolian Armenian Folk Music”.²⁵³ KNAR was the inaugural Anatolian Armenian music ensemble in Turkey, the Group gave concerts in Turkey and Europe, enjoying considerable popularity, particularly within their own community²⁵⁴ as their performances demonstrated similarities between the Anatolian music cultures.²⁵⁵

The following table presents the members of the group and their respective roles within the group, as outlined in the brochure for the second CD released by the group.

Name	Position/Instruments
Şirak Şahrikyan	<i>Duduk, Şvi</i> ²⁵⁶ , <i>Zurna, Accordeon</i>
Taniel Koyuncu	<i>Ud, Cümbüş</i> ²⁵⁷ , Soloist
Sezar Avedikyan	<i>Tar, Bağlama</i> , vocal
Arto Erdoğan	percussions, vocal

²⁵⁰ Or: When your sweet voice is heard, you take away the pain of the sick.

²⁵¹ Website of Agos, <<https://www.agos.com.tr/en/home>>, last access: 07.07.2024.

²⁵² Cheterian, Ögünç, Kılıçdağı: “Knar toprak kokan sesinin yasını tutuyor”, 2011, in: AGOS, under: <<https://www.agos.com.tr/tr/yazi/47/knar-toprak-kokan-sesinin-yasini-tutuyor>>, last access: 01.02.2024.

²⁵³ Website of Ermenihaber, “Knar Grubu’nun Anadolu Ermeni Halk Müziği albümü”, 2018, <<https://www.ermenihaber.am/tr/news/2018/03/19/Knar-Anadolu-Ermeni/125435>>, last access: 10.07.2024.

²⁵⁴ Avedikyan, Sezar: Interview.

²⁵⁵ Website of Ermenihaber, “Knar Grubu’nun Anadolu Ermeni Halk Müziği albümü”, 2018, <<https://www.ermenihaber.am/tr/news/2018/03/19/Knar-Anadolu-Ermeni/125435>>, last access: 10.07.2024.

²⁵⁶ Şvi or Shvi, means “whistle” in Armenian and is the name of a woodwind instrument used to play folk music. (Cf: Website of Zangezur, “Shvi”, <<https://zangezur.tripod.com/music/shvi.html>>, last access: 10.02.2024.)

²⁵⁷ A Turkish, twelve-string, fretless, banjo-like music instrument (Ederer, Eric Bernard, “The Cümbüş as Instrumental of “the Other” in Modern Turkey”, Master of Arts Thesis, University of California)

Tatiana Bostan	Soloist
Murat Şirin	Soloist

In an interview, Sezar Avedikyan, a member of the KNAR group, states that he listened to Anatolian music on the radio prior to attending courses, and subsequently developed an interest in the *Saz*.²⁵⁸ Sezar Avedikyan and his wife Janet were prominent members at the Bezciyan Association in Kumkapı. It was within this context that the establishment of the KNAR band occurred, and the group was named by Minas Oflaz. Prior to their inaugural performance, the ensemble accompanied the folk dances of the association at the Maçka Faculty of Mines in 1993.²⁵⁹ Sezar Avedikyan mentions that none of the members had any formal academic training in music; instead, they had acquired their skills through self-education. They chose the arrangements of the pieces during the rehearsals as a group effort and debuted in 1996 with their first concert.²⁶⁰

The following table shows the songs that were recorded on the CDs and have been presented in Armenian with Turkish transliteration. The brochure and the transliteration are displayed on the reverse side of the CDs.

First CD (1999)	Second CD (2000)
1. Dile Yaman	1. Meftune
2. Ay Nare Nare	2. Hbart Ahçik
3. Esor ovan ertum	3. Makruhi can
4. As gemgemi havan e	4. Kamança
5. Madnus agi mavi e	5. Kele Lao
6. Halayı Bar	6. Mışo Sarer/Dağda Harman
7. Ağçi egur mer duni	7. Aman Ağavni
8. Erzurumi Şoror	8. Dzağgadz Baleni
9. Ard mi unim Kariye	9. Sirdis vıra
10. Sari Gyalin	10. Pari Luso/Merdan idev

²⁵⁸ Avedikyan, Sezar: Interview.

²⁵⁹ Yıldız, Burcu: “Sezar Avedikyan ile Söyleşi”, 2018, in: *artizan*, <<https://www.art-izan.org/artizan-arsivi/sezar-avedikyan-ile-soylesi-1/>>, last access: 10.09.2024.

²⁶⁰ Ibid.

11. Bar bar ganem	11. Şorora
12. Es kişer hampartsum e	12. Ermeniyiz Meskanımız
13. Kez ov pesa	13. Sasna Şaran
14. Burma Diginin eger er	
15. Hala hala ninnoyi	
16. Ayluğis gorav	
17. Iça çayı kinare, Nare	
18. Sepasdia Bar	

The group initially performed in Turkish, subsequently adopting Armenian language.²⁶¹

In 1998, the KNAR band was banned to perform at a festival due to objections from those who expressed discomfort with the notion that “there are no Armenians in Anatolia”. The festival in question was a concert held during the Istanbul Music Days at the Military Museum organised by Açık Radio (Open Radio). Avedikyan reports that, in the days preceding the scheduled performance, the members of the KNAR group were summoned for a meeting with the executives of Açık Radio, already aware of the reason for the meeting. Avedikyan notes that he felt a “minority psychology”, mentioning the limitations he encountered as a minority, and expressed no surprise at the cancellation, mentioning an “identity card”. The limitations he, as part of the minority, was used to. The cancellation was mentioned in the newspapers for a week and columnists wrote about it. At the time, KNAR had recently published a CD titled *Kardeş Türküler* [Sibling folksongs], which was later presented as a gift to the European Union. Avedikyan mentions that, in certain instances, musicians were permitted to perform in languages other than Turkish, such as Laz or Kurdish. However, the KNAR group, which was singing in Armenian, was not. He reports that the group was generally well-liked and²⁶² that a cancellation did not happen again after this incident.²⁶³

In a related observation, Avedikyan notes that the Armenian music he encountered in Istanbul prior to the formation of his group was largely comprised of musical works from the Yerevan Radio and CDs produced abroad.²⁶⁴ Similarly, interviewee 3.A. indicated that there was a

²⁶¹ Avedikyan, Sezar: Interview.

²⁶² Yıldız, Burcu: “Sezar Avedikyan ile Söyleşi”, 2018, in: *artizan*, <<https://www.art-izan.org/artizan-arsivi/sezar-avedikyan-ile-soylesi-1/>>, last access: 10.09.2024.

²⁶³ Avedikyan, Sezar: Interview.

²⁶⁴ Ibid.

shortage of Armenian-language music, with the only available source being cassettes imported from Beirut or California. Such cassettes were exchanged between members of the community or played in gathering halls. Furthermore, it is claimed that, despite the existence of Armenian composers and musicians, they were prohibited from publishing their music in Turkey. They were permitted to serve as songwriters and composers for Muslim Turkish singers. Should they wish to do so, they were required to seek publication elsewhere, for example Beirut.²⁶⁵ The KNAR group has also contributed to this and describes the music Knar Group is performing, “Anatolian Armenian Music,” as an intertwined traditional music.²⁶⁶

5.6 “Girl from the mountains” and “Yellow Bride”

In an interview conducted by Musicologist Burcu Yıldız in 2018, Sezar Avedikyan also makes reference to the song “Sarı Gelin” as one of the most contentious topics in the field of shared music in Anatolia. He states that the song originates from the Erzurum region and hypothesises that the Armenian people have largely forgotten about their folk music as he criticises that the music, he has heard does not incorporate micro-tones, coma sounds, and other similar elements that align with the traditional definition of folk music.²⁶⁷ The song was performed in Turkish and Armenian in the 2000 film “*Salkım Hanım’ın Taneleri*” and has been the subject of considerable debate ever since. The assertion that this folk song has Armenian origins has been and continues to be met with considerable opposition. The provenance of the song is a topic of contention. Some have proposed that it originated from the Eastern Anatolian region. Nevertheless, the existence of analogous version of this folk song in other regions has resulted in continued debate surrounding its origin.²⁶⁸

In contrary to Sezar Avedikyan, Diran Lokmagözyan reports in his interview that he was not familiar with this song before the 90s. He mentions that it might have gotten popular in Turkey in those years and spread quickly between Turks and Armenians due to its popularity. It was not much known in Armenia before that and got sudden attention. In his time in Turkey, he

²⁶⁵ Interview 3.A.

²⁶⁶ Yıldız, Burcu: “Sezar Avedikyan ile Söyleşi”, 2018, in: *artizan*, <<https://www.art-izan.org/artizan-arsivi/sezar-avedikyan-ile-soylesi-1/>>, last access: 10.09.2024.

²⁶⁷ Ibid.

²⁶⁸ Eren, Burhan, “zaman: ,Sarı Gelin türküsü, Şeyh Sen’an kıssasını anlatıyor,” in: *hyetert*, 2003, <<https://hyetert.org/2003/07/06/zaman-sari-gelin-turkusu-seyh-senan-kissasini-anlatiyor/#:~:text=2000%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20'Salk%C4%B1m%20Han%C4%B1m'%C4%B1n,k%C3%BClt%C3%BCrel%20g%C3%BCndemin%20ilk%20s%C4%B1ras%C4%B1na%20yerle%C5%9Fti>>, last access: 10.01.2024.

never came across this song either, and now he reports it is almost everywhere. He mentions that it is alleged to be a song from Erzurum, but he seems sceptical through the interview. He is not quite familiar with the Turkish lyrics but sang parts of the Armenian lyrics, correcting the lyrics that are presented online as also pointing out some similarities in both versions.²⁶⁹ The Turkish version starts with the city of Erzurum while the Armenian version has the capital of Armenia, Yerevan. He also mentions the similarities in lyrics by the example of “Neynim

Turkish/translation		Armenian/translation	
Sarı Gelin/ Blond bride		Սարի կեալին [Sari Gyalin]/ Bride (Girl) from the mountains	
Erzurum çarşı Pazar Neynim aman aman neynim aman aman sarı gelin. içinde bir kız gezer Ah ninen ölsün sarı gelin aman sarı gelin aman sarı gelin aman suna yarım (2018 Hande Sağlam lecture about music in Turkey)	Erzurum market bazaar Neynim aman aman neynim aman aman blond bride. a girl walks around it Ah your grandma should die blond bride aman blond bride aman blond bride aman my beautiful love	Երեւան [Yerevan] պառլ է մարել լեյլիմ աման [leylim aman] լեյլիմ աման տարտոթ աղջիկ ես իմ սիրազին չարայ ահ պոյիդ մերնեմ սարի աղջիկ սարի մարալ սարի ճէրան սարի կեալին [Sari Gyalin] (Interview 2024 Diran Lokmagözyan)	Yerevan is cold and extinguished My leylim , my leylim, my leylim You are a troubled girl I couldn't get my love Ah let me die for you mountain girl mountain maral (gazelle baby) mountain gazelle mountain bride

Figure 9: Sarı Gelin Turkish and Armenian lyrics comparison (source: Hande Sağlam lecture about music in Turkey 2018; Interview Diran Lokmagözyan 2024).

aman” from the Turkish lyrics and “Leylim aman” from the Armenian version. Another similarity is the mention of a death. It is quite a colloquial way to say in both languages “let me die for you”, to express great love for someone. He argues though that the Turkish version makes no sense to him as there is a three-time repetition of “ blond bride”, while in the Armenian version that he sang it is “mountain girl, mountain Maral, mountain gazelle, mountain bride”. Both use the word “Gelin/Gyalin” that are translated the same.²⁷⁰ Interviewee 3.A. described the use of “Gyalin” as a colloquial term in this context.²⁷¹

In response to the question regarding the history of the song, interviewee 6.A. states that they are aware of the song as a love song of an Armenian girl who fell in love with a Turkish boy during the migration of Armenians from Erzurum.²⁷² Interviewee 2.A. also mentions Erzurum. Here the song is also about the love of a Muslim boy for an Armenian girl who sang this song when she went to the market in Erzurum.²⁷³ Interviewee 3.A. suggested that it was composed by a young man who had fallen in love with a girl from the mountains. The narrative describes

²⁶⁹ Lokmagözyan, Diran: Interview.

²⁷⁰ Lokmagözyan, Diran: Interview.

²⁷¹ Interview 3.A.

²⁷² Interview 6.A.

²⁷³ Interview 2.A.

his ardent desire for her, his profound affection for her, and his inability to reach her.²⁷⁴ However, Diran Lokmagözyan offers an alternative interpretation, suggesting that the song is about a mountain girl given that Armenians are a mountainous people, and the narrative is therefore centred on an Armenian girl. As he states that the song was previously performed in Erzurum, he is convinced that this is an Armenian song because, in his view, the phrase “Sarı Gelin” makes no sense. It should, in his opinion, be “Sarışın Gelin”, which would be translated to “blond bride” then. “Sarı Gelin” would be translated to “yellow bride” and as he previously mentioned, that appeared to lack coherence for him. He asserted that, from a musical perspective, he criticises the use of “Sarı Gelin” multiple times in the refrain. He considers this poetically incorrect, as he is convinced that nobody would write such a poem.²⁷⁵

In an article on the website of the Hyetert [Armenian newspaper], Burhan Eren, the author, discusses the findings of Sülyeman Şenel, a faculty member of the Istanbul Technical University State Conservatory, regarding this folk song. Sülyeman Şenel offers a contextualisation of the folk song. The folk depicts the tragic tale of a Muslim man and a Christian woman whose love story ultimately culminates in death. This has had a significant impact on societies of different faiths in the region, as evidenced by literary texts that emerged during the process of Islamisation of Anatolia. As the interviewee 3.A. also observed, Sülyeman Şenel makes reference to the phrase “may your grandma die” in the folk song. In this instance, he posits that the term “grandma” is employed to signify “mother” within this particular region. However, he translates it into “Let me die for you,” a phrase that aligns with the Armenian version.²⁷⁶

As previously stated, Sezar Avedikyan was a member of the KNAR Band, playing the *Saz*. Despite stating in his interview that he is not a soloist singer, he performed “Sarı Gyalin” at concerts with a great passion, as he held a particular fondness for that song. Additionally, he performed this song during our discussions in Armenia. Similarly, to Diran Lokmagözyan, he posits that the “blond bride” is not the correct interpretation; rather, it is “the bride of the

²⁷⁴ Interview 3.A.

²⁷⁵ Lokmagözyan, Diran: Interview.

²⁷⁶ Eren, Burhan, “zaman: ,Sarı Gelin türküsü, Şeyh Sen’an kıssasını anlatıyor,” in: *hyetert*, 2003, <<https://hyetert.org/2003/07/06/zaman-sari-gelin-turkusu-seyh-senan-kissasini-anlatiyor/#:~:text=2000%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20'Salk%C4%B1m'%20Han%C4%B1n,k%C3%BClt%C3%BCrel%20g%C3%BCndemin%20ilk%20s%C4%B1ras%C4%B1na%20yerle%C5%9Fti>>, last access: 10.01.2024.

mountains.” He asserts that the song originates from the Erzurum region and characterises it as an Armenian folk song.²⁷⁷

It is imperative to emphasise that it is not my intention to assert that these songs can be categorised as belonging to a specific group. The significance of these songs lies in the meanings and narratives that emerge from them, as well as in the context in which they are performed and become central to the conflict.

5.7 “I’ll die for the wind of the mountains”

Another song that achieved considerable popularity is “I’ll die for the wind of the mountains”. This is particularly the case²⁷⁸ in the interpretation of Lena Chamamyan, an Armenian-Chaldean singer.²⁷⁹ As a Middle Eastern artist, she draws inspiration from the rich classical and folk music of Syria, while also showcasing her Armenian heritage. This is particularly evident in her performance of the song by Gomidas, which has become a regular part of her repertoire and is greatly appreciated by her fans in Armenia and the diaspora.²⁸⁰ Diran Lokmagözyan also mentions Lena Chamamyan’s rendition as he was unaware of the Turkish version, and suggested that it was not unusual that a considerable number of songs performed in Armenian are also sung in Turkish.²⁸¹

Interviewee 3.A. provided context for the song, stating that it is about the Armenian youths who were forcibly removed from their villages and killed in the mountains. This context evoked a recollection of another folk song that the informant observed being recited while crying during the interview: “Burası muşdur yolu yokuşdur giden gelmiyor acep ne işdir”. Translated “Here is Muş,²⁸² the road is hilly, the one who goes does not return, why is that?” they mention this song as they have similar context. The folk song is a lament for the men of the villages who were taken to the mountains and perished, never to return.²⁸³

²⁷⁷ Avedikyan, Sezar: Interview.

²⁷⁸ Website of aurora, “Lena Chamamyan”, <<https://auroraprizе.com/en/lena-chamamyan>>, last access: 01.02.2024.

²⁷⁹ Kaprelian, Ryan: “Sareri Hovin Mernem: The timeless love ballad”, 2018, in: *h – pem*, <<https://www.h-pem.com/en/multimedia-guide/2018/04/07/sareri-hovin-mernem/35>>, last access: 01.02.2024.

²⁸⁰ Website of aurora, “Lena Chamamyan”, <<https://auroraprizе.com/en/lena-chamamyan>>, last access: 01.02.2024.

²⁸¹ Lokmagözyan, Diran: Interview.

²⁸² Muş, a city in eastern Turkey, <<https://en.wikipedia.org/wiki/Mu%C5%9F>>, last access: 05.07.2024.

²⁸³ Interview 3.A.

In the version used for this work, the singer is a female person singing for their loved one. The lyrics, “I’ll die for the wind of the mountains,” are open to two distinct interpretations: they could be interpreted as a declaration of undying love, or alternatively, as a longing to be reunited with their loved one. These interpretations are based on the lyrics but can be speculated upon in light of the context provided by the informant. It can therefore be argued that the song is about sadness and longing for a lover.

Despite the sheet music of this song bearing the name of Gomitas online, the song itself could not be found within the physical folk music collections in my possession. Sezar Avedikyan makes reference to Ohannes Badaryan in this context,²⁸⁴ yet no literature could be found thus far.

²⁸⁴ Interview, Sezar Avedikyan.

Lyrics

Սարերի հովին մեռնեմ [Sareri Hovin Mernem] ²⁸⁵	I'll die for the wind of the mountains
Սարերի հովին մեռնեմ, Հովին մեռնեմ, հովին մեռնեմ, Իմ եարի բոյին մեռնեմ, Բոյին մեռնեմ, բոյին մեռնեմ:	I'll die for the wind of the mountains I'll die for the wind, I'll die for the wind I'll die for the height of my beloved I'll die for the height, I'll die for the height.
Կայնել եմ գալ չեմ կարող, Գալ չեմ կարող, գալ չեմ կարող, Լցուել եմ՝ լալ չեմ կարող, Լալ չեմ կարող, լալ չեմ կարող:	I stopped, I can't come I can't come, I can't come I'm full of tears, I can't cry I can't cry, I can't cry.
Մի տարի է չեմ տեսել, Տեսնողի, եա՛ր, աչքին մեռնեմ. Գետերը ջուր չեն բերում, Քեզանից լուր չեն բերում:	I haven't seen him/her in a year, Those who've seen my beloved, I'll die for their eyes The rivers don't bring water They don't bring any news from you.
Զլինի՞ սերդ սառել է, Քո սերը, եա՛ր, զուր չեն բերում: Կայնել եմ գալ չեմ կարող, Գալ չեմ կարող, գալ չեմ կարող,	Your heart must be frozen I wait in vain, they bring nothing I stopped, I can't come I can't come, I can't come.
Լցուել եմ՝ լալ չեմ կարող, Լալ չեմ կարող, լալ չեմ կարող, Մի տարի է չեմ տեսել, Տեսնողի, եար, աչքին մեռնեմ:	I'm full of tears, I can't cry I can't cry, I can't cry I haven't seen him/her in a year Those who've seen my beloved, I'll die for their eyes.

²⁸⁵ Kaprelian, Ryan: "Sareri Hovin Mernem: The timeless love ballad", 2018, in: *h – pem*, <<https://www.h-pem.com/en/multimedia-guide/2018/04/07/sareri-hovin-mernem/35>>, last access: 01.02.2024.

5.7.1 “My crane when you go to Mardin”

It is regrettable that the Turkish lyrics were not addressed by the interviewees, and that the lyrics themselves provide little insight. However, it may be reasonably inferred that the meaning is similar to that of the Armenian version.

Turnam Gidersen Mardine	My crane when you go to Mardin
Turnam gidersen Mardin’e Turnam yâre selam söyle Karlı dağların ardına Turnam yâre selam söyle Karlı dağların ardına Turnam yâre selam söyle Turnam gidersen Aktaş’a Karlı dağlar aş aşı Turnam gidersen Aktaş’a Karlı dağlar aş aşı Hem kavime hem kardaşa Turnam yâre selam söyle Hem kavime hem kardaşa Turnam yâre selam söyle Hem kavime hem kardaşa Turnam yâre selam söyle ²⁸⁶	My crane when you go to Mardin, give my love my greetings behind the snowy mountains give my love my greetings behind the snowy mountains give my love my greetings My crane if you go to Aktash Over snowy mountains My crane if you go to Aktash Over snowy mountains Both to my tribe and brother Give my greetings to my love Both to my tribe and brother Give my greetings to my love Both to my tribe and brother Give my greetings to my love

²⁸⁶ Website of *jiosaavn*, “Turnam gidersen mardine”, <<https://www.jiosaavn.com/lyrics/turnam-gidersen-mardin%E2%80%99e-lyrics/GQwcfSFVVHo>>, last access: 10.09.2024.

5.8 “Adana Lament” and “My Reason is love”

The Adana Lament is a musical composition that recounts the experiences of those who perished in the Adana massacre of 1909.²⁸⁷ The city of Adana suffered a considerable loss of life and property. The Turkish government referred to this tragic event as an “incident” whereas most Armenian sources describe it as a “disaster”, as it is also referred to by foreign sources as a “massacre”.²⁸⁸

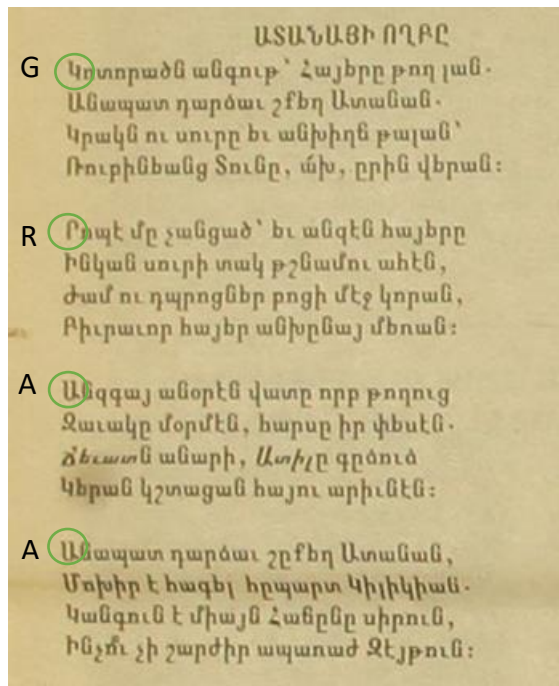

Figure 10: Ehiyanyan, Ատանայի Ողբը/Adana Lament Lyrics in: “what a tragic secret” in weekly newspaper “Baykar”, April 1, 1989 p.6. (see Appendix).

In the Armenian weekly newspaper “Baykar” on 1 April 1989, 80 years after the Adana “disaster”, a full page was dedicated to this topic, accompanied by the lyrics of the Adana Lament. It reports the massacre of Cilicia, which occurred between the 14th and 16th of April, 1909, resulted in the deaths of 291,030 individuals over the course of two days. Among the victims were 37 Armenian clergymen and 5 missionaries, in addition to 27,620 Armenians in Adana. Besides to the loss of life, the newspaper reports that 32 churches, 19 schools, 6,460 apartments, 595 shops, and 265 farms were destroyed in a fire, and 7,903 orphans remain unaccounted for. The author of the article, Byzant Ehiyanyan, mentions that the lyrics

keep a secret. After finding versions of the Adana Lament where the verses are in another order, he discovers that the person who wrote this song was apparently hiding their name in the verses. The author started looking into Cilician hymnals in order to find the original seven verses of this lament but only found six “G-A-R-A-B-E-”, and added the seventh one by assumption to get the name “Garabet”. So, the author of this song might be a deaf person named Garabet.²⁸⁹

²⁸⁷ Website of cafrande, “1909’da kilikya’daki ermenilerin kıyımı, bir pop şarkısına nasıl malzeme oldu?”, 2008, <<https://www.cafrande.org/1909%e2%80%99da-kilikya%e2%80%99daki-ermenilerin-kıyımı-%e2%80%98turk-popu%e2%80%99na-nasil-malzeme-oldu/>>, last access: 10.01.2024.

²⁸⁸ Der Matossian, Bedross, From Bloodless Revolution to Bloody Counterrevolution: The Adana Massacres of 1909, in Genocide Studies and Prevention 6:2 (2011), pp.152-173, <<https://digitalcommons.unl.edu/cgi/view-content.cgi?article=1124&context=historyfacpub>>, last access,

²⁸⁹ Ehiyanyan, Byzant, “What a tragic secret”, weekly newspaper “Baykar”, 1 April 1989, p.6. see Appendix.

Armenian Lyrics	English Translation
Կոտորածն անգութ, հայերը թող լան, Անապատ դարձաւ շքեղ Ատանան, Կրակը, սուրը և անխիղճ թալան, Ռուբէնի տունը, ա՛խ ըրին վիրան Բոպէ մը չանցաւ ու հայոց խեղճեր Ինկան սուրին տակ խուժանին ահեղ, Ժամեր ու դարոց բոցի մեջ կորան, Բիւրաւոր հայեր անխնայ մեռան Անապատ դարձաւ շքեղ Ատանան. Մոխիր էր դարձեր ամբողջ Կիլիկիան. Միայն ապրեցաւ Հաճընը սիրուն, Ինչու չի շարժիր ապառաժ Չէյթուն	Massacred mercilessly, let Armenians cry, Desert has become beautiful Adana, The flame and the sword and ruthless plunder Ruben's home oh they torn to ruins The flame and the sword and ruthless plunder Ruben's home oh they torn to ruins, Not a minute passed that unarmed Armenians fell under the sword of the dreadful enemy, Churches and schools vanished in the flames, Thousands of Armenians where ruthlessly killed, Churches and schools vanished in the flames thousands of Armenians where ruthlessly killed, Desert has become our beautiful Adana Ashes have dressed all of Cilicia only has stood lovely Hachyn why don't move? Fortified Zeytun Only has stood lovely Hachyn why don't move? Fortified Zeytun They only has stood in Lovely Hachyn Why god they don't move to fortified Zeytun?

The lyrics were subsequently rearranged by Seden Gürel into a love song, “Sebebim Aşk”, which translates to “My reason is love”.²⁹⁰ During the experimental phase of this thesis and interviews, the Turkish version of the song was presented to the subjects, who were mostly unaware of its existence. Their reactions were characterised by dismay and discontent.

The interviewee 3.A. becomes visibly emotional at the mention of the song, “It’s about the massacre in Adana ((can’t talk)),” they shortly after add: “beautiful Adana (.) It draws a panorama of what it has become after that event, describing the state of the dead on the ground ((lets out a deep breath)), that is, it turned into hell Adana there(.) ((holds back tears))”²⁹¹

Turkish Lyrics	English Translation
Taş olup sustum	I've become stone and silent
Ruhum adını çağırdı	My soul called your name
Son saati vuruyordum, ömürde son zamanı	I was striking the last hour, the last time in
Kış olup dondum, kalbim yine alev aldı	life
Ben ölümü soruyordum, önümde aşk uzandı	I became winter and froze, my heart caught
İnsafa gel al yanına, yaşıyorsam aşk sebebim	fire again
Durmadın yürüdün kanıma dön gel affettim	I was asking about death, and love stretched
Yüreğim ağır ağrısına dayanırsam aşk sebe-	out before me.
bim	Come to your senses and take me with you,
Ödedim düşeni payıma dön gel affettim	I'm alive because of love
Savrulup kaldın nerde bulamam izini	You didn't stop, you walked on my blood,
Yokluğundan usandım ne olur duyur sesini	come back to me, I forgive you.
İnsafa gel al yanına, yaşıyorsam aşk sebebim	If I endure the heavy pain of my heart, my
Durmadın yürüdün kanıma dön gel affettim	love is my reason
Yüreğim ağır ağrısına dayanırsam aşk sebe-	I've paid my share, come back, come back, I
bim	forgive you
Ödedim düşeni payıma dön gel affettim	You've drifted away and I can't find you.
Bi dilek tuttum yıldızların ışığında	I'm tired of your absence, please make your
Sen diye diye avundum geldin rüyalarım	voice heard

²⁹⁰ Website of *cafrande*, “1909’da kilikya’daki ermenilerin kıyımı, bir pop şarkısına nasıl malzeme oldu?”, 2008, <<https://www.cafrande.org/1909%e2%80%99da-kilikya%e2%80%99daki-ermenilerin-kiyimi-%e2%80%98turk-popu%e2%80%99na-nasil-malzeme-oldu/>>, last access: 10.01.2024.

²⁹¹ Interview 3.A.

İnsafa gel al yanına, yaşıyorsam aşk sebebim Durmadın yürüdün kanıma dön gel affettim Yüreğim ağır ağrısına dayanırsam aşk sebe- bim Ödedim düşeni payıma dön gel affettim İnsafa gel al yanına, yaşıyorsam aşk sebebim Ödedim düşeni payıma dön gel affettim²⁹²	Come to your senses and take me with you, I'm alive because of love You didn't stop, you walked on my blood, come back to me, I forgive you. If I endure the heavy pain of my heart, my love is my reason I've paid my share, come back, come back, I forgive you I made a wish in the light of the stars I was consoled for you, you came to my dreams. Come to your senses and take me with you, I'm alive because of love You didn't stop, you walked on my blood, come back to me, I forgive you. If I endure the heavy pain of my heart, my love is my reason I've paid my share, come back, come back, I forgive you Come to your senses and take me with you, I'm alive because of love I've paid my share, come back, come back, I forgive you²⁹³
--	---

²⁹² iremrecordsTV: "Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013, <<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcvkPiY>>, last access: 10.03.2024.

²⁹³ Translated with the help of deeple.com

6 Cultural Memory

“Turkish is the language of the country I live in, but I live in my house in Armenian, my grandmother is a person who witnessed the slaughter of 1914/18, in our house this was always a topic, it was always talked about, by my grandmother (father side), by my grandmother (mother side), my grandfathers, and other elder relatives who lived these stories and these true stories through these folk songs [they] pull me back into this time and events, today everyone can sing this folk song in whatever language they want but for me when listening to this folk song the Armenian lyrics come to my mind and the events play in front of my eyes and automatically these songs make me feel the past historical events (.)”²⁹⁴

The preceding passages is extracted from an interview in which the interviewee, prompted by the narratives recounted by their grandparents, evoked recollection of these experiences while listening to the folk song. The following passage is from another interviewee who subsequently discovered their Armenian roots. Through reading about their heritage and history, they similarly reported that the evocation of these experiences occurred while listening to the folk songs.

“Maybe I wouldn’t be so sad but as said [...] now that she said [sang] this, I always immediately think of those people who were killed in the 1909 year in Adana, those people play in front of my eyes how could something like that happen [...] it touches a person and maybe if I didn’t know the history and listened to the song it wouldn’t touch me as much”²⁹⁵

The collective awareness of the Armenian people of their historical experiences is presented through cultural memory, whereby the past exerts an influence on the present.²⁹⁶ This is corroborated by the testimonies provided during the interviews, as well as the overt physical responses of sadness, goosebumps, and even tears, as observed during the interviews.

“Cultural memory refers to the shared collective memory of a group, encompassing the ways in which societies remember and commemorate their past. It is not just an individual experience but is shaped by cultural artifacts, narratives, and practices that are passed down through generations. Cultural memory plays a crucial role in forming group identities and influences how communities interpret their history and heritage.”²⁹⁷

As Astrid Erll elucidated in “Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook” (2010), we can apply her insights to the interviews, demonstrating that collective

²⁹⁴ Interview 3.A.

²⁹⁵ Interview 6.A.

²⁹⁶ McParlan, Robert. *Cultural Memory, Consciousness, and The Modernist Novel*. La Verge: Academia Press, 2021, p.5.

²⁹⁷ Assman, 2010, p.109-118.

memory is built through the narratives of their elders and the written testimonies of survivors shared by the interviewees.²⁹⁸ In other words, a collective awareness of what a community or nation has experienced historically.²⁹⁹

As postulated by Jan Assmann, who coined the German term for cultural memory together with Aleida Assmann,³⁰⁰ cultural memory can be defined as the manner in which societies preserve and transmit their collective memories, which are of paramount importance to the formation and sustenance of a community's identity. Cultural memory fosters a sense of belonging and identity by facilitating the sharing of common narratives, including those related to family members and written experiences as such as the testimonies of survivors of historical tragedies. Furthermore, it is shaped by various media, including language, art, and music, with folk songs serving as a prominent example. Cultural memory is a dynamic phenomenon, as evidenced by the existence of multiple versions of a folk song. An appreciation of the dynamic nature of cultural memory is essential for an understanding of historical processes, identity formation and community building.³⁰¹

The act of recounting their families' experiences of survival amidst the atrocities of the Armenian Genocide and Massacres serves to illustrate the interviewees' endeavours to preserve cultural memory. The act of sharing these narratives within social frameworks with family members, as Maurice Halbwachs, a key figure in the study of collective memory, emphasises, enables memories to be shaped, recalled and interpreted. However, in this case, memory is part of a historical event that questions Halbwach's argument that memory is distinct from history, given that the former is more subjective. Although I concur that these accounts are inherently subjective, I wish to underscore that these testimonies pertain to a historical event that is often met with denial.³⁰²

The selected folk songs reflect the historical and social experiences of the Armenian people, functioning as a conduit for those in the diaspora to reconnect with their cultural roots. It encapsulates cultural memory while simultaneously confronting the inherent difficulties associated with the documentation, collection, and preservation of these folk songs.³⁰³ The

²⁹⁸ Ibid.

²⁹⁹ McParlan, 2021, p.5.

³⁰⁰ Assmann, 2017, p.24.

³⁰¹ Assmann, Hölscher, 1988, p. 9.

³⁰² Assmann, 1988, p.9-19.

³⁰³ Yıldız, 2016, p. 23-65.

existence of this music is frequently met with opposition, given the multitude of versions and languages in which it is performed. This is evidenced by the considerable volume of online commentary characterised by criticism, hatred, threats and even denial of the Armenian people's existence, which will be main focus of the following chapters.

7 Analysis of the online comment sections

This chapter presents an analysis of online comment sections under selected songs on the YouTube platform, drawing on the research of Brigitta Davidjants and Jaan Ross. In their article published in *Musicae Scientiae* from 2017 in Vol. 21 (4), the authors present a comprehensive analysis of the conflicts in music in the south Caucasus region, with a particular focus on the relationship between Armenians and Azerbaijanis. The authors examine the reception of the song "Sari Galin" by analysing comment sections on YouTube. The comments that were posted provided a coherent corpus for analysis, reflecting the historical trajectory of the discussion. Davidjants and Ross employed a multi-methodological approach, combining content and thematic analysis of the song's comments. The comments were divided into subgroups based on ethnicity, sentiment (positive or negative), narratives, and cultural and social context with personal experiences.³⁰⁴ In my own research, the online field was selected as a result of the limited opportunity for fieldwork in Armenia. This chapter will examine folk songs through the lens of online discourse, specifically the comment sections under selected folk songs' YouTube videos. The aim of this approach is to facilitate a deeper understanding of the conflict surrounding these specific songs.

³⁰⁴ Davidjants, Ross, 2017, Vol. 21 (4), p. 430-441.

7.1 *Kamança* and “The black sea was fluttering”

As previously stated in Chapter 4.3., the Armenian folk song *kamança* was performed by the musician Özcan Deniz on television with the Armenian lyrics.³⁰⁵ The video has received a total of 803 comments, although a proportion of these have been deleted, resulting in a lower number of comments displayed in the chart below. It should be noted that no comments have been intentionally omitted and that each comment has been given equal consideration. The categorisation into Armenian, Turkish and Azerbaijani was determined through a process of analysis involving the decipherment of the combination of username, language of comment and content of the comment. The categories were selected on the basis of the work of Davidjants and Ross, with the addition of the category “specific topics,” including references to alternative versions of the song.

Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamancha”:

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	184	56	95	120
pos. comments	160	10	7	89
neg. comments	2	13	78	4
pos. narratives	12	-	-	1
neg. narratives	5	2	7	3
Sayat Nova	23	1	16	14
Çırpınırdı Karadeniz	-	2	6	-

Table 4: Chakhmakhchyan „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamancha” (2009)”, <https://www.youtube.com/watch?v=rOPb8yt91II>, last access: 02.02.2024.

Azerin - The black sea was fluttering under (Karabakh/Shusha Victory):

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	1	162	56	15
pos. comments	-	19	11	2
neg. comments	1	2	-	-
pos. narratives	-	-	-	-
neg. narratives	-	61	36	2
Sayat Nova	-	-	-	-
Çırpınırdı Karadeniz	-	-	-	-

Table 5: Nüvaz Müzik: “Azerin - Çırpınırdın Karadeniz (Karabağ / Şuşa Zəfəri Anısına),” uploaded: 09.11.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=RODcD9G27xI>, last access: 14.07.2024.

When Armenian commentators commend the Kurdish musician for performing in Armenian and laud his vocal abilities, they are met with responses from Turkish or Azerbaijani individuals who highlight the actor and singer’s Kurdish heritage, thereby derisively challenging the Armenian commentators. The response to this comment is typically another user urging the individual to “educate” themselves and providing an explanation that this song is a composition by Sayat Nova, performed in Armenian, Azerbaijani-Turkish, and Georgian. Additionally, commentators are accused of misrepresenting the song and being “taught falsehoods about the region’s history.” On numerous occasions, individuals have attempted to elucidate the

³⁰⁵ Chakhmakhchyan „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamancha” (2009)”, 28.10.2016., <https://www.youtube.com/watch?v=rOPb8yt91II>, last access: 02.02.2024.

identity of Sayat Nova and to demonstrate that this is his composition. One commentator has observed Özcan Deniz is exemplifying fortitude in commemorating the memory of Hrant Dink.³⁰⁶ This demonstrates that there is a tangible element of discrimination and fear at play when individuals are compelled to conceal their identity and avoid any form of public association on Turkish television. Moreover, when the name Sayat Nova is mentioned, commentators request evidence to substantiate the claim. In particular, Turkish and Azerbaijani commentators have been highly critical of the singer, employing abusive language and characterising him as a “traitor” for performing the song in the Armenian language, commemorating an Armenian activist. This demonstrates that even commemorating the Armenian minority is sufficient to be labelled as a “traitor”, which serves to illustrate that being the Armenian minority in Turkey is to be regarded as the enemy. The language itself appears to be a source of considerable emotional conflict, with expressions of hatred and discourse. Nevertheless, the majority of comments are positive, indicating that both Armenian, Turkish and Azerbaijani listeners appreciate this version. The majority of those offering positive commentary are of Armenian nationality, while the majority of those offering negative commentary are of Azerbaijani nationality, mentioning the Nagorno-Karabakh conflict.

The Turkish version features a single Armenian commentator, whose remarks could be identified with reasonable certainty despite the lack of clarity surrounding the remaining 15 comments. These remarks were written under the category “unknown” as it was not possible to determine the identity of the individuals responsible for these remarks (see *Table 5*). The majority of the comments were negative in nature. This version of the song, as referenced in the title, presents the Azerbaijani and Turkish perspective on the Karabakh victory. In the course of my analysis of the negative comments, I identified a number of particularly noteworthy examples:

- The G-Word: “Karabağ'ı kâfirin elinden kurtardık.şimdi sıra doğu türkistan'da”,³⁰⁷ kafir, as mentioned in 4.1 The G-Word. The translated comment says: “We liberated

³⁰⁶ Chakhmakhchyan „Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat Nova “Kamancha” (2009), <<https://www.youtube.com/watch?v=r0Pb8yt91I>>, @ofikaghakhani15, 6 years ago, last access: 02.02.2024.

³⁰⁷ Nüvaz Müzik: “Azerin - Çırpınırdın Karadeniz (Karabağ / Şuşa Zaferi Anısına),” uploaded: 09.11.2022, <<https://www.youtube.com/watch?v=RODcd9G27xl>>, @lalealalale3761, 1 Month ago, last access: 14.07.2024.

Karabakh from the hand of the kafir, now it is the turn of East Turkistan.” The term is still employed in a pejorative manner, given that it constitutes as a slur.

- grey wolves: frequent use of the emoji of the grey wolf to represent their ideology. The grey wolf is a symbol of the ultranationalist organisation.³⁰⁸ Their ideology is ultranationalist, anti-Semitic, and racist, particularly towards Kurdish, Armenian, Greek (Rum), Jewish, and Christian individuals, as evidenced by numerous acts of violence, including murder, perpetrated against these minorities. In recent times, following Turkey’s victory in a game of the 2024 UEFA European Football Championship, a Turkish player was observed saluting this symbol.³⁰⁹
- “milliyetçilik” translated: nationalism: A commentator mentions: “ben bu sarkıyla milliyetçiliği türklülüğü öğrendim savas verdim cogunuz daha yokken”³¹⁰ translated: “I learnt nationalism and Turkishness with this song, I fought a war when most of you were not even alive.”³¹¹ While the lyrics do not explicitly reference war, they do convey a sense of longing for a loved one in both versions.
- Chills: Additionally, the reference to goosebumps was noteworthy, here in the context of a nationalistic endorsement of the singer.

³⁰⁸ Abdulkader, Diliman: “The Ultra–Nationalist Grey Wolves: A Turkish Government Tool to Persecute Kurdish People.” *Georgetown Journal of International Affairs* 23, no. 1 (2022): 92-98.

³⁰⁹ Topcu, Elmas: “Turkish goal celebration: Who are the Gray Wolves”, 2024, in: *DW*, <<https://www.dw.com/en/mesut-ozil-turkey-gray-wolves-germany/a-66372121>>, last access: 07.07.2024.

³¹⁰ Nüvaz Müzik: “Azerin - Çırpınırdın Karadeniz (Karabağ / Şuşa Zaferi Anısına),” uploaded: 09.11.2022, <<https://www.youtube.com/watch?v=RODcD9G27xl>>, @hakanbozer472, 4 month ago, last access: 14.07.2024.

³¹¹ The translation of “yok ken” as “not there” is not erroneous; however, a more accurate interpretation would be “no alive”, particularly in this context where the commentator is alluding to a past era when the reader was not yet in existence.

7.2 “I’d die for the wind of the mountains” and “My crane when you go to Mardin”

I’d die for the wind of the mountains

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	29	71	-	44
pos. comments	11	29	-	28
neg. comments	2	5	-	2
pos. narratives	-	-	-	-
neg. narratives	-	-	-	-
Specific topics	1	10	-	2

Table 6: Chamamyán, Lena: “Sareri Hovin Mernem”, song track from her album originally released 17.10.2007, uploaded 13.09.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=YVoPP5Re-rEQ>>, last access: 10.03.2024.

My crane when you go to Mardin

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	-	26	-	2
pos. comments	-	20	-	2
neg. comments	-	-	-	-
pos. narratives	-	-	-	-
neg. narratives	-	-	-	-
Specific topics	-	-	-	-

Table 7: Turnam Gidersen Mardin’e by Ayfer Vardar, uploaded by Türkücüğenc Türkücüğenc, 2016, under: <https://www.youtube.com/watch?v=LsBmLchmCwA>, last access: 14.07.2024.

The majority of comments, as well as the majority of those that were positive, were made by Turkish commentators in relation to the Armenian and Turkish version (see Table 6 and 7). It is noteworthy that no commentary was provided by Armenians or Azerbaijani commentators in relation to the Turkish version. It is noteworthy that one Turkish commentator stated that they were unaware of the Armenian version’s existence but expressed satisfaction with it. Furthermore, they asserted that they harbour no negative sentiments towards Armenians and recognise them as their neighbours.³¹² It is noteworthy that two commentators reported experiencing a visceral sensation of goosebumps when listening to the songs in the Armenian version.³¹³ A further recent contribution to the discussion under the Armenian version is a reference to the Turkish version. They assert that the song was performed in Anatolia in the Turkish version a considerable period ago, and was subsequently adopted by Armenians when they migrated from the region, hence the Armenian version. It is regrettable that the Turkish version did not elicit as many comments as the Armenian version. However, all comments were of a positive nature and expressed admiration for the song and singer.

³¹² Chamamyán, Lena: “Sareri Hovin Mernem”, song track from her album originally released 17.10.2007, uploaded 13.09.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=YVoPP5Re-rEQ>>, @MuratTYlmaz, 1 month ago, last access: 14.07.2024.

³¹³ Ibid, @sadececanu9, 2 months ago, last access: 14.07.2024.

7.3 “Adana Lament” and “My reason is love”

Adana Lament

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	18	113	-	15
pos. comments	-	7	-	1
neg. comments	2	42	-	2
pos. narratives	-	-	-	-
neg. narratives	4	35	-	3
Specific topics	-	4	-	-

Table 8: Adana Ağdı, uploaded by lenason, 2009, under:
<https://www.youtube.com/watch?v=AABUHWedJbY>, last access: 14.07.2024.

My reason is love

Categories	A.	T.	Azer.	unk.
Nr. of comments	16	529	-	6
pos. comments	-	65	-	-
neg. comments	1	2	-	-
pos. narratives	-	-	-	-
neg. narratives	4	-	-	-
Specific topics	12	26	-	4

Table 9: iremrecordsTV: “Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013,
<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcuvkPiY>, last access: 10.03.2024.

These two versions of the song are notable for their high level of commentary and viewership, ranking among the most commented on and viewed songs across the entire selection. Since its initial posting on 7 October 2009, the Armenian version has amassed 106,594 views (last access: 14 July 2024) and boasts a comprehensive comment section. The majority of commentators were Turkish, and it is regrettable that the majority of negative comments and narratives were provided by Turkish commentators. The Armenian version deals with the Adana Massacre of 1909, referenced in chapter 4.7.1. In the comment section it appears that there is a perception that there is a conflict among commentators regarding the veracity of historical narratives. Some commentators recount the experiences of their ancestors, predominantly focusing on the atrocities that occurred in Adana. Both Armenian and Turkish commentators engage in insulting one another. Some Turkish commentators glorify the atrocities that were perpetrated against the Armenian minority in Adana with remarks such as: “Long live talat paşa long live Cemal paşa long live Enver paşa”³¹⁴ mostly in a manner of provocation. Additionally, the comment: “Az bile yapmış [...]”³¹⁵ can be read, which can be translated as “They did too little.” This is further evidenced by 3.A. during their interview, when they mention the threat the minority is exposed to (Chapter 5.2. Hrant Dink, an Armenian from Turkey). Especially comments like “Biz katlettik arkadaş var mı ötesi? Yine canımıza, malımıza, vatanımıza göz diksinler yine katlederiz. Bütün dünya böyle bilsin. Biz Türküz, sikip atarız.”

³¹⁴ iremrecordsTV: “Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013, <https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcuvkPiY>, @erendoganay3924 3 years ago, last access: 14.07.2024.

³¹⁵ Ibid. @mstfagnl9026, 5 years ago, last access: 14.07.2024.

Translated: “We slaughtered them, is there more? If they covet our lives, property and homeland again, we will slaughter them again. Let the whole world know this. We are Turks, we will fuck them up.”³¹⁶ The use of the word “again” is significant in that it highlights the ongoing denial of the Armenian Genocide by the Turkish government, a perspective also expressed by Interviewee 3.A. The persistence of this threat, despite the absence of an official acknowledgement of the Armenian Genocide, is a matter of concern.³¹⁷

The Turkish version also gives rise to some concerns and debates in the comments section. One commentator directly addresses the uploader, stating that they wish for this folk song to remain untouched, as it has been shaped through the experience of specific pain. They emphasise the importance of preserving the essence of the song, particularly in light of its meaning. Irem Records, the uploader of the Turkish version of the song on YouTube, and the commentator engaged in a back-and-forth exchange of comments on the matter. The commentator even alleged that the uploader had committed theft by reproducing the song without permission. In response, Irem Records reiterates that the description of the song clearly indicates that it is an Armenian song. The commentator persists in his objection, maintaining that this folk song is shaped by the experience of pain and should not be transformed into a love song. He invokes the notion of originality being compromised when such songs are appropriated for a different purpose, attempting to reinforce his stance against using this particular song for a romantic context.³¹⁸ In this case, the song serves as the sole example of a shared song devoid of any shared lyrical context.

³¹⁶ Ibid. @sadrizam1, 13 years ago @EsatBrahimLodi, last access: 14.07.2024.

³¹⁷ Interview 3.A.

³¹⁸ iremrecordsTV: “Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, uploaded 06.06.2013, <<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcvkPiY>>, @74707199 and @iremrecordstv, 4 years ago, last access: 14.07.2024.

7.4 “Blond bride” and “Mountain bride”

As is the case with the selected songs in this thesis, this song is one of the most frequently debated and controversial pieces in this research, particularly in the wake of the film “Salkım Hanımın Taneleri”, directed by Tomris Giritlioğlu and released in 1999, based on the novel by Turkish author and politician Yılmaz Karakoyunlu. The film prompted debate about the song itself, given that it was sung in Armenian, followed by Yavuz Bingöl singing in Turkish.³¹⁹

Blond bride

Categories	A.	T./K./Azer.	unk.
Nr. of comments	1	159	7
pos. comments		56	4
neg. comments		24	
pos. narratives			
neg. narratives			
specific topics			

Table 10: Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXg8>>, last access: 12.09.2024.

Mountain bride

Categories	A.	T./K./Azer.	unk.
Nr. of comments	44	11	16
pos. comments	12	2	2
neg. comments		5	4
pos. narratives			
neg. narratives		5	
specific topics			

Table 11: Matevosyan, Ruben “vard sireci (sari aghjik), uploaded by Մեկը եկը, մեր արժեքները 30.05.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=fl3vHi-Lk>>, last access: 12.09.2024.

Accordingly, Yavuz Bingöl’s 2021 rendition of the song was selected for the purpose of conducting a comment analysis. A total of 120 comments were analysed, with the majority of commentators being individuals with Turkish, Kurdish, and Azerbaijani heritage, who also authored most of the negative comments and narratives. The primary focus of the comments revolves around the origin of the song, with many arguing that it is Azerbaijani or Turkish rather than Armenian. Additionally, there is a contention between Azerbaijani and Turkish commentators, with the former group asserting that the latter group’s claim that the song is anonymous is disrespectful towards Azerbaijani culture:

“Bu şarkı Azerbaycanın meşhur „ SARI GELİN” şarkısıdır. Bunun anonim yazılmağı en azından bir kardeş olarak sizin saygısızlığınızdı. Sözlerine ufak bir el gezdirip anonim yazmakla çok ayıp etmişsiniz.”³²⁰

“Salam olsun TÜRK DÜNYASINA! SARI GƏLİN anonim deyil,AZƏRBAYCAN TÜRKÜSÜDÜR!

AZƏRBAYCANDAN SALAM OLSUN HƏR KESE!”³²¹

³¹⁹ Yıldız, 2016, p. 25.

³²⁰ Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXg8>>, @nuriyataqiyeva5654, 2 years ago, last access: 12.09.2024.

³²¹ Ibid. @anarqocayev6588, one year ago, last access: 12.09.2024.

One commentator suggests that this song was written and composed by the Persian Shah Ismail Hatayi³²² (1487-1524).³²³ Another individual mentioned Asəf Zeynallı³²⁴ (1909-1923), an Azerbaijani musician, as an author and composer.³²⁵ Some commentators criticise Yavuz Bingöl's performance, expressing that his vocal abilities may have diminished with age, arguing that his performance in the movie was of a higher quality. Notably, commentators have asserted that Armenians are attempting to claim ownership of a Azerbaijani/Turkish folk song.³²⁶ The song's linguistic aspects are also a subject of significant debate. One commentator notes that while the melody is shared, the author of the lyrics remains unknown, suggesting that the song may be a reference to a song from Erzurum. Hence the lyrics starting with "Erzurum çarşı Pazar", which depicts the love between a Turkish person and an Armenian girl whose grandmother poses an obstacle for their love. Additionally, a commentator mentions the lyrics "Nenen ölsün," which translates to "May your grandma die,"³²⁷ and "Leylim Aman", which is believed to be a miswritten form of "Neynim Aman". These observations are supported by other commentators who, based on these points, identify the song as a common Azeri folk song.³²⁸ In 2019, Öcal Oğuz, the Chairman of Turkey's UNESCO Committee, made a similar assertion when he informed the French bureau of Report that Armenian attempts to appropriate the Azerbaijani folk song "Sari Gelin" were "groundless and ineffective." He argued that Turkish people had shared a common language and culture for centuries, and that the song reflects their collective history, describing it as, "[this] is our story, our poem."³²⁹ Following this report, a commentator claimed that UNESCO has designated the song as an Azerbaijani folk song.³³⁰

³²² Ibid. @kenaneliyev1877, 8 days ago, last access: 12.09.2024.

³²³ Website of ATAG e.V., "Alevi Toplumu-Alevitische Gemeinde", <<http://www.alevitentum.de/html/081.html>>, last access: 12.09.2024.

³²⁴ Bingöl, Yavuz: "Sarı Gelin", uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXg8>>, @gunesgunes-pl9ll, 1 year ago, last access: 12.09.2024.

³²⁵ Website of Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, "Musiqiyə həsr edilən ömür – Asəf Zeynallı", 2024, <<https://az.baku-art.com/az/musiqiye-hesr-edil-n-omur-as-f-zeynalli>>, last access: 12.09.2024.

³²⁶ Bingöl, Yavuz: "Sarı Gelin", uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXg8>>, @sabinasabina810, 2 years ago, last access: 12.09.2024.

³²⁷ Ibid. @mehmethasanozdemir393, 1 year ago, last access: 12.09.2024.

³²⁸ Ibid. @jale3740, 2 months ago, last access: 12.09.2024.

³²⁹ Ismatgizi, Vusala, "Turkey's UNESCO Committee Chairman comments on Armenians' claims about "Sari Gelin" – EXCLUSIVE", 2019, in: report, <<https://report.az/en/cultural-policy/turkey-s-unesco-committee-chief-on-armenian-claims-about-sari-gelin/>>, last access: 10.07.2024.

³³⁰ Matevosyan, Ruben "vard sireci (sari aghjik)", uploaded by ՄԵՆՔ ԵՆՔ, մեր արժեքները 30.05.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=fl3vHi-Lk>>, @mehammedabdullayev8977, 3 years ago, last access: 12.09.2024.

This assertion can be found under Ruben Matevosyan’s rendition of “Sari Gelin,” also known as “Vard sireci,” which translates to “I loved a rose.”³³¹ Interestingly, a comment references the Persian iteration of this song, “Dāman Kešān”, which exemplifies the extensive diversity of versions this song has undergone.³³² Negative comments under both versions originate primarily from Turkish, Kurdish, or Azerbaijani commentators, who allege plagiarism of the song.

Sari Gelin

Categories	A.	T./K./Azer.	unk.
Nr. of comments	23	93	4
pos. comments	4	11	3
neg. comments	3	54	1
pos. narratives	8	6	
neg. narratives	2	47	
specific topics			

Table 12: Akbal, Nilüfer “Nilüfer Akbal – Sari Gelin (1995 – Miro albümü), from her Album 1995, uploaded: 31.01.2024, <<https://www.youtube.com/watch?v=cvo08uf3lfq>>, last access: 12.09.2024.

Sari Gelin

Categories	A.	T./K./Azer.	unk.
Nr. of comments	2	20	5
pos. comments	1	12	4
neg. comments		3	
pos. narratives			
neg. narratives			
specific topics			

Table 13: Şalk, Turgay: “Türkçe-ermenice güzel bir düet. "Sarı gelin """, a group of young people performing Sari Gelin”, uploaded: 17.02.2018 <<https://www.youtube.com/watch?v=Bq9x7E8F0Oo>>; Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sari Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, same video, uploaded 17.11.2018, last access: 12.09.2024.

During my research on this folk song on YouTube, I found a recording by the Turkish singer Nilüfer Akbal, uploaded in 2014, featuring her performance of the song in Armenian. I also found another version performed by a group of young people both in Armenian and Turkish, which was incorporated into the analytical framework. Two distinct YouTube accounts uploaded this performance in 2018, with the first account uploading the video on February 17, 2018, and the second account on November 17, 2018. The comments sections of both videos featuring the young people were combined and presented in a single table (see Table 13). One of the uploaders stated in the comments that they had uploaded the video after a friend had shared it with them, and that they were unaware of the identity of the original uploader. A total of 27 comments were received, with the majority expressing positive sentiments.³³³

³³¹ Matevosyan, Ruben “vard sireci (sari aghjik), uploaded by Մենք ենք, մեր արժեքները 30.05.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=fl3vHi-Lk>>, last access: 12.09.2024.

³³² Ibid. @parev_arav, 3 years ago, last access: 12.09.2024.

³³³ Şalk, Turgay: “Türkçe-ermenice güzel bir düet. "Sarı gelin """, a group of young people performing Sari Gelin”, uploaded: 17.02.2018 <<https://www.youtube.com/watch?v=Bq9x7E8F0Oo>>; Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sari Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, same video, uploaded 17.11.2018, last access: 12.09.2024.

One commentator suggests that the song should serve as a means to unite,³³⁴ while another expresses surprise at the existence of Armenians, mentioning that they only become aware of them through “Ekşi Sözlük”, an online platform comparable to the widely known Reddit.³³⁵ Another comment exhibits a nationalistic tone, asserting that Armenians are incompatible with Turks. This commenter cites Atatürk’s most famous line “Ne Mutlu Türküm Diyene”,³³⁶ which is translated as “How happy is the one who says I am a Turk” and the conviction that “Ermeniden [...] kardeş olmaz bize”, which translates to “Armenians can’t be our brothers/sisters.”³³⁷

While this version received a total of 27 comments (see *Table 13*), Nilüfer Akbals video garnered 119 comments (see *Table 12*), also with the majority contributed by Turkish, Kurdish, and Azerbaijani commentators. Language was once again a focal point of intense debate, particularly the denial of the existence of Armenian people and their language, “Ermenice bir dil yok,” which translates to “There is no such language as Armenian.”³³⁸ Furthermore, the phrase “Neynim aman” was referenced once more, this time accompanied by the Azerbaijani translation “What should I do.”³³⁹ An Armenian commentator provides additional context by explaining that “aman” is a way to express concern, akin to a sigh.³⁴⁰ Several comments on the video call for its removal and accuse Armenians of “stealing” the song. Notably, user “@atakaninat1811” has made multiple comments, requesting the video’s removal and demanding for the Turkish version to be uploaded instead.³⁴¹ Another user “@hz.huseyn.313” has made similar comments.³⁴²

³³⁴ Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sari Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, uploaded 17.11.2018, @listengort88, 5 years ago, last access: 12.09.2024.

³³⁵ Ibid. @peaceeren8805, 5 years ago, last access: 12.09.2024.

³³⁶ Loserblueser: “Atatürk’s 10th Year Speech w/ Eng. Subtitles. (10. Yıl Nutku)”, Atatürk’s speech of October 29, 1933, speech at 6:33 min, uploaded: 03.11.2014, <<https://www.youtube.com/watch?v=2WUc15MHhUI>>, last access: 12.09.2024.

³³⁷ Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sari Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, uploaded 17.11.2018, @maestro6021, 5 years ago, last access: 12.09.2024.

³³⁸ Akbal, Nilüfer “Nilüfer Akbal – Sari Gelin (1995 – Miro albümü)”, from her Album 1995, uploaded: 31.01.2024, <<https://www.youtube.com/watch?v=cvo08uf3lfg>>, @tubetube-u4c, six month ago, last access: 12.09.2024.

³³⁹ Ibid. @Rararari1, two years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴⁰ Ibid. @lusin23, two years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴¹ Ibid. @atakaninat1811, three years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴² Ibid. @hz.huseyn.313, three years ago, last access: 12.09.2024.

The Armenian people are frequently referenced, with allegations that they have “stolen” the song and are “the enemy”. One example is the comment, “*Ermeniler Azerbaycanin düşmanı Onlar bizim müziki çaldi anladınmi Sanırım Sende Bir ermenisin Sen türk olsaydin türk müziki paylaşırdın çünkü Ermeniler Türk Halkıyla düşmandır Anladınmi [...]*,”³⁴³ which translates to: “Armenians are the enemies of Azerbaijan They stole our music, understand? I think you are an Armenian too If you were a Turk, you would share Turkish music because Armenians are enemies of the Turkish people Understand [...]” they continue attacking the uploader with insults.

One commentator employs the term “Armenian” as an insult additionally claiming that this song can be performed in any language but Armenian.³⁴⁴ This aligns with Diran Lokmagözyan’s statement in his interview, emphasising that the term “Armenian” is used as an insult in Turkey: “Armenier ist eine Beleidigung ist ein Schimpfwort in der Türkei.”³⁴⁵

Furthermore, the commentator implies that any individual who expresses support for Armenians is regarded as an “enemy.”³⁴⁶ On numerous occasions, Armenians are collectively labelled as “bad people.”³⁴⁷ In addition to the denigrating remarks directed at Armenians, some comments suggest that Armenians lack the ability to compose such exquisite folk music. The Armenian people are also accused of lacking cultural heritage.³⁴⁸ Some have even alleged that Armenians appropriated their Alphabet from Ethiopia³⁴⁹ and their flag from Columbia.³⁵⁰ This demonstrates a lack of knowledge and a reluctance to educate oneself about Armenians, who are regarded as “the enemy.” Despite the original uploader, who is also the singer of this version, attempting to respond to some comments and explaining that all versions of the song should be appreciated, she continues to receive unpleasant and unsupportive feedback.³⁵¹

In summary, the majority of comments under these videos are negative and portray Armenians as enemies. Any content related to Armenian people provokes harsh criticism and insults,

³⁴³ Ibid.

³⁴⁴ Ibid. @gunelmammadova6455, three years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴⁵ Lokmagözyan, Diran: Interview.

³⁴⁶ Ibid. @gunelmammadova6455, three years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴⁷ Ibid. @mahmudlu7610, five years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴⁸ Ibid. @aysenismayilova7200, six years ago, last access: 12.09.2024.

³⁴⁹ Ibid. @kamilhuseynli2824, five years ago, last access: 12.09.2024.

³⁵⁰ Ibid. @gunelmammadova6455, three years ago, last access: 12.09.2024.

³⁵¹ Ibid. @nilüferakbal, three years ago, last access: 12.09.2024.

showcasing a lack of knowledge and unwillingness to appreciate or understand Armenian culture and heritage.

8 Groundwork

As one of the most popular songs among the selected folk songs for my research, I initially focused my efforts on “Sarı Gelin”. This was due to the fact that the song exhibited not only a similar melody, but also comparable lyrics and a similar linguistic style in the different versions as previously discussed in the earlier chapter. The folk song “Sarı Gelin” in Turkish, which translates as “Blonde Bride”, and “Սարի կէալին/Աղջիկ” [Sari Gyalin/Axchig] in Armenian, which translates as “bride/girl from the mountains”, is popular among people of Armenian and Turkish origin. However, it has been the subject of much debate regarding its origin, as evidenced in the chapters 4.5 and 5.4. The initial research question was: “How is the song “Sarı Gelin”/ “Sari Gyalin” received, performed and interpreted by people of Turkish and Armenian origin?” The focus of this study was on the reception, performance and interpretation of this specific folk song. Due to the circumstances of the global pandemic of 2020, the majority of my research was conducted online via email and virtual meetings. The study was based on two interviews, one with an individual of Turkish heritage and one with an individual of Armenian heritage. In order to protect the anonymity of the participants, the names have been withheld, particularly given the sensitive nature of the topic. The individual with Armenian heritage emphasised before the interview that they had been profoundly affected by the Armenian Genocide, the political turbulence in Turkey, and the Armenian minorities in 2020 and 2021, as well as the war over the region of Karabakh that commenced that year. This, once again, illustrates how fear has remained a constant fear for people with Armenian heritage. The only information that can be disclosed is that both individuals are musicians. Both participants were familiar with the folk song and have performed it on multiple occasions in a range of settings. The original set of interview question was:

1. Could you please tell us about your experiences with the song “Sarı Gelin”/ “Սարի Աղջիկ”?
 - a. How did you get to know this song?
 - b. What meaning does this song hold for you?
2. When did you first hear the song? When did you first sing it?

3. Performance: How do you perform this piece? Can you recall a performance that has stuck in your mind?
4. Meaning: What meaning do you associate with this song?

Furthermore, a video of musician Özlem Bulut “Sarı Gelin – Özlem Bulut, Eren Aydoğan”, was presented to both interviewees. In the video, Özlem Bulut performed the song with Armenian lyrics, accompanied by piano and violin. Upon inquiry, the first individual with a Turkish background asserted that the song should be performed in Armenian, citing their conviction that it is an Armenian composition. Unfortunately, they did not provide further clarification regarding their opinion. They merely stated that this song, when sung by an individual with a Turkish background in Armenian, conveys a political message. However, no further clarification was provided, and thus it can only be assumed that this assertion was related to the struggles of the Armenian minority in Turkey.

The person with Armenian background was asked slightly different questions:

1. What do you think of this recording?
2. How would you perform this song yourself?
3. What role does the lyrics of the song play for you?

The person with Armenian heritage referred to Özlem Bulut’s performance as “academic singing” and admitted that although they could sing in that style, they preferred a “free”-er form of singing, close to “talking” (story telling), to focus more on the lyrics and “tell a story”, rather than on singing “correctly”. I also intended to explore the emotional component and associations that these individuals have with the song. The person with an Armenian background enjoys the recording but admitted that they would not sing it at a theatre or openly at a concert, because the song was too intimate for them. They said, “I would start crying”. The person explains that they associate this song with their family and that they miss their family, using the terms “home” and “homesickness”. It had a deeper meaning for them and is often referred to as “a part of home”. When asked to elaborate the term “home”, they answered “my homeland”, the areas where Armenians lived in the Ottoman empire before they were deported. The song was of an intimate nature and therefore unsuitable for performance in an open theatre or concert hall according to the Interviewee with Armenian descent. For the Interviewee 1.A, this song should be sung in a safe environment, around family, where the person can be vulnerable and show emotion, especially to express their emotions in sadness

and crying. The person reported that they first came in contact with this song through their childhood, listening to their grandmother sing it in Armenian while doing chores. The person with Turkish heritage, on the other hand, first came in contact with this song in Turkish through their vocal lessons and did not mention any deeper connection. Both agree that the Armenian version is more intimate than the Turkish version. It is of greater interest to note the reference to strong emotions, specifically sadness, which resulted in the subjects displaying physical symptoms such as crying and gooseflesh.

This study was preliminary investigation that motivated further research to gain deeper insight. This led to a more comprehensive and robust study, that constitutes the core of this Master thesis. Furthermore, it facilitated interdisciplinary collaboration, particularly through its reference to goosebumps, which paved the way for the concluding, arguably most intriguing aspect of this thesis.³⁵²

8.1 "The tingling sensation on my skin" – Chills, Thrills, Frissons

As stated by the interviewees (Chapter 5, Table 3), music can elicit strong emotional responses.³⁵³ These responses are not limited to emotions alone, as they are also often experienced as a peak sensation accompanied by bodily reactions,³⁵⁴ such as a subjective tingling sensation on the skin,³⁵⁵ goose pimples³⁵⁶ goosebumps, gooseflesh,³⁵⁷ associated with dimpled skin³⁵⁸ that appears in the region of the neck and upper spine, often including the shoulders, scalp and cheeks, sometimes the entire back, abdomen, groin, arms chest, legs or also described as a shiver³⁵⁹ down the spine, associated with piloerection (hair standing on end), also commonly evoked by cold temperatures and acute fear.³⁶⁰ These physiological responses are measurable and do not follow a simple stimulus-response pattern, nor do they depend on personality traits such as low sensation seeking and high reward dependence.³⁶¹

³⁵² Interview 1.A. and Interview 1.T.

³⁵³ Schoeller, 2015, p. 1546.

³⁵⁴ Grewe, Nagel, Kopiez, Altenmüller, 2007, p.775.

Cf. Huron, David, 2006, p.34.

³⁵⁵ He, Chernyshov, Han, Zheng, Thomsen, Hynds, Ward, 2022, p.1.

Cf. Bannister, 2019, p.43.

³⁵⁶ Grewe, Nagel, Kopiez, Altenmüller, 2007, Emotions over time. p.775.

³⁵⁷ Margulis, Hellmuth, Huron, 2010, p.592.

³⁵⁸ Schoeller, 2015, p.1546.

³⁵⁹ Margulis, Hellmuth, Huron, 2010, p.592.

³⁶⁰ Huron, 2006, p. 414.

³⁶¹ Grewe, Nagel, Kopiez, Altenmüller, 2007, Listening to Music as a Re-creative Process, p.297.

*The marrow of such experiences-usually called chills, thrills, peaks, strong emotions, or emotionally powerful experiences-seem to be a strong emotional reaction to music that is characterized [sic!] by altered arousal.*³⁶²

This phenomenon is commonly referred to as “chills”, “thrills”, “frissons”,³⁶³ a loanword from French, meaning “shiver”, providing a unique perspective on this experience, or even “skin orgasm”. Each label has its own connotations and implications, which may cause issues in accurately conveying the intended meaning. Scott Bannister suggest that chills may be mistaken for fear, while “chilling” horror and “thrills” indicate high arousal responses. These terms do not relate to the underlying thermoregulatory aspects of both goosebumps and shivers. Additionally, the term “frisson” may be misleading as it carries social and cultural connotations, which could lead to an overly broad interpretation. I will be using the term “chills” to refer to this phenomenon as it is the most commonly used assignation and will be the most familiar and accessible to readers.³⁶⁴

Chills can be triggered by various sensory stimuli and activate the sympathetic autonomic nervous system, causing contraction of the tiny hair-raising muscles in the hairy skin. This physiological response is often accompanied by an increase in heart rate, blood pressure, respiratory rate, and sweat production. The reward and motivation process activates the brain’s limbic emotional system, specifically the midbrain, accumbens nucleus, and orbitofrontal cortex. During this process, the activity of the amygdalae, which is part of the limbic system³⁶⁵ and is involved in the generation and control of emotions, especially fear,³⁶⁶ is inhibited.³⁶⁷ The listener’s musical preference can also influence the experience of chills³⁶⁸, particularly when the music deeply resonates with them.³⁶⁹ This state is also often associated with unexpected musical moments that can lead to intensified arousal, along with enhanced

³⁶² Schäfer, Sedlmeier, 2011, p.45.

³⁶³ Huron, 2006, p. 34.

³⁶⁴ Bannister, 2019, p.43.

³⁶⁵ Altenmüller, 2018, Die Chill-Reaktion beim Musikhören, page 281.

³⁶⁶ Website of pschrembel, Amygdala, <<https://www.pschyrembel.de/Amygdala/P05FG>>, last access: 20.04.2023.

³⁶⁷ Altenmüller, 2018, Die Chill-Reaktion beim Musikhören, page 281.

³⁶⁸ Grewe, Nagel, Kopiez, Altenmüller, 2007, Listening to Music as a Re-creative Process, p.297.

³⁶⁹ He, Chernyshov, Han, Zheng, Thomsen, Hynds, Ward, 2022, p.2.

psychological and facial muscle responses.³⁷⁰ Piloerection can also be triggered by cold and shivering, causing the skin to tighten and hair follicles to pucker, resulting in the characteristic “goose flesh” texture.³⁷¹ According to David Huron, fear can cause piloerection, and this response can lead to a sensation of coldness, even in the absence of an actual drop in temperature. This feeling of “chills” is a comparatively rare emotion that evokes piloerection due to its association with fear.³⁷² Chill reactions, however, are not only confined to fear responses and can be influenced by various factors.³⁷³

Musical preferences and listening situations may influence chill reactions.³⁷⁴ Such reactions may be triggered by surprising moments in a musical passage,³⁷⁵ sudden changes of harmony, and abrupt changes in dynamic levels.³⁷⁶ These reactions are often accompanied by intense, transient sensations that can occur during emotionally charged moments,³⁷⁷ and is not limited to vocal pieces with heartfelt lyrics, as even instrumental compositions can elicit goosebumps.³⁷⁸ The folk songs selected for this thesis meet the criterion of having heartfelt lyrics, contributing to the exploration of the long-standing topic of interest: the relationship between music and emotion.³⁷⁹

8.2 Sadness and Chills

In addition to positive emotions, sadness can also elicit chills. Jaap Panksepp suggest that music with a “sad, melancholy” tone is more strongly correlated with chills than music with happy, excited or “love/acceptance” dimensions. Individuals may be more likely to experience a sense of chill when confronted with “sad, melancholic, thoughtful, nostalgic, or bittersweet” aspects of music, rather than happy or “loving/accepting” dimensions. Upon analysing the selected folk songs in a first analysis based on their lyrics and the testimonies of the interviewees, it is evident that they can be categorised as sad and melancholic.

³⁷⁰ Zatorre, 2024, p.237.

³⁷¹ Huron, *sweet anticipation music and the psychology of expectations*, 2006, p. 33.

³⁷² *Ibid*, p. 34.

³⁷³ Grewe, Nagel, Kopiez, Altenmüller, 2007, *Listening to Music as a Re-creative Process*, p.297.

³⁷⁴ *Ibid*.

³⁷⁵ Zatorre, 2024, p.230.

³⁷⁶ Huron, *sweet anticipation music and the psychology of expectations*, 2006, p. 282.

³⁷⁷ Starcke, von Georgi, Tiihonen, Laczika, Reuter, 2019, p.25.

³⁷⁸ Altenmüller, 2018, *Die Chill-Reaktion beim Musikhören*, p. 281.

³⁷⁹ Lundqvist, Lars-Olov, Fredrik Carlsson, Per Hilmersson, and Patrik N. Juslin. 2009, p. 61–90.

According to Panksepp, individuals with significant personal experience of the music being evaluated may perceive weaker association between happiness and sadness in music and chills. This could be due to learned aspects of chills, resulting in more diverse evaluations than innate aspects. Panksepp proposes that chills may be more closely linked to feelings of sadness and melancholy than to those of excitement and happiness, due to these learned associations.³⁸⁰ As many participants in the experiment were familiar with the folk songs or the context in which they were sung, this could indeed be the case.

Panksepp argues that the differential effects of happy and sad music are most evident when individuals do not have strong personal associations with the music. However, in the context of this study, all participants have at least a connection to the language of the songs. Panksepp suggests that responses to unfamiliar music reflect the unconditional response tendencies of human emotional systems, while responses to familiar pieces reflect the accrued consequences of learning.³⁸¹

It is important to note that Panksepp's perspective does not consider factors such as lyrics, context, the impact of trauma, and history behind the songs. In this case of the analysed folk song versions, these factors are particularly significant as they are at the centre of conflict between two ethnic groups and are connected to deep-rooted trauma. The Armenian version addresses this trauma in their lyrics, which is an essential aspect to consider in the analysis.

*Of course, happiness and sadness work together, and the most moving music allows the two processes to be blended in such a way as to magnify our sense of ourselves as deeply feeling creatures who are conscious inheritors of the tragic view-the ability to see hope and grace in the midst of despair. It may be that the physiological possibility for the experience of chills is established when music joins our deepest opposing emotional potentials within the cradle of consciousness.*³⁸²

According to Panksepp sadness and happiness are interdependent emotions,³⁸³ as both sadness and happiness play significant roles in the characteristics of chills. Studies on music-induced chills have shown that they can elicit emotional responses such as tears or weeping, as well as a sensation of feeling a lump in the throat.³⁸⁴ These reactions were also observed

³⁸⁰ Panksepp, 1995, p.197-183.

³⁸¹ Ibid, p.183.

³⁸² Panksepp, 1995, p.198.

³⁸³ Ibid.

³⁸⁴ Bannister, 2019, p.57.

during the experiment and interviews, further supporting the strong connection between music-induced chills and emotional experiences.

Huron's perspective argues that music can evoke a visceral physical reaction like goose bumps, when expressing either happiness or sadness. The ability of music to elicit these emotions depends on the unique sounds of various instruments and the cultural context in which it is heard. This complex perspective sheds light on the emotional responses to music and the different factors that shape them.³⁸⁵

Measuring subtle aesthetic experiences when listening to music can be challenging. However, the goosebumps phenomenon can serve as a starting point to investigate which music can trigger such chills. Expanding on Jaap Panksepp's theory that these chilling experiences are rooted in the biologically ancient signalling system of separation calls emitted by a mother and her offspring, which elicit a defensive response in individuals, regardless of their cultural background, this presents an intriguing area for research.³⁸⁶

8.3 "Chill measurements"

As previously mentioned, music can elicit strong emotions that vary depending on the context and listening experience.³⁸⁷ Emotionally moving musical passages can evoke shivers, goosebumps, or chill reactions,³⁸⁸ which may occur with unexpected musical turns³⁸⁹ and intensely sad, melancholic moments.³⁹⁰ However, this phenomenon has not been studied in relation to non-Western music, particularly Armenian-Turkish folk songs that share the same melody but have different lyrics.

This raises questions about how these shared melodies with different traditional lyrics affect listeners from Armenian and Turkish backgrounds. Are there musical phrases or text passages that evoke strong emotions or chill experiences in the studied individuals, regardless of their cultural background?

First, in order to obtain the sound files of the folk songs, three musicians were contacted who agreed to collaborate. For this purpose, a declaration of consent was drawn up in German,

³⁸⁵ Huron, Anderson, Shanahan, 2014, p.38.

³⁸⁶ Altenmüller, 2018, p. 382.

³⁸⁷ Gabrielson, 2011.

³⁸⁸ Grewe et al. 2009.

³⁸⁹ Huron, 2006.

³⁹⁰ Panksepp, 1995.

Armenian and Turkish, as the people of different origins should have the opportunity to give their consent in the language, they understand the best in order to avoid misunderstandings. The people involved are Ayşe Hilal Başaran, of Turkish origin, who sang the folk songs in Turkish, Aram Ipekci, of Armenian origin, who played the folk songs on his duduk, and a singer of Armenian origin who wishes to remain anonymous sang in Armenian. The recordings were made on 13/07/2023 and 21/08/2023 in the MediaLab of the Faculty of Philological and Cultural Studies, with the aim to focus on the sung song and the instrument. The following equipment was used:

Microphone	Austrian Audio OC18
Audio Interface	Presonus Studio 24C
Recording Software	Audacity 3.3.3

The table below shows the songs with their codes recorded at the MediaLab. “A” stands for Armenian-, and “T” for Turkish-Version of the folk songs.

Code	Song
A1	Սարի Աղջիկ [Sari Aghjik], translation: Girl of the Mountains also known under the name Վարդ սիրեցի [Vard Sireci], translation: I loved a rose
T1	Sarı Gelin, translation: Blond Bride
A2	Ատանաի Ողբերգը [Adanayi Voghperghe], translation: Victims of Adana
T2	Sebebim Aşk, translation: My Reason is Love
A3	Սարերի Հովին Մեռնեմ [Sareri Hovin Mernem], translation: I am longing for the wind of the mountains
T3	Turnam Gidersen Mardine, translation: My crane when you go to Mardin

In the next step, a survey was created with LimeSurvey³⁹¹ in several languages, i.e. German, English, Turkish and Armenian, to overcome the language barrier. Firstly, I was interested in socio-demographic data such as the age and gender of the participants. I was also interested in whether the person lives in the diaspora and whether they are of Armenian or Turkish origin, as the questionnaire was aimed at this group. The musical background was added extra, as it thought that knowing whether the persons had a connection to those folk songs could be of relevance. The following questions refer to the sound samples: Are you familiar with this

³⁹¹ Website of LimeSurvey, online survey tool, <<https://www.limesurvey.org/>>, last access: 20.08.2023.

piece? From 1 to 100 how much did you like the recording? How much did this version/re-cording affect you emotionally? A slider was also included to allow the participants to enter the level of liking an emotion on a scale of 1 to 100. The instrumental version is shown first to avoid a linguistic bias. Then the Turkish or Armenian version was shown at random.

51 participants (24 ♂, 43 ♀, 4 ✕, age: 18-77, average: 49 years; 21 Armenians, 21 Turks, 9 others) listened to folk songs in Armenian and Turkish versions and rated the emotions they experienced. 21 were born in Turkey and live there, while 9 were born in Turkey but now live in the diaspora and were not included into the evaluation. Of the 51 participants, 40 stated that they had no previous musical experience, while the remaining 11 stated that they had received musical training. This training ranged from piano lessons as a child to studying a musical instrument. To summarise, the main results of the questionnaire showed that the gender of the 51 participants had no significant influence on their preference or emotional reaction to the audio samples. Age showed a positive correlation with liking and emotions of the Armenian version but showed no correlation with the Turkish version. Familiarity with the audio samples, on the other hand, had a clear influence on the liking and emotions of both versions. With regard to the participants' ethnicity, it turned out that it influenced the liking and emotions of the Turkish version but had no influence on the Armenian version. The complete analysis of the data is available as a JASP file.³⁹²

In the next phase, the following research questions were addressed: How do the same melodies with different traditional lyrics affect listeners with Armenian and Turkish backgrounds? Are there specific musical phrases or text passages that evoke strong emotions or chill experiences in the people studied, regardless of their background? An additional group of 22 participants (3 ♂, 19 ♀, age: 19-65 years; 11 Armenians, 11 Turks) listened to the same songs while their emotional state was recorded based on a valence-arousal model (see *Figure 12*)³⁹³ and skin conductance measurements. The sound characteristics of the songs were

³⁹² JASP Team (2023). JASP (Version 0.17.1) [Computer software].

³⁹³ Reuter et al. 2023.

continuously recorded using Meyda³⁹⁴ and PAD-MEA,³⁹⁵ with mean values obtained for further description. The electrodermal activity and heart rate were recorded using the NeXus-10 Mark II system and BioTrace+ software.³⁹⁶ As shown (see *Figure 11*) the subject's thumb was connected to record heartrate, the electrodes on index and middle finger recorded the skin conductance as the cable connected to the ring finger was measuring the skin temperature of the subject simultaneously. While connected to the software, the participants were presented with the colourful Valence Arousal Model, displayed on a computer screen during the experiment (see *Figure 12*). The names of the emotions in the languages in which the subjects were most proficient were made available for selection (German, English and Turkish). Given that Armenian participants were proficient in these languages, the Armenian translation was not necessary. The participants were permitted to select the emotions they experienced with mouse movements over the Model displayed on a computer screen while simultaneously listening to the musical pieces. They were not required to adhere to a single emotion; their selections were recorded.³⁹⁷ The physiological raw data were saved with the BioTrace+ software³⁹⁸ and exported to Microsoft Excel for further analysis, providing an excellent opportunity to explore the subjects' emotions and physiological reactions while listening to music, without researchers having to rely solely on the listener's self-reporting.

Figure 11: Subject connected to the NeXus II 10 (source: Jeanette Kilicci, experiment, 2022).

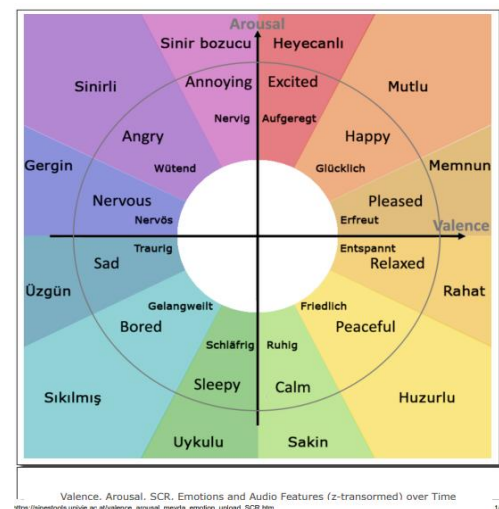

Figure 12: Valence Arousal Model, Christoph Reuter (2021-2023).

³⁹⁴ Rawlinson. 2015.

³⁹⁵ Czedik-Eysenberg 2021.

³⁹⁶ MindMedia. Biotrace+ [Computer software].

³⁹⁷ Reuter, C., Czedik-Eysenberg, I., Cui, A.-X. (2023). Moves & Grooves. Analyse von Audiosignalen, Tracking von Körper, Hand und Gesicht/Ausdruck. OCG Journal 48/4, S. 20-23.

³⁹⁸ Website of Mindmedia, <https://www.mindmedia.com/de/>, last access: 20.08.2024.

It was interesting to observe that one subject had to cancel the experiment when hearing the Turkish version as the language alone was an emotional trigger for this person due to the Nagorno-Karabakh conflict. The overall emotional response from both Armenian and Turkish listeners to the songs was predominantly sadness, with no significant differences in the general comparison. However, a paired t-test revealed significant differences between the two groups for songs A1 and T1 (“Sari Gelin” see Figure 13). Armenian

Paired Samples T-Test				
Armenian	vs.	Turkish	t	p
1A_Sad		1T_Sad	2,865	0,01
1A_Relaxed		1T_Relaxed	1,375	0,184
1A_Pleased		1T_Pleased	1,133	0,271
1A_Nervous		1T_Nervous	0,999	0,33
1A_Peaceful		1T_Peaceful	0,598	0,557
1A_Bored		1T_Bored	-0,329	0,745
1A_Sleepy		1T_Sleepy	-0,747	0,464
1A_Calm		1T_Calm	-0,988	0,335
1A_Excited		1T_Excited	-1,36	0,189
1A_Annoying		1T_Annoying	-1,489	0,152
1A_Angry		1T_Angry	-1,688	0,107
1A_Happy		1T_Happy	-2,4	0,026

Figure 13: Paired t-test on the measured emotions of the listeners.

1A Sari Axchi	A_VP11_GSR	A_VP12-GSR	T_VP16_GSR	T_VP17_GSR	T_VP18_GSR
A_VP11_GSR		0,743	-0,403	-0,35	-0,509
A_VP12-GSR	0,743		-0,818	-0,739	-0,446
T_VP16_GSR	-0,403	-0,818		0,689	0,293
T_VP17_GSR	-0,35	-0,739	0,689		0,665
T_VP18_GSR	-0,509	-0,446	0,293	0,665	

Figure 14: Significant correlations between the skin conductance curves of Armenian (A) and Turkish (T) listeners.

listeners rated the Armenian version of “Sari Gyalin” as sadder and

the Turkish version as happier than Turkish listeners, which can likely be attributed to the sad connotation associated with the Armenian listeners’ cultural memory. Although the audio characteristics of the songs and differences in age, gender, and ethnicity showed no measurable influence on the emotional evaluation, an initial evaluation of the skin conductance curves revealed similarities among Armenian listeners but strong differences when compared to the curves of Turkish listeners.

Interestingly, Turkish listeners also exhibited strong similarities within their group (see in Figure 15 through interactive valence/arousal model <https://muwiserver.univie.ac.at/kilicci/va> (Reuter; Kilicci, 2024). A visual representation of the preliminary outcomes was developed and is presented below. The primary focus here is the multicoloured Valence-Arousal-Model in the middle.

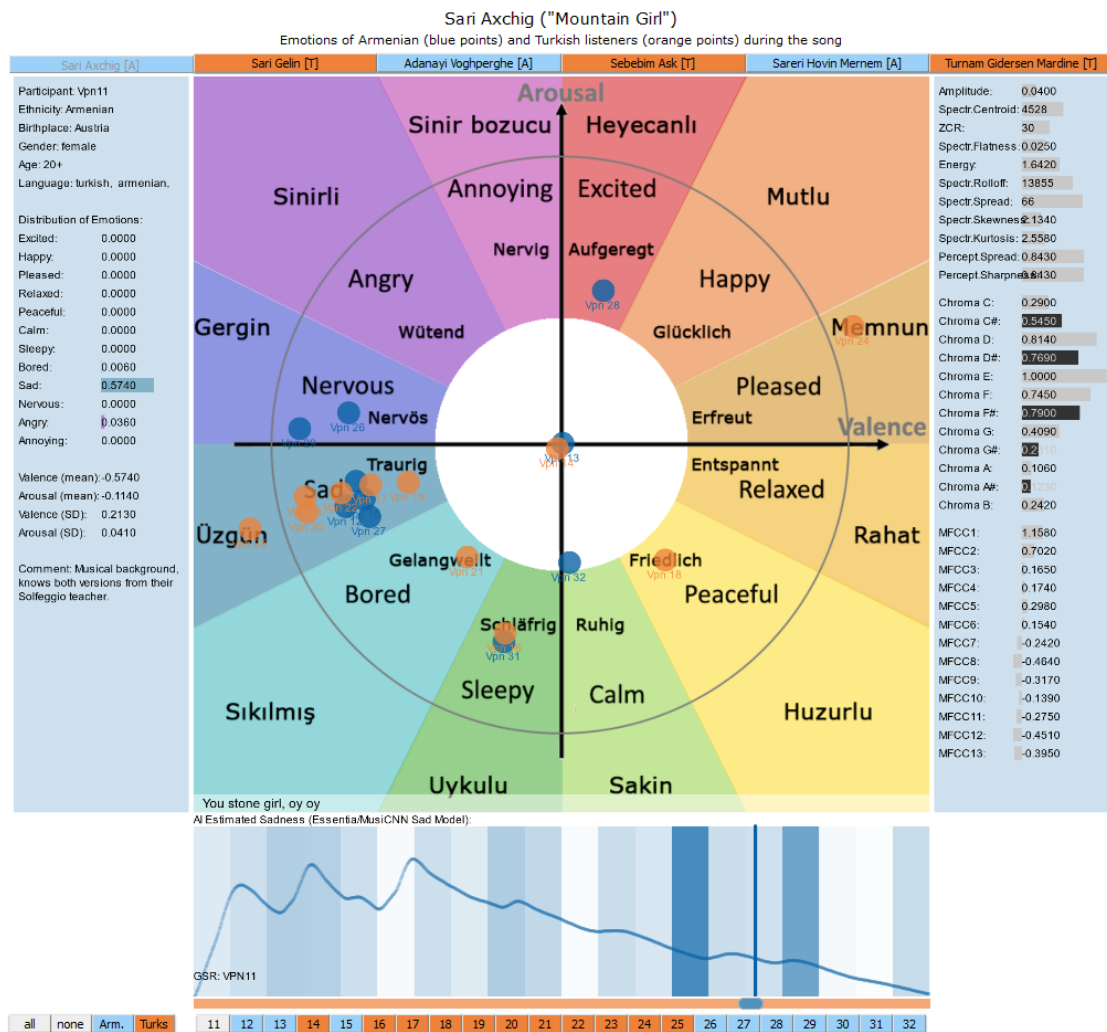

Figure 15: Emotions recorded via the Valence-Arousal model as mean values over the respective course of the piece by Turkish and Armenian listeners to three songs with traditional Armenian vs. Turkish lyrics. Interactive valence/arousal model for all songs with all listener input and audio features at <https://muwiserver.univie.ac.at/kilicci/va> (Reuter; Kilicci, 2024)

The top row displays the songs, allowing the user to select the version of the song in question. The bottom row displays to the user's preferences: all results, only those from Armenian subjects (highlighted in blue), only those from Turkish subjects (highlighted in orange), or their own results. Additionally, individual subjects can be selected to view only their respective results. When selecting their own results, the left panel displays their sociodemographic data pertaining to the subject (participant, ethnicity, birthplace, gender, age, language). The central panel displays the distribution of their emotions according to two parameters: valence and arousal.

Subsequently, the distribution of emotions is displayed, with the most dominant emotion highlighted (sad). Additionally, information regarding valence and arousal is provided. At the

far bottom of the left panel, further notes regarding the subject and experiment can be viewed in the comments section.

The lyrics of the song selected would be displayed beneath the model in English, synchronised with the audio so that viewers can gain understanding of the lyrics regardless of their language skills (see *Figure 14*). The QR model below provides direct access to the interactive Valence-Arousal model. Considering the promising findings obtained so far, I intend to further investigate in the future.

Figure 16.: QR-Code for the interactive Valence-Arousal model created with qrcode-monkey.

9 Conclusion

This study examines the role of shared folk songs within a conflict, unveiling their impact on the cultural identity, narratives, and emotions of the Armenian minority in Turkey. By analysing the challenges and disputes surrounding the interpretation of these songs, the research demonstrated the significant impact of historical trauma and cultural memory on the formation of Armenian identity. The study demonstrates how shared folk songs serve as a complex interplay between history, culture, and memory.

A visit to Armenia revealed the significant function of memory in Armenian culture, particularly as it is reflected in the folk songs that are part of Armenian practice. Interviews with individuals of Armenian descent, born and raised in Turkey and now residing in the diaspora, served to further emphasise the crucial role of collective memory pertaining to these songs. The shared narratives of discrimination, fear, and historical tragedies mentioned by the interviewees were reflected in these selected folk songs, despite not being part of the lyrics. The folk songs offer significant insight into the experiences and identity of the Armenian minority. The interviews yielded a wealth of qualitative data, underscoring the emotional significance of folk music in preserving cultural memory and articulating collective experiences. It also revealed how individuals connect their personal histories to broader community narratives.

The Armenian Genocide emerges as a pivotal historical point referenced by the interviewees in connection with the selected folk songs, despite the absence of any mention of the Genocide in the lyrics of these songs. Given the discrimination and the denial of specific aspects of the Armenian historical past, the collective memory of Armenians evokes sadness in relation to the suffering of their people, thereby placing the Genocide at the forefront of their collective consciousness. As a significant figure in Armenian music and particularly due to his endeavours to safeguard folk music in Anatolia and his experiences and subsequent status as a genocide survivor, Gomidas Vartabed is deeply embedded in the collective memory of Armenians, as a symbol of their rich musical heritage and recognition of the Armenian Genocide.

In examining the digital discourse surrounding these songs, it becomes evident that the statements made by the Armenian interviewees regarding discrimination and fear are well-founded. A significant proportion of the comments were of a negative nature and directed towards the Armenian minority, portraying them and their supporters as “enemies”. Insults and harsh criticism were directed at any content under the comment section related to the Armenian people under these songs, becoming a forum for conflicting narratives. Additionally,

the comments contained political messages representing ongoing struggles and demonstrated an unwillingness to appreciate or understand Armenian culture and heritage.

The diverse interpretations of these songs, shaped by cultural background and personal experience, can result in misunderstanding, particularly when they convey political messages or cultural narratives that are at odds with the perspectives of other groups. Disputes over authenticity and ownership may arise when words or loanwords from other languages are incorporated, particularly in multilingual contexts where language is closely associated with national identity. The songs “Blond bride/Mountain girl” and “I’d die for the wind of the mountains/My crane when you go to Mardin” exhibited similarities in their shared versions in both their lyrics and their context. Especially linguistic similarities in “Blond bride/Girl from the mountains” make room for more dispute. However, this is not the case for “Kamança/The black sea was fluttering”, which lack such common ground. While the Armenian sources identify “kamança” as a song popular through *Gusang* Sayat Nova, the Turkish and Azerbaijani version has been transformed into a political victory song for Nagorno-Karabakh. Moreover, the appropriation of a lament traditionally associated with victims of a massacre as a love song, as exemplified by “Adana Lament/My reason is Love,” is problematic. Notwithstanding the Turkish adaptation’s explicit acknowledgement of its Armenian origins and assertion that it shares only the melody, it is still perceived as disrespectful by Armenians.

As these selected folk songs evoked emotional responses during the interviews, they reveal the profound emotional impact of these shared melodies. The results of the survey indicated that both Armenian and Turkish participants experienced feelings of sadness when listening to the folk songs. However, it was evident that their cultural backgrounds exerted a significant influence on their emotional responses and preferences.

A further experiment measuring the physiological responses of individuals with Armenian and Turkish background while listening to the selected folk songs demonstrated that, overall, the emotional responses of Armenian and Turkish listeners were predominantly sadness, with no significant differences. Nevertheless, significant differences were identified in the case of the most contentious and controversial piece among the selected folk songs, “Blond bride/Mountain girl”. In comparison to Turkish listeners, Armenian listeners assigned a higher level of sadness to the Armenian version and a higher level of happiness to the Turkish version. The analysis of the skin conductance curves revealed similarities among Armenian listeners, while significant differences were observed when compared to the Turkish listeners. It is noteworthy

that the Turkish listeners also exhibited strong similarities within their group. Despite no measurable influence of audio characteristics, age, gender, and ethnicity on emotional responses, these outcomes indicate that cultural background and shared experiences may influence emotional responses to music.

In summary, these selected folk songs can serve as a powerful tool for expressing shared experiences and emotions, resonating with the cultural memory of the Armenian minority in Turkey. As these folk songs evolve, their meanings reflect contemporary issues, maintaining relevance and shaping narratives within the Armenian community while reinforcing identity and belonging. However, the South Caucasus's geopolitical complexities can give rise to conflicts resulting from divergent interpretations, which may have an impact on Armenian cultural memory and identity, particularly in Turkey. The visibility of Armenian cultural expressions is contingent upon government policies and societal attitudes, which introduces the potential for cultural erasure. These songs have a vital function in maintaining the Armenian identity in the face of efforts to erase it. The findings of this study highlight the need for greater awareness of Armenian issues in Turkey, appealing as they do to both Armenian and Turkish audiences. The songs and their adaptations are perceived as controversial, with the potential to incite confrontation and provocation, coupled with strong emotions based on cultural memory. This, in turn, promotes the measurement of physiological responses such as chills when listening to these songs, thereby creating space for further research.

10 References

Bibliography

[Mihran Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*, Vol. 1, Institute of Archeology and Ethnography, Academy of Sciences of the Armenain SSR, Institute of Arts, Yerevan: "Armenia" publishing company, 1972.] Թումանյան, Միհրան: *Հայրենի երգ ու բան*, Հնագիտության եվ Ազգագրության ինստիտուտ, Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների Ակադեմիա Արվեստի ինստիտուտ, Հայաստան, 1972.

[Mihran Tumajan, *Hayreni Jerk u pan*, Vol. 2, Institute of Archeology and Ethnography, Academy of Sciences of the Armenain SSR, Institute of Arts, Yerevan: Armenian publishing company, 1983.] Թումանյան, Միհրան: *Հայրենի երգ ու բան*, Հնագիտության եվ Ազգագրության ինստիտուտ, Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների Ակադեմիա Արվեստի ինստիտուտ, Հայաստան, 1983.

[Prutjan, Tscicilia: *Gomidas*, Yerevan: "Armenia" publishing company, 1969] Բրուտյան, Յիգիլիա: *Կոմիտաս*, Երևան, 1969.

Abdulkader, Diliman: "The Ultra-Nationalist Grey Wolves: A Turkish Government Tool to Persecute Kurdish People." *Georgetown Journal of International Affairs* 23, no. 1 (2022): 92-98. <https://dx.doi.org/10.1353/gia.2022.0015>

AGOS Haftalık siyasi aktuel gazete, *Kültür-Sanat, Ortak türkülerimiz*, Edition 0, February 25, Istanbul: AGOS, 1996.

AGOS, *Sanat-Kültür*, Edition 0, February 25, Turkey, 1996.

Akçam, Taner: *Insan Hakları ve Ermeni Sorunu. Ittihat ve Terakki'den Kurtuluş Savaşı'na*, Ankara: Cem Ofset, 2002.

Akçam, Taner: *Killing Orders: Talat Pasha's Telegrams and the Armenian Genocide*, Cham: Springer International Publishing Palgrave Macmillan, 2018.

Alajaji, Sylvia: *Music and the Armenian Diaspora : Searching for Home in Exile*, Bloomington; Indianapolis: Indiana University Press, 2015.

Altenmüller, Eckart: *Vom Neandertaler in die Philharmonie: Warum der Mensch ohne Musik nicht leben kann*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg Imprint: Springer, 2018. *An Interdisciplinary Journal*, Vol. 29, No. 1, p. 37-50, University of California Press 2011, <<http://www.jstor.org/stable/10.1525/mp.2011.29.1.37>>, last access: 10.09.2023.

Assmann, Aleida and Jan: "Das 'das kulturelle Gedächtnis'", in: Erll, Astrid, *Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen, Eine Einführung*, Stuttgart 2017 (3. Auflage), p. 24-31.

Assmann, Jan. "Communicative and Cultural Memory". *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*, edited by Astrid Erll and Ansgar Nünning, Berlin, New York: De Gruyter, 2010, pp. 109-118, <https://doi.org/10.1515/9783110207262.2.109>

Assmann, Jan; Hölscher, Tonio: *Kultur und Gedächtnis*, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1988.
Atayan, Robert; Kerovpian, Aram; Grigorian, Armineh: "Komitas Vartabed." In *New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Oxford University Press, 2001, <https://doi-org.uac-cess.univie.ac.at/10.1093/gmo/9781561592630.article.51868>

Bannister, Scott: *A Framework of Distinct Musical Chills: Theoretical, Casual, and Conceptual Evidence*, Doctoral Dissertation at Durham University, September 2019,

Barwart, Eva Maria: *Armenische Volksmusik – Tradition einer christlichen Minderheit im Wandel der Zeit*, Magisterarbeit Universität Wien 2008.

Bates, Eliot. "Experiencing Armenian Music in Turkey: An Ethnography of Musicultural Memory by Burcu Yıldız (review)." In: *Asian Music* 51, no. 1 (2020): 121–25, <https://doi.org/10.1353/amu.2020.0005>

Bayrak, Mehmet: *Manzum Halk Tarihçisi Ermeni Âşuğlar, Âşuğ Destanlarına Yansıyan Şiirsel ve Görsel Tarih*, Ankara: Özge Yayınları, 2016.

Bilsky, Leora, and Rachel Klagsbrun. "The Return of Cultural Genocide?" *European Journal of International Law* 29, no. 2 (2018): 373–396, <https://doi.org/10.1093/ejil/chy025>

Birch, Dina; Hooper, Katy, "folk song" in: *The Concise Oxford Companion to English Literature*, Oxford University Press, 2012. <<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199608218.001.0001/acref-9780199608218-e-2847>>, last access: 07.07.2024.

Björkman, W. "KAFIR." Leiden, Koninklijke Brill NV, 2012, https://doi.org/10.1163/1573-3912_islam_SIM_3775

Çelik, Hülya; Sargsyan, Ani: "Introducing Transcription Standards for Armeno-Turkish Literary Studies." *DIYÂR* 3, no. 2 (2022): p. 161–89. <https://doi.org/10.5771/2625-9842-2022-2-161>.

Cooper, Belinda; Akçam, Taner: "Turks, Armenians, and the 'G-Word.'" *World Policy Journal* 22, no. 3 (2005): 81–93. <https://doi.org/10.1215/07402775-2005-4009>.

Czedik-Eysenberg, Isabella: *Semantische Modellierung wahrnehmungspsychologischer Musikdimensionen auf Basis von akustischen Signaleigenschaften*. Dissertation Universität Wien, 2021.

Danzikyan, Yetvart: "İnkâr Siyasetinde Kırılma: Hrant Dink'in Kendisi ve Öldürülmesi" (2015) *Mülkiye Dergisi*, 39 (1) , 247-252, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/277/1254>

Davidjants, Brigitta, Ross, Jaan: "Conflicts in music in the South Caucasus: The case of Armenians and Azerbaijanis." In: *Musicae Scientiae* 21/4 (2016): p. 430-441. <https://doi.org/10.1177/1029864916662904>

Der Matossian, Bedross: "From Bloodless Revolution to Bloody Counterrevolution: The Adana Massacres of 1909", in *Genocide Studies and Prevention* 6:2 (2011): pp.152-173, <<https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1124&context=historyfac-pub>>, last access: 07.07.2024.

Dorfmann-Lazarev, I. "Sayat-Nova (c. 1712-1795)." *Revue Des études Arméniennes* (Paris) 29 (2005): 89–98. <https://doi.org/10.2143/REA.29.0.2002620>

Duygulu, Melih: *Türk halk müziği sözlüğü*, Ankara: Pan Yayıncılık 2014.

Ehiyayan, Byzant: "[What a tragic secret. The secret of the Adana Lament]", weekly newspaper "Baykar", 1 April 1989, p.6., see Appendix.

Eliuz, Ülkü, and Güneş, Elif Öksüz, "Mitten Anlama: Çırpınırdın Karadeniz Şiirini Gösterge-bilimsel Açıdan Okuma." *Karen-karadeniz araştırmaları enstitüsü dergisi* 2, no. 2 (2016): 64–78.

Erll, Astrid; Nünning, Ansgar: "Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook", Berlin, New York: De Gruyter, 2010. <https://doi.org/10.1515/9783110207262>

Ersoz, Aydin. "Revisiting Trauma: Choreographing the Loss of the Armenian Journalist Hrant Dink." *Dance Chronicle* 42, no. 3 (2019): p. 270–95. <https://doi.org/10.1080/01472526.2019.1673112>

Ertlbauer, Alice: *Geschichte und Theorie der einstimmigen armenischen Kirchenmusik. Eine Kritik der bisherigen Forschung*. Dissertation Universität Wien, 1983.

Freely, Maureen. *Why They Killed Hrant Dink. Index on Censorship*. Vol. 36. London, England: SAGE Publications, 2007. <https://doi.org/10.1080/03064220701334477>.

Gabrielsson, Alf: *Strong Experiences with music. Music is much more than just Music*. New York: Oxford University Press, 2011.

Galichian, Rouben, *The Borders of Armenia during 2600 Years of History. Geographical, Cartographical and Historical Changes in Border Situation*, Yerevan: Zangak publishing House, 2022.

Grewe, Oliver; Nagel, Frederik; Kopiez, Reinhard; Altenmüller, Eckart: "Listening to Music as a Re-creative Process, Physiological, psychological, and psychoacoustical correlates of chills and strong emotions". *Music Perception* 24(3), 2007, p.297-314.

Hall, Stuart: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, London: The British Printing Company, 1997.

Harutyunyan H. H., Asatryan A. H., and Khachatryan D. K. "Sayat Nova and the Armenian Ashugh art", International Journal of Innovative Technologies in Social Science, no. 4(32) (2021), https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122021/7733

He, Y., Chernyshov, G., Han, J., Zheng, D., Thomsen, R., Hynds, D., ... Ward, J. A. (2022). Frisson Waves. Proceedings of ACM on Interactive, Mobile, Wearable and Ubiquitous Technologies, 6(3): p. 1-23. <https://doi.org/10.1145/3550324>

Hovhannissian, Harpik Der: *Armenian Music: A Cosmopolitan art (Volumes I and II)*, University Microfilms, Ann Arbor, Michigan, Doctoral Dissertation series, 1956.

Huron, David: "Sweet anticipation music and the psychology of expectations", Massachusetts: Institute of Technology: 2006.

Huron, David; Margulius, Elisabeth Helmmnuth, "Musical Expectancy and Thrills." In Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications. Oxford: Oxford University Press, 2010, p.575-604, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199230143.003.0021>

Irvin-Erickson, Douglas. "Chapter 3. Writing Axis Rule in Occupied Europe, 1939–1944". Raphaël Lemkin and the Concept of Genocide, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2017, pp. 70-111. <https://doi-org.uaccess.univie.ac.at/10.9783/9780812293418-004>

Kuyumjian, Rita Soulahian: *Archeology of Madness: Komitas, Portrait of an Armenian Icon*, New Jersey: Gomidas Institute Princeton, 2010.

Lundqvist, Lars-Olov, Fredrik Carlsson, Per Hilmersson, and Patrik N. Juslin. "Emotional Responses to Music: Experience, Expression, and Physiology." Psychology of Music 37, no. 1 (2009): 61–90, <https://doi.org/10.1177/0305735607086048>

Marwick, Arthur. "History: Essential Knowledge about the Past." In: *The New Nature of History*, 22–50. Bloomsbury Publishing Plc, 2001. <https://doi.org/10.5040/9781350393233.ch-002>.

Matzneller, Gayane: *Folkloristische Themen und Elemente in der armenischen Musik der Nachkriegszeit (1950-1960)*, Diplomarbeit Universität Wien, 2013.

McCollum, Jonathan; David G. Hebert: *Theory and Method in Historical Ethnomusicology*, Lanham, Maryland: Lexington Books, 2014.

McParlan, Robert, *Cultural Memory, Consciousness, and The Modernist Novel*, La Verge: Academia Press, 2021.

N/A: "Kafir." (2003), in: *The Oxford Dictionary of Islam*, edited by Esposito, John L.: Oxford University Press, <<https://www-oxfordreference-com.uaccess.univie.ac.at/view/10.1093/acref/9780195125580.001.0001/acref-9780195125580-e-1229>>, last access: 10.07.2024.

N/A: "Kufr." (2003), *The Oxford Dictionary of Islam*, edited by Esposito, John L.: Oxford University Press, <<https://www-oxfordreference-com.uaccess.univie.ac.at/view/10.1093/acref/9780195125580.001.0001/acref-9780195125580-e-1323>>, last access: 10.07.2024.

Nalbantian, Tsolin: "Armenians in the Middle East: From Marginalization to the Everyday." In: *Routledge Handbook of Minorities in the Middle East*, 1st ed., 272-286. Routledge, 2019, <https://doi.org/10.4324/9781315626031-20>

Nalcı, Tamar: *Gomidas Bu Toprağın sesi, Doğumunun 140. Ve Ölümünün 75. Yilinda.*, Istanbul: MAS Matbaacılık A.Ş, 2010.

Nersessian, Vrej. *Essays on Armenian Music*. 1. Publ. London: Kahn & Averill, 1978.

Olley, Jacob, Remembering Armenian music in Bolis: "Komitas Vardapet in transcultural perspective", in: *Memory Studies* 2019, Volume 12(5), p. 547-564, <https://doi.org/10.1177/1750698019870698>

Olley, Jacob: "Codex TR-IÜNE 203-1, Peşrevs and Saz Semâîsis Notated by Hampartsum Limonciyan (1768-1839)." In: *Corpus Musicae Ottomanicae*, vol. 2: Commentary, 2020.

Pahlevanian, Alina; Kerovpyan, Aram; Sarkisyan, Svetlana. "Armenia, Republic of." *Grove Music Online*.2001, <<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000042078>> , last access:20.04.2023.

Panksepp, Jaak. "The Emotional Sources of "Chills" Induced by Music." *Music Perception* 13, no. 2 (1995): 171–207, <https://doi.org/10.2307/40285693>

Petersen, Friederik; Gieler, Wolfgang: *Der Fall Hrant Dink - fünf Jahre nach der Ermordung: eine Analyse türkischer Tageszeitungen*. Berlin [u.a.]: Lit-Verl., 2013.

Poladian, Sirvat: "Komitas Vartabed and His Contribution to Ethnomusicology: Komitas the Pioneer." 1972, In *Essays on Armenian Music*, ed. Vrej Nersessian. London: Kahn and Averill. 1978.

Ramzy, I., Dastagir, G. (2018). Kâfir . In: Kassam, Z.R., Greenberg, Y.K., Bagli, J. (eds) *Islam, Judaism, and Zoroastrianism*. Encyclopedia of Indian Religions. Springer, Dordrecht, https://doi-org.uaccess.univie.ac.at/10.1007/978-94-024-1267-3_2055

Rawlinson, Hugh; Segal, Nevo; Fiala, Jakub: *Meyda: An Audio Feature Extraction Library for the Web Audio API*, in: *Proceedings of the 1st Web Audio Conference (WAC)*, January 2015. Paris, France.

Reuter, C., Czedik-Eysenberg, I., Cui, A.-X. (2023). Moves & Grooves. Analyse von Audiosignalen, Tracking von Körper, Hand und Gesicht/Ausdruck. *OCG Journal* 48/4, S. 20-23.

Rubinstein, William D. "Outlawing Genocide and the Lessons of History." In *Genocide*, 1st ed., 305–13. United Kingdom: Routledge, 2004, <https://doi.org/10.4324/9781315836133-6>.

Schäfer, Thomas; Sedlmeier, Peter: “Does the Body Move the Soul? The Impact of Arousal on Music Preference”, *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*, Vol. 29, No. 1, p.37-50.

Schoeller, Félix. “Knowledge, Curiosity, and Aesthetic Chills.” *Frontiers in Psychology* 6 (2015): 1546–1546, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01546>.

Shakhkulyan, Tatevik: „Komitas and Bartók: From Ethnicity to Modernity”, in *International Journal of Musicology*, Vol. 2 (2016), p.197-212, <<https://www.jstor.org/stable/43858439>>, last access: 27.07.2024.

Silk, Jonathan A. “Peering Through a Funhouse Mirror: Trying to Read Indic Texts Through Tibetan and Chinese Translation.” In: *Indian and Tibetan Studies; Cross-Cultural Transmission of Buddhist Texts: Theories and Practices of Translation*, Vol. 5, (2016), p. 289-310, <<https://hdl.handle.net/1887/44773>>, last access: 30.06.2024.

Silk, Jonathan A.: “Establishing/Interpreting/Translating: Is It Just That Easy?”, in: *Journal of the International Association of Buddhist Studies*, Vol.36/37 (2015), p. 205-223, <<http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bsz:16-jiabs-234463>>, last access: 30.06.2024.

Solomon, Susan: *Armenia – Culture Smart! : The Essential Guide to Customs and Culture*, New York: Kuperard, 2010.

Starcke, Katrin; Georgi, Richard von; Tiisonen, Titta Marianne; Laczika, Klaus-Felix; Reuter, Christoph: “Don’t drink and chill: Effects of alcohol on subjective and physiological reactions during music listening and their relationships with personality and listening habits,” *International Journal of Psychology* 142 (2019), p.25-32, <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2019.06.001>

Thomson, Robert W. “Sayat’-Nova. An 18th Century Troubadour. A Biographical and Literary Study. By Charles J. F. Dowsett. (Corpus Scriptorum Chrisrianorum Orientalium, 561; Subsidia 91) Pp. Xviii, 508. Louvain, Peeters, 1997. 4200 BEF.” *Journal of the Royal Asiatic Society* 8, no. 3 (1998): 437–438. <https://doi.org/10.1017/S1356186300010543>

Walker, Christopher J.: *Armenia, A very Brief History*, Yerevan: Zangak-97, 2022.

Widdowson, Henry: “The Pretext of Interpretation.” in: *On the Subject of English*, 330:67–81. Germany: Walter de Gruyter GmbH 2019. <https://doi.org/10.1515/9783110619669-009>.

Yıldız, Burcu: *Experiencing Armenian Music in Turkey: An Ethnography of Musicultural Memory*, Würzburg: Ergon Verlag 2016.

Zatorre, Rober: *From Perception to Pleasure, The Neuroscience of Music and Why We Love It*, Oxford University Press 2024.

Ziegler, Susanne: Art “Armenien,” *Volksmusik*. (2016), in MGG Online, <<https://www.mgg-online.com/mgg/stable/45748>>, last access: 01.09.2023.

Interviews

1.A.: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording online, duration: 33:08 min, 08.05.2021.

1.T.: Interview conducted by Jeanette Kilicci, via zoom, Vienna, Austria, duration: 15:13 min., 17.05.2021.

2.A.: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording in person, Vienna, Austria, duration: 26:53 min., 28.12.2023.

3.A.: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording in-person, Vienna, Austria, duration: 01:27:51 min., 31.12.2023.

Avedikyan, Sezar: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording online, duration: 49:47 min., 15.01.2024.

Lokmagözyan, Diran: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording online, duration: 01:14:06 min., 20.01.2024.

6.A.: Interview conducted by Jeanette Kilicci, audio recording in-person, Vienna, Austria, duration: 35:55 min., 06.02.2024.

Online sources

Armstrong, William: "Hrant Dink's legacy, 10 years after his assassination," in: *hurriyetdailynews*, <<https://www.hurriyetdailynews.com/opinion/william-armstrong/hrant-dinks-legacy-10-years-after-his-assassination-108665>>, last access: 17.12.2023.

Dink, Hrant: "Hrant Dink kimdir?", in: AGOS, 2007, <<https://hrantdink.org/tr/hrant-dink/89-hrant-dink-yazilari>>, last access: 17.12.2023.

Duygulu, Melih, "Ermeni müziği güzel bişi Anadolu Ermeni Müziginde Bölgesel Etkileşimler", 2002, in: *bianet*, <<https://bianet.org/haber/ermeni-muzigi-guzel-bisi-12995>>, last access, 10.10.2023.

Eren, Burhan, "zaman: ,Sarı Gelin türküsü, Şeyh Sen'an kıssasını anlatıyor,'" in: *hyetert*, 2003, <<https://hyetert.org/2003/07/06/zaman-sari-gelin-turkusu-seyh-senan-kissasini-anlatiyor/#:~:text=2000%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20'Salk%C4%B1m%20Han%C4%B1m'%C4%B1n,k%C3%BClt%C3%BCrel%20g%C3%BCnde-min%20ilk%20s%C4%B1ras%C4%B1na%20yerle%C5%9Fti>>, last access: 10.01.2024.

İsmatgizi, Vusala, "Turkey's UNESCO Committee Chairman comments on Armenians' claims about "Sarı Gelin" – EXCLUSIVE", 2019, in: *report*, <<https://report.az/en/cultural-policy/turkey-s-unesco-committee-chief-on-armenian-claims-about-sari-gelin/>>, last access: 10.07.2024.

Jaghatspanyan, Karine: "Komitas Festival", in: *komitasfestival*, <<http://www.komitas-festival.de/komitas/>>, last access: 20.04.2023.

Jarazhadeh, Kamyar, "The Bard of the Caucasus: Armenian, Azeri, and Georgian Legacies of Sayat Nove", 2016, in: *ajam media collective*, <<https://ajammc.com/2016/06/28/bard-of-the-caucasus-sayat-nova/>>, last access: 18.04.2023.

Kaprelian, Ryan: "Sareri Hovin Mernem: The timeless love ballad", 2018, in: *h – pem*, <<https://www.h-pem.com/en/multimedia-guide/2018/04/07/sareri-hovin-mernem/35>>, last access: 01.02.2024.

Lundgren, Svante: "A Norwegian Hero for the Armenians", in: *the Armenian weekly*, 2020, under: <<https://armenianweekly.com/2020/07/22/a-norwegian-hero-for-the-armenians/>>, last access: 12.09.2024.

Melkonyan, Ruben: "Le rôle de Hrant Dink dans les développements sociaux arméno-turques", in: *repair*, 2013, <<https://repairfuture.net/index.php/fr/point-de-vue-d-armenie/le-role-de-hrant-dink-dans-les-developpements-sociaux-armeno-turques-ruben-melkonyan>>, last access: 10.06.2024.

Popp, Maximilian: "Mord an Hrant Dink in der Türkei, Schuld und Sühne", in: *Spiegel.de*, 2017, <<https://www.spiegel.de/geschichte/tuerkei-die-ermordung-des-journalisten-hrant-dink-2007-a-1130340.html>>, last access: 10.06.2024.

Sinan, Marc: "Aghet – Genozid an den Armeniern. Exkurs: Komitas Vartabed – ein Kronzeuge des Völkermords.", in: *bpb*. 2016. <<https://www.bpb.de/themen/zeit-kulturgeschichte/genozid-an-den-armeniern/218103/exkurs-komitas-Vartabed-ein-kronzeuge-des-voelker-mords/>>, last access: 24.04.2023.

Sinan, Marc: "Bundeszentrale für politische Bildung: Exkurs: Komitas Vartabed- ein Kronzeuge des Völkermords", in: *bpb*, 2016, <https://www.bpb.de/themen/zeit-kulturgeschichte/genozid-an-den-armeniern/218103/exkurs-komitas-Vartabed-ein-kronzeuge-des-voelker-mords/>, last access: 01.04.2023.

Topcu, Elmas: "Turkish goal celebration: Who are the Gray Wolves", 2024, in: *DW*, <<https://www.dw.com/en/mesut-ozil-turkey-gray-wolves-germany/a-66372121>>, last access: 07.07.2024.

Tunç, Hayri: "Başka halkların bestesiyle milliyetçi destanlar yasmak", 2017, in: *evrensel*, <<https://www.evrensel.net/haber/305011/baska-halklarin-bestesiyle-milliyetci-destanlar-yazmak>>, last access: 01.02.2024.

Cheterian, Vicken; Ögünç, Pınar; Kılıçdağı, Ohannes: "Knar toprak kokan sesinin yasını tutuyor", 2011, in: *AGOS*, under: <<https://www.agos.com.tr/tr/yazi/47/knar-toprak-kokan-sesinin-yasini-tutuyor>>, last access: 01.02.2024.

Yıldız, Burcu: “Sezar Avedikyan ile Söyleşi”, 2018, in: *artizan*, <<https://www.art-izan.org/arti-zan-arsivi/sezar-avedikyan-ile-soylesi-1/>>, last access: 10.09.2024.

Mints, Dowsett: “Armenia”, in: *Encyclopaedia Britannica*, <<https://www.britannica.com/place/Armenia>>, last access: 10.02.2024.

Ibrahim, Ahmed: “Who is Sayat Nova?”, 2022, in: *medium*, <<https://ahmedibrahim781.medium.com/who-is-sayat-nova-6ec653add753>>, last access: 10.02.2024.

Webiste of Ermenihaber, “Knar Grubu’nun Anadolu Ermeni Halk Müziği albümü”, 2018, <<https://www.ermenihaber.am/tr/news/2018/03/19/Knar-Anadolu-Ermeni/125435>>, last access: 10.07.2024.

Website of [Hrabarag oratert, “Gyavurnere”] Հրապարակ օրաթերթ, “Գյավուրները”, 2021, <<https://hraparak.am/post/46f056c5af883a99d2ddca178f5fb343>>, last access: 20.04.2023.

Website of 168am, “«Գյավուր» բառի համար Էրդողանը պետք է զգուշացում ստանա. Կարո Փայլան”, 2020, <<https://168.am/2020/02/28/1264290.html>>, last access: 20.04.2023.

Website of Agos, <<https://www.agos.com.tr/en/home>>, last access: 07.07.2024.

Website of armenianhouse, Սայաթ-Նովա, <<http://armenianhouse.org/sayat-nova/bio-am.html>>, last access: 02.02.2024.

Website of ARMSTAT, “Statistical Committee Republic of Armenia”, 2024, under: <<https://www.armstat.am/en/?nid=12&id=11001>>, last access: 10.02.2024.

Website of ATAG e.V., “Alevi Toplumu-Alevitische Gemeinde”, <<http://www.aleviten-tum.de/html/081.html>>, last access: 12.09.2024.

Website of aurora, “Lena Chamamyan”, <<https://auroraprize.com/en/lena-chamamyan>>, last access: 01.02.2024.

Website of azatutyun, “Ստամբուլյան, Գեւորգ, Թուրք բաղաբական գործիչը խոստանում է արգելել «գյավուր» բառի օգտագործումը”, in: *azatutyun*, 2010, <<https://www.azatutyun.am/a/2243922.html>>, last access: 10.09.2024.

Website of Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, “Musiqiyə həsr edilən ömür – Asəf Zeynallı”, 2024, <<https://az.baku-art.com/az/musiqiye-hesr-edil-n-omur-as-f-zeynalli>>, last access: 12.09.2024.

Website of bianet, “Gomidas’ works designated UNESCO World Heritage”, 2024, <<https://bianet.org/haber/gomidas-works-designated-unesco-world-heritage-291257>>, last access: 10.02.2024.

Website of cafrande, “1909’da kilikya’daki ermenilerin kıyımı, bir pop şarkısına nasıl malzeme oldu?”, 2008, <<https://www.cafrande.org/1909%e2%80%99da-kilikya%e2%80%99daki->

[ermenilerin-kiyimi-%e2%80%98turk-popu%e2%80%99na-nasil-malzeme-oldu/>](#), last access: 10.01.2024.

Website of CNNvideos: “Turkish FM: Why we don’t recognize Armenian genocide”, 2015, <<https://edition.cnn.com/videos/tv/2015/04/21/lead-intv-cavusoglu-dotcom-turkey-armenian-genocide.cnn>>, last access: 20.09.2023.

Website of factor, “Կարո՞ւ Փայլանը մեջլիսից պահանջել է գլավուր բառի համար զգուշացում անել Էրդողանին”, 2020, <<https://factor.am/225256.html>>, last access: 24.04.2024.

Website of fikriyat, “Azerbaycan-Türkiye dostluğun timsali: Çırpınırdı Karadeniz şiirinin hikayesi”, 2021, <<https://www.fikriyat.com/fikriyat-ozel/2021/08/12/azerbaycan-turkiye-dostlugunun-timsali-cirpinirdi-karadeniz-siirinin-hikayesi>>, last access: 20.07.2024.

Website of genius, “Sayat-Nova, Kamanchah”, <<https://genius.com/Sayat-nova-Kamanchah-lyricss>>, last access: 10.06.2024.

Website of jiosaavn, “Turnam gidersen mardine”, <<https://www.jiosaavn.com/lyrics/turnam-gidersen-mardin%E2%80%99e-lyrics/GQwcfSFVH0>>, last access: 10.09.2024.

Website of learnarmenianonline, “Sayat Nova”, 2015., <<https://www.learnarmenianonline.com/blog/sayat-nova>>, last access: 10.09.2024.

Website of lurer, “Great Armenian composer Komitas’ works included in UNESCO Memory of the World Register”, 2024, <<https://lurer.com/?p=552454&l=en>>, last access: 02.02.2024.

Website of meyerschodder, “Komitas Vartabed”, <<https://meyer-schodder.jimdo.com/fes>>, 07.04.2023.

Website of Millidusunce, “Çırpınırdın Karadeniz’in öyküsünü Azerin anlatıyor” ,2020, <<https://millidusunce.com/cirpinirdin-karadenizin-oykusunu-azerin-anlatiyor/>>, last access: 07.07.2024.

Website of Milliyet, “Çırpınırdı Karadeniz şiiri - Ahmet Cevat”, <<https://www.milliyet.com.tr/siirler/cirpinirdi-karadeniz-siiri-ahmet-cevat-6537307>>, last access: 07.07.2024.

Website of milwaukeearmenia, “Death of Gomidas Vartabed”, 2013, <<https://milwaukeearmenians.com/2013/10/17/death-of-gomidas-vartabed/>>, last access: 10.04.2023.

Website of moviepilot, “Aghet – Ein Völkermord”, 2011, <<https://www.moviepilot.de/movies/aghet-ein-volkermord>>, last access: 24.04.2023.

Website of ndr: “Aghet – Ein Völkermord”, 2016, <<https://www.ndr.de/kultur/film/Aghet-Ein-Voelkermord,aghet102.html>> ,last access: 24.04.2023.

Website of *niksardanismend*, “Çırpınırdı Karadeniz Türküsü Karabağ Zaferi İle Yeniden Yazıldı”, 2022, <<https://www.niksardanismend.com/cirpinirdi-karadeniz-turkusu-karabag-zaferi-ile-yeniden-yazildi/12190/>>, last access: 07.07.2024.

Website of *pschrembel*, Amygdala, <<https://www.pschyrembel.de/Amygdala/P05FG>>, last access: 20.04.2023.

Website of *safety of journalists platform*, “Journalist Hayri Tunç Detained on Newroz”, 2022, <<https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107637370>>, last access: 20.07.2024.

Website of *Sayat-Nova*, “[Sayat Nova nr. 42]”, <<http://www.sayat-nova.am/h42.html>>, last access: 10.06.2024.

Website of *spiegel*, “Gericht verhängt im Mordfall Hrant Dink hohe Haftstrafen”, <<https://www.spiegel.de/ausland/mordfall-hrant-dink-gericht-verhaengt-hohe-haftstrafen-a-81bb6478-1361-40a9-81c4-7304045a0f70>>, last access: 02.02.2024.

Website of the *Armenian Mirror-Spectator*, “Komitas Works Designated Part of UNESCO Memory of the World Register”, 2024, <<https://mirrorspectator.com/2024/02/01/komitas-works-designated-part-of-unesco-memory-of-the-world-register/>>, last access: 02.02.2024.

Website of the *CIA*, “Armenia”, <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/armenia/>>, last access: 10.02.2024.

Website of the *Ministry of foreign affairs of the republic of Armenia*, “Armenia”, <<https://www.mfa.am/en/overview/>>, last access: 10.02.2024.

Website of the *Virtual Museum of Komitas*, “Articles of Komitas about folk music”, <http://www.komitas.am/eng/folk_music.htm>, last access: 10.04.2024.

Website of the *Virtual Museum of Komitas*, “Biography of Komitas”, <<https://www.komitas.am/eng/brief.htm>>, last access: 17.07.2024.

Website of *UNESCO*, “UNESCO Memory of the World Register”, 2023, under: <<https://www.unesco.org/en/memory-world/register2023>>, last access: 02.02.2024.

Website of *yesilgazete*, “Erdoğan’ın ‘gavur’ sözü için Garo Paylan’dan soru önergesi”, 2021, <<https://yesilgazete.org/erdoganin-gavur-sozu-icin-garo-paylandan-soru-onergesi/>>, last access: 10.06.2024.

Website of *Yetkin*, “Ogün Samast milletvekili ya da vali olsa şaşırır mısınız?”, 2023, <<https://yetkinreport.com/2023/11/16/ogun-samast-milletvekili-ya-da-vali-olsa-sasirir-misiniz/>>, last access: 01.07.2024.

Website of *Zangezur*, “Shvi”, <<https://zangezur.tripod.com/music/shvi.html>>, last access: 10.02.2024.

Audio and Audiovisual Sources

Akbal, Nilüfer “Nilüfer Akbal – Sari Gelin (1995 – Miro albümü), from her Album 1995, uploaded: 31.01.2024, <<https://www.youtube.com/watch?v=cvo08uf3lfg>>, last access: 12.09.2024.

Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, song track from his album originally released 27.07.1999, released on 22.11.2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=S1NyzkH17eE>>, last access: 10.03.2024.

Bingöl, Yavuz: “Sarı Gelin”, uploaded 25.08.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=HjKQLL-dXg8>>, last access: 12.09.2024.

Chakhmakhchyan, Hasmik: “Özcan Deniz sings in Armenian – Sayat-Nova “Kamanchah” (2009)”, 28.10.2016., <<https://www.youtube.com/watch?v=r0Pb8yt91II>>, last access: 02.02.2024.

Chamamyan, Lena: “Sareri Hovin Mernem”, song track from her album originally released 17.10.2007, released on 13.09.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=YVoPP5RerEQ>>, last access: 10.03.2024.

iremrecordsTV: “Sebebim Aşk,- Seden Gürel (Official Video), official music video, released on 06.06.2013, <<https://www.youtube.com/watch?v=aYxlcuvkPiY>>, last access: 10.03.2024.

Israrlarimlamuzik: “Ghazaryan – Adanayi Vogherperke”, only music, released on 06.09.2012, <<https://www.youtube.com/watch?v=nRrbONSGzNs>>, last access: 10.03.2024.

Loserblueser: “Atatürk’s 10th Year Speech w/ Eng. Subtitles. (10. Yıl Nutku)”, Atatürks speech of October 29, 1933, speech at 6:33 min, uploaded: 03.11.2014, <<https://www.youtube.com/watch?v=2WUc15MHhUI>>, last access: 12.09.2024.

Matevosyan, Ruben: “vard sireci (sari aghjik), uploaded by Մենք ենք, մեր արժեքները 30.05.2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=fl3vHi - Lk>>, last access: 12.09.2024.

Nüvaz Müzik: “Azerin - Çırpınırdın Karadeniz (Karabağ / Şuşa Zaferi Anısına),” uploaded: 09.11.2022, <<https://www.youtube.com/watch?v=RODcD9G27xl>>, last access: 14.07.2024.

Şalk, Turgay: “Türkçe-ermenice güzel bir düet. "Sarı gelin """, a group of young people performing Sarı Gelin”, uploaded: 17.02.2018 <<https://www.youtube.com/watch?v=Bg9x7E8F00o>> ; Haylight 1915: “Türkçe ve Ermenice "Sarı Gelin" Turkish and Armenian”, <<https://www.youtube.com/watch?v=fMIBJivE7Ew>>, same video, uploaded 17.11.2018, last access: 12.09.2024.

Türkcügenc Türkcügenc: “Ayfer Varda – Turnam Gidersen Mardine”, track from Ayfer Varda, released on 31.01.2016, <<https://www.youtube.com/watch?v=LsBmLchmCwA>>, last access: 10.03.2024.

Softwares

JASP Team (2023). JASP (Version 0.17.1) [Computer software].

MindMedia. Biotrace+ [Computer software].

MindMedia. Biotrace+ [Computer software].

Website of LimeSurvey, online survey tool, <<https://www.limesurvey.org/>>, last access: 20.08.2023.

Website of Mindmedia, <<https://www.mindmedia.com/de/>>, last access: 20.08.2024.

Appendix

Translation of Sayat Nova's *kamança*:

This was an attempt to translate and understand the song lyrics of Sayat Nova's *kamança*.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamançah</i>]	Eastern Armenian translation
1) Ամեն սագի մեջն գոված՝ դու թամամ տասն իս, քամանչա	Ամեն սագի մեջն գոված՝ դու ամբողջ տասն ես, քամանչա,
Transliteration ³⁹⁹	
Amen sazi meçi kovadz, tun tamam dasn is kamança	Amen sazi meçn kovadz tu ampoğç dasn ys, <i>kamança</i>
Translation:	
Among all the praised instruments, you are (number 10=) the best <i>kamança</i> .	

Amen sazi meç=i kovaz, tun tamam dasn=is *kamança*

All Saz in= praised you ok/done ten=you are *kamança*

Unproblematic forms are Arm. *Amen* 'all', WArm. *meçin* /EArm. *meçn* 'in, among', Arm. *tun* 'you' (2.sg), Arm. *dasn* 'ten', Arm. *is* (or *es*) 'you are'; Arm. *Saz* is a string instrument, which is similar to a lute but can as a generic term refer to instruments in general; the *Kamança* is also a string instrument and here 'he most highly regarded' among them. The term *tamam* is Turkish for 'okay' or 'done', the phrase can be translated as 'you are done', or more generally, 'everything is all right'. The Turkish translation "Tüm övülen çalgılar arasında on numarasın kemençe" means 'Among all the praised instruments, you are the best *Kamança*'.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamançah</i>]	Eastern Armenian translation
2) Նաբազ մարդ քիզ չի կանայ տեսնի՝ դու Նըրա պասն իս, քամանչա	Շլատը քեզ չի հասկանա՝ դու Նրա պասն ես, քամանչա, ⁴⁰⁰
Transliteration	

³⁹⁹ In this thesis, the transliteration method employed for Armenian is that developed by Ani Sargsyan and Hülya Çelik, which was primarily designed for Armeno-Turkish literature. This particular transliteration approach was chosen due to the selected songs having both Armenian and Turkish versions, as well as some bilingual lyrics, making it a more suitable option for the context of this research.

⁴⁰⁰ Here one syllable is added.

Nakaz mart kiz çi ganay desni tun nira basn is, kamança	Jladı kez çi hasgana tu nra basn ys, <i>kamança</i>
Translation:	
Stingy people cannot see you, you are forbidden to them, <i>kamança</i>	

Nakaz mart kiz çi ganay desni tun nira basn is, *kamança*
 Greedy man little cannot see you their head are, *kamança*

EArm. *Nakaz* ‘greedy’ or ‘stingy’, Arm. *mart* ‘man’ or ‘person’, but also used in plural therefore also ‘people’ here. *çi* and *ganay* go together, in WArm. *çi grnar* ‘cannot’, EArm. *desni* ‘see’, Arm. *tun* ‘you’, EArm. *nira*, WArm. *anonz* ‘their’, EArm. *basn* ‘forbidden’. The sentence was first translated into Turkish before translated into English: “Cimri insanlar seni göremezler, sen onlar için oruç/yasaksın, kemençe”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
3) Ղա՛ստ արա՛ւ Է՛լ լաւ օրիւրն Էղիվըն հասնիս, քամա՛նչա	Էլ ավելի լավ օրերի քանա՛, որ հասնես, քամա՛նչա,
Transliteration	
Ėasd ara el lav orirun eġivin hasnis kamança	El avyli lav oryri čana, vor hasnys, kamança
Translation:	
Strive to catch up with the good times, <i>Kamança</i>	

Ėasd was unfamiliar to all participants as it is neither Armenian nor Turkish. It was speculated to mean *ara*, in Turkish *yetiş tekrar*, which translates to ‘catch up again’. In EArm. *Ėasd* is translated to *քանա [čana]*, which translates to ‘try hard’.

ara el lav orirun yetvin hasnins kamança
 make - good days past catch up *Kamança*

EArm. *ara* /WArm. *ire* ‘make’, Arm. *lav* ‘good’, EArm. *orirun* /WArm. *orerun* (pl.) ‘days’, EArm. *yetvin* /WArm. *yedevin* ‘past’ or ‘behind’. However, in this context, *yetvin* would translate to ‘again’. EArm. *hasnis* ‘catch up’. Therefore, the phrase “Çabala/Uğraş artık iyi günlerin arkasına yetişesin, *Kamança*”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
4) Քիզ ինձնից ո՞վ կանայ խըլի՝ աշուղի բասն իս, քամանչա:	Քեզ ինձնից ո՞վ կարա խլի, աշուղի բասն ⁴⁰¹ ես, քամանչա:
Transliteration	
Kiz indznits ov ganay hili aşuği þasn is kamança	Kyz indznits ov gara hli, aşuği þasn ys, <i>kamança</i>
Translation:	
Who can tear you away from me, you are the ashugs soul, <i>kamança</i>	

Kiz indznits ov ganay hili aşuği þasn is *kamança*
 You from me who can take Ashug head is *kamança*

EArm. Kiz /WArm. Kezi ‘you’, EArm. *inznis*/ WArm. *inzme*, ‘from me’, Arm. *ov* ‘who’ EArm. *gana*/WArm. *grna* ‘can’, EArm. *hili* ‘take’, in combination ‘who can take you [away] from me.’ The term “basn” is used in the Eastern Armenian version as a competition instrument of the Ashug. Therefore *aşuği þasn is* translates to ‘You are the competition instrument of the Ashug’. EArm. *is*/WArm. *es* ‘you are’. The Turkish translation reads: “Seni benden kim koparıp alabilir, sen aşığın yarış aletisin” although [yarış aleti] competition instrument could be translated into the meaning “the soul of the ashug” too.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamançaha</i>]	Eastern Armenian translation
5) Անգաճըղ Էրծաթէն պիտի, գըլուխը՝ ջալահիր քարած	Ականջդ արծաթյա պիտի, գլուխդ՝ շողակն քարած,
Transliteration	
Anğacığ erdzaten bidi kılığığ çavahir karadz	Agançt ardzatya bidi, kluğt şogagn karadz
Translation:	
Your handle is made of silver, your head is made of diamonds.	

⁴⁰¹ Բաս: մրցավեճի գործիք, a competition instrument.

Ankacıt	erdzaten	bidi	kılıhtı	çavahir	karadz	
Ear	silver	will be/is	your head	diamond	stone	pro- cessed/made

EArm *Ankacıt* /WArm. *Agancıt* ‘ear’. EArm. *erdzaten* or *ardzatya* is from Eastern Armenian “peasant dialect”, also WArm. *yergat* Turkish *gümüşten*, ‘silver’. Arm. *bidi* Turk. *olacak* ‘will be’ or ‘is made’, Arm. *kılıhtı* to Turk. *kafan*, Turk. and Azerb. *cevahir* is known to the translators from Turkish and Azerbaijani, although it may also be used in Armenian. Turk. *elmas* ‘diamond’. Arm. *karaz* is from *kar* translated to ‘stone’ from Eastern Armenian, in Western Armenian *kari meç tıraz*. The term “karaz” is used to describe the process of stone processing in craftsmanship. In Turk. *taş işlenmiş*. The complete sentence translated in Turkish is “Sapın gümüşten, kafan elmastan işlenmiş.”

Sayat Nova – բամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
6) Կուրըղ շիրմայեմեն պիտի, փուրըղ՝ սաղափով նախշ արած	Կորթ փղոսկրյա պիտի, փորդ՝ սաղափով նախշ արած,
Transliteration	
Gutıt şirmayemen bidi purıt saţapov nağş aradz	Gott pğosgrya bidi, port saţafov nağş aradz
Translation:	
Your handle is from ivory, your corpus is embroidered in pearls	

Gut=ıt	şirmayemen	bidi	pur=ıt	saţap=ov	nağş	aradz
Stem=your	ivory	is	corpus=your	pearl=with	embroidered	

Gutıt is derived from the Armenian “peasant dialect”, while in WArm. *Gott* in Turkish, the equivalent term is *Sap* or *Sapın*, ‘your stem’. ‘Your’ due to the suffix *-ıt* after *gut* in Armenian. Arm. *şirmayemen* /Turk. *fil dişi*, ‘ivory’. Arm. *s* likely an older version of *por-ıt*/Turk. *karnın* ‘your stomach’, in this context ‘your corpus’ of the instrument. Arm. *saţap-ov* /Turk. *sedef-ten*, ‘with/of pearl’. Arm. *nağş*, may be a colloquialism used by villagers’ geographical dialect, Turk. *nakış* ‘embroidery’. EArm. *aradz*, WArm. *ıradz*, ‘done’ or ‘made’ in combination with

Turk. *nakış*, ‘embroidered’. The Turkish translation of the sentence is “Sapın fildişi, karnın sedeften nakış işlenmiş”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
7) Սիմըն օսկէն քաշած պիտի, Էրկաթը՝ փանջարա արած	Լարըն ոսկուց քաշած պիտի, երկաթը՝ նախշազարդ արած,
Transliteration	
Sim=iṭ osgen kaşadz bidi, ergat=iṭ pañçara a- radz	Lariṭ vosguts kaşadz bidi, yrgateṭ naḥşazarṭ aradz
Translation:	
Your wire pulled/made by gold; your pieces iron processed	

Sim=iṭ	osg=en	kaşadz	bidi,	ergat=iṭ	pañçara	aradz
String your	golden	drawn	is,	iron=your	window	made

The Eastern Armenian translation here:	yrgat=eṭ	naḥşazarṭ	aradz
	iron=your	embroiderer	

Arm. *Sim* with the suffix *-iṭ* , /Turk. *tel* ‘your string’. Arm *osgen*/Warm. *vosg* or *vosgi* with the suffix *-en* ‘gold-en’. *kaşadz*, when combined with *osgen* /Turk. *altından çekilmiş* ‘gold drawn’. Arm. *bidi* ‘is’. Arm. *ergat-iṭ* /Turk. *demir-in* ‘your iron’ and *pañçara* that was speculated to come from Turk. *pencere* ‘window’ here meaning the opening, speculated if here it is the hole in the instrument *Kamança*.

In the Eastern Armenian translation *naḥşazarṭ aradz* /Turk. *nakış*, as already mentioned ‘embroidered’, and EArm. *aradz* /EArm. *ıradz* /Turk. *yapılmış* ‘made’. EArm. *naḥşazarṭ* if parting the word into *naḥş-a-zarṭ* Arm. *zarṭ* from Arm. *zarṭarel* ‘decorated’. The Turkish translation reads: “Telin altından çekilmişim, demirden parçaların işleme yapılmış”. This version was chosen for the translation.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
---	------------------------------

8) Օջով դիմեթըդ չի գիտի՝ լալ ու ալմասն իս, քամանչա:	Ոչ ոք արժեքդ չգիտի՝ լալ ու ալմասն ես, քամանչա:
Transliteration	
Oçov ğimetit çî kîti lal u almasn is kamança	Voç vok arjekt çkidi lal u almas ys, kamança
Translation:	
Who does not know your value, you are red and diamond <i>Kamança</i>	

Oçov ğimet=iť çî kîti lal u almasn is kamança
Who does worth=your not know and diamond you are *Kamança*

EArm. *oçov* or *voç vok* /WArm. *voc vor* /Turk. *kim ki*, ‘who does’. EArm. here *ğimetit*, a mix of Turk. *kiymetin* and an Arm. suffix *-it* ‘your worth’. EArm. *çi kîti* /WArm. *çi kider* /Turk. *bilmeyen*, ‘who does not know’. Arm. *lal* from ‘garnet’ the colour ‘red’. Arm. *almasn* /Turk *elmasın* ‘diamond’. Arm. *is* or also *es* ‘it is’. Therefore, the Turkish translation of the given sentence is: “Kim ki senin kiymetini bilmez, kırmızı ve elmassın kemençe”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
9) Ծիպոտըդ վարաղևած պիտի՝ թաիր ունենայ հազար ունգով	Աղեղդ ոսկեզօծ պիտի՝ կերպ ունենա բյուր երանգով.
Transliteration	
Cibodit varagnadz bidi tahr unenay hazar şankov	Ağyğť vosgezodz bidi gyrb unyna pyur y-řankov
Translation:	
Your bow from gold, your appearance will take shape from thousands of beautiful colours.	

Cibod=iť varagnadz bidi tahr unenay hazar
 şankov
Smile=your your bow is/will be appearance will be thousand ?

Arm. *Cibodit*, /WArm. *jbidt* /Turk. *gülümsemen*, ‘your smile’. Similarly, Arm. *varaġnadz* /Turk. *doymuşluk* but in EArm. version as *ăgyġt* /Turk. *yayın* ‘your bow’. Arm. *varahnaz* /EArm. *vosgezodz* in the Eastern Armenian version, derived from *voske* ‘gold(en)’. Arm. *tahr* /EArm. *gerb* /Turk. *görünüşün* ‘appearance’. Arm. *unenay* /WArm. *unena* /Turk. *olacak* ‘will be’. Arm. *hazar* ‘thousand’. Arm. *řanġov* unsure. The Turkish translation reads as follows “Yayın altından, görünüşün binlerce güzel renklerden şekil alacak”

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamanġa</i>]	Eastern Armenian translation
10) Ձարըդ ուշի կուղէն պիտի, վուր դուս խօսիս քաղցրի հանգով	Թելդ ուշի ⁴⁰² պոչից պիտի, որ դու խոսես քաղցր հանգով.
Transliteration	
Tsarit şaşi quten bidi vur şun şosis kaġtsır hanġov	Tylt şaşi boġız bidi, vor şu şosys kaġtsır hanġov
Translation:	
Your string will take a lovely shape whenever you speak.	

Tsarit şaşi quten bidi vur şun şosis kaġtsır hanġov
Your voice ? ? is/will when you speak sweet rhyme

“Tsarit” is speculated to be a colloquial term derived from WAr. *zaynit* /Turk. *sesin*, ‘your voice’. “şaşi” is also unknown, but in the EArm. version it is noted to be the name of a horse. “quten” is also unknown, but in the EArm. version *boġız* ‘from the tail’. Therefore, ‘from the tail of Rashi’. Arm. *vur* /WArm. *vor*, ‘when’. WArm. *şun şosis* ‘you speak’. Arm. *kaġtsır* /Turk. *tatlı* ‘sweet’ or ‘lovely’. Arm. *hanġov* /Turk. *kafiye* in Turkish, ‘rhyme’ therefore “sesin tatlı kafiyeyle konuştuğunda” and translating the full text in Turkish to: “Attın kuyruğu, teli, ne zaman sen konuşursan hoş bir şekil alacak”.

⁴⁰² (ուշ - Զրեղեն ձի, երևի Ռոստոմ-Չալի ձիու անունն է:) Rush might be the name of a horse.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
11) Շատին զարթուն կու լուսացնիս, շատին կու քնեցնիս բանգով	Շատին արթուն կ'լուսացնես, շատին կ'քնեցնես բանգով ⁴⁰³ .
Transliteration	
Şadin zartun gu lusatsnis şadin gu kınetsnis pankov	Şadin artun glusatsnes, şadin gknytsnys pankov
Translation:	
Many will lose sleep after listening to you, and you will sooth many like a drug.	

Şadin zartun gu lusatsnis şadin gu kınetsnis pankov

Many awake give light many make sleepy a drug?

Arm. *şadin* ‘many’. Arm. *zartun* WArm. *artun* ‘awake’. Arm. *gu lusatsnis* /Turk. *aydınlattır* ‘give light’. Arm. *gu kınetsnis* ‘make sleepy’. Therefore, the text would translate to “Çokları seni dinledikten sonra uykuları kaçacak, çocukları da uyuşturmuşcasına sakinleştireceksin”. This translation is speculated and might not be accurate.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
12) Անուշահամ գինով լիքըն՝ դուն օսկե թասն իս, քամա՛նչա:	Անուշահամ գինով լիքը՝ դուն օսկե թասն էս, քամա՛նչա:
Transliteration	
Anuşaham kınov likin tın vosge tasn is kamança	Anuşaham kınov likı tu vosgy tas ys kamança
Translation:	
Filled with sweet, delicious wine, you are a golden bowl, Kamança	

Anuşaham kınov likin tın vosge tasn is kamança

Delicious vine full you golden bowl you are *Kamança*

⁴⁰³ բանգ – հաշիշ, թմրանյութ, in the Eastern Armenian version described as a drug.

WArm. *anuṣaham* /Turk. *lezzetli* ‘delicious’. Arm. kinov ‘alcohol’ or ‘wine’. EArm. *likin* /WArm. *letsun* /Turk. *dolu* ‘full’. Arm. *ṭun* ‘you’ and *osge* as already mentioned from *vosge* ‘golden’. Turk. *tas* with Arm. suffix *-n* ‘bowl’. Translation into Turkish is “Tatlı, lezzetli içeceklerle/şarapla dolu, altından tassın kemençe”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
13) Ածողիդ է՛րկու կու շինիս, առաջ չայի, դափա գ'ուզիս	Նվագողիդ կշիռ կտաս, սկզբում թեյ ու սուրճ ես ուզում,
Transliteration	
Adzoğit ergu gu şinis, aṛaç çayı, ğapa kuzis	Nvaḵoğit gşir gdas, sgzṗum tey u surc ys u- zum
Translation:	
You give weight and dignity to the one who plays you, you double his value. Before you start you want tea and coffee.	

In this instance, the Eastern Armenian translation has been employed, as the original text is beyond the scope of the individuals responsible for the translation.

Nvaḵoğ=iṭ	gşir	gdas,	sgzṗum	tey	u	surc	ys uzum
Your player	?	you give	at the start	tea	and	coffee	you want

Arm. *nvaḵoğit* ‘the one who plays you’. “gşir” is unknown. EArm. *gdas* /WArm. *gudas* ‘you give’.

EArm. *sgzbum* /WArm. *isgisbum* ‘at the start’. Arm. *tey u surc* ‘tea and coffee’. EArm. *uzum* WArm. *guzes* ‘you want’. The person translated this sentence using both the Eastern Armenian version and the original version “Seni çalan ağırlık, saygınlık verirsin, onun bir olan değerini ikiye katlarsın. Başlamadan önce çay ve kahve istersin.”

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
14) Կու մեծըրվիս այվնումըն, պարապ վախտի թափա գ'ուզիս	Մեծարվում ես սրահներում, հանգիստ ու խոնջանք ես ուզում.
Transliteration	
Gu metsirvis ayvinumın barab vahdi rapa kuzis	Medzarvum ys srahnyrum, hanğisd u honçank ys uzum.
Translation:	
They talk about you in the halls, you keep people busy in your spare time	

The translation of this sentence proved to be particularly challenging, as the majority of the vocabulary was unfamiliar.

Gu metsirvis ayvinumın barab vahdi rapa kuzis

you want

Medzarvum ys srahnyrum, hanğisd u honçank ys uzum.

you want

“Gu mezirvis ayvinumin” was compared to the Eastern Armenian lyrics “Metsarvum es srahnerum” to come to the conclusion Turk. *hakkında konuşulur salonlarda* ‘talking about you in the halls’. “ayvinumın” was speculated to be from Turk. *ayvan, boş arazi, gezilecek yer, bahce* ‘garden, vacant land’. “vahdi” was speculated Turk. *vakit* ‘time’. The meaning of the phrase “Bahceye cikacagim, vaktimi aylaklik icinde gecir istersen”, was assumed to translate to ‘I am going out in the garden, spending my time loafing.’ However, this translation did not make sense when compared with the Eastern Armenian version which translates to “Salonlarda senin hakkında konuşulur, boş zamanlarında insanları meşgul edersin (etmek istersen)”. Arm. kuzis /WArm. guzes ‘you want’. The given sentence was mostly translated based on speculations.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
15) Յիփ վիր գուբաս մեջլիսումըն՝ քաղցըր զող ու սափա գ'ուզիս	Երբ հայտնվում ես հանդեսում, քաղցր խրախճանք ես ուզում,
Transliteration	
Yip vir kukas meçlisumın kağzır zoğ u sapa kuzis	Yrþ haydnvum ys hanțysum, kağrtsr hrahcank ys uzum.
Translation:	
When you go out in public, you want a nice, sweet entertainment	

Yip vir kukas meçlisumın kağzır zoğ u sapa kuzis
When together you come in public sweet cool and soft you want

EArm. *yerp* ‘when’, EArm. *vir* was speculated to Turk. *bir* or *birlikte* ‘together’. Arm. *kukas* or WArm. *gukas* /Turk. *gelirsin* ‘you come’. Arm. *kağzır* was already mentioned before as ‘sweet’. Turk. *meclis* or *insan toplulugu*, *topluluk* ‘public’. Arm. *zoğ* /Turk. *serin* ‘cool’ [weather]. Arm. *sapa* from *meğm* /Turk. *yumuşak* ‘soft’. Arm. *kuzis* /WArm. *guzes* as previously mentioned ‘you want’. In comparison with the eastern Armenian translation this sentence translates to: “Topluluğa girdiğin zaman hoş, tatlı bir eğlence istersin”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
16) Բոլորքը գոզալիւր շարած՝ մեջլիսի կեսն իս, քամանչա:	Բոլորքդ գոզալներ շարած՝ ինչույքի կեսն ես, քամանչա:
Transliteration	
þolorkıt ızalnir şaradz meçlisi gesn is kamança	þolorkt ızalnır şaradz ĩnçulki gysn ys, kamança
Translation:	
Despite all the beauties lined up in that assembly, you are half of that entertainment, <i>Kamança</i> .	
Or	
Despite all the beauties lined up in that assembly, that entertainment is half without you.	

polorkit	kozalnir	şaradz	meçlisi	gesn	is	kamança
you all	pretty	lined up	in public	the half is		<i>Kamança</i>

EArm. polorkit /WArm. polorit /Turk. hepiniz ‘you all’. “kozalnir” was speculated Turk. güzeller ‘pretty’. Arm. şaradz /Turk. dizilmiş ‘lined up’. Arm. and Turk. meçlisi ‘public’ or ‘community’. Arm. gesn ‘half of’ or ‘the half’ to be more precise “you, the kemente are the half”. The translation to Turkish reads: “Tüm o mecliste sıralanmış güzelliklere ragmen, sen o eğlencenin yarısının kemente” or “Tüm o mecliste sıralanmış güzelliklere ragmen, sensiz o eğlence yarım dır”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
17) Շատ տըխուր սիրտ կու խընդացնիս, կու կըտրիս հիվընդի դողըն	Շատ տխուր սիրտ կխնդացնես, կկտրես հիվանդի դողը,
Transliteration	
Şad dihur sird gu hintatsnis, gu gıdris hivianţi toğın	Şad dhur sird ghnţatsnys, ggdrys hivanţi toğın
Translation:	
You have made many sad hearts smile and you have cut the pain of the sick	

Şad dihur sird gu hintatsnis, gu gıdris hivianţi toğın
A lot sad heart you make them laugh you cut the patients pain
WArm. *şad* ‘a lot’, WArm. *dihur* ‘sad’ or ‘troubled’. WArm. *sird* ‘heart’. EArm. *gu hintatsnis* ‘you make them laugh’. EArm. *gu gıdris* ‘you cut’, WArm. *hivianţi* ‘sick persons’. EArm. *toğın* ‘pain’. The Turkish translation reads: “Çok üzgün kalperi, güldürdün, çoklarının hasta acılarının kesdin”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
18) Յիսի քաղցըր ծայնդ վիր կ'օնիս՝ բաց կուլի հիդըդ խաղողըն	Երբ որ քաղցըր ծայնդ է հնչում, ցնծում է բո նվագողը.
Transliteration	

Yip kağtsır tsaynıť vir gonis paz guli hiťıť hagoġın	Yrř vor kağtsr tsaynť e hnçum, tsndzum e ko nvaķoġı
Translation:	
When your sweet voice is heard, the one who plays you will be happier.	
Or.	
When your sweet voice is heard, you take away the pain of the sick.	

Here again the Eastern Armenian translation was used as the original is quite difficult to decipher.

Yrř vor kağtsr tsaynť e hnçum, tsndzum e ko nvaķoġı
When ever your sweet voice is playing takes away/lessens your player
(lessens the pain)

EArm. *yrř vor* ‘whenever’. WArm. *kağtsr tsaynť e hnçum* /Turk. *ne zaman ki o tatlı sesin duyulur*, Arm. *tsndzum e ko nvaķoġı* /Turk. *seni çalan daha bir mutlu olur* although it is in comparison with the line before where it is Arm. *gu gidris hivianťi toġın* /Turk. *hastanın acısını dinletirsin* it can be translated into “the pain of the sick.” Therefore, it would be “Ne zaman ki o tatlı sesin duyulur, seni çalan daha bir mutlu olur.” Or “Ne zaman ki o tatlı sesin duyulur, hastanın acısını alırsın”.

Sayat Nova – քամանչա [<i>Kamança</i>]	Eastern Armenian translation
19) Խալիսին Էս իլթիմազն արա՝ ասին. «Ա՛պրի քու ածողըն»:	Մարդկանց այս խնդրանքը արա՝ ասեն. «ա՛պրի կատարողը».
Transliteration	
hālhin es iltimazn ara asin “Abri ku adzoġın”	Marťgants ays hnťrankı ara asyn “Abri ga- daroġı”
Translation:	
Do what the people request, let them say “bravo long live the player”	

Figures

Figure 1: Matenadaran in Armenia (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

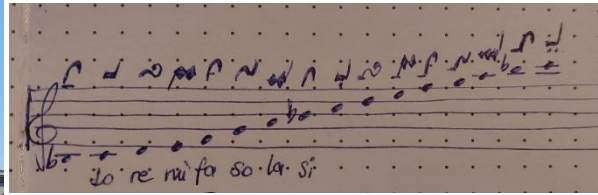

Figure 2: Hampartsum Limonciyan Notation (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 3: Aram Chatschaturjan monument in front of the Yerevan Opera building (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 4: Sayat Nova Avenue (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 6: Tsitsernakaberd Memorial Complex inside (source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 7: AGOS newspaper Edition 0, February 25, 1996, p. 4.
(source: Library of the Mekhitharist Monastery in Vienna).

Figure 8: Sayat Nova Monument in Armenia
(source: Jeanette Kilicci, Trip to Armenia, 2023).

Figure 11: Subject connected to the NeXus II 10 (source: Jeanette Kilicci, experiment, 2022).

ԱՏԱՆԱՅԻ ՈՂԲԵՐԳԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գրեց ՌԻՒԶԱՆԻ ԵՆԻԱՑՆԱՆ

Ներկայ տարին 80ամեակն է Կիլիկիոյ Հայոց կոտորածին – 1909 Ապրիլ 14-26, երբ երկու շաբաթներու միջոցին՝ զոհուեցան 29,103 անձեր, որոնց մէջ՝ 37 հայ եկեղեցականներ եւ 5 միստոնարներ, նաեւ 2,762 հայ «Լարիպներ» պանդուխտներու մէջ՝ առեւտրով Ատանայէն եկած ներքին գաւառներու քաղաքներէն: Ու մարդկային կորուստներէ զատ, հրկիզուեցան 32 եկեղեցիներ, 19 գաղտնիքներ, 6460 ընկալանքներ, 595 խանութներ, 265 ագարակներ: Եւ ամէն կորուստներէ ետք՝ կարտամացին 7903 որբերը ազգին: (*) Այդ զամբ յուշերով է, որ ան տարիներուն՝ Հայաստանի եւ Սփրոսահայ բնակիչներուն սկսած է վերադառնալ:

ԱՏԱՆԱՅԻ ՈՂԲԸ

Կոտորածն անգուր՝ Հայերը բող լան՝
Անպատ դարձաւ շքեղ Ատանան՝
Կրակն ու տուրը եւ անխիղճ թալան՝
Ռոտքին անցնէ Տոմը, միւս, ըրն վերան:

Դուք մը չանցան՝ եւ անգն հայերը
Ինկան աւրի տակ բշտամու ահն,
Ժամ ու դարձանք բոցի մէջ կորան,
Իրաւոր հայեր անխնայ միտան:

Անգղայ անորէն վարդ որբ բողուց
Ջաւալը մօրմէն, հարցը իր փետէն՝
Ճեւաւն անարի, Ասիւր գրծում
Կերան կշտացան հայու արիւնքն:

Անպատ դարձաւ շքեղ Ատանան,
Մտիկը ետքիկ հրապարտ Կիլիկիան՝
Կանգուն է միայն Հանքնը սիրուն,
Ինչմէ չի շարժիր պատած Ջլչրուն:

Վերեւի ողբերգին մէջ գեղեցած են՝ Ատանայի մեր պատմագիրքին մէջ տրուած պատմական քննարկին շրջ եւ նրդ տուները: Նաեւ փոխուած կան բառեր ու տողեր տեղ-տեղ: Առանց չարքին՝ կարեւոր է, որպէս, վերջին տուրի առաջին տողը – «Անպատ դարձաւ շքեղ Ատանան», որ առաջին տուրի երկրորդ տողին կրկնութիւնն է – փոխանակ մեր պատմագիրքի քննարկին շրջ տուները առաջին տողին, «Պատմիկ է, աւանդ, հարուստ Ատանան»: Եւ այս երկու տողերու փոխանակութիւնը կարեւորութիւն ունի, որ փոխանակ քննարկի «Պատմագիրքին» տողը իր սկզբնական տառով, ինչ որ իսկականը ամբողջ երգի տուներուն սկիզբնաւորով կազմուելիք անուշը: (**)

Կայ անպատ աւելի հետաքրքրական գաղտնիք մը՝ Ողբերգի տուներուն ամբողջական թիւին, ու մանաւանդ անոր անմանկ հեղինակին մասին: Մանկութեանս օրերէն կը վերջիւնէ յուզումով, որ Կիլիկիոյ Հայոց կոտորածի յիշատակը ամառը, 1909 Յունիս-Ապրիլները, երբ մեր մայրերը աղբի-ամառանոցին մէջ կը հաւաքուէին, իրենց զրոյցը կը յանգէր միշտ զկոտորածի զգացմունքին: Եւ ընտանիքի եւ ազգական սիրելիներու կորուստին: Իրարու կից էին մեր աղիւնները, ժառանգ բաժնուած՝ իմ մեծ-օրս Կեղ-Եղիայի ընդարձակ կալուածին՝ իր որդիներուն եւ աղջկան, կից նաեւ իր ջրովը՝ Կոտայարից Մաննային աղբիին: Ազգական-ղրապաններու այդ ընտանիքը կը կազմէին, իմ մայրս՝ Սրբիհ, իր երեք եւ-րեքը՝ Թերեա, Վիկտորիա եւ միւս Վիկտոր, իր տալը՝ Ալիկը եւ որպիսիներ: Իսկ մեր ծագուելներս ծուկ-ծուկի կը նստէինք անոնց կողքին, ծախի կ'ընէինք իրենց պատմած ջղապնդունքն ու լալազին երգերուն:

Կոտորածն անգուր՝ Հայերը բող լան,
Անպատ դարձաւ շքեղ Ատանան...

Կերպին անեղ Վատապ Միտաքի կախաղանի տեղանքն: Այդու Լեւոն Խաչկանի յորինածը, թիւերը լեւոյն, զոր տուած եւ պատմագիրքին մէջ թարգմանած:

Ճակատագիրս այս է եղեր,
Միքէ վիճակս կ'այլաւանուի:
Բախտս այսպէս է գրուել,
Միքէ արդարն ետ կ'ալան,
Մահուան պատճառ եղողներն
Միքէ իրենք կը փրկուին,
Գոյիտն-տոք ինձի նման
Կախաղանին պիտ օրոտիմ,
Այս ինչից ետ, Գասապ Միտաք,
Վիճակից սիրտ կը զիւնամ,
Գառնուիլ պէս կ'ախտուի եւ վար,
Բեզ տեսնողը կը հաւատայ:

Հատաբոյթին մէջ ամենէն հնչող մայրը ունէր իմ Սեդրակ Տորեղորս կիւր՝ Վիկտոր Տուտուն, յիմ մայրը՝ այժմ անուանի օփերեթիք երգչուհի Անայիս Եղիայան-Պապապետի, Գերմանիոյ Համպուրկ քաղաքին մէջ: Ու երբ «Պատմագիրքին» իր մայրը բարձրացնէ՝ միւս ամէնը կը լռէին, իրենց գլխու լալակ-հագմանի ծայրովը յուշէր արցունքի կաթիլները սրբելով իրենց աշտերէն: Ան կ'երգէր Կիլիկիան հին երգերէն:

Մտաւ արեւս երբանկուրեան,
Դուրիս պատեց մուր,
Բաղնիկի օրերս պայծառ ժամերս
Անցան ինչպէս շուտ,
Գիշեր ցերեկ կը հաւաքայմ,
Չկայ ինձ օգուտ:
Ես իմ վիշտերս որմն պատմեմ,
Մինչ գահէ գուրկի եմ:
Աշխարհն ինձի աւերակ է,
Մինչ թագս գուրկի եմ:

Կամ՝
Խօսիլ մի տար ինձ,
Իմ տարտ մեծ է:
Յոյսս այնորոքս
Շատոնց մարած է...
Կամ՝
Այգուն-այգուն կ'երգէ պարուն...
Կիլիկիան, Կիլիկիան, Կիլիկիան...

Ու «Եւրալը Գրգը» ողբը, զոր կուտած թարգմանելով:

ԵՆԻԱՑՆԱՅԻ ԳԵԸ

Պահ-հետեւ եւրոպայից
Վերտուրալ գաղտնիքներս, ԳԵԸ:
Տիրերեւո՞ւ կ'իյնայ աշտեր:
Գուհաբա՞ստ՝ սրտուն շարժը,
Կեղ-սէվկիլի պէնիմ մէկէր:

Օնպէ՛ն եւրոպայի մէկէր,
Եւրոպայի զրգ, սարը շէշէր,
Աղար պէշիք հէմէշիքս,
Տերտիքի քիմէ անպիտ,
Տորթու տէտէ՛ զէվալը զրգ
Պէնգէր եւրոպայի տէրտիլի, ԳԵԸ:
Էօլիւր կ'իւրեղ անեղիլի,
Պապա աղար թալէշիլէ,
Տիւնեա աղար եւրեւ-հարէ:

ՎԻՐԱՆՈՐ ԱՂԲԻԿ

Պարտեղին մէջ ծագուլ մանկիկ,
Տեսաւ արիւնտ իր վերքը,
Ու ետեւում մէջ՝ գաղտնի իր սերը՝
Գիլիկա առի երգուցիկի հալը,
Աչքն-սիրտս իմ հրեշտակ:

Տասնիմեց տարեկան հրեշտակ,
Վիտուր աղբիկ, դիզմած ծաղիկ,
Սիրտիկը այրում այրում:
Բիշիկը ըսաւ՝ Թեղուկ աղբիկ,
Նրման մըրան տերեւաբալի,

Կը մեռնի կ'երբայ իր մայրիկին,
Հայրը կ'ողբայ իր սեւ բախտը,
Աշխարհ կուլայ աղի-աղի:

Ու երբ ան լռէր, մայն կ'տունէր իմ աղիւ մայրս,
Եղհատ չունելով կ'երգէր Ատանայի Ազգային
գոհ ինկած իր Հօրը՝ Համի Գէրգ Աղայի, եւ իր
երկու երիտասարդ եղբայրներուն՝ Մամուկի եւ
Կարապետի, որ Հասկի արձակուրդով Տարսնի
Սէնթ-Փոլը Գոլէճէն Ատանա եկած էր, եւ իր
նորահարս քրոջը՝ Մարթայի մասին իր յորինած
տեսիլներ:

Գացիկ չորսը մեր տունին,
Չեն գար այնչես ետ մեզի:
Մաղիկ դէմքերն բռնեցան
Սուգ որբանար Բոյրբոյնու:
Մէքը կրճած մընաց մայրս՝
Փրլած մեր տան միակ սիւն,
Սեւ-սեւ մուխով մոխիրով:
Վերան դարձած շքեղ մեր տան:
Ո՞վ դիմանալ կրնայ պիտի
Վերբերու այս ցաւին խոր:

Վիշտի ու հաւատքի այս երգերուն մէջ սակայն
եւ չեմ կրցած լուծել «Ատանայի Ողբերգի»
գաղտնիքը: «Ատանայի Հայոց Պատմութիւն» գիր-
քին մէջ թիւերէն եւ հայերէն այսպիսի երգեր
միահաւաքած ատենս, եւ նկատեցի որ «Ատանայի
Ողբերգը» տեսիլներն տուներուն սկիզբնաւոր-
ը շարքի բերելով կը կազմեն «Կ-Ա-Բ-Ա-Գ-Ե-Ն»,
ու երկազրեցի որ ան պիտի ըլլայ երգը յոր-
նող աշուղին անուշը... քայց կը պակսէր
երգին վերջին տուրը, որ անշուշտ ունէր «Տ»
սկիզբնաւորը, լման կազմելու համար «Արա-
պետ» անուշը, որ անպայման կը կերէր վերջին
տողը, ինչպէս սովորութիւնն է աշուղներուն:

Ուրեմն սկիզբնաւոր «Ատանայի Ողբերգը»
գրուած էր եօթնասուն շարքով, տուներ ու
սկիզբնաւորներ կազմած՝ աշուղին անուշը
Կ-Ա-Բ-Ա-Գ-Ե-Ն:

Կիլիկիան երգարաններուն մէջ փնտռեցի եւ
ողբերգին լման եօթնասուն ընդգիրը, չկրցայ
գտնել: Ու գոհացայ Ատանայի Հայոց Պատմա-
գիրքին մէջ արձանագրելով միայն վեց տուները,
որոնցմէ զարժանալի գեղեցկուկ կազմուած է ներ-
կայիս երգուող Էմառտուն ողբերգը, ասոր վեր-
ջինին ալ առաջին տողը փոփոխուած, ինչպէս
նկատել տուինք, խանգարելով ընդգրկ սկիզբնա-
ւորներուն շարքը:

Ուստի երեւոյ ըլլան Հայրենակիցները՝ եթէ եւ
փորձեմ լրացնել ողբերգին պակսող այդ եօթ-
ներորդ ու վերջին տուրը, այսպէս՝

Տարսն ու Մերսին, Սիւս, Մարաշ, Հանքն,
Օսմանիէ, Ջէլսուն, Տօրթ-Ենլ, Հաս-Պիլիկ
Կ'ողբան թիւ գոհերն՝ Ատանայի հետ,
Ո՞ր մէկն անպիտ Եւրոպ ԿԱՐԱՊԵՏ:

Նաեւ իմ խոնարհ երկազրութիւնս է, որ Ատա-
նայի Ողբերգին հեղինակը եղած ըլլայ Կարա-
պետ Կեղ-Տերեւան, ասանացի կարտասար
փաստարան անուանի ազգային դրոշմը, որու ար-
կամայից կեանքի ու գործի մասին գրուած կայ
մեր Ատանայի Հայոց Պատմութիւն գիրքին մէջ,
իր լուսանկարովը: (***)

Օր մը գերեւս յայտնուի սկիզբնաւոր բնագիրն
ու հեղինակը:

(*) Մանրամասնաւ կ'իմնաւորուցնենք տեսնել
- Բ.Ե. «Ատանայի Հայոց Պատմութիւն», 1970, Ան-
թիլիս, էջեր 267-272:

(**) Բաղդատուրեան համար տեսնել - Բ.Ե. «Ատա-
նայի Հայոց Պատմութիւն», 1970, էջ 824:

(***) Բ.Ե. «Ատանայի Հայոց Պատմութիւն», էջեր
289-301 եւ 687-688:

Declaration of consent: audio recordings (English)

Consent to the collection and processing of personal audio recordings

Research Project: Chill measurements on selected folk songs

Realising institution: University of Vienna, Department of Musicology

Project Management: Prof. Dr. Christoph Reuter, M.A.

Contributors: Jeanette Kilicci

Description of the research project “Chill measurements on selected folk songs” was created as part of the exercise “Measurement methods in music research” in 2023. In the project, certain folk songs sung by people with Armenian and Turkish backgrounds will be studied. The aim is to investigate what emotions and physiological changes they evoke in people of Armenian and Turkish backgrounds, in particular, whether they induce a feeling of goose-bumps, also known as “chill”.

In order to obtain the sound files of the folk songs, they will be recorded with a recording device and then used by the research project staff.

I agree to take part in several sound recordings as part of the above research project.

☐ Yes

☐ No

In order to use the audio files for further scientific analysis, any information that could lead to your identification will be altered or removed from the text unless you agree.

☐ I wish to remain anonymous

☐ I agree that my personal data will be used in the research project

At the end of the research project, your contact details will be automatically deleted unless you explicitly agree to keep them for contact purposes for related research projects. You can, of course, withdraw your consent at any time.

Participation in audio-recording is voluntary. You have the option to withdrawing at any time, refusing further audio recordings and withdrawing your consent to the recording and transcription of the audio recording(s) without incurring any detriment.

I agree to be contacted for future research projects on related topics. For this purpose, my contact details may be retained beyond the end of the research project.

☐ Yes

☐ No

I agree to be recorded as part of the above research project. I have been informed about the aim and procedure of the research project. My participation in the study and my consent to the use of my data as described above is voluntary. I have the right to withdraw my consent at any time. I will not suffer any disadvantages as a result of refusing or withdrawing my consent. I have the right to information, correction, blocking and deletion, restriction of processing, objection to further processing and data portability of my personal data.

Under these conditions, I consent to the recording of the audio samples and agree that these will be recorded, transcribed, anonymised and evaluated.

Place, date, signature

Declaration of consent: audio recordings (German)

Einverständniserklärung zur Erhebung und Verarbeitung personenbezogener Tonaufnahmen

Forschungsprojekt: Chills-Messungen an ausgewählten Volksliedern

Durchführende Institution: Universität Wien, Institut für Musikwissenschaft

Projektleitung: Univ. -Prof. Dr. Christoph Reuter, M.A.

Mitwirkende: Jeanette Kilicci

Beschreibung des Forschungsprojekts: Im Rahmen der Übung „Messtechnische Methoden in der Musikforschung“ im Jahr 2023 entstand das Projekt „Chills-Messungen an ausgewählten Volksliedern“. In diesem Projekt werden bestimmte Volkslieder untersucht, die von Personen mit armenischem und türkischem Hintergrund praktiziert werden. Das Ziel ist es, zu erforschen, welche Emotionen und physiologischen Veränderungen sie bei Menschen mit armenischem und türkischem Hintergrund hervorrufen, insbesondere ob sie ein Gefühl der Gänsehaut, auch bekannt als „Chills“, auslösen.

Um die Tondateien der Volkslieder zu gewinnen, werden sie mit einem Aufnahmegerät aufgezeichnet und anschließend von den Mitarbeiter*innen des Forschungsprojekts verwendet. Ich bin damit einverstanden, im Rahmen des genannten Forschungsprojekts an mehreren Tonaufnahmen teilzunehmen.

☐ Ja

☐ Nein

Um die Tondateien für weitere wissenschaftliche Auswertungen zu nutzen, werden alle Informationen, die zu Ihrer Identifizierung führen könnten, verändert oder aus dem Text entfernt, sofern Sie dem nicht zustimmen.

☐ Ich möchte anonym bleiben.

☐ Ich bin damit einverstanden, dass Angaben zu meiner Person im Forschungsprojekt gemacht werden.

Nach Beendigung des Forschungsprojekts werden Ihre Kontaktdaten automatisch gelöscht, es sei denn, Sie stimme einer weiteren Speicherung zur Kontaktmöglichkeit für

themenverwandte Forschungsprojekte ausdrücklich zu. Selbstverständlich können Sie einer längeren Speicherung jederzeit widersprechen.

Die Teilnahme an der Tonaufnahme ist freiwillig. Sie haben jederzeit die Möglichkeit, diese abubrechen, weitere Tonaufnahmen abzulehnen und Ihr Einverständnis zur Aufzeichnung und Niederschrift der Tonaufnahme/n zurückzuziehen, ohne dass Ihnen dadurch irgendwelche Nachteile entstehen.

Ich bin damit einverstanden, für zukünftige themenverwandte Forschungsprojekte kontaktiert zu werden. Hierzu dürfen meine Kontaktdaten über das Ende des Forschungsprojektes hinaus gespeichert bleiben.

☐ Ja

☐ Nein

Ich erkläre mich dazu bereit, im Rahmen des genannten Forschungsprojekts an einer Aufnahme teilzunehmen. Ich wurde über das Ziel und den Verlauf des Forschungsprojekts informiert. Meine Teilnahme an der Erhebung und meine Zustimmung zur Verwendung der Daten, wie oben beschrieben, sind freiwillig. Ich habe jederzeit die Möglichkeit, meine Zustimmung zu widerrufen. Durch Verweigerung oder Widerruf entstehen mir keine Nachteile. Ich habe das Recht auf Auskunft, Berichtigung, Sperrung und Löschung, Einschränkung der Verarbeitung, Widerspruch gegen die weitere Verarbeitung sowie auf Datenübertragbarkeit meiner persönlichen Daten.

Unter diesen Bedingungen erkläre ich mich bereit für die Aufnahme der Tonbeispiele, und bin damit einverstanden, dass diese aufgezeichnet, verschriftlich, anonymisiert und ausgewertet werden.

Ort, Datum, Unterschrift der Person

Declaration of consent: audio recordings (Turkish)

Kişisel ses kayıtlarının toplanması ve işlenmesine ilişkin rıza beyanı

Araştırma projesi: Anadolu türkülerinde ürperme ölçüleri

Uygulayan kurum: Viyana Üniversitesi, Müzikoloji Enstitüsü

Proje yönetimi: Üniv. -Prof. Doktor Christoph Reuter, MA

Eşlik eden: Jeanette Kılıçcı

Araştırma projesinin tanımı: 2023 yılında „Müzik Araştırmalarında Ölçü Yöntemleri“ tatbikatı kapsamında „Anadolu türkülerinde ürperti ölçüleri“ projesi oluşturulmuştur. Bu proje, Ermeni ve Türk kökenli insanlar tarafından icra edilen belirli türkülerini incelemektedir. Amaç, bunların Ermeni ve Türk kökenli insanlarda hangi duyguları ve fizyolojik değişiklikleri uyandırdığını, özellikle de „ürperme“ olarak da bilinen tüylerin diken diken olmasına neden olup olmadığını araştırmaktır.

Türkülerin ses dosyalarının elde edilebilmesi için kayıt cihazı ile kayıt altına alındıktan sonra araştırma proje ekibi tarafından kullanılmaktadır.

Bahsedilen araştırma projesinin bir parçası olarak birkaç ses kaydına katılmayı kabul ediyorum.

☐ Evet

☐ Hayır

Ses dosyalarını daha sonraki bilimsel değerlendirmelerde kullanmak için, kimliğinizi belirlemenize yol açabilecek tüm bilgiler, siz kabul etmediğiniz sürece değiştirilecek veya metinden çıkarılacaktır.

☐ Anonim kalmak istiyorum.

☐ Araştırma projesinde kendimle ilgili bilgilerin verilmesine izin veriyorum.

Araştırma projesinin sona ermesinden sonra, ilgili araştırma projeleri için iletişim amacıyla daha fazla depolamayı açıkça kabul etmediğiniz sürece, iletişim verileriniz otomatik olarak silinecektir. Tabii ki, daha uzun depolamaya istediğiniz zaman itiraz edebilirsiniz.

Ses kaydına katılım isteğe bağlıdır. Herhangi bir zamanda bunu iptal etme, daha fazla ses kaydını reddetme ve ses kayıt(lar)ının kaydedilmesi ve deşifre edilmesine ilişkin onayınızı,

sonuç olarak sizin için herhangi bir dezavantaja neden olmaksızın geri çekme seçeneğine sahipsiniz.

Gelecekteki konuyla ilgili araştırma projeleri için benimle iletişime geçilmesini kabul ediyorum. Bu amaçla, iletişim bilgilerim araştırma projesinin bitiminden sonra da saklanabilir.

☐ Evet

☐ Hayır

Bahsedilen araştırma projesinin bir parçası olarak bir kayda katılmayı kabul ediyorum. Araştırma projesinin amacı ve ilerleyişi hakkında bilgilendirildim. Ankete katılımım ve verilerin yukarıda açıklanan şekilde kullanımına rıza göstermem isteğe bağlıdır. Onayımı istediğim zaman geri çekme seçeneğine sahibim. Red veya iptal sonucu benim için herhangi bir dezavantaj yoktur. Kişisel verilerimin bilgilendirilmesi, düzeltilmesi, engellenmesi ve silinmesi, işlenmesinin kısıtlanması, daha fazla işlenmesine itiraz ve veri taşınabilirliği haklarına sahibim. Bu şartlar altında ses örneklerinin kayda alınmasını, kaydedilmesini, yazılmasını, anonim hale getirilmesini ve değerlendirilmesini kabul ediyorum.

Kişinin yeri, tarihi, imzası

Declaration of consent: audio recordings (Armenian)

Անձնական աուդիո ձայնագրությունների հավաքագրման և մշակման
համաձայնության հայտարարություն

Հետազոտական նախագիծ. սարսուռի չափումներ Անատոլիական ժողովրդական երգերի վրա

Իրականացնող հաստատություն՝ Վիեննայի համալսարան, Երաժշտագիտության ինստիտուտ

Ծրագրի կառավարում՝ համալսարան. -Պրոֆ. դոկտ Բրիստոֆ Ռոյթեր, ՄԱ

Դերերում ժանետ Կիլիչի

Հետազոտական նախագծի նկարագրությունը. 2023 թվականին «Չափման մեթոդներ Երաժշտության հետազոտության մեջ» վարժության շրջանակներում ստեղծվել է «Սարսուռ չափումներ Անատոլիայի ժողովրդական երգերի վրա» նախագիծը: Այս նախագիծը ուսումնասիրում է կոնկրետ ժողովրդական երգեր, որոնք կիրառվում են հայկական և թուրք ծագում ունեցող մարդկանց կողմից: Նպատակն է ուսումնասիրել, թե ինչ հոյգեր և ֆիզիոլոգիական փոփոխություններ են նրանք առաջացնում հայկական և թուրքական ծագում ունեցող մարդկանց մոտ, մասնավորապես, թե արդյոք դրանք առաջացնում են ցրտահարության զգացում, որը նաև հայտնի է որպես «սարսուռ»:

Ժողովրդական երգերի ձայնային ֆայլերը ստանալու համար դրանք ձայնագրվում են ձայնագրող սարքով, այնուհետև օգտագործվում հետազոտական ծրագրի աշխատակիցների կողմից:

Ես համաձայն եմ մասնակցել մի քանի ձայնագրությունների՝ որպես նշված հետազոտական նախագծի մի մաս:

☐ Այո

☐ Ոչ

Ձայնային ֆայլերը հետագա գիտական գնահատումների համար օգտագործելու համար բոլոր տեղեկությունները, որոնք կարող են հանգեցնել ձեր նույնականացմանը, կփոխվեն կամ կհեռացվեն տեքստից, եթե համաձայն չեք:

☐ Կցանկանայի անանուն մնալ:

□ Ես համաձայն եմ հետազոտական նախագծում իմ մասին տեղեկատվության տրամադրմանը:

Հետազոտական նախագծի ավարտից հետո ձեր կոնտակտային տվյալները ավտոմատ կերպով կջնջվեն, եթե դուք ուղղակիորեն համաձայն չեք հետագա պահպանման հետ կապված հետազոտական նախագծերի համար կոնտակտային նպատակներով: Իհարկե, ցանկացած պահի կարող եք առարկել ավելի երկար պահպանմանը:

Ձայնագրությանը մասնակցությունը կամավոր է: Դուք կարող եք ցանկացած պահի չեղարկել սա, հրաժարվել հետագա ձայնագրություններից և հետ վերցնել ձեր համաձայնությունը ձայնային ձայնագրությունների ձայնագրման և արտագրման վերաբերյալ՝ առանց որևէ անբարենպաստության:

Ես համաձայն եմ կապվել ինձ հետ ապագա թեմայի հետ կապված հետազոտական նախագծերի համար: Այդ նպատակով իմ կոնտակտային տվյալները կարող են պահպանվել հետազոտական նախագծի ավարտից հետո:

□ Այո

□ Ոչ

Ես համաձայն եմ մասնակցել ձայնագրությանը որպես նշված հետազոտական նախագծի մաս: Տեղեկացա հետազոտական նախագծի նպատակի և ընթացքի մասին: Իմ մասնակցությունը հարցմանը և իմ համաձայնությունը վերը նկարագրված տվյալների օգտագործմանը կամավոր են: Ես ցանկացած պահի ունեմ իմ համաձայնությունը հետ կանչելու տարբերակ: Մերժման կամ չեղարկման արդյունքում ինձ համար միևնույն չկան: Ես իրավունք ունեմ տեղեկատվության, ուղղման, արգելափակման և ջնջման, մշակման սահմանափակման, հետագա մշակման առարկության և իմ անձնական տվյալների տեղափոխելիության իրավունք:

Այս պայմաններում ես համաձայն եմ ձայնային նմուշների ձայնագրմանը և համաձայն եմ, որ դրանք ձայնագրվեն, գրվեն, անանուն լինեն և գնահատվեն:

Անձի վայրը, ամսաթիվը, ստորագրություն

Form of consent for Interview (German)

Projekt: Masterarbeit: Ausgewählte Volkslieder im Zentrum des Konflikts. Fokus auf die armenische Minderheit.

Durchführende Institution: Universität Wien, Institut für Musikwissenschaft;

Projekt Betreuer:

1. Univ.-Prof. Dr. Christoph Reuter, M.A. - Universität Wien, Institut für Musikwissenschaft

Interviewerin: Jeanette Kilicci B.A.

Beschreibung des Forschungsprojekts:

Im Rahmen meiner Masterarbeit mit dem Titel „Ausgewählte anatolische Volkslieder im Zentrum des Konflikts: Fokus auf die armenische Minderheit“ untersuche ich drei spezifische Volkslieder, die sowohl von Personen mit armenischem als auch von Personen mit türkischem Hintergrund praktiziert werden. Hierfür verwende ich die Interview-Methode. Mein Hauptaugenmerk liegt dabei auf der Rezeption, Aufführung und Interpretation der ausgewählten Volkslieder sowie auf ihrer biografischen Verknüpfung und persönlichen Bedeutung. Zudem analysiere ich die Sprache der Volkslieder in gewissem Maße. Um Daten für meine Interviews zu sammeln, verwende ich Aufnahmegeräte. Die Aufzeichnungen werden im Anschluss von mir, Jeanette Kilicci ausgewertet.

Bitte beachten Sie, dass Sie Fragen, die Sie nicht beantworten möchten, nicht beantworten müssen. Es gibt keine richtigen oder falschen Antworten. Es besteht auch die Möglichkeit, das Interview jederzeit abubrechen oder die Datenerhebung abzulehnen.

Einverständniserklärung

Ich bin damit einverstanden, im Rahmen des genannten Forschungsprojekts an einem Interview teilzunehmen.

- ☐ Ja
- ☐ Nein

Ich bin damit einverstanden, dass eine Tonaufzeichnung des Interviews stattfindet.

- ☐ Ja
- ☐ Nein

Ich bin damit einverstanden, dass eine Videoaufnahme des Interviews stattfindet.

- ☐ Ja
- ☐ Nein

Um die Aufnahmen für weitere wissenschaftliche Auswertungen zu nutzen, werden alle Informationen, die zu meiner Identifizierung führen könnten, verändert oder aus dem Text entfernt, sofern ich dem nicht zustimme.

- ☐ Ich möchte anonym bleiben.
- ☐ Ich bin damit einverstanden, dass Angaben zu meiner Person im Forschungsprojekt gemacht werden.

Ich bin damit einverstanden, für zukünftige themenverwandte Forschungsprojekte kontaktiert zu werden. Hierzu dürfen meine Kontaktdaten über das Ende des Forschungsprojektes hinaus gespeichert bleiben.

- ☐ Ja
- ☐ Nein

Nach Beendigung des Forschungsprojekts werden Ihre Kontaktdaten automatisch gelöscht, es sei denn, Sie stimmen einer weiteren Speicherung zur Kontaktmöglichkeit für themenverwandte Forschungsprojekte ausdrücklich zu. Selbstverständlich können Sie einer längeren Speicherung jederzeit widersprechen.

Die Teilnahme an der Ton- und Videoaufnahme ist freiwillig. Sie haben jederzeit die Möglichkeit, diese abubrechen, weitere Ton- und Videoaufnahmen abzulehnen und Ihr

Einverständnis zur Aufzeichnung und Niederschrift der Ton- und Videoaufnahme/n zurückziehen, ohne dass Ihnen dadurch irgendwelche Nachteile entstehen.

Ich erkläre mich dazu bereit, im Rahmen des genannten Forschungsprojekts an einem Interview teilzunehmen. Ich wurde über das Ziel und den Verlauf des Forschungsprojekts informiert. Meine Teilnahme an der Erhebung und meine Zustimmung zur Verwendung der Daten, wie oben beschrieben, sind freiwillig. Ich habe jederzeit die Möglichkeit, meine Zustimmung zu widerrufen. Durch Verweigerung oder Widerruf entstehen mir keine Nachteile. Ich habe das Recht auf Auskunft, Berichtigung, Sperrung und Löschung, Einschränkung der Verarbeitung, Widerspruch gegen die weitere Verarbeitung sowie auf Datenübertragbarkeit meiner persönlichen Daten.

Unter diesen Bedingungen erkläre ich mich bereit für die Aufnahme der Ton- und Videoaufnahmen, und bin damit einverstanden, dass diese aufgezeichnet, verschriftlich, anonymisiert und ausgewertet werden.

Ort, Datum, Unterschrift der Person

Form of consent for Interview (Turkish)

Röportaj sırasında kişisel ses kayıtlarının toplanması ve işlenmesine ilişkin Onay Formu

Proje: Yüksek Lisans tezi: „Sorunun merkezinde, Ermeni azınlığa odaklanarak seçilmiş Anadolu Halk Şarkıları.“

Uygulayıcı kurum: Viyana Üniversitesi, Müzikoloji Enstitüsü;

Proje sorumlusu:

2. Univ. -Prof. Dr. Christoph Reuter, M.A. - Viyana Üniversitesi, Müzikoloji Enstitüsü

Görüşmeci: Jeanette Kilicci B.A.

Araştırma projesinin açıklaması:

"Sorunun merkezinde, Ermeni azınlığa odaklanarak seçilmiş Anadolu Halk şarkıları" konulu Yüksek Lisans kapsamında, hem Ermeni hem de Türk kökenli insanlar tarafından icra edilen üç spesifik Anadolu Halk şarkılarını inceliyorum. Bunun için röportaj yöntemini kullanıyorum. Ana odak noktam, bu seçilmiş halk şarkılarının performans ve yorumlanmasının yanı sıra, bunların biyolojik bağlantıları ve kişisel özellikleri. Belli bir ölçüde de dilleri analiz edeceğim. Veri toplamak amacıyla röportaj esnasında kayıt cihazları kullanıyorum. Kayıtlar daha sonra benim (Jeanette Kilicci) tarafımdan değerlendirilecek.

Doğru ya da yanlış cevap yoktur. İstemediğiniz soruyu cevaplamak zorunda değilsiniz. Ayrıca görüşmeyi istediğiniz zaman iptal etme veya veri toplamayı reddetme hakkına sahipsiniz.

Onay Formu

Söz konusu araştırma projesi kapsamında, yapılacak bir röportaja katılmayı kabul ediyorum.

☐ Evet

☐ Hayır

Görüşmenin ses kaydına alınmasını kabul ediyorum.

☐ Evet

☐ Hayır

Kayıtların, daha ileri bilimsel değerlendirmelerde kullanılması amacıyla, kimliğimin belirlenmesine yol açabilecek tüm bilgiler iznim dahilinde değiştirilebilecek veya metinden çıkarılabilecek

- ☐ Anonim kalmak istiyorum.
- ☐ Araştırma projesinde kendimle ilgili bilgilerin verilmesini kabul ediyorum.

Gelecekteki ilgili araştırma projeleri için iletişim bilgilerimin proje bitiminde de muhafaza edilmesi. Gerekli görüldüğünde benimle tekrar iletişime geçilmesini, kabul ediyorum.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Araştırma projesi sona erdikten sonra, ilgili araştırma projeleri için iletişim amacıyla daha fazla saklanmasını açıkça kabul etmediğiniz sürece iletişim bilgileriniz otomatik olarak silinecektir. Elbette istediğiniz zaman daha uzun süreli depolamaya itiraz edebilirsiniz.

Ses kaydına katılım isteğe bağlıdır. Bunu istediğiniz zaman iptal etme, daha fazla ses kaydını reddetme ve herhangi bir dezavantaja yol açmadan ses kaydının/kayıtlarının kaydedilmesi ve yazıya geçirilmesine ilişkin onayınızı geri çekme seçeneğiniz vardır.

Yukarıda belirtilen araştırma projesinin bir parçası olarak röportaja katılmayı kabul ediyorum. Araştırma projesinin amacı ve seyri hakkında bilgilendirildim. Rportaja katılımım ve verilerin yukarıda açıklandığı şekilde kullanılmasına onay vermem isteğe bağlıdır. Onayımı istediğim zaman iptal etme seçeneğim var. Red veya iptal sonucu herhangi bir dezavantajla karşılaşmayacağım. Kişisel verilerimin bilgilendirilmesi, düzeltilmesi, engellenmesi ve silinmesi, işlenmesinin kısıtlanması, daha fazla işlenmesine itiraz etme ve veri taşınabilirliği hakkına sahibim. Bu koşullar altında ses kayıtlarının kaydedilmesine istekli olduğumu beyan eder ve kaydedilmesini, yazılmasını, anonim hale getirilmesini ve değerlendirilmesini kabul ederim.

Kişinin yeri, tarihi, imzası

Transcription: Explanation

[...]	Information excluded from the study: details pertaining to the individual who has requested anonymity, as well as information that has been specifically requested to be excluded
[]	Another person making a comment or adding information who is not being interviewed
(())	Comments during the interview
L	Start of overlap
J	End of overlap
(.)	Pause up to one second
(2)	Number of seconds that a pause lasts
<u>no</u>	Emphasised words
°no°	Very quiet in relation to the usual volume of the speaker
.	A decline in intonation, occurring in a sudden and precipitous manner
;	A slight sinking intonation
noth-	A disruption in the flow of speech, whereby a word is truncated
no::thing	Elongation, the frequency of : corresponds to the length of the elongation
(oh)	Unclear transcription, difficult to understand utterances
@(.)@	A short laugh

Transcription: Interview 1.A (08.05.2021)

Duration 33:08 min

- J: Dann erzähl uns einfach mal davon, welche Erfahrungen du mit diesem Lied überhaupt hast, also Sari Axchig? (.) Woher kennst du das (.) überhaupt?
- 1.A: Also ich vertiefe mich heute nicht so, nicht so sehr genau woher kommt das und wieso ist das? Und unbedingt möchte ich nicht wirklich ganz ganz tief darüber reden, aber einfach meine Erfahrungen.
- J: Genau, woher kennst du das?
- 1.A: Ja, wie gesagt, ä::m, ich bin eine Ar-Armenierin und wir hö- wir hörn das Lied überhaupt. Bei mir hat zuhause meine Oma immer gesungen(.), so vielleicht kommt es von meiner Oma, dass ich auch weiter singe ((lächelt)). Sie hat immer beim Kochen gesungen das Lied. Und ich erinnere mich wirklich sehr sehr gut sie hat wunderschön, wunderschön ((schwelgerisch)) gesungen. Nach habe ich (.) war ich weit weit weg von Volks, sehr sehr lange Jahre und dann irgendwann, wo ich angefangen zu unterrichten hat eine meiner Schülerinnen gesagt sie möchte armenische Lieder singen. Ich habe wirklich lang gesucht, genau welche Lieder suche ich raus, dass sie wirklich gern singt ((Augenbrauen hochziehen)), dass ä::m junge Mädchen, ungefähr 14, 15 und habe ich mir überlegt genau, was nehme ich raus ((legt Hand auf Kinn ab))? Und dann habe ich das Lied wieder zurück äh gefunden und ich sag euch, das ist sehr sehr interessant, das Lied singen wirklich junge Mädels ((Hand weg)), alte Damen, alle sehr sehr gern. Und wenn du das singst (.) hörns wirklich gern alle alle Nationen. Das ist wirklich ((lächelt)) wunderschön ((Köpfeschütteln)). Das ist wie ein Magnet. Du singst das, und du- auf einmal du siehst alle sind stehen geblieben und alle hörn zu ((blickt schweift in die Ferne)). Ich persönlich verstehe das nicht, weil wir haben sehr viele solche wu-wunderschönen Lieder ((Augenbrauen hochgezogen)). Aber genau das Lied irgendwie, wirklich ä::hm verzaubert die Menschen ((lächelt)) (3) ja.
- J: Danke, also wa- [hört ihr mich jetzt wieder] es hat eine sehr tiefe Bedeutung für dich sozusagen ((Spulende Handbewegung)) es erinnert dich an deine Kindheit bisschen, wegen deiner Oma.
- 1.A: Es ist einfach ab ä::h, von den ersten Noten die du hörst, es ist einfach Heimweh ((Blick schweift ab)), dein Heimatland.

- J: Hm hm
- 1.A: Es ist deine Sprache, Melodie ä:::hm ((Hände formen Kugel aus Luft)) ((Blick schweift ab)) Ä::hm diese wie sagt man das auf Deutsch? (2)
- J: Der Aufbau vom Lied meinst du, das dich das sehr erinnert an deine Heimat?
- 1.A: Genau genau. DAs ist einfach ä::hm, es ist einfach für mich insgesamt Armenien. Aus. ((Hand nach oben))
- J: @(okay)@ und wann hast du das selbst zum ersten mal gesungen?
- 1.A: Äh:::m ungefähr vor fünf oder sechse Jahren (2) habe ich angefangen das zum ersten mal zu singen, mit meiner Schülerin. Dann habe ich probiert einfach selber (.) einfach überall singen, wie gesagt, es war nicht auf der Bühne, es war einfach Freundeskreis und ä::hm bei meinen Freunden, welche Musiker auch sind, wurde wirklich sehr sehr gern ähm (.) Es wurde, wie soll ich das sagen, es wurde willkommen, wirklich, alle haben das wirklich sehr, sehr gerne zugehört ((lächelt)). (7) Hallo, Mädels?
- 12: Ich glaube, Jeanettes Internet steckt gerade fest. Ok, dann würde ich einfach direkt mal nachfragen. Also sie haben es dann mit einer Schülerin zum ersten Mal gesungen, das Lied. Wie hat sie denn darauf reagiert ((kreist mit dem Arm)), also war sie selber Armenierin, oder woher kam ihr Interesse?
- 1.A: Ähm genau dafür habe ich das Lied genommen, weil das Kind war, das Mädchen war auch eine Armenierin, aber nicht aus Armenien. Und ähm ich- es war für mich auch eine, auch eine Frage, ob sie das wirklich gerne singen würde ((Augenbrauen hochziehen)), aber es hat wirklich sehr sehr gut geklappt. Es hat sie sehr gut verstanden, sehr gut gefallen und äh::m na, ich habe immer immer gefragt, ob sie bei den Eltern zuhause das auch singt. Ähm. Ja, erste Reaktion war ((lächelt)) 'bei die Eltern kamen die Tränen gleich' ((lacht)). Als ähm, das ist, das ist ein Liebeslied, das sind so ähm das Text auch über eine Liebe und über eine traurige Liebe ((Augenbrauen hochziehen)) und ähm (.) Selbst Melodie ist auch auch äh:: wenn du das singst, das kommt wirklich von Herzen. Meist für Armenierinnen da ka- braucht man sich keine große Mühe geben, es kommt einfach wirklich äh äh::m von selbst raus. Es klingt ((lächelt)) eigentlich ohne große Mühe zu geben schon gut. ((lacht))
- J: ((lacht))
- 1.A: Jeanette du bist zurück
- J: Jaja ich bin zurück ((lacht)) (5)

- 1.A: I2 magst du ganz kurz noch weitermachen, damit ich reinkomme? Weil ich weiß nicht wo ihr seid?
- I2: Ja klar, wir haben gerade über ihre Schülerin gesprochen und ob sie auch Armenierin war und warum sie dann auch das Lied gesungen hat und singen wollte. H::m Genau. Ähm für Sie selber, sie singen jetzt das Lied nicht im professionellen Bereich, sondern eher im Bekanntenkreis, im Freundeskreis, würden sie trotzdem sagen, dass es einen Einfluss auf ihre Art zu musizieren hat oder auf ihre Art zu singen hat? Oder ist es reines Hobby? (4)
- 1.A: Tschuldigung, ich habe nicht ganz gut verstanden, könntest du es bitte nochmal wiederholen?
- I2: Sie singen das Lied ja überwiegend im privaten Rahmen, also nicht im akademischen Rahmen, hat es trotzdem einen Einfluss auf ihre Art zu singen und auf ihre äh Karriere gehabt? (3)
- 1.A: Ehrlich zu sagen, nein, werde ich nicht lügen. Ich habe, ich @(habe das nicht in der Karriere)@ in die Freundeskreis. Wirklich ich habe nicht (...), genau das Lied habe ich nicht und nie auf der Bühne ge-gesungen. Es ist einfach äh für mich äh mehr persönlich, mehr privat, und ähm (2) Wie gesagt, ein Stück von Heimat ist das.
- J: Aber denkst du es wäre auch gut, das Stück "professionell" ((Gänsefüßchen mit den Fingern)) oder in einem professionellen Rahmen- oder passt es nicht dazu ((Abschüttelnde Handbewegung)) oder mehr unter Freunden?
- 1.A: Unbedingt, unbedingt, weil mein Freundeskreis sind viele Musiker und wenn ich sage es ist nicht auf der Bu-Bühne, aber wisst ihr wahrscheinlich auch selber, wenn dein Freundeskreis sind alle ((Hände formen Ball vor ihrem Gesicht)) von Musikern, es ist viel mehr anstrengender als wenn du zuhause oder im kleinen Kreis singst, es- da werden nicht einfach so ((Gänsefüßchen)) ähm auf die private Ebene, sondern wirklich anders. Es ist wirklich, es war wie gesagt, wirklich überall willkommen. Überall haben das Lied wirklich sehr gerne zugehört u::nd ä::hm also ((kratzt sich an der Nase)). Ich persönlich habe ich immer positive Meinungen gehört und äähm wurde immer gesagt, ich das ganz ein trauriges Lied? ((Augenbrauen hoch und lächeln)) klingt wahrscheinlich so ((Kopfschütteln))

- J: Mhm. Und eh nur zum Singen jetzt oder wie oder denkst du das könnte man auch als Instrumentalstück oder in Kombination aufführen oder denkst man sollte es nur singen?
- 1.A: (ganz ganz schön auch als) Instrumentalstück auch machen. Ich hab ehm:: (2) ich erinnere mich genau eh genau nicht wo aber eine von meine Freundinnen einmal hat das Lied als ähm:: als Jazz eh Improvisation auf auf Klavier gespielt war auch ganz ganz schön und ich selber, wenn ich singe manchmal eh (.) mach ich auch einfach mit Jazzige Akkorden klingt genauso schön wird zum Beispiel dann ganz schön mit Arpeggio eh und ehm:: mit klassische akademische Gesang das eh das Lied kann man wirklich und genauso würde auch sehr sehr schön klingen, wenn man äh Volk äh: äh:: Instrumenten auch spielt.
- J: Mhm. Zum Beispiel?
- 1.A: Tar würde sehr sehr gut da dazu passen würde wirklich wunderschön dazu passen und: ah: ähm: (2) nicht so stark aber ein bisschen mit Rhythmus Dhol kann man dazu machen das ist ja (unverständlich, schlechte Verbindung)
- J: Und äh Duduk vielleicht auch?
- 1.A: Wie bitte?
- J: Duduk vielleicht auch? Duduk?
- 1.A: Ja dazwischen kann Duduk, Duduk ist mir als äh menschliche, menschliche Stimme, Duduk würde überall passen.
- J: Okay.
- 1.A: Weil das ist genau, genau da hat diese Art wie wie ein Mensch Mensch singt. Äh Duduk würde überall wirklich überall dazu passen, wenn man singt dann kann Duduk auch dabei auch sein.
- J: Würde es genauso traurig klingen denkst du? Also weil Duduk habe ich gelesen ist ja das armenische Instrument. Das Instrument. Und du hast gerade gesagt es klingt so sehr nach der Stimme. (.) ^L Na ^J Es ist sozusagen ein du sagst sozusagen es ist ein Gesang und nicht wirklich ein Instrument, weil es so ähnlich der Stimme ist.
- 1.A: Das ist, das ist, ja das ist wirklich, (.) für mich, für mich ist es wirklich es ist ähm klingt immer traurig (.) komischer weise. Aber:: das hat:: eigene Bedeutung (.) Wieso ist es so aber es ist ein armenische Instrument aus äh Aprikoten ähm: Baum gemacht (von) ein ganz ein altes Instrument und (.) ja und ich persönlich finde überall wo man singt

genau dort daneben kann (.) als zweite Stimme immer Duduk sein und man denkt ja zwei Stimmige Gesang.

J: Okay. @(.)@

1.A: @(.)@

J: Und kannst du dich generell an einen Auftritt erinnern oder eine Gelegenheit wo du dieses Stück gehört hast was dir sehr im Gedächtnis geblieben ist woran du dich immer erinnerst, weil es so schön war (.) oder auch nicht schön war, weiß ich jetzt nicht, ^L äh ^J wies dir gefallen hat?

1.A: Ich: ich bin mir nicht so ganz sicher wo wir über Duduk schon äh gesprochen haben (2) es war ein Jahr wo wir (2) wo ich in äh: Österreich schon lange Jahr- eh lange Jahre gelebt habe und hatte sehr sehr starke Heimweh aber (.) eh aus persönliche Gründen könnte ich nicht nach Armenien und: auf einmal kommt meine, eine österreichische Freundin und sagte Djivan Gasparyan kommt ähm äh na- nach Österreich, nach Wien (.) natürlich erste Platz erste Säle Ticket und war ich schon dort (.) und äh: (3) er hat er hat dort ah: das gespielt (4) ich (.) ich schwöre euch Mädls ^L @(.)@ ^J da war wo wir wo wir aufgestanden haben (.) es war auf jede Sessel (.) jede hat hinter sich auf den Sessel ein äh ähm ein Taschentuch gelassen Nasen-

J: @(.)@ war es so emotional oder wie?

1.A: Es ist es ist so in meine ich hab (.) natürlich ich hab (.) ich hab nicht geweint ich hab geheult.

J: @(.)@

1.A: Aber ^L okay ^J was noch interessanter (.) Menschen haben, ich weiß es nicht ob die das absichtlich das einfach auf den Sessel gelassen wirklich ich hab mich umgedreht jede zweite Sessel auf der Sessel war wirklich Nasentaschentuch jetzt in Corona-Zeiten natürlich man denkt aha okay was war da @(jetzt)@

J: @(.)@

1.A: Aber, aber es war vor ungefähr vor zehn Jahren, ich erinnere mich nicht so gut, wir waren mit mein Mann zusammen, es war wirklich eh (.) da kommen sofort die Tränen, wenn du das hörst und das ist nicht nur über: (.) Sari Axchik, sonst viele armenische Lieder klingen genauso schön und traurig, aber genau das Lied habe ich, habe ich damals wirklich das hat mich so berührt, unglaublich, und nicht nur mich, allen.

J: Okay, also-

- 1.A: Und eh, eh sag ich noch was dazu, ich hab eh ich arbeite in der Schule (2) als Freizeit Pädagogin mit Musik Schwerpunkt und: eh natürlich ich arbeite mit kleinen Kindern ich habe ehm:: (2) multikulti aus unterschiedliche Länder Kinder, natürlich Armenier gibt's nicht so viel in Österreich aber (2) sehr viele türkische Kinder habe ich in die Klasse, ich hab einmal gesagt Kinder kommt ihr hier ich singe für euch was und ich hab genau das Lied weil ich (.) ein bisschen(.) für (.) für ein Auftritt äh (.) auf für Freundeskreis ich habe gedacht ich geh durch mit, mit die, mit das, mit die, mit das Text (4) was war sehr sehr lustig, haben sich sofort nur die türkischen Kinder umgedreht ((Nachahmung der Kinder)) "oha", langsam langsam zu mir @ (3) @ L @ (okay) @ J es ist es wirklich es war wirklich so interessant. "Frau Lehrerin es ist so:: schön:", das ist, das war wirklich es ist (.) ich sag euch es ist wirklich eine wunderschöne Erfahrung, wenn man (räumt sich) alles was macht, dreht sich um und bleibt einfach stehen (2) das ist so eine ganz eine schöne Erfahrung. @ (2) @
- J: Na ich kann mir denken, dass es vielleicht sehr bekannt ist ihnen auch, weil es auch ein bisschen so klingt äh nach diesen Mustern die sie kennen zum Beispiel östliches Mittelmeerraum da sind ja viele verschiedene ethnisch- mit Leuten mit verschiedenen ethnischen Hintergründen und auch dies, das Lied wird sicher auch in der Türkei gesungen von verschiedenen Gruppen und Menschen und deshalb wollt ich dich eben auch fragen, nach der Bedeutung dieses Liedes, weil du hast gesagt die emotionale Bedeutung das es für dich nach Heimat ruft und so und du hast auch kurz gesagt, dass es sich um ein Liebeslied handelt, könntest du ganz kurz erklären um was es im Text geht, ganz kurz nur.
- 1.A: Es geht, es geht, es geht um eine Liebe wo ein Junge: ist verliebt in ein Mäd'l und eh (.) sie hat jemand anderen: n: (3) gewählt oder sagt man so? Gewählt? Oder?
- J: Mhm, ja
- 1.A: Ja und er ist, er ist ganz traurig und sagt ich hab eine Rose: ich war verliebt in eine Rose aber diese Rose ist eine (3) äh: (.) äh: auf die Rosen diese (2)
- J: Dorn (2) Dornen (.)
- 1.A: Ja, Dornen geworden das Mädchen und: ja und das das ganzen geht um:: (2) äh:: (3) um um (.) diese Geschichte diese
- J: Eine unerwiderte Liebe oder wie?
- 1.A: Ja

- J: Eine nicht erwiderte Liebe, okay
- 1.A: Ja eine traurige Liebe, er liebt ein Mä- ein ein Mädchen welche (.) ha- ist äh zu jemand andere: mh: gegangen oder hat ^L Ja ^J jemand anderen ausgewählt oder so sozusagen
- J: mhm, Okay
- 1.A: (unverständlich)
- J: Ja, Ganz kurz noch eine Frage eh wegen vorhin, weil du gesagt hast du hast es deiner Klasse vorgespielt das Lied hast du's auf Armenisch gesungen oder auf welcher Sprache hast du es gesungen?
- 1.A: Nein ich, ich singe das Lied nur auf Armenisch ich habe: ^L aber auch in der Klasse? (.) ^J auch in die Klasse ^L damals ^J Nein ^L ah ^J es gibt nur für mich, für für mich persönlich gibts nur eine eine einzige Möglichkeit, wenn das Lied singt man das heißt auf Original (.) auf Originale Sprache (2)
- J: Okay, also Original ist für dich Armenisch die Sprache
- 1.A: Für mich für mich unbedingt, weil eh: Noten und Takt und Melodie passt absolut absolut zu armenische:: mh: Volk- Volkart und das ist nicht einzige (.) (summt Melodie des Liedes) das ist genau genau diese diese (2) ehm:: Melismen hört man überall in unsere Volksliedern und zweitens das Text passt genau zu die Noten und zu zu die richtige: Takt:: eh: Taktarten also mh:: es ist es ist wie eine eine zusammen zusammen gemeinsame gemeinsame eh: mh::
- J: Also die Armenische Sprache, der Text ehm: mit dem Lied zusammen das ist die einzige Version die mit dem Lied passt auf (.) jeder Ebene
- 1.A: Also also ich kann ich sag ich sag dir jetzt nicht das ist die einzige Version für jede Nation ist natürlich auf Muttersprache klingt das Lied natürlich besser, wenn du das verstehst
- J: Ja aber in deiner Meinung deiner Sichtweise
- 1.A: In meiner Meinung In meiner Meinung und:: überhaupt was ich seit als klein gehört habe von meine Oma von meine Großuroma und: eh: wie gesagt eh::
- J: Und dadurch hast du dieses Heimatsgefühl? Weil deine Oma das so sehr gesungen hat und es dich an deine Kindheit erinnert? Und auch eh: dieser Schmerz ist damit verbunden?
- 1.A: Ja:: Eh:: (3) Ich kann leider nicht so ganz genau erklären genau was: (.) verbindet mich mit das Lied weil: wir Menschen mh: haben irgendwelche innerliche Gefühl auch wo du wirklich nicht erklären kannst um genau was das geht wenn du irgendwas machst

und mh: das zieht dich noch mehr eh: das zieht dich (.) noch meh noch tiefer rein eh::
ich weiß es nicht mh:: ich ich bin: nicht (.) ich bin fast ganzes Leben nicht in Armenien
gewachsen (2) und komischeweise ich habe mein ganzen Leben nie armenische Lieder
gesungen (.) ich war in Europa ich habe in Estland gelebt und eh für mich war ja arme-
nisch und armenisch klingt gut ich kann reden passt schon (2) komischerweise mit
zwanzich hab ich angefangen und dann hat meine Profe-Professorin hat gesagt du
kannst die diese Lieder unglaublich gut singen (.) und es hat mich wirklich sehr gewun-
dert, weil ich mein ganzes Leben in Armenien war (.) und die Sprache kann ich eh: kann
ich eigentlich nicht so ga=nz perfekt und versteh ich auch nicht diese ganzen alten Wör-
ter aber trotzdem und genau da (2) Mädels hört ihr mich? Irgend- L ja wir hören dich
ja ja; ja ja wir hören dich J ok hier ist was passiert ich habe gedacht ich bin weg jetzt;
aber L nein nein ich war weg @(.)@ J ok gut jetzt, lass ich das einfach so ja und=äh (.)
das ist das ist eine Magie das ist irgendwas irgendetwas was sitzt im Blut. Das ist etwas
das du gar nicht erklären kannst. Das ist etwas wo wirklich in irgendwie, irgendwo sitzt;
und du hast diese Melodie, dein Blut sagt (.) R=redet schneller als du. Dein Herz,
°Herz=öh,° Herz das alles mehr als=als dein Gehirn. O=oder deine Ohren. Das ist
un=öh=erklärbar ich kann das wirklich nicht erklären, ich bin ein Mensch der wirklich
nicht genau diese fanatische „meine Nation, meine Gesang, meine Lieder, meine Hei-
mat und ich hab dort gelebt usw.“ nein. S=Zieht mich irgendwie (.) s=ganz tief runter,
wenn ich=wenn ich=wenn ich diese Lieder höre. U::und aber wohin wo::o::o=o wieso
kommen diese ganzen Erinnerungen dann möchte ich auch nicht sehr=sehr tief irgend-
was=äh L mh J irgendwas gehen. Aber es gibt=äh in meine Familie sehr viele Geschich-
ten, wa=welche ich von meine=äh U::ururgroßoma gehört hab? Oma von mein Papa;
sagt mein Uroma L ja, ja; J ja, genau. Als klein und=öh natürlich du als Kind ja hast das
alles wie ein Märchen, aber bleibt drinnen U::und es hat=äh es ist ist mich nicht nur
einfach ein Liebeslied das erzählt mir für mich persönlich. Erzählt mir mehr. L Ok J Äh,
sagt mir mehr als=als man versteht L Ok J in die Wörter L Ok J

J: (2) OK danke, Öh=ist es für dich ok wenn wir=äh dir noch eine Aufnahme; zeigen; von
einem=von dem Lied? Aber von einer anderen Person, die das gesungen hat?

1.A: (.) Ja natürlich, °ja°

J: Ok; (.)

1.A: Sehr gerne.

- J: @ (ok gleich) @ I2? (6)
- I2: Könnt ihr das sehen und hören? (.) also
- 1.A: Ich sehen schon,
- I2: Sehr gut. Dann mach ich das grad mal an, und wir würden einfach mal so die ersten anderthalb Minuten °ansehen° Aufnahme abspielen (durch I2): Minute 22:23 bis Minute 23:45
- J: (4) ^L Ja. ^J Ja? @ (.) @ Ich wollt dich eh grad eben fragen was so dein erster Eindruck so auf dieses=auf diese Version vielleicht ist, ()
- 1.A: Eigentlich, ich hab genau abgeschlossen diese akademische Gesang. Wie gesagt genau so kann ich auch singen? (.) aber für mich persönlich denke ich das Lied ist wie gesagt; privat. Deswegen singe ich genau so, wie ich spreche. Ja? (.) Gibt's zwei Möglichkeiten; Ja? Das ist was ihre Zie=genau wie du sprichst () genau wie das Ton *Gesang (4)* erzählst etwas. Ja? Und=äh genau das gleiche als Auftritt auf die Bühne *Gesang (6)* aber wunderschön. ()
- J: Ja
- 1.A: Und=äh ehrlich zu sein bei akademische Gesang man kann sich nicht so ganz auf die auf das Text konzentrieren, das kenn ich von mir, wie beim Opern ja? Man=ge=man versteht wirklich Text nicht so ganz genau, wenn man hör=höhere Noten=mh nimmt, aber::er das ist trotzdem das ist immer ^L ja ^J genau diese Geschichte (1) wunderschön sie singt wunder=wunder=wunderschön. Das hat mir sehr gut gefallen.
- J: Ja, und ist dir aufgefallen dass sie=äh statt Sari Achxik Sari Gelin sagt; zum Beispiel?
- 1.A: Sari Gelin sagt, Ja. Das=das=das=das hab ich gehört. Ich wie genau::u von meine Kolleginnen °ich hab auch akademische° Kolleginnen, die kommen gleich wenn ich das singe „Ah:::h sing das für uns.“ Das wir haben das Lied auch. (.) Und da=das würde auch in Iran sehr oft gesungen=äh, soweit ich weiß u::und glaube in=ja wenn in Türkei dann in Aserbaidshon auch. Alle singen das Lied und jede Nation sagt „es ist unsere.“ @ (2) @ ^L @ (.) @ ja ^J
- J: und ist dir aber auch aufgefallen, dieser kleine Unterschied, weil du hast vorhin geredet von Melismen; diese armenischen und hier war's zum Beispiel ein bisschen anders? Findest du? Oder findest du nicht. Oder was ^L ja ^J hattest du ^L ja ^J geplant
- 1.A: Ja natürlich; aber es gibt die Varianten=ah wo ich auf Türkisch auch gehört=ah, viel mehr wurden viel mehr Melismen gemacht. Das was hängt von=ähm=von=ähm

Auftrittsperson aus. Ja? Von=äh=von Sängerin=äh ab. Ah=jede=jede sing in eigene Art Da hab ich i=in die Türkische Variante die hat mehr akademisch klassisch gesungen, deswegen war nicht so nicht so viele Melismen, es war viel mehr=viel reiner viel=viel=äh (.) viel klassischer; sozusagen als Volkslied aber in klassischer Art gesungen für=ah=für eigentlich für=äh ich bin keine Spezialist für=für türkische Lieder aber ich weiß dort gibt es wirklich () Melismen in jede Takt hat man=hat man das; (.) Ja natürlich es gab kleine Unterschied man hört das=man hört das gleich; aber::er wie gesagt wir sind=äh::h verschiedene::e Nationen und jede=jede hat eigene Art und Weise.

J: °Mhm° Und was ist L ja J dir wichtig dabei?

1.A: (1) Bitte?

J: Was ist dir wich=was ist für dich wichtig dabei, also wenn du's aufführst?

1.A: (2) Ah::hm (2) genau das was ich jetzt gehört habe; es wa::ar wie gesagt da für meine Ohren es war schön; L°mhm°J Jeanette; wirklich für mich sehr schön, es war wunderschön;

J: (2) Aber @(.)@ Wenn du's aber singst. Wie würdest du=also was ist bei dir wichtig dann; Brauchst du auch ein Klavier dazu, oder wie du vorhin gesagt hast; passt es einfach wenn du L () J dich selbst jazzig begleitest?

1.A: (.) Ähm=i::ich=äh

J: Oder einfach nur die Stimme. Und das passt für dich wenn du's selbst singst.

1.A: Das wollt ich=das wollt ich gerade sagen; für mich solche Volkslieder::er (2) mehr als a-cappella einfach nu=nur die Stimme, Äh::h (1) ich=äh=ich=äh wiederho=wiederhole mich noch einmal; solche Lieder sind für mich Liebesgeschichten; Du erzählst etwas. Und=äh natürlich mit Instrumenten klingen die auch sehr=sehr schön, ich persönlich mag das viel einfache::er nur mit Stimme. Ich hab jetzt für euch ein=einen=einen Aufnahme geschickt; ich hab ein bisschen mit Akkorden auch=äh gesungen, wenn ja, ich selber kann mich nur mit @Klavier begleiten leider,@ weil kein andere Instrument kann ich, aber ja wie=wie=wie gesagt es ist () andere Instrumente würde auch=würde auch gut dazu klingen

J: Na weil ich hab mir nämlich gedacht, wenn du auch die Möglichkeit hättest so eine Art wie ein Konzert das aufzuführen; ob du dann auch ein Klavie::er, und eine Geige dazu nehmen würdest oder du eher mit den=äh Instrumenten deiner Heimat; also mehr mit Duduk zum Beispiel und=äh (2) ich weiß nicht andere Ins- L () J -trumen-

- 1.A: Wäre nicht schlecht sich aus mein Heimat=äh die Musikanten hier holen könnte mi::it Saz und Duduk und @(.)@ ja; ähm=ja sehr gerne=sehr gerne. ^{L ok J} da seh ich ein paar () das Lied nur mit=ähm Volksinstrumenten; aber ja. Leider in Österreich ist nicht so=nicht so schnell möglich, ah::hm wir haben nicht so viele armenische=äh Volksmusikanten, aber=äh es=eh=ähm=äh würde wunderschön sein. Also ja sehr gerne mit Volksinstrumenten.
- J: °Ja° Hast du sonst noch irgendwas? Möchtest du noch etwas=äh erwähnen, oder dazu::usagen, weil sonst wir hätten sonst keine Fragen. Hast du Fragen an uns vielleicht; oder möchtest du noch etwas sagen;
- 1.A: °Aber wieso° Wieso habt ihr genau das Lied ausgewählt. Das ich fra=das frage ich mich schon seit Langem, wieso genau das Lied.
- J: (3) Soll ich? Antworten? Oder möchtest du Naemi, Ok. Na ich hab mir einfach gedacht, dass dadurch, dass es so viele Lieder und Volkslieder im östlichen Mittelmeerraum gibt. Und viele diese kennen; und wir haben uns auch mit anderen Liedern wie Adanayi Vogherge (übersetzt: Opfer Adanas) welches du kennst und=ähm noch mehrere Volkslieder beschäftigt, nur wir dachten dieses Lied passt einfach am besten da es man am ehesten kennt in Iran, Aserbaidshan, Türkei und Armen- und alle Völker kennen es sozusagen ein bisschen und ,singen es natürlich anders und ich wollte jetzt nicht auf den Herkunftskonflikt, sondern mehr so=wieso; Wieso berührt es die Menschen so sehr; und woher kennen sie das und wieso kennen alle dasselbe Lied plötzlich. Und ich fand das einfach sehr interessant verschiedene Menschen zu fragen darüber; woher sie das kennen; welche Emotionen=es also damit verbinden; wie sie's gerne aufführen würden; weil jeder führt es ja anders gerne auf, und wir fanden das einfach sehr interessant, weil wir nicht wirklich viel darüber finden können im Internet, und es gab nur eine einzige Forschung darüber, und ich dachte mir das ist sehr interessant, wenn wir das mal so behandeln. Deshalb;
- 1.A: (.) Das ist=das=das finde ich wirklich ein wunder=wunderbare Idee, weil ich=ahm::m türkische Kollegen habe, wir haben noch keine Möglichkeit das so zu machen gemacht (.) aber ich wünsche mir irgendwa::an mit meine @türkische Kollegen@ zusammen das Lied singen auf Armenisch, auf Türkisch, ah=er spielt=ah Saz::z glaube ich, heißt so? Ah=eh=ah Volksliedinstrument, ah=soweit=wie soweit ich weiß? U::und es wurde immer versprochen „Na komm. Singen; wir gemeinsam.“ Und das hat bis jetzt noch

nicht geklappt aber es war immer mein Wunsch, irgendwann, zusammen einen=ein=ein kleines Auftritt machen? Und=ahm ich bedanke von meiner Seite auch dass ihr diese Thema genommen haben, das ist wirklich eine ganz=ganz eine wunderschönes Lied und=äh ich wünsche euch viel Erfolg in eure Arbeit? (.) Ja. Und mich bitte nicht "veröffentlichen" @(.)@ Jeanette du bist wieder weg,

I2: (2) Ja=ähm, veröffentlichen werden wir's natürlich nicht, keine Sorge, ^L()^J wir werden es anonymisieren, und vielleicht ein paar Sachen die wir aufgeschrieben haben im Kurs besprechen. Aber da würde man sie (.) nicht (.) namentlich erkennen @(.)@ Also da müssen Sie sich keine Sorgen machen; (.) genau. Ja vielen Dank; ah für alles was Sie heute mit uns geteilt haben, ah=ich kann nur sagen für mich, war das sehr spannend und sehr schön auch, ah=zu hören? (.) ahm (.) Ja; Jeanette ist glaub ich auch gleich wieder da,

J: Ja, sorry

I2: Ja wenn Sie noch Fragen haben oder uns noch irgendwas erzählen möchten, was Ihnen noch einfällt könnten Sie ja Jeanette einfach eine Email schreiben; (.) äh=ja.

1.A: Ja.

I2: Genau. (2) Ja. Dann würd ich sagen vielen Dank? (.) und wir wünschen Ihnen einen schönen Abend

1.A: (2) Euch auch,

J: Danke

I3: Danke

J: Danke danke @(.)@

Transcription: Interview 1.T (17.05.2021)

Duration 15:13 min

J: Hallo [...] und vielen Dank, dass du dir heute die Zeit nimmst, um uns etwas von deiner eigenen persönlichen Sichtweise zu erzählen (.) Wie wir dir bereits per E-mail mitgeteilt haben, würden wir gerne etwas über deine Erfahrung mit Sari Gelin erfahren(.) Wir würden das Interview gerne aufnehmen, wenn es für dich in Ordnung ist. Das würde uns nämlich im Nachhinein helfen noch ein paar Sachen uns erneut anzuhören, und vielleicht noch besser zu verstehen falls etwas unklar ist. Du würdest natürlich anonymisiert und wir werden mit deinen Daten sehr sorgsam umgehen, das heißt es wird der Name nicht genannt in der Transkription und wir würden es auch Teile, also auch Teile der Transkription nur innerhalb des Kurses auf der Universität besprechen.(.) ist dies in Ordnung für dich?

1.T: ((nickt und lächelt breit)) Passt ((Spielt an der Lippe herum mit den Zähnen))

J: Ok, dann würden wir gleiche eine einleitende Frage stellen und möchten dich bitten, dass du möglichst frei antwortest und ähm einfach ähm (.) ganz frei (.) keine falschen und richtigen Antworten ((Kopfschütteln)), nur das was dir einfällt (.) also (.) Gleich dann mal zu Sari Gelin, wir haben gesehen du hast es auch gesungen, hab ich mir angeschaut [es war] sehr schön [1.T: hm hm]

J: und wir würden gerne wissen ah die Bedeutung von dem Lied für dich (2)

1.T: ((Blick Richtung Boden, fast nur Kappe sichtbar)) Ä::hm als ich dieses Lied zum ersten Mal gehört habe war ich noch äh am Konservatorium Student(.) in ((blickt nach oben, kneift die Augen leicht zusammen)) in der Türkei (.) und die Thema zu=ähh armenische Problem war ein äh Tabu ((blickt in die Kamera und danach wieder nach oben)), also darüber hat man nicht viel geredet über ar-armensiche Massaker und (.) was die Leute alles durchgemacht haben,(.) Und ich habe nur gedacht, ich habe gedacht dass dieses Lied ein türkisches Lied ist (2) ((Blick nach rechts)) dann habe ich mit der Zeit erfahren das das Lied eigentlich ein armenisches Lied ist (.) aber jetzt mittlerweile weiß ich, dass äh die äh (dass Sari Gelin dass) das ein Lied aus Aserbaijan=also das aber ist ein anderes Thema u:nd ich habe damals als ich äh noch studiert habe in der Türkei (.) das unbedingt auf armenisch singen wollen ((nickt)) äh als ein politisches Zeichen ((blick in die

Kamera, lächelt)) (.) und ähm ((Blick nach rechts)) (.) es gibt manche Lieder die äh auf vielen Sprachen gesungen sind, wie Sari Gelin oder Üsküdar Gideriken also ((schüttelt den Kopf)) (.) äh viele Kulturen sagen das ist unser Lied (.) aber ich habe das Gefühl ((räuspern, blick nach unten)) von Melodie u=und Poesie her äh passt das Lied am besten auf armenisch=also=ä mit armenische Sprache ((blickt in die Kamera)) klingts am besten; öh::: und damals war es ein=äh politische Statement dieses Lied auf armenisch zu singen (.) jetzt nicht mehr; jetzt sind wir ein paar Schritte ((blickt nach unten)) ä::h wir=sind=fortschrittlicher als damals aber außer dass ich dieses Lied sehr mag ah=ähm war es für mich immer ein=ein sozusagen ein politisches Statement ((blickt in die Kamera)) in der Türkei dieses Lied armenisch zu singen ((schiebt Zunge zwischen die Lippen)) (2)

J: okay danke ((rechte Hand zum Ohr)), und hat dieses Lied auch irgendwie auch e=ein äh Einfluss ((zieht Augenbrauen hoch)) auf deine musikalische Karriere somit? (2)

1.T: Ähm also Volkslieder haben mich eh beeinflusst weil ich ja aus eine- also ich bin ja mit Volkslieder aufgewachsen.(.) Klassik habe ich sehr-sehr spät kennengelernt und ja Sari Gelin ist eines der Lieder die mich sehr beeinflusst haben ((blickt in die Kamera)) (.)

J: Ok, und äh, wie führst du das Stück gerne am liebsten auf? (.) Also was brauchst du, um das Stück aufzuführen?

1.T: ((Blick nach rechts)) Ähm am liebsten in einem klassischen Kontext ((Blick in die Kamera)). So wie du auch gehört hast ((kratzt sich an der Nase)), so mit Klavier und Geige (.) Ähm (2) Das passt einfach sehr gut (.) dazu (2)

J: Ok, aber welche Instrumente würden sonst noch passen, denkst du? Nur so klassische Instrumente?

1.T: [Ud passt sehr gut] Ud passt sehr gut ((nickt)) also (.) und natürlich Duduk passt @(sehr gut, aber ich habe keine)@

J: @(ja)@

1.T: Aber Ud und Duduk würde auch sehr gut dazu passen

J: Und wieso? (.) Also gibt es einen bestimmten Grund? Oder-

1.T: Ah:: Ja:: weil mit Ud kann man diese:: ((kneift die Augen zusammen)) Es gibt kaum Mikrotöne in diesem Lied, aber könnte man auch so interpretieren ((Blick in die Kamera)). Und Ud ermöglicht uns das und Duduk ist der dramatischste Instrument ever. ((lacht))

J: @(okay)@

1.T: Also es gibt kein anderes Instrument, das so viel Schmerz ausdrücken kann wie Duduk, wenn du mich fragst.

J: Okay. (.) Dann wäre ich gleich bei der nächsten Frage, welche Emotionen verbindest du mit diesem Lied (.) wenn du schon von dramatisch geredet hast, jetzt mit duduk?

1.T: [Äh::::::::::m] Du weißt, dass die Texte auf Armenisch und auf Türkisch andere Bedeutungen haben. Aber ist das für mich eine ähm (.) Es geht um eine ähm platonische Liebe, die unmöglich war ((Blick in die Kamera, lächelt)) (.) ähm bisschen @(bollywood-style)@ ((lacht)) aber ja

J: ((lacht))

1.T: Es geht eine, um eine unereisch- eine unerreichbare Liebe.

J: Okay und was wäre der Unterschied in dem Text, also weil du gesagt hast es ist unterschiedlich. Ist es auch über ein platonische Liebe im türkischen Kontext oder nur in Armenisch Kontext? Weißt du das zumindest?

1.T: Ich weiß es, soll ich dir erklären? Weißt du das oder?

J: Ja erklär ruhig nochmal.

1.T: okay ((lacht)) weil in dem türkischen eh Lied fängt es mit einem türkischen Staatsnamen an Erzurum eh:: und Sari Gelin ist bei uns auf türkisch ist sari eh blond, ja und armenisch ist es Sari Gelin soviel ich weiß ich ich kann kein Armenisch leider aber ehm eh br- eh (2) bride eh ayde (in diesem Kontext ein Ausdruck den man verwendet im Türkischen, wenn man etwas, das klar ist, plötzlich vergisst) muss es jetzt auf Deutsch finden

J: Braut der Berge meinst du oder?

1.T: danke ((lacht)) danke Braut der Berge

J: Und das ist der einzige Unterschied ehm ah nur wegen blond und Berge? Oder ehm ^L Ah ^J Und weil du gesagt hast Erzurum es beginnt mit einer Stadt

1.T: Ja es ist es ist ah eh in Erzurum haben ja auch Armenier gelebt aber in in:: aber in Türkischen ist es bisschen hab ich das Gefühl bisschen zurückhaltener als Armenische (.)

J: Okay

1.T: eher, eher für fürs Gesellschaft gesungen und in Armenische find ich sehr intim (.)

- J: Okay (.) mh: wenn es für dich okay ist würden wir dir einfach gleich nochmal die Aufnahme von dir zeigen und dann einfach paar Fragen dazu stellen, ist das okay?
- 1.T: Ich ich kenne die Aufnahme gut
- J: ja ja einfach zum Anhören nur das wir zusammen nochmal Reinhören okay nur ganz kurz nicht alles
- 1.T: ja ja passt. (Aufnahme angehört)
- P. Ich hör dich nicht (3)
- J: So jetzt? Besser
- 1.T: jetzt hör ich
- J: Ja eh ich fand die Aufnahme eben sehr interessant, weil es auf Armenisch gesungen war und: ehm da eh wollt ich eben fragen ob es wenn du es auf Türkisch singen würdest ob es vielleicht andere Emotionen herausgeben würde ob das nicht genau das Gefühl geben würde wie wie wenn du es auf Armenisch gesungen hast
- 1.T: Ah Türkische ist meine Muttersprache und ehm (.) ich habe die Erfahrung gemacht, dass man auf eh ihr eigene Muttersprache viel besser singt als sonst (.) aber dieses Lied habe ich das gefühlt, dass man am Besten auf Armenisch singt, weil es ist melodisch und der Text und wie das platziert ist eh:: am Armenisch am tiefsten finde ich (.) natürlich würde ich auch auf türkisch auch singen kein Problem also aber eh in einem Konzert wenn man mich fragt oder wenn ich eh auswählen darf dann eh singe ich lieber A-Armenisch.
- J: Okay. Also dass ist so ein typischer Auftritt für dich auf Armenisch mit Klavier und Violine?
- 1.T: Nein diese Konstellation ist für mich ziemlich fremd ich bin eher auf Jazz und Worldmusic oder mittlerweile im Barock eh zuhause. Das das war ein ein Konzert ehm für irgendein ich wir haben irgendeine Förderung gekriegt also ich mach kaum Konzerte mit Klavier und Geige zusammen also (.) im Klassischen Kontext bin ich eh seit lange irgendwie entfernt
- J: okay
- 1.T: °mm°
- (6)
- J: Okay (4) dann hab ich dich das schon gefragt, °mm° (5) ja eigentlich hätte ich jetzt keine Fragen mehr hätte=e jemand von L ja J uns noch irgendwelche Fragen,

- I2: Ja ich würd gern noch ein bisschen zu den Emotionen was fragen weil sie haben ja ge-
 ↳ ich hör dich kaum ↳ (1) Mikro immer hochnehmen ↳ ja ↳ ähm Sie haben gesagt dass
 das Lied sehr viel Schmerz auf Armenisch ausdrückt; wie empfinden Sie das selber wenn
 Sie singen? Also spüren Sie dann auch den Schmerz, oder welche Emotionen sind bei
 Ihnen (.) verbunden wenn sie das Lied singen
- 1.T: also J::ch sing in ein Konzert mehrere Lieder und das ist wie ein Theaterbühne a=das
 man=a jeden Lied anders interpretiert, und dieses Lied kenn ich seit dem ich ein ö=Kind
 bin=ö und eben wie ich betont habe dass das für mich war ein=ein politisches State-
 ment war. dieses Lied auf Armenisch zu singen, und ob ich diese Schmerz wirklich ganz
 tief spüre ja man will das sehr gerne hören weil das=das so gehört dass einer singen
 sagt „ja ich spüre das tief in mir“ aber es ist oft so dass ich von einem Lied z=zum dem
 anderen=äm vielleicht zehn Sekunden Zeit habe mich wirklich=ä emotional=ähm=äh
 anders zu fühlen ich spüre die Melodie jedes Mal, und ich=ahm ich versuche jedes Mal
 so gut wie möglich=ahm das auszudrücken aber ich finde diese Wörter viel zu groß zu
 sagen „ja, ich spüre diese Schmerz in mir“ also ich könnte das auch durchsagen weil
 das so=so gehört dass Sängerin sagt das „ich s1.T::üre das in mir“ aber das ist das lernt
 man das ist mein Profession dass ich=ahm so viel wie möglich das Gefühl einfach zu-
 rückgeben kann oder weitergeben kann=ahm ich glaub nicht dass ich diese Schmerz
 so=ah so stark spüre wie der Frau oder wie der Mann @der das geschrieben hat@ aber
 ich gebe mir Mühe das weiterzugeben. @(.)@
- I2: Ahm= Sie haben grad angesprochen dass Sie das schon lange kennen das Lied? Können
 Sie sich dran erinnern, wie wo und wann=äh Sie das ↳ nein ↳ erste Mal das Lied gehört
 haben?
- 1.T: Nein (.) kann ich nicht
- I2: Es ist einfach schon immer da ode::r
- 1.T: Es war auf Türkisch immer da, ja (2)
- I2: Und wann haben Sie das dann als erstes selber, gesungen?
- 1.T: Ich hab dich wieder nicht gehört, (1)
- I2: Wann haben Sie das Lied zum ersten Mal selber gesungen (1)
- 1.T: Äh::h ich glaube ich ich hab das Lied=s=ähm (.) selber gesungen in=äh Hacibektaş das
 ist ein Ort in Mittelanatolien und da::a treffen sich die Aleviten=ah ein Mal im Jahr, das

- ist so eine alevitische Fest und ich glaub dort hab ich zum ersten Mal gesungen und kann sein dass ich achtzehn war. (3)
- I2: Wie war das für Sie?
- 1.T: „Schön war’s (4)
- I2: „Ok“ Mit=also Mit welchen Instrumenten haben Sie das da, aufgeführt? „Ah“
- 1.T: Ich glaub das war mit einem Saz ich hab nicht gespielt; ich hab’s nur begleitet.
- I2: (1) „Mhm,“ (3) und können Sie sich noch ein=ein Auftritt erinnern der Ihnen wirklich im Gedächtnis geblieben ist? (1)
- 1.T: Mit dem Lied?
- I2: Ja
- 1.T: Ah=das was Sie gehört haben das::s hat gut gelungen, @(.)@ ich glaub ich war reif genug das Lied zu interpretieren sozusagen (4)
- I2: Würden Sie sagen dass dieser Auftritt anders, war als Ihre eigentlichen oder normalen Auftritte? Abgesehen von dem Musikstil?
- 1.T: Ah::hm ja? ich bin älter geworden @(.)@ @ich bin älter geworden viel lockerer,@ also ich bin sehr vorsichtig wenn ich Volkslieder singe=ah weil=ah ich hab das Gefühl dass die so rein sind dass wir=ah ausgebildete Musikern mit unsere Technik=ahh oft kaputt machen (.) wir=wir deformieren diese Lieder weil wir alles so technisch denken, und ah::hm und das bringt uns von Gefühl weg und eben ich habe das Gefühl dass ich in ein Punkt bin dass ich das trotz mein=ah Technik=ähm (1) ich will jetzt nicht (.) arrogant bin dass ich das mittlerweile schaffen konnte=kann. Also dass das trotz mein Technik das Gefühl=ah rein=ah ausdrücken kann. (.)
- I2: „Mhm“ (2) Gut=ah gibt es noch etwas was Sie uns zu dem Lied erzählen Möchten?
- 1.T: Ah::h eigentlich nicht ich hab das Gefühl dass ihr viel mehr kennt als ich=äh @(.)@ „ @(.)@ „ () die letzte später kann ich=kann ich wenn ihr das veröffentlicht dann ein Kopie bekommen und dann erfahr ich viel mehr.
- I2: Gerne „gerne“ Dann „Ok“ vielen Dank „ich wünsche euch viel Erfolg“
- J: Danke wenn es für dich ok ist würden wir=ähm (.) wenn wir noch Fragen haben dich einfach kontaktieren du kannst „auf jeden Fall“ uns auch jederzeit Kontaktieren, wenn dir „auf jeden Fall“ noch etwas einfallen sollte. „klar mach ich ja.“ dann bedanken wir uns dann gerne also „ich danke auch“ bedanken uns „Tschau,“ Danke vielmals Tschüss, „Danke“ „Tschüss“ „Baba“ Danke

Transcription: Interview 2.A (28.12.2023)

Duration: 26:53 min

J: Başlangıçta biraz kendinizden bahsetmek istermisiniz? Nerde doğup büyüdüğünüz belki?

2.A: eh sen şimdi çekiyormusun?

J: evet

2.A: (.) Eh ben İstanbulda doğdum adım [...] olarak doğdum ((phone notification sound irritating the person)) (3)

J: Mhm ((trying to get back the attention))

2.A: Anadolulu, orta anadolulu bir ailenin çocuğuyum (.) e=h çok küçük yaşta sekiz dok yaşlarında babam am- anadoludan gelmiş İstanbula Samatya'ya. Elli altı senesinde orda doğdum ailemin ilk çocuğu olarak (.) eh Sahakyanın=yan lisesinin ilk bölümünü tam bitirmeden dördüncü sınıfta çıkardılar okuldan. Daha sonra imtihana girererek okul diplomamı aldım. Sonra meslek okuluna gitdim (.) eh evimde çalıştım. Sokağa babam izin vermiyordu dışarlarda çalışmamıza koruma amaçlı. Bizleri.

J: koruma amaçlı

2.A: Koruma amaçlı er schützt

J: jaja evet ama

2.A: Er schützt uns

J: jaja neyden?

2.A: eh çevreden. Dışarıya gidersem birini severim kaçırım giderim gelirim manasından yani onu ana. Anladın? Koruma amaçlı. Eh evde çalışmamıza izin veriyordu. Hem evde çalışıyordum hemde akşam sanata gidiyordum (.) e=h (.) yetmişsekiz senesinde üç kardeş hollandaya gitdik yetmişdokuzda ben geri döndüm eh seksenbirde eşimi tanıdım evlendim ve sekseniki senesinden beri eh Avusturya Viyanada yaşıyorum. İki kızım var. (3) eh kırk seneyi geçti ki Viyanalı sayılıyoruz artık.

J: Türkiyeden niye göçdünüz?

2.A: Eh. Türkiyede yetmişli senelerde türkiyenin şartları çok kötüydü. Hiç kimse Türkiyede durmak istemiyordu. Bizde tabi genç olarak. Ailemiz istemiyordu ama belkide güçleri yetimiyordu dışarıya çıkmaya. Ama ben ve kardeşlerim hiç durmak istemiyorduk. Bir çok nedenle var tabi. Okula göndermiyorlardı. Çalıştırmıyorlardı. Sosyalleşemiyorduk.

Dışarda kendi geleceğimizi kendimiz kuramıyorduk. Düşündüklerimizi yapamıyorduk. Eh. Çağre dışarı gidersek çalışa biliriz diye bir his vardı heralde insanlarda yada bizde gençler. Ne biliyim bizde vardı. (.) göç- göçmek istememizin sebebi buydu eh gitmiş olduğum halde mesal bazı şeyler bana uymadı ve ben geri geldim. (.) Bir sene sonra eşimi tanıdım. Tesadüf evlendim. Ve gine Avrupaymış kaderimiz ve Avrupaya geldik. (2)

J: Burda yaşamak daha mı kolay sizin için?

2.A: (.) Eh çevreyesel olarak evet. Daha kolay.

J: Çevresel?

2.A: Eh. Sosyal hayat olarak. Girip çıkma gitme gelme çalışma daha bir düzen daha bir disiplin saygı hukuk hak.

J: Hak deyince. Türkiyede hak- haklar sizde-

2.A: Yok. Orda öyle birşey yokdu. Mesela biz çocukken bile dinlerdik işe gidip gelen kadınlarda eh taciz olayları çok fazlaydı hâlâ türkiyede öyle çok fazla taciz var. Kimseye güvenip kimsenin yanına işçi giremezsiniz. (.) eh taciz olaylarına tabi bunlar başımıza gelmesin diye bizi korumak istiyorlardı. Eh. Burda gidersiniz. Hukuk size korur kanun sizi korur. Öyle birşey olduğu an polis yanınızda dır. Devlet yanınızdadır. Türkiyede hâlâ öyle birşey yok.

J: okay. Sorabilirsem. Şimdi siz Türkiyede doğdunuzu söylediniz. Türk mü sünüz?

2.A: Hayır. Türk vatandaşı ermeniyim.

J: (.) ok. Eh. Buda sizin haklarınızla bir alakası var mı yani haktan bahsettiniz. Daha az hakkınız mı vardı daha çok mı hakkınız vardı.

2.A: Şimdi şunu söyleyebilirim ki Türkiye vatandaşlarına hakkını bile öğretmez. Vatandaşlık hakkını dahi öğretmez. Belki son yirmi senedir biraz ortalara döküldü araştırdılar kendileri öğrendiler bu sosyal ağlardan öğrenebildiler. Öğretmez ki bilip sormiyasın. (2) Hakkını bile bilmezsin. Nerde hakkının olduğunu bilmezsin. (2) bilmezsin (1)

J: Ermeni-

2.A: Askere gidersin ama seni memur yapmaz.

J: hm.

2.A: Her zaman öyleydi. Şimdi bir ikitane okuyorum çıkmış yapmışlar göstermelikdir. Hepimiz biliyoruz bunların göstermelik olduğunu. Bizim çok yakın tan- yakından tanıdığımız iki (2) delikanlı Assubay elbisesini giydikleri halde bir (2) üst kademeye gidemediler. Çıkaramadılar. Çı- Çıks- Çıksa- Çı- Çıkarılmadılar. (2) Yapmazlar. Bukadar

akıllı bir topluma ayıdız hiç birtane komutan görüyormusunuz (3) yok. (.) Polis görüyormusunuz? (.) yok. Olmayızda zaaten böyle bir mesleyi de sevmeyizde. (2)

J: Olmayız deyince kimler?

2.A: Yani ermeniler.

J: Hm.

2.A: Merak etmezler ay bende polis oliğim demez. Asker olur. Vatandır orası bizim için. Bizim vatanımız dır askerde oluruz ölürüzde şehit de oluruz. Yeri gelirse. Savaş olur. Ölebilirsin. Ölmüşlerdir. Çanakkale Ermeni Rum dolu. Ölmüş. Ama polis olmaya hiç bir Ermeninin ?ah? ben de polis oliyim demez.

J: Okay. Siz dediniz ki eh Türkiyede doğmuşsunuz Ermenisiniz ordaki hatırlarsanız kendi yaşamınız nasıldı işte dışarı bırakmadın başka yada istediğiniz şeyi yapmadan ayle yönünden değil de dışardan

2.A: Kendimizi hep hep korurduk. Korumak zorundaydık. Mesal okula gidip gelirken çok dayak yedik. Dayak da atdık. Koruduk kendimizi daha doğrusu. Atmaktan fazla koruduk. Hangi taraftan bugün ne taraftan gidelim okulada bize Gavur demesinler arkamızdan taşlamasınlar diye.

J: O kelime ne demek? Dediğiniz kelime.

2.A: Gavur demek eh alahsız demek bunların görüşünde.

J: Bunu size-

2.A: Müslüman olmayan herkese Gavur der bunlar.

J: Küfür mü dür?

2.A: Tabi Küfür amaçlı tabi. °Küfür amaçlı tabi° (.) küfür amaçlı hep ne taraftan gidelimde böyle olaylar başımıza gelmesinler diye düşünürdük Okula gidip gelmemiz gerçekten problem olurdu. Ailemizde korkuları bundan dı zaaten. (.) eh bizde kendimizi korumayı öğrenmişdik azınlık bir millet olarak orda. Bir tek bizim ayle değil. Herkes. Bizim durumumuzda olan herkes aklını daha fazla çalıştırmak zorundadır ve °kendini korumak zorundadır° (2) çok bu olaylarımız hiç eksizsik mesela evimiz kilisenin karşısındaydı kafası kızan taşlardı kiliseyi. Taş atarlardı. Anca on kere gitdiğimiz zaman bir tane polis gönderirlerdi belki ki kapıda dursunda falandı ne yapıcak o polis ne yapabilir. Toplumun bezni yıkanmış. Bir tane polis ne yapacak niye korusun ki kiliseyi polis? Neden ko- içindeki duygu zaaten ((unclear)) olda onuda istemiyor zaaten.

J: Yani düşk- düşmanlık yaşadınız yani

2.A: Tabii tabi tabi. Yaz zabah akşam evimize girip masamızdan kalkmayan insanlar nezaman ki böyle annesiz babasız bizi yakalarlardı o da şöyle olurdu mesala bayram günlerinde eh: Mamam ya bir Çörek ya bir Aşure ya bir şey onlara götürürdüm çünkü onlarda Kandil yaparlardı bir tabak kandil eh: hamuruda kızarmış bize verirlerdi ha hepsimi böyleydi? Diğildi ama bu ilişkisi olanlar bizimle biz böyle yaşırdık ((hand gesture, puts hands together)) böyle yaşadığımız halde bile bizi yalnız yaşırdık- yalnız yakaladıkları zaman söyledikleri tek laf buydu ah siz nekadarmı iyisiniz ne kadar iyisiniz yavrum ah bi de müslüman olsanız bizim iyiliğimiz madem biz iyiiz niye müslüman olma gereğini duyalım (.) madem biz çev- çok iyiiz sana demiyoruz ama sen Hristiyan ol tennezül bile etmiyoruz sen nasıl bana bir genç kız olarak böyle birşey söyleybilirsin. Gelip Annemize söylemiyorduk ki komşuluğumuz bozulmasın diye. Bunlar şaka gibi geliyor bazen böyle anlatdığımız zaman ama bunları biz yaşırdık. Kadın bütün gün evinde oturuyordu mesala bir komşumuzda ev sahibi olmasına hastalığından kurtulmasına doktorlara hastanelere çocuklarının her Cuma yıkanmansına banyomuzda biz vesile olurduk her şeyi bizden öğrenirlerdi namazını kılmaya benim evime gelirdi. Her gün ona şivon yerimden temiz örtü verirdim yatakodasını açardım orda namazını kılardı çıkardı. Evinde namaz kılacak yeri yokmuydu? Vardı. Bunların bu politikasıdır. Hissetdirmekdir. Bak ben inancıyım. Benim inancımı biliyormu? Bilmiyor Göstermek zorundamıyım hayır eğer inanıyorsam tanrı la benim aramda. Bizim evimizde özellikle namaz kılmaya gelirdi ya anlata- anlatmakla bitirmez bunların cehaleti insan kendi çocuğuna kendi doğduğu çocuğna gavurun dölü dermi? (5) Gavurun dölü diyorlardı

J: Ne demek o?

2.A: Yani eh kendi diğinin olmayanın [...] Bize Gavur diyorsa demekki hristiyanın pici oluyor [...] Bu kadar cahiller

J: Ve şimdi Avusturyada yaşıyorsunuz

2.A: Evet

J: dediniz burdada o kelimeyi hiç duydunuz mu?

2.A: Evet. Evet. Burdada duydum gene türklerden çünkü avusturyalılar böyle birşey konuşmaz bilmez (.) Bizde konu- yaşıyor- yaşırdık okadar bir gün ağzımızdan böyle birşey çıkmadı (.) Hala evimize giren çıkan kardeşimden yakın olan kadın yeri geldimi Bak bak gavurluk yapıyor gavurluk nedemek anlamını daha bilmiyorlar (4) Kendi insanına diyor bunu bak bak gavurluk yapıyor ya benimle yatıyorsun kalkıyorsun evime

giriyorsun çıkıyorsun kırk senedir paylaşmadığımız hiç birşeyimiz yok sen bu kelimenin anlamını bilmiyormusun? Biliyorsun. Niye durduramıyorsun o dilini bunu söylememem lazımı mı niye düşünemiyorsun? Kıt beğenliler (.) Kıt beğenli ben bu lafı söylüyorum ama benim karşımda oturan arkadaşım Hristiyan acaba alınır mı kalbi kırılır mı (2) hiç düşünmezler ((takes a deep breath, getting emotional)) (2) hiç düşünmezler (4) körükörüne öğrenirler ama bu kelimeyi (5) ((obviously annoyed))

J: Okay şimdi sizden güzel şeyler- yani epey bir şeyler sizin hakkınızdan öğrenebildik belki şimdi biraz daha çok eh müzik hakkında konuşalım eh kendiniz eh yani müzik le yakın bir ilişkiniz varmı kendiniz müzikle

2.A: var var ilk okuldan beri (.) şarkı söylemeyi çok severim ve devamlı dinlerdim hatda evde çalıştığım için sabahda radioyu açardım ve geceye bir iki üç yatana kadar (.) her türlü müziği dinlerim çok severim söylerim bir kere dinlemem yeterli ve muhakkak onu orjinal söyleyen gibi söylemek isterim bozmadan halada koro çalışmalarım var istanbula gidip yaşadığım zaman korolara katılmışımdır viyanadada eh ilk türk sanat müziği korosunu elemanlarından biriydim senelerce çalıştım şimdi Viyanada yapmıyorum ama İstanbulda yaşadığım zaman devam ediyorum.

J: tek eh türkce lisanda mı şarkı söylüyorsunuz?

2.A: Evet türkceyi daha çok söylüyoruz tabi benim okula giderken yani benim zamanımda okula gitdiğimizde eh (2) bizim okuyamıcağımız düzeyde ermenicede gazete çıkardı bizde ozaman ilk okul çocuklarıydık eh ve öyle şarkı ermenice şarkı ermenice kitab masal kitabı falan öyle kolay kolay bulunacak şeyler materyaller değildi basılmıyordu türkiyede çok iyi biliyorum hatırlıyorum bir tanıdığımız Beyrutdan bi long play getirmişti uzun çalar plaklardan. İlk ermenice şakıyı biz orda dinledik ve okulda çok sevdiğim öğretmenim rahmetli oldu nurlarda yatsın o bize hem matematik hem ermenice öğretmeni idi ve bizde müzik dersi verirdi bişeyler öğrenelim diye orda fark ettiler zaaten kulağımız bir iki arkadaşımız ve ben kullağımız çok iyi diye bir iki ermenice şarkıyı öğrenmiştik ordada

J: okay.

2.A: Onun çağresi- desteğiyle öğretisiyle öyle enstruman falan hiç birşey yok kendi kendimize

J: Ozaman bir kaç şarkı gösterebilirmiyim size.

2.A: Tabi.

- J: İlk şarkı (.) ehm türkce siz demişdiniz ki türkce dinniyorsunuz çok önce bir tanesini gösteriyim size (3) ((Sarı Gelin song plays)) (.) Bu şarkı size tanıdık geliyormu?
- 2.A: Tabi (.)
- J: Şarkının ismini biliyormusunuz?
- 2.A: Sarı Gelin
- J: Beğendiniz mi?
- 2.A: Begeniyoruz Begenmesek dinlermiyiz?
- J: @.@ Siz bu şarkıyı kendinizde söylemişmiydiniz mi?
- 2.A: Evet (2)
- J: ehm nasıl? Hangi lisanda? Türkçemi?
- 2.A: ((takes an audible breath)) tabi türkce söyledik ermenicesinide söyledik okadar başarılı olmasakda ermenicesinide söyledik ama türkcesi tabi ülkemın lisanı eh daha çok konuşulan bir lisan daha çok insanlarla paylaşılan bir lisan daha akıcı oluyor daha güzel
- J: Hatırlıyormusunuz ilk kez bu şarkıyı ne zaman nerde nasıl duyduğunuzu
- 2.A: vallah çok eski bir şarkı bir türküdür daha doğrusu anadolu türküsü
- J: Mhm
- 2.A: Eh çok çok eski değil bu sonradan bulunduğu (.) ehm diyebilirm ki en fazla otuz kırk senesi var yani bu şarkının- türkünün daha önce böyle biz eh televizyonlarda radyolarda hiç birşeyi kaçırmadığım halde bu türküyü yayınlamamışlardı o zamanlar
- J: Yani ilk duyduğunuz
- 2.A: Raslamadım
- J: Ah okay. Yani evde etraftan hiç duymadınız bu şarkıyı
- 2.A: Yok. Yok. Sonra sonra otuz kırk senelik bir hikayedir bu en fazla (.) çıkarmıyorlardı zaten. Doğu anadolu anadolu türkülerini falan çok iyi biliriz çok da dinlerdik ağıtları ((inkomprehnsibly)) eh ama bu sonradan çıktı daha doğrusu böyle bu konulara konuşdukca eh ermeniler türkler şunlar bunlar oldu olmadı varmı yokmu yaşıyormu yaşamıyormu bunlar diye bunlar ortaya çıktıkca şarkı- türkülerde çıkmaya başladı (.)
- J: Hm (.) nh yanı bu türkü (.)
- 2.A: Bir erzurum türküsü (.)
- J: okay hm sizin için bu türkü ne anlamı vardır?
- 2.A: (3) Sevgi Sevginin bölünmesi içimiz acıyor dinlediğimiz zaman üzülmüyoruz tabi bize böyle eh bir mutluluk vermiyor bu şarkı- türküyü dinlemek üzülmüyoruz

- J: Türkünün anlamı nedir?
- 2.A: Eh Ermeni bir kızının eh bir müslümana aşkı dır bu ve müslüman gencin ona hep söylediği bir şarkıdır ninisiyle pazara giden sarışın ermeni kızına yaktı derlerdi yani eh şimdi nasıl komponize ediyorsunuz kendiniz yazıyorsunuz müzikleri ozaman insanlar içlerinden geldiği gibi o duygularını söylediğin zaman ah bu oğlan bu kıza bu şark-türküyü yakmış yani söylemiş duygularını anlatmış kendileride (.) hüzün veriyor acı veriyor üzülmüyoruz (.)
- J: Şarkının anlamı lisaniyla değişiyormu sizin için?
- 2.A: Değişmiyor Ermenicede söylesek Türkcde söylesek Arapçada söylesek konu bi tane olay bi tane olan olay hep aynı hissi hissediyorus benim için şahsen değişmiyor (8)
- J: Bu şarkıyı siz eh demiştiniz ki siz kendiniz korolarda şarkı söylüyorsunuz bu şarkıyı en son söylediğiniz anı hatırlıyormusunuz
- 2.A: Televizyona ne zaman çıksa ne zaman çalsa bu türkü başlarız hepimiz söylemeye
- J: @.@ bu ehm ne hissedersiniz dediniz ki üzün-
- 2.A: Hüzün ya üzüntü
- J: üzüntü
- 2.A: Yüreğimiz erir böyle kalbimin eridiğini hissedirim ben ben şahsen (.)
- J: Hangi eh sizce hangi instrumanla ile calınması lazım bu şarkı yada instruman sizin için önemli değil mi?
- 2.A: (2) ((takes an audible breath)) O zaman neyle çalıyorlardı bilmiyorum heralde Düdükle falan çalıyorlar diye tahmin ediyorum (.) şimdi türkü gurublarıda söylese (.) Aynı ezgi aynı ezikliği hissediyoruz icimizde eh pianoda çalsa yada bir kemanla çalsa hep aynı şeyi hissediyor benim için pek birşey fark etmiyor ama türküyle eh= mesela Düdükle çaldığı zaman daha bir hammallaşmış oluyor içiçine girmiş oluyor müzikle sözler (.)
- J: okay bir tane daha şarkı gösterebilirmiyim size?
- 2.A: Tabi (3) ((plays song Turnam gidersen Mardine))
- J: Bu şarkı size tanıdık geliyor mu?
- 2.A: Evet
- J: Hangi versiyonu? Türkce versiyonu mu
- 2.A: Türkcesi
- J: Ozaman

- 2.A: Ermenicesinide dinlemişimdir ama biraz önce dediğim gibi bir ülkenin lisaniyla büyürsen burda nasıl herkes alman- orda türkce ve şarkıları türkülerini daha çok türkce dinlediğin zaman o senin iliklerine kadar işliyor. Şimdi ben o türküyü ermenice dinlemiş olsam sokakda arabada gas- televizyonda radyoda o işlice benim içime onun için lisan çok önemli
- J: Ozaman size birde ermenice versiyonunu gösteriğim (3) ((plays Sarerin Hovin Mernem)) Sizce şimdi lisandan gitmesek melodi içinde bir farklılık varmı sizce
- 2.A: Eh tabi melodidede çalan instrumanlarla ilgili farklılık oluyor ama şunu söylemek istiyorum şimdi ben bu iki şark- iki türküyüde biliyorum bura bu kadarını biliyorum yani bu kadar düzeyinde biliyorum söyleye bilirimde ama benimim için başka bir ermenice şarkı söyleseniz çalsanız onun türkcesini bilsem bile ermenicesini hiç duymamış olsam kelime olarak türkcesi bana daha yakın gelir.
- J: Okay yani Sarı Gelin şarkısı sizin için yani ermeniceyi tanımadınız için türkce-
- 2.A: hayır- yani ben Sarı eh Sarı gelinide bu şark- türküyüde bildiğim için hem ermenicesini hem türkcesini şimdi ikiside benim için aynı oluyor çünkü lisanı biliyorum ikisinin. Ama eğer ben bir türkce eh bir ermenice eh türküyü hep türkce dinlemiş olsam ve ermenice sözleri bilmesem bana bir ermeni- o aynı türküyü ermenice şimdi dinletsen (3) bir türküyü (.) atıyorum bu Sarı gelini sözlerini hic bilmiyorum o ermeniceyi bilmiyorum hiç ama hep türkce dinlemişim o türkce bana daha yakın yüreğime daha yakın sözünü biliyorsam ermenice şarkının aynı şarkı hem türkce hem ermenice pek birşey değişmiyor benim için ikiside yüreğim kabul ediyor ama eğer sözü bilmiyorsam hiç bilmiyorsam ozaman türkceyi kabul ediyor.
- J: Okay. Birde dediniz ki eh türk şarkısını yani ermenice şarkısı siz eh yani bu sizce bir türk ezgisimidir?
- 2.A: Yok (2) Bence de- demin dediğim gibi Düdikle çalınan o o yörelerde yaşayan biri zaten bunları dinlediğiniz zaman bir dağ dağlı bir yerin eh türkülerini ezgileri eh duyguları olduğu belli oluyor yani büyük şehirle ilgisi yok bunların dağ (4)
- J: Okay. O zaman son bir şarkı daha var onu da gösteriğim size bu sefer önce ermenice versiyonunu size göstereceğim. (3) ((plays Adanayi Voghperge)) Bu şarkı size tanıdık geldimi?
- 2.A: Evet
- J: Ozaman birde türkce versiyonunu göstereğim

2.A: Türkceside var (3) ((plays Sebebim Aşk))

J: Hangisi size daha tanıdık geldi

2.A: Eh Türkceyi daha iyi bildiğim için tükce lisandır insana o şarkıyı sevdiren (2) O lisanı hiç anlamasanız birşey anlamıyacaksınız müziği dinliyeceksiniz

J: Anlamazsanız diyorsunuz ama

2.A: Sözlerini

J: Sözlerini

2.A: Sözlerini Sözlerini

J: Ama

2.A: En iyi bildiğiniz lisan mı ana lisanınız yoksa yarım yamalak bildiğiniz annenizden gelen lisanımı anafa- ana lisanınız hangi dilde kendinizi daha iyi anlatırsınız?

J: Yani

2.A: En iyi bildiğiniz dilde o zaman o en iyi bildiğiniz dil sizin ana lisanınız (.)

J: Okay anladım

2.A: Çünkü yarım yamalak bildiğiniz dil nasıl ana lisanınız olacak? Sevmiyormusunuz? Tabii Çok seviyorum lisanımı (2) Ama bir türkce kadar lisanım yok eksiklik orda (3) Eksiklik orda

[...]

J: Okay. Çok mersi interview için

2.A: Rica Ederim

Transcription: Interview 3.A (31.12.2023)

Duration: 01:27:51

- J: So ilk önce teşekkür etmek istiyorum ki interviewe (.) katılmak istediğiniz için. Ehm. Başlangıçta hemen başlıyalım kendinizden biraz anlatmak istermisiniz? (2)
- A: ((takes a deep breath)) İstanbulda doğdum büyüdüm. (.) 27 yaşında (.) Viyana Avusturyaya göçtüm. (2) otuz = altı senedirde (2) eh 35 senedirde Viyanada yaşıyorum. (3)
- J: Ehm. Türkiyede doğup büyümiş dediniz. Eh. Sebebi neydi ordan göçmenizin?
- A: ((takes audible breaths)) İstanbulda türkiye bir müslüman kültürüne sahip ülke. Biz içinde hristiyan kültürüne ayit bir (2) topluluk duk bir millet dik. ((takes an audible breath)) Doğal olarak müslüman hristiyan (2) çekişmesi komplike her zaman vardı hep olmuşturda zaaten tarih boyunca. ((takes audible breath)) (2) Benim döneminde bütün gençler ellerinden gelen her türlü fırsatı kullanarak türkiye topraklarından cıkmayı ister istedi çıktıda çıkabilen imkanını bula bilende çıktı. Kolay değil (.) bir hristiyan olarak müslüman kültürünün içinde yaşamak, gelişmek, eh, eğitimini tamamlamak, kariyer yapmap çok zordu. Başaranlar vardı (.) ama çok zordu (.) İmkani olan kolay yolu seçip (.) dünyanın herhangi bir ülkesine göç etdi. (2)
- J: Yani büyük bi fark hissedebiliyordunuz kendiniz.
- A: Çok büyük, çok büyük, çok büyük. Her gün normal hayatımızın içinde her yerde her yerde ((takes audible breath)) massiv halktan hissedebiliyorduk bunu direk polisden yada direkt devletden değil ama ((takes audible breath)) eh bugünkü türkiyenin tarihi boyunca yaptığı birşey hic bişeyi (2) direk yapmaz bütün eh resmi organlar altdan altdan halka o müsadeyi o hakkı verir ki diyer halk grubunu ezsin (2) bunun seneler sonunda ispatı hep ortaya çıkıyor ama ispat edemesin olduğu zaman ispat edemezsin on sene onbeş sene sonra ortaya çıkıyor ama (.) ((takes audible breath)) olayların olduğu zaman ispat edemiyorsun. (2)
- J: Olay diğince birtane kafanıza ilk gelen bi ein Beispiel olaydan bahsedebilir misiniz? (.)
- A: °puh° Pek çok olay oluyor tabiki. Komşu çatışmasından en basitinde ben ilk okula giderken özel Ermeni Okuluna gidiyordum ve özel bir forma giyiyordum mavi bir forma giyiyordum. Türk devlet okuluna giden çocuklarsa siyah bir forma giyor. Ben okul

yolunda çocuklardan ((takes audible breath)) eh dayak yedim neden mavi forma giyiyorum diye. Şimdi bunu hangi polise şikayet edeceksiniz hangi polis bu çocuğu cezalandıracak? Cezalandıramıyacak. Birincisi bu bir çocuk ikincisi (.) bir polis için çok basit bir olay ama bu çocuğun ailesinden kaynaklanan kendinden olmayana gösterilen hoşgörüşsüzlük o bizden değil ayrımcılık ırkçılık en basitinden. (.)

J: Sizce bu nerden kaynaklanıyor?

A: Ailenden Kültürden (2) Tabiki Yönetimden. Yönetim her fırsattı bu tip düşünen insanları desteklemistir her zaman onlar her konuda haklı çıkmışlardır. (2) Acık acık değil altdan altdan her zaman haklı olmuşlardır.

J: Niye? (2)

A: ((takes audible breath)) Tarihe dayanıyor tabiki. Tabiki tarihe dayanıyor. Eh Osmanlıdan beri hristiyan eh topluluk Anadolu topluluğunda osmanlı imperatorluğunun sınırları içinde her zaman çok çalışkan olmuştur çok dürüst olmuştur eh çok eğitimli olmuştur bu yüzdende çok güzel işler yapıp (.) en yüksek yerlerde kademelerde işler yapmışlardı ve eh devlet çok çok büyük olduğu için osmanlı imperatorluğu çok büyük olduğu için yöneticilerin özellikle son zamanlarda (.) ülkeyi iyi yönetemedikleri için halka yeterli hizmet veremedikleri için halkı ihmal edip kendi özel hayatlarına para ve zaman harcadıkları için halk cahil kalmıştır ve cahil insanı yönetmek çok kolaydır kimi düşman gösterirseniz o düşmandır çünkü cahildir araştıramaz inceliyemez (2) koyun millet olarak her zaman cepte reserve olarak kendi halkını tutmuşdur osmanlı imparatorluğu bu esnada osmanlı imparatorluğu kimi düşman göstermek isterse ona karşı propaganda başlatır ve halk o kişilere karşı düşmanlık besler. Bu osmanlının tarihinden günümüze kadar bugünkü osmanlı Türkiye devre aldı aynı politika devam etmekte (.) değişen hiç birşey yok (2) ne zaman ki kendi işleri yolunda gitmiyor çıkmaza giriyor onlara bi düşman gösterip ((takes audible breath)) devlet arkanızda siz- (3) yapın °diyorsunuz° (5) ((person has a sad expression)) sebebi bu (.) bukadar (2)

J: Şimdi avusturyada yaşamınız türkiyeye kıyaslarsanız daha mı iyi? (.)

A: Tabiki Avusturyadaki demokrasi anlayışı ve uygulaması bugünkü Türkiyenin içindeki demokrasi anlayışı ve uygulayışında kat ve kat üstün kat ve kat üstün. (.) Doğaldır burdada çok fazla yabancı var özellikle türkiyeden gelen yabancı var ((takes an audible breath)) bu olayları burdada hissede biliyoruz ama türkiyedeki kadar ((takes a breath)) yğun değil. Ve burda bir polise gitdiğin zaman bir polis senin dinine bakmıyor.

Senin vatandaşlık durumuna bakıyor. Sen avusturya vatandaşıysan bir avusturyalı vatandaşı olarak her türlü hakka sahip sin. Bu Türkiye için böyle değildir. ((takes an audible breath) vatandaşlığın ne olursa olsun en önce dinin gelir. Bu bir yazılı bir kanun değildir. Ama en çok uygulanan kanundur. (7) Viyanada her hangi bir olay yaşarsanız bir normal insan gibi eh kanunlara marus kalıyorsunuz (ama) türkiyede aynı olayı yaşamış olsaydınız (.) birincisi müslüman olmadığınız için her zaman ikinci si- eh sınıf vatandaşı görecektiniz her zaman haklı dahi olsanız haksız olmanız için her türlü (3) olay yaratılacak eh söylem yapılıcak polis tarafından bekci tarafından amir tarafından her zaman haksız çıkarılmaya uğraşılacaksınız. (.)

J: Siz bunu kendinizde yaşadınız mı? yada duyduklarınızdan anlatıyorsunuz? Yada kendiniz bunu yasadınız mı (.) O o yönden mi anlatıyorsunuz?

A: Kendim birebir yaşamadım ama içinde bulunduğum toplum birbirine sıkı sıkı bağlı bir hristiyan toplumu ben bir ermeni okulunda okudum mevzun oldum ilk okuldan lise sona kadar ((takes a breath)) doğal olarak ermeni okulunda tanıştığım arkadaşlar aileleride sık görüşüyordum çevremde semtimde oturan ermenilerlede çok sık görüşüyordum ((takes an audible breath)) eh en önemlisi pek çok oh yetmiş sekiz bin dokuzyüz yetmiş sekis seksen yılları arasında türkiyede mütiş ah bir anarşik olaylar (.) furyası vardı anarşik olaylar her gün karşımıza çıkan olaylardı. Her gün beklenmedik bir sokakda silahlar patlar insanlar yere yapışır bilinmez hangi ah fraksiyondan insanlar birbirine ateş atar. Bunların çoğuda üniversite öğrencileridi. ((Takes an audible breath)) doğal olarak komşumuzun oğlu üniversite öğrencisi olduğu için bu fraksiyonlardan birine katılmış (2) zamanın akımına katılmak suretiğile kendi gençlik hislerine kapılmak suretiğile on gün dür çocuk evinde gelmiyordu annesi deli oldu. Bu çocuk nerde. Bütün akrabaları bütün aileyi sordu soruşturdu arkadaşlarını çocuk ortada yok. On gün. ((Takes deep breath)) On gün sonra (.) Türk polisi ((holding back tears)) kapısına geldi ve bir torba et ((hand movements gesturing how)) kadının eline tutuşturdu. Resmen market torbasıyla (.) ((holding back tears)) içinde bulunan etler için ((takes audible breath)) bu senin oğlun deşip kadının eline verdiler kadın tamamen aklını yitirdi ruh hastası oldu. Tedavi durumundaydı ((takes an audible breath)) Belki bir politik bir olaya karıştı belki değil sonuçta babasının tarafından yapılan araştırmalarda öğrenildi ki çocuk ((takes an audible breath)) İstanbul şehrinin dışında ki bir otoyolun kenarında; ağır vağışta tarafından ezilerek öldürölmüş. Ölmüş. Böyle bir kaza imkan yok çocuğun

yaşam ortamı isitanbulun merkezidi. İstanbulun dışındaki bir otoyolda hiç bir işi yoktu. ((takes a deep breath)) (.) gençdir diyceksiniz= okuldan eve evden okula (2) ((holds back tears)) bir türlü bu s- eh konunun gerçeği bulunamadı. Bütün kapılar kapatıldı bütün sorgular kapatıldı bütün ne polis ne araştırmacı hiç kimse bir sonuca varamadı bulamadılar. Bu kadının evlat olarak eline tutuşturulan bir market torbaşı dolusu etdi. Onu gömdüler ve onun ağıtını yaptılar. En. Yakın. Bana en yakın olan bir olay. (3) Hiç bir şekilde araştırmalar bir sonuç verilmiyor ((takes an audible breath)) (.) Bugüne kadar bu böyle. En son son eh gelişmelerde eh (.) ((holds back tears)) bir eh asker çocuğumuz yine askerde kendi arkadaşı tarafından silahla vurdu- vu- vuruldu öldürüldü (6) ((takes a deep breath holding back tears)) asker askeri kazaylen °on° öldürdü denildi araştırmaların soruşturmaların geliştirilmesi genişletilmesi talep edildiği halde mahkeme tarafından kabul edilmedi. (.) sadece iki arkadaş kendi aralarında basit bir (.) tartışma yaşıyor dendi, kapatıldı. Avukatları bunu ricağ etdikleri halde. (4) bu yüzden hic bir ermeni eh ailesi çocuğunu askere göndermek dahi istemiyor. Mümkün mertebe elinden gelseler çocukların askere göndermeden yurt dışına çıkarmaya bakıyorlardı. Her hangi bir ülke neresi olursa olsun ama İstanbul Türkiye değil. (.) Sevak Sevak son eh (4) ((takes a deep breath)) Son eh (.) çarkt denilen şeyin en son kurbağnydı Sevak. ((cries))

J: (çarkt.) Çarkt ne demek? ((clears voice))

A: Çarkt demek bizler arasında biz ermeniler arasından müslüman topluluğun osmanlının son dönemindeki Jungtürkleri genc türklerin ermeni halkına karşı düzenlemiş olduğu sözde sözde birinci dünya savaşının şartlarından dolayı sürgün edilip başka bir jorafyaya sürgün edilmek adıyla ermeni topluluğunu ortadan kaldırmak için yapılan bir hareket di. Sürgün esnasında yolda pek çok kişiyi kadın erkek çocuk demeden pek çok kişiyi öldürdüler çaylara atdılar derelere atdılar (.) ((holds back tears)) mermiden tasaruf etmek için hancerlediler (.) ve bi buçuk milyon (.) türkiyenin pek çok şehrinde toplam bir buçuk milyon ermeni halkını (.) öldürdüler. (.) Ama silahla ama bıçakla ama dereye atmak suretiyle öldürdüler. Buna bizim aramızda ermeniler arasında çartk denir kırım insan kırımı insan kıyımı denir. (.) Bu oldu bitti gibi görünüyor ilk 1914 başlayıp ondokuzda biten bitdi gibi görünüyorsa o toplumun içinde zaman zaman hâlâ devam ediyor. Bütün bu olayları bu Sevagin olayını dahil kaza olarak niteleyebilir insan eğer yeterince araştırma yapılmasına müsade edilmiş olsaydı eğer gerçekten Sevagında (.)

komutanları bu olayı kapatın kimse bu öldüren çocuk hakkında ifade vermiyecek diye sıkı sıkı tembih etmemiş olsaydı bunlar (.) daha sonra basına sızdı ama resmi olmadı üst kademelerden öldüren çocuk hakkında konuşulmaması onu devamlı savunulması (.) ön görüldü Sevagin öldüren kişide cezağ almadı olay kapatıldı gitti ve halk arasında buda çok güzel kullanıldı işine gelen işine geldiği zaman komşusuna bak biz hâlâ yapabiliriz gibi aba altından sopa göstermek denir devamlı bir eh tehtit olarak kullanıldı her konuda devamlı biz yaptık demekki az gelmiş bak yine gerekirse yine yaparız ve hiç de cezağ almayız dercesine ve nitekimde (2) Hrant Dinki öldüren çocuk bugün serbest geziyor her türlü koruma her türlü indirim yapıldı her türlü eh resmi koruyumacılık kayırmacılık ve hiç birşey olmamış gibi 10 sene sonra çıktı normal hayatına devam ediyor zate Hrant Dinki öldürdüğü zaman Polisler yanında durup (3) bir komutana bir kurtarıcıymış gibisinden adamın yanında resim çekmek sır- sırasına girdiler. sırayla kim onun yanında resim çekinecek. Ona ödül verircesine onu teşfik edercesine davrandılar hiç bir suçlu gibi davranmadılar (3) bu tamam belki diyeceksiniz ki resmi bir eh yaptırım değil ama halkın bu hali (.) içleracısı bu demektir ki resmi olsun olmasın her zaman o topraklarda bir tehtit var (.) her zaman her alanda tehtit var (.) Hrant Dink öldürüldü ceza görölmedi Sevag ödürüldü olay hafifletildi (.) ölenle kalındık kayıbımızla kaldık (.) hiç birisi normal demokratik bir şekilde gerektiği kadar cezağ almadan (.) da halk arasında her zaman bir tehditin var olduğunu hissettiriyor (.) en basit en basit eĒetimsiz kişiler dahil bunu kullanabiliyor eĒetimsiz bir komşun dahil isine gelmeyen bir konu oldumu bunu kullanıyor yine yaparız yapabiliriz bize birşey olmaz olan size oluyor (2)

J: Şimdi Hrant Dinkden bahsettiniz Hrant Dink eh bilmiyenler için kim dir? Ve sizin için eh niye bu kadar önemli? (2)

A: Hrant Dinki ilk gördüğünüz zaman eh diyebilirsiniz ki bir jornalist bir gazeteci kendi ve eşiyle birlikte bir gazete kurmuş iki lisanlı bir gazete yönetiyordu söyleyebiliriz

J: İki lisanlı?

A: Ermenice ve Türkce olarak çünkü orda yaşamakta olan ermenilerin büyük bir kısmı eh bu massiv baskıdan dolayı kendi lisanlarını konuşmakta korkar oldular çekinir oldular ve zaate eh türk kanununda öyle bir kanun var ki türkiye türklerindir ve bu ülkede sadece türkce konuşulur diye bir kanun var (.) ve bu kanundan dolayıda herkes eh sokakda yabancı dil kullanan kişiye (2) uyarıda bulma hakkında kendini buluyor çok eh çok kez bende duymuşumdur aile fertlerimde duymuştur hanım hanım türkce konuş

burası türkiye gibi yada hristiyan insanlar cenazesine giderken siyah kıyafet giyerler siyah kıyafet görülen eh giyinmiş bir gurubu gördükleri zaman hahaha Madam Madam bunların hristiyan olduğunu söyleyip üstlerine gülerler çünkü bunlar eğitimsiz basit halk (2) Hrant Dinkde fazlasıyla eğitilmiş küçük yaşta yetimhanede büyüdüğü halde (3) çok çalışkan çok mücadeleci bir yapıya sahip olarak okulunu bitirmiş üniversitesini bitirmiş yine kendisiyle birlikte yetimhaneden olan bir hanımla evlenmiş ve bir amacı vardı bu ermenice konuşamayan ermeni halkında türkçe lisaniyla ermeni cematinden dünyadan bilgiler verebilmek onlara ulaşabilmek için bir gazete kurdular ve bu gazetede müslüman yazarlarda hristiyan yazarlarda çalışıyordu ve bir kaç sayfası ermenice bir kaç sayfası türkceydi böylece arzu eden ermenicesinide geliştirebilir imkan bulabilir para bulupda ermenice kitab alabilenler için bir imkandı (4) gazetecilik eh karakterinden dolayı haberler verirken tabiki güncel olaylara da değiniyordu ülkenin güncel politik olaylarınida yazıyordu o konuda ilgili fikir beyan ediyordu (.) doğal olarak kimsenin hoşuna gitmiyordu özellikle fanatik islamcı olanların hoşuna gitmiyordu çünkü (2) doğruları açık açık (.) gizlemeden cümle içinde saklamadan açık ve direkt konuşa biliyordu (2) her zaman bu topraklarda ermeni halkında var olduğunu ve herkesin türk halkının bunu kabul etmek zorunda olduğunu yazmıştı türkiyenin ermenilerin dışardan gelmediğini zaaten çoğunlukla burda olduğunu türk milletinin bu topraklara ermenilere sonra geldiğini idda etmişti bu pek çok islamin kabul etmekte zorluk çektiği bir durumdu (.) tarihi bilmeyen kendi topraklarının tarihini bilmeyen bu halk için çok büyük bir eh şok bu aslında (.) sen kimsin ki (.) müslüman bile olmayan bir gavar bir allahsız kalkmış gelmiş müslümanın sen bu ülkeye bu topraklara sonradan geldin (.) demesini

J: Afedersiniz gyavur kelimesini anlata bilirmisiniz? O nedir?

A: Gyavur kelimesi türkiyedeki sözlüklerde allahsız olarak geçer allahı tanımayan gyavur denir (.) sözlük anlamı bu dur ama halk arasında konuşulduğu zaman halk bunu müslüman olmayan herkese gyavurdur diye konuşur. Bi şekilde eh küfür olarak kullanır. Çünkü onlara göre müslüman olmayan kafirdir allahı tanımaz onun tek adıda eh gyavur dır ʘMhmʘ Bu devamlı çok sık duyduğumuz eh küfür kelimesiydir eh-

J: Tek türkiyede mi duyuyorsunuz bu kelimeyi?

A: Evet sace türkiyede duyuluyor tabi türkiyeden çıkan tüm türkler gittikleri her ülkede kullanıyorlar bunu olsun fransada olsun belçikada olsun almanyada (.) avusturyada her

ülkede çünkü bu halk ağzında yayılmış bir kelimedir halk dilinde küfür olarak kullanılan bir kelimedir ve sırf türkleri türklerin tarafından kullanılan bir kelimedir Avrupadaki türkler bunu sadece ermeniler için kullanmazlar müslüman olmayan tüm diğer ülkeler için kullanırlar fransızlar için kullanırlar. Fransızlar için almanlar için amerikalılar için onlar için müslüman olmayan herkes gyavur dır

J: Bunu küfür olduğunu bildikleri halde sizce niye kullanıyorlar? (.)

A: @(küfretmek için kullanıyorlar kendi hırslarını şey yapmak deşarj olmak için kullanıyorlar)@ bi de türk halkının eh bir karakteri var türk halkın (.) her zaman bir düşmana ihtiyacı vardır her zaman dediğim gibi bu osmanlıdan kalma bir politika dır bunu Adnan Menderezde kullanmıştır 6 eylül olaylarında ne zaman ki yönetim sıkıştı ileri gidemiyor halkına yeterince gereken derecede demokratik davranmıyor gereken imkanlari sağlayamıyor köşeye sıkıştığı zaman kendine bir düşman seçer o düşmanın üstüne halkı gönderir ki kendi birazcık rahatlasın halk o düşmanla uğraşır yönetimin eksiklikleriyle uraşmaz yanlışlarıyla uğraşmaz bu böyledir (2) o yüzden türk halkının ger-halkının gerçekten devamlı bir trajedi devamlı bir düşmana ihtiyacı vardır yapılan istatistikler göstermiştir ki dünyada en az sevildiğini hisseden toplum türkiye topluluğu dur türkeyedeki türklerdir türkiyedeki türkler kendilerinin kimsenin sevmediğine inanırlar bütün dünya ülkeleri onlara düşman inanırlar (2)

J: Şimdi bir şey geri gideceyim 6 7 olaylarını ehm (.) söylediniz 6 7 öl-olaylar nedir?

A: 6 7 Eylül 1955de (2) yine Menderez hükümeti hükümetin Başbakanı Adnan Menderezdi yine sıkışdı yine beklenen kondisyonu gösteremedi halkına karşı vadediklerini yerine getiremedi bi olay olması gerekiyordu. Bir olay olması gerekiyordu ne olması gerekiyordu? Çünkü Adnan Menderesin elinde imkanları çok du- yok du ik- imkanları az dı ve gözünü dikmişti hristiyanlara var olan imkanlara rumlar yahudiler ermeniler 1914 19 olaylarından sonra dahi topluma uyum sağlamış azimle çalışmış inadla çalışmış iyi yerlere gelmiş iyimevkilere gelmiş iyi paralar kazanmış servet yapmış ve türk halkı bu serveti yapamamış bu serveti bu sermayei Adnan Menderez kendi çevresindekilere aktara bilmeyi düşündü yöntem olarak çünkü kendi çefresine aktarabilseydi çevresindekilerde ona aktaracaklardı ve yönetimde imkanları çoğalacaktı (.) bi çağre bulamadılar çağre olarak sadece (.) 1955 dört dört eylülünde (.) yunanistanda selanikta Atatürkün doğduğu evi bir öğrenciye bombalatdılar üstelikte bu öğrencide türkdü (.) ben neden bombalatdılar diyorum çünkü bütün bunlar seneler sonra araştırmalar

sonucu ortaya çıktı ama o esnada dediler ki oh Atatürkün evi bombalandı neden böyle birşeye ihtiyac duydular? Çünkü Kıbrısta (.) Rum ve Türk toplulumu vardı ve İngilizler orayı sömürge haline getirmek istiyorlardı Rumlar ve Türkler baş kaldırdılar bi toplantı yapıldı ve Rumlar dediler ki Kıbrısı Yunanistana bağlayalım onların zaten ana düşüncesi oydu Kıbrısı Yunanistanın bi parçası gibi kabul edelim Yunanistana bağlayalım Yunanistandan yönetilsin Türkler buna karşı geldi Türkler dediler orda Türk halkıda var öyle birşey olmaz olamaz İngilizlerde zaten Yunanlıları tuttuğu için gördüler ki İngilizlerde Yunanlılarda bir olup Türklere zarar verecekler Türkler ordaki toprakları kaybedecekler biz ozaman dediler Yunanlılarla bir misilleme yapalım nasıl bir misilleme yapalım? Siz ordaki bizim Kıbrısta toprakları içindeki Türk halkını rahatsız etmek istiyorsunuz ordan çıkarmak istiyorsunuz ozaman bizde Türkiye toprakları içinde Rumlara zarar veririz onları süreriz dışarı atarız bunun içinde planlanan oydu ve beş Eylülde Selanikde Atatürkün evine bomba patlatıldı Atatürkün evine bomba patlatıldığı gün aynı gün bütün gazeteler önceden hazırlanmış bir şekilde Atatürkümüzün evine bomba patlatıldığı diye sokaklarda çocuklar bağra bağra gastede o haberi yayınlardı. Normalde 10.000 tiraj yapan gazete o gün 250 tiraj yaptı 250 tane basıldı bütün her tarafa yayıldı ki Rumlar bizim düşmanımız Rumlar bizim atamızın evini bombaladı Rumlar bizim atamızın evini bombaladı diye. ((takes audible breath)) Ve önceden hazırlanmış bir şekilde İstanbulun dışından kamyonlarla insan getirildi 6 Eylül sabahı insanlar gözünü açtı iş yerine gitti ((takes audible breath)) Karaköyde, Taksimde, Veriköyde, bütün (.) Hristiyanların, Rumların, Yahudilerin (2) Adreslerin hepsi belliydi o kişiler hepsi biliyordu ne- hangi dükkanları talan edecekler. Hepsi talan edildi (.) ((takes audible breath)) bütün eşyalar buzdolabı çamaşır makinası mobilyalar iş ağıletleri torna tesviye ağıletleri makinlar dükkanların kapıları kırıldı içindeki bütün herşey sokaklara döküldü camlar kırıldı kapılar kırıldı (.) ((takes audible breath)) nerde bir Rum evi var nerde bir Ermeni evi var oralara (.) eli sopalı erkekler (3) kapıları kırdılar kızları aldılar saçlarından süriye süriye sokaklarda gezdiler kimilerini ifal etdiler toplam 15 ölü var bu esnada. (2) ((takes audible breath)) 500 aşkın yaralı var ama bu saadece bir eh (.) halkın galyana gelme olayı değildi 15 tanede ölü var toplam (2) ((takes audible breath)) ne polis ne bekçi ne herhangi bir resmi kuruluş hiç biri müdahale etmedi ne öncesi ne sonrası (.) ((takes audible breath)) bu insanlara seğirci kalındı bu insanlar talan etti (2) sokaklar dökülen mallarıda bütün normal halk gidip sokaklara dökülen malları toplayıp

evlerine getirdiler (.) bi şekilde onlarda aynı derecede suçlular bu evler şu kişiye ayıt bu dükkan şu kişiye ayıt geri götürelim dükkanına demediler yan komşuları dağıl olsa o malları alıp sahiplendiler bu şekilde bğük bir korku yaşandı bütün hristiyan aleminde ve yahodi aleminde (.) onun üzerine imkanı olan bunların bğük bir kesimi istanbulu terk etti (.) elinde olanıda sattı derledi topladı İstanbulu terk etti Ermenilerin terk ede biliceği bu kadar çabuk terkede biliceği bi yer yoktu onlar bi şekilde yaşamaya devam etti Yahudiler ve Ermeniler orda kaldı ama Rumların yüzde beşi anca kala kaldı İstanbulda bğük çoğunu çekilip gitti (.) bu resmen (.) dediğim gibi hic bir polisiye önlem alınmadı hiç bir kimse cezalandırılmadı gösteriş mahiyitinde bir kaç kişi çekildi sorguya çekildiğse dahi kimse yargılanmadı (.) bunlar daha sonra 10 sene sonra ortaya çıkana yazılarda üstelikte bunları yaptıran kişide öğüne öğüne (.) milliyi güvenlik başkanı övüne övüne bu çok güzel planlanmış bir olaydı ve başarılıda oldu diye bildi gasteye resmen resmen (2) daha sonra (.) yok ben yanlış söyledim öyle değil dediği bi eh (.) Aussagesini geri aldığsa dahi çok büyük bir övgüyle kvançla gururla onu anlatdı güzel planlanmış bir olay 5 Eylül- eh 6 Eylülde başlayıp 7 Eylülde kadar süren bütün gece boyunca süren bir olaydı sadece işyerlerde değil evlerde girildi ve sadece Rum, Yahudi, ve Ermeni evlerine girildi. Yanındaki müslüman komşunun evine girilmedi müslüman dükkanının evine girilmedi camı bile kırılmadı ve bu ((takes audible breath)) müslüman olmayan halka yapılan (.) bir hareketti resmi bir hareketti resmi değilmiş gibi gösterildi ve Rumları korkutup İstanbuldan çıkmalarına sebep oldular çıkmalarına sebep (olu-) bu bugün bile ((takes an audible breath) seneler sonra her 6 Eylülde 7 Eylülde üzüntüyle hatırlanan bi olaydır ne yazık ki türk tarihinin içindede ((takes an audible breath)) oldukça negativ bi (2) olgudur. Yaşanan bunca negativ olay yetmezmiş gibi bide bu negativ olay bu da gösteriyor ki bu tip taktikler osmanlıdan bu güne kadar hala devam ediyor ve ((takes an audible breath)) o bile cesaret verdi bu cahil halka (.) her hangi bir durum olsa yine yaparız yine yaparız fikrine daha bir sarıldılar daha bir güçlü hissetdiler ((takes audible breath)) bütün Rumların malları yok pahasına Müslümanlarına satıldı yok pahasına yüzde eh iki üç (.) mağğiyetini geri alabildiler gerçek fiyatına satılmadı ((takes an audible breath)) ((J hands tissues)) (2) hepsi hepsi Rumların ülkeyi terk etti kalan mallar mülkler paralar müslümanların ellerine geçti nasıl ki varlık vergisi varlık vergisi bu amaçla yapılmıştı (.) durduk yerde birden bire yeni bir kanun çıkarılıyor ve zenginlere varlık vergisi konucak o zamanın ülkesin daha yeni cumhuriyete geçmiş türk

milleti daha sahanı solunu bilmeyen daha doğrudürüst eğetilmemiş insnaların zengin olması nerden beklene bilir? Rum Yahudi ve Ermeni cemahatıdır ki evlatların yurtdışına gönderip eğetimini aldırıp gelip ülkede iyi işler yaptılar iyi ticaretler yaptılar çok para kazandılar bu türk halkının görüne geldi daha da ziyade politikacaların gözüne geldi çünkü (.) servet ülke serveti müslüman olmayanların elindeydi onu değeştirmek zorundaydılar varlık vergisi koydular bir müslümana yüzde bir vergi koyarken bir Ermeniye bir Yahudiye bir Ruma yüzde 250 vergi koydular o kadar ki malını mülkünü satsa dahi çoğu o vergiyi ödüyemedi. Ne yaptılar? Malını mülkünü zaten satmak istesede kendi (.) doğru fiyatına gerçek fiyatına değilde düşük fiyatına satın aldılar bu kişilerden ve ellerine geçen parayı vergi olarak geri ödedikleri halde yetmedi kimin ki parası yetmedi Aşkaleye gönderildi karda kışda üstüne bir manto satın alma vakti dahi tanınmadan insan sürölere halinde Aşkaleye gönderildi karda kışda sokakda çalışdırıldı yol yapımında çalışdırıldı insanlar o soğukta hasta olup öldüler böylece 1914 19da yapılan Ermeni kıyımı Hristiyan kıyımının bir ikincisi daha olmus oldu. bu şekildedeki pek çok hristiyan Rum Aşkale yollarında telef oldu öldü gitti Mallarıda böylece müslümanlara gitti bu da daha sonra gastelerde profesörlerce sermayenin islamlaştırılması olarak övgüyle övgüyle anıldı övgüyle yazıldı yapılandan utanmadıkları gibi bi de övgüyle

J: Şimdi iki tane soru aklıma geldi siz dediniz ki gastelerde böyle yazılıyor Hrant Dinkinde gastesi olduğu için ordaki konular nasıl eh yazılıyordu? Ya yani hangi konuları kullanıyorlardı ve bide demişdiniz ki türkce konuşmak zorundaydınız ama bu gaste iki dilli ermenice ve türkce 'Evet' burdada ehm yani nasıl olabilir bu ozaman?

A: Aslında Lozan barış anlaşmasıyla ermeniler osmanlının türkiyee dönüşmesi esnasında osmanlı imparatorluğu yıkılıpda türkiye cumhuriyet kurus- kurulması esnasında lsvicrede Lozan şehrinde bir anlaşma imzalandı bütün diğer avrupa ülkeleriyle birlikte orda bugünkü türkiye topraklarında kalan Hristiyanların olsun Rum olsun Ermeni kendi dillerini ve dinlerini uygulayabilmek kendi kültürlerini yaşayabilmeleri için (2) izin verildi o Lozan barış anlaşmasında türkiyenin yeni yöneticileri bunu kabul etdi. Bugünkü Türkiye topraklarında Rumlar Ermeniler Yahudiler kendi dinlerini özgürce yaşiyabilirler kendi lisanlarını özgürce kullanabilirler ve kendi eh kültürlerini yaşayabilirlerdi (.) bu sağlanmıı olduğu halde Lozan barış anlaşmasıyla buna rağmen arada geçen zamanla bir kanun çıkartarak massiv olarak türkiyede daha ziyade türkce dilinin kullanılması için (.)

açıkca halkı kışkırttılar bu kanunla (.) Türkiye türklerindir Türkiyede sadece türkce lisanı kullanılabilir diye evet türklerinde bir eh şey eh Rumların Kiliseleride açtkı Rumların Okullarında açtkı Rumlar rumcada konuşabiliyordu ama daha ziyade evlerinde ve kiliselerinde sokkakta konuşulduğu zaman halk bu kanundan dolayı okadar düşmanca davranıyordu ki halk eh kendisi bu gayrı müslümlere karşı düşmanca konuşuyor düşmanca davranıyordu Ermenilerede karşıda aynı şekilde ki Ermenilerinde ta Fatih Sultan Mehmet zamanından itibaren izin verilmiştir Fatih Sultan Mehmet kendisi getirmiştir Ermeni Patriğini Bursadan İstanbula benim okuduğum okulun yanındaki kiliseyi hediye etmiştir ermeni patriğine sen bundan sonra Patrikliği Hristiyan milletini burda yöneteceksin merkez sen olacaksın demiştir ta ozamandan mücade edilmiştir ve Lozan barış anlaşmasıylada bu eh tasdik edilmiştir buna râmen daha sonraki fanatikler böyle bir kanun çıkardılar (.) tabiki Hrant Dink aptal bir insan değildi eğitimli bir insan dı ve çevresindeki bütün arkadaşları dostlarıda kendi gibi eğitimli daha ziyade avukatlar ve jurnalistlerdiler profesör diler ve bunlar kanunda bunun yeri olduğunu bildiği için bu hakka sahipti ve hakdan yola çıkarak böyle bir gaste kurdu gaste tek lisanlı değil çift lisanlı olduğu için biraz daha tolarenazlı gitdi gerci İstanbulda bir başka Gazetemiz daha vardı tek lisanlı ermenice lisanla yayın yapıyordu haftada birkere bir gazete çıkarırdı Ժամանակ Gazetesi tabi anadoludan gelen ermeni halkı ki anadoludaki bütün kiliseler kapandığı için ermenice eğitim olmadığı için o gazeteleri okuyamıyorlardı bunu düşünerek Hrant Dink iki lisanlı yapmayı düşündü yaptıda yayınladı da konuları dersin çok normal bir şekilde yaşadığı ülkenin politik konuları iç politik dış politik dünya olayları ülkede olan olayları hem türkce hem ermenice lisanıyla (.) ((takes an audible breath)) tabiki bu aradada köşe yazarlarıda vardı olsun müslüman yazarlardan olsun hristiyan yazarlardan (3)

J: Nasıl ilgiyi kendine çekti tek iki lisanlı yazdığı için mi gazeteyi yada ilgi nasıl ona geldi? (.)

A: Aslında çok enteressan bir insan olduğu için ilgi ona geldi çünkü açık acık ilk kez 1914 19 olaylarını konuştu (2) başında olsun televizyonda olsun böyle bir olay olmuştur dedi oysa türkiyede bugün bu saat sözde ermeni olayları sözde ermeni kıyımı diye geçer sözde kelimesi kullanmasan yasaktır?

J: Niye?

A: Kabul edilmiyor yapıldığı kabul edilmiyor öyle bir eh insan kıyımının massakanın yapıldığı kabul edilmiyor ki aradan geçen 105 seneden sonra bu ispatlanmıştır pek çok profesör içinde Taner Akçamda olmak suretiyle ki kendi müslümandır arşivlerden arayıp bulmuştur pek çok yazışmaları verilen emirleri bunların hepsi bulunup kitaplara konu olmuştur öyle olduğu halde resmi politika bunu kesinlike kabul etmemekdir zira böyle bir massakanın yapıldığını resmen kabul edecek olurlarsa ölen aylelerin (2) mal mülk tazmin edilmesi gerekiyor ve o ölen insanlarda bir buçuk milyon ermeni ((takes an audible breath)) oldukcada zengin aileler ve bunu bugünkü türkiyenin bütçesi karşılayamaz bütün bunları tazmin etmeye kalksa bu kayıpları geri ödemeye kalksa tazmin edemes buna yeterli miktar parası bütçesi yok Türkiyenin çok büyük bir zarara girer ki taksitle yapmaya kalksa dahi (2) çok çok büyük bir zarara girer çünkü vakti zamanının ermenilerin büyük bir çoğunluğu Vanda Karsda yaşadıkları halde Isvicredeki Sigorta Firmalarına kendi işyerlerini evlerini sigorta etdirmişlerdir bugün bunun belgeleri ortaya çıkmıştır (2) ancak bi türlü türk mahkemelerince kabul edilemiyor ki geridönüş olsun tazminat ödenebilsin çünkü resmi kanun remis eh türkiyenin resmi politikası bunu redetmek üzerine kurulmuştur red ettiği sürecede dünyanın hangi ülkesi bunu kabul ederse etsin o ülke kabul etmediği sürece eh maddi geridönüş yapılamıyor tazmin edilemiyor bırak tazmini bir insanı şekilde evet bu bir geçiş dönemiydi böyle bir dönem yaşanmıştır üzgünüz dahi denmiyor yaşanmıştır bunu ((takes an audible breath)) pek çok tanık var en en eh bilinen tanık da Amerikan büyükelçisi Morgenthauer anılarını yazmıştır anılarında bunun eh (.) Jungtürke dedikleri Iddihacıların özel olarak planladıklarını (.) delili delileriyle ortaya koymuştur ama Türkiye devleti Türkiye hükümeti bunu kabul etmiyor.

J: Şimidi Hrant Dinke geri gidersek Hrant Dink bu konuları açtığı için mi eh nasıl diyorlar Zielscheibe oldu? Türkiyede?

A: Hedef oldu evet tabiki tabiki bu tür eh bunu (2) Müslüman halkıyla Hristiyan halkının arasındaki farkıda açık açık ortaya koyduğu için aradan geçen 100 yıla rağmen müslüman halkda hiç bir eğitim ilerlemesi olmadığını ona karşılık az da olsa geri kalan hristiyan Rum olsun Ermeni olsun Yahudi olsun ki ağırlıkla ermeni halkının halklarını- eh haklarını (2) sosyal ve kültürel yönden büyük büyük gelişmeler olmuşken türk halkı hep yerinde saymıştır (.) ve ermenilerin bugün dahil sahip oldukları varlıklara bir kıskançlıkla bir hassetle bakıyorlar kendileride uğraşıp kendileride çalışıp kendileride o

eğitim düzeyinde gelmek yerine olanın hazırda olanı çalmak çırpamak yönünde davranıyorlar ve bu iki aynı topraklarda yaşayan iki ayrı grubunun karakterlerini açık açık ortaya koyup söylemiştir bunu eh türk halka türk yöneticileri Beleidigung olarak kabul etmişler alınmışlar darılmışlardır ama gö- eh istatistiklerin gösterdiği bir gercektir (.) bunu söyleyeninde islam olmayışı üstelik en büyük şeydir ve en önemlisede ermeni topluluğunun bu topraklarda 100 yıllardan beri yaşamakta olduğunu ve bunun bu ülkeden sürme eğleminin müsleman bugünkü müslüman ülke Türkiye yaptığı için bütün bunları açık seçik söylemiştir siz ister kabul edin ister kabul etmeyin böyle bir olay olmuştur bu topraklarda olmuştur bu toprakların yöneticileri yapmıştır diye bilme cesaretine sahip olmuştur bunu sık sık duymak hoşlarına gitmedi tabi o yüzen ((takes an audible breath)) fanatik islamcılar özel olarak yetirdiştikleri bu gençleri beyinlerini yıkadıkları bu gençleri hedef olarak gösterip eh Hrant Dinki hedef gösterip Hrant Dinke (.) üstüne saldılar adresini eline verdiler nerde iş yaptığını eline verdiler adam geldi bir gün öncesinden o adresi keşvetdi buldu hatta yukarı kadar çıkmış büroja kadar çıkmış okadar cesur ama o gün öldüremedi ertesi gün sokkada öldürdü. (.) bilgisis bir cahil bir çocuk ve resmen beyini yıkanmış bir islam fanatiği (.) yapıldı diğede baya güzel ödüllendirildi göklere çıkarıldı bütün gasteler onu kurtarıcı gibi manşetlerine taşıdı birinci sayfaya taşıdı bütün polisler sırtını sıvazladı bu kadar (.) çok çabuk bulundu kim olduğu çok çabuk avrupanın baskısıyla olsa gerek çok çabuk 24 saat içinde o silahı çeken kişinin kim olduğu bulundu onu azmetdiren kişi oda bulundu her ikiside birbirinden cahil islam fanatiği çocuklar (2) ama (.) gerçek anlamda bi cezag almadılar gerçek anlamda toplumda cezalandırılmadılar toplum onları kurtarıcı gibi gördü (.) türk kanunları gerekli olan indirimleri yaptıktan sonra belli bir ceza verdi ve on sen on seneden sonra dışarı çıktı (.) birincisi 18 yaşından küçüktü (.) pek çok indirimlere resmi kanuni indirimlere sahip oldu (2) ondan sonrada şimdi dışarda hayatını sürdürüyor evlenmiş mutlu (5) Türk halkın bir eh ermeni fanatiğinden kurtarmış oldu (.) ermeni fanatiğinden (.) onun üzerine tabi pek çok kişi daha fazla oh- ((takes an audible breath)) uyandı daha fazla bu ülkede müslüman olmayan insanların var olduğunu kabul etti büyük protestolar düzenlendi her sene anma törenlerinde çok sayıda avukat professor öğretmen basit halk herkes sokaqlara döküldü yapılan şeyin hoş olmadığını herkesin demokratik bir ülkesi herkesin özgürce istediğini söyleyebilme hakkına sahip olduğunu ((takes an audible breath)) sokaqlarda sokaqlarda bağrdılar ama ölen öldü kalan

hayatına devam ediyor türkiyenin politikası bi tane eh rahatsız edici sesden daha kurtuldu şimdi sadece kendi sesini duyuyor islam sesini (2) Hrant Dink kadar öne çıkan Hrant Dink kadar bu ülkenin Ermenilerinde var olduğunu (.) herkes kadar Ermenilerinde hakka sahip olduğunu açık açık gastelerde televisionlarda söyliye bilen çok az insan kaldı çok az yok denecek kadar az bir kişinin daha sesini kısmış oldular. (.) böyle bir ülkede yaşanır mı? Böyle bir ülkede kim yaşamak ister? (3)

J: Şimdi kültüre geri dönersek siz dediniz ki Hristiyanlar kendi kültürünü yaşamaya hakları var orda Lozan anlaş- anlaşmasından dolayı kültür deyince aklınıza ne geliyor siz kendiniz kültür olarak orda ne yaşadınız? (3)

A: Bi kere kültürümüz kilisemize çok bağlı kilisemizden kaynak alıyor kilisemizden kaynaklanıyor diyebiliriz çünkü kilise insanları bir araya getirip toplayan bir organizasyon sadece bir din evi değildir her bir kilisenin yanında salonu vardır dini feci belirimiz yaptığımız gibi bayramlarımızda orda kutluyoruz (.) o salonlarda gençlerimiz tiyatrolarını kuruyorlar kendi edebiyatlarını öğrendikleri edebiyatları şiir okuma günleri yapılır tiyatro günleri yapılır ermeni şarkılarının söylendiği se- günler yapılır ki büyük oranlar ermenice şarkı istanbul gibi bi yerde Türkiye gibi bi yerde ki ermeni müziğinin kökü olduğu halde (.) yayınlanamaz ne radyoda ne televizyonda (.) hiç bi yerde ermeni lisanında müzik yapılamazdı bizlere o müzikler ancak Beyrutdan Amerika Kaliforniyadan çekilmiş kasetler halinde gelirdi bizler birbirimize o salonlarda kasetleri ödünç verir kasetleri kendi- eh ağıletlerimizde artırmak suretiyle her evde o şarkıları bulundururduk çoğu şarkılar dediğim gibi belki türkiyede eh besteleniyor arrange ediliyor ama türkiyede basılamazdı yapılamazdı böyle bir imkan olay yokdu ki türkiyede çok fazla arrangeur vardı çok fazla söz yazarı vardı bunların hepsi müslüman türk şarkıcılarına hizmet ederlerdi türkce bir kaset çıkaramazlardı şayet şayet çıkarırlarsa gider Beyrutda çıkarırlardı onu

J: Ermenice mi diyorsunuz yada türkce mi?

A: Ermeniceyi Beyrutda çıkarırlardı ama Türkiyede müslüman türk şarkıcılarına türkce sözlerle şarkılar yaparlardı arrange ederlerdi (.) Cenk Taşkan en son son yakın zamanda vefat eden Cenk Taşkan bi hristiyan arangerdi İstanbulun Türkiyenin sayılı ünlü sanatçılarına şarkı arrange etmiştir şarkılarını fransızca müzikten türkceye çevirebilmiş türk halkının dinleyebilecek şekle getirip arrange etmişlerdi hizmet vermişlerdi ama ermenice lisanıla değil ermenice lisanıla her şey Beyrutdan ve Kaliforniyadan kasetler

halinde tanıdıklar aracılığıyla gelip giden turistler aracılığıyla elimize gecerdi biz onu okul camiyasında birbirimizden yada genclik kulübü denilen o kilisenin yanındaki odada ayda bi kere genclerin buluşması için bi küçük parti düzenlenirdi yemekler düzenlenirdi (.) ölülerin canına verilen yemekler o salonlarda yapıldı böylece aileler birbirlerini görürlerdi gencler birbirlerini görürlerdi (.) ve gencler arasında yapılan o küçük partilerdede müzikler (.) kendi çapında sadece o odanın içinde söylenir şarkı söylenir türkü söylenir eylenilir dans edilir onun dışında (2) müziği yaşama imkanı yoktu dediğim gibi şiirde aynı şekilde o salonlarda şiir geceleri düzenlenirdi şiirler okunur ermeni şairlerin şiirleri okunurdu ermeni yazarların tiyatro eserleri oynanırdı her sene iki kere tiyatro yapıldı ben kendi liseimden o lisede mevzun olduğum için çok iyi biliyorum her ay bi kere muhakak genclik partileri yapıldı onun dışında ermenilerin toplanıp bi araya gelip kendi kendileriyle alışkanlıklarını adetlerini gelenek göreneklerini yaşıcakları bi yer yoktu evleri ve kilisenin salonu o yüzden diyorum ki kiliseyle çok yakından ilgisi var ermenin kültürünün ermeni kilisesinde pek çok genc çocuk kız öğrenci eh ermeni kilise korosunda eğitim görürlerdi ondan sonra günün eh modern şarkılarınıda söylerlerdi ama ilk müzik eğitimini kilise korosundan alırlardı (5)

J: Ve şimdi size üçtane şarkı göstermek istiyorum ki ermenice diliylede var li- lisaniylada var ama türkceside var belki türkcesini dinleyince birşey diyebilirsiniz belki tanıdık gelir sizin için ilkinin bir göstereyim size (4) ((start playing sari gelin min 53 until min 54)) Bu şarkı size tanı-

A: Evet

J: Nerden tanıyorsunuz bu şarkıyı? (.)

A: Türkcesini türkiyeden tabiki gerçi ermenicesinide türkiyeden tanıyorum ama ((takes an audible breath)) (.) türkiyeden tanıyorum türkiyede çok duymuşum dinlemişimdir dediğim gibi ermenicesinide dinlemişimdir ama produktion eh ermenis- türkiye topraklarında yapılmamıştır belki orda eh kompone edilen bir parçadır orda eh (ilk) ordan çıkmış bir parçadır kesin ordan çıkmış bir parçadır ama kasetlere müzik ağıletlerine yani yayın organlarına türkiye topraklarından çıkmamıştır ve ben onu dinlemişimdir onuda dinlemişimdir bunuda dinlemişimdir

J: Şarkının ismi nedir?

A: Sarı Gelin

- J: Ermenicesi nasıl? Ermenicede duyduğunuz isim nedir?
- A: սարի ԼԷՎԻԽԼ սարի սարի yani soğuk gelin soğuk kız anlamında dağların kızı dağların kızı anlamında (3)
- J: Bu şarkıyı eh yani ilk ne zaman duydunuz? (.) Hatırlıyormusunuz ne zaman ilk duyduğunuzu bu şarkıyı? Hangi ortamda belki?
- A: Eh yüzde yüz exakt hatırladığımı söyleyemem çünkü bizim evde radyo her zaman açıktı benden büyük olan ablam zaten gece gündüz radyo hiç kapanmazdı bizim evimizde duymuşumdur ama Tarih olarak söyleyemem çocukluğumdan beri duymuşumdur (.)
- J: Hangi ortamda yani dediğiniz gibi evde duymuşdunuz-
- A: Evde evde evde duymuşumdur daha ziyade dediğim gibi bizim evde radyo daha sonrada televizyon ve özellikle müzik programı çok rağbetdi (2)
- J: Bu şarkının size göre anlamı nedir? (4)
- A: Nasıl bir anlam soruyorsun bilmiyorum ama benim çok iyi bildiğim bir şey var türkiyede pek çok şarkı türk- çünkü türkiyenin kendi eh türküleri çok geç derlenip kayda alındı onu çok çok iyi biliyorum türkiye daha ziyade benim çocukluğum zamanında ya fransızcadan ya arabisdandan her hangi bir ülkeden a- yani arabca konuşan ülkelerden birinden bir beste alınır üzerine türkçe söz yazılır türkiye şarkıları olurdu (.) çok iyi biliyorum ((takes an audible breath)) çocukluğumdan beri varsa ki dahi türki- sadece türk toplumuna ayit derlemeler bunlar çok daha sonradan ortaya çıktı benim 12 yaşından 13 yaşından sonra çıkmıştır radyolarda var doğru pek çok türkü var ama bunların hepsininde türkiye kökenli olduğuna inanmıyorum türkiyenin o özelliği var başka besteleri alıp üzerine türkçe sözler yazılır türkiyede ve türk şarkısı diye ilan edilir
- J: Bu şarkının sözleri ne anlam veriyor size? (.)
- A: Erzurum çarşı Pazar içinde bir kız yatar aslında eh düşünülcek olursa bizim Sarı Gelin türküsünün hikayesinin türkceleştirilmiş hali türkceye dönüştürülmüş hali
- J: Sizce yani hangi lisanda siz biliyorsunuz diyorsunuz ki türkçe değiştirilmiş?
- A: Ermeniceden türkceye dönüştürülmüş
- J: Ermenicede eh anlamı nedir hikayenin? Neden bahsediyor?
- A: Dağlı bir kıza aşık olan bir delikanlının yazdığı bir türküdür ona olan özlemini ona olan sevgisini ulaşamayışını anlatır
- J: Sizi için bu şarkıyı daha çok eh türkçe mi dinlemek istersiniz yada ermenice hangi lisan daha çok size yaniyor eh yan-yansıtır yani daha yakın hangisinininsiniz?

- A: Tabiki beni ermenic lisanda olan daha çok etkiliyor daha çok etkiliyor bana daha çok his verebiliyor
- J: Niye? Siz dediniz ki türkiyede doğup büyüdünüz ben eh yani eh sizce türkce daha yakın olmasına lüzüm yokmu?
- A: Türkce benim yaşadığım ülkenin lisanı ama ben evimin icinde ermenci yaşıyorum beni babaannem 1914/18 kesimine tanıklık yapmış bir kişi evimizin içinde devamlı bu konu var devamlı bu olayları anlatmak var gerek babaannem tarafından gerek anneannem dedelerim ve diyer akrabalarımın büyükleri tarafından yaşanmış hikayeler var ve bu yaşanmış hikayelerin etkisiyle bu türküler otomatikman beni o tarihi o olaylara götürüyor bugün isteyen istediği lisanda bu türküyü okuya bilir ama benim için o türküyü dinlediğin zaman ermenice kelimeler aklıma geliyor o olaylar gözümün önüne geliyor otomatikman geçmişimdeki tarihi olaylar hissetdiriyor bana onu (.)
- J: Yani siz ne hissetdiyorsunuz? Eh-
- A: Hüzün hüzün hissediyorum (.)
- J: Bu hissettiğiniz şey hüzün dediğiniz eh (.) gıbt es einen Unterschied wenn lisanlarla ki türkceyi eh türkce lisnanda duyunca şarkıyı bu hüzün yokmu?
- A: Türkce lisanı bana fazlasıyla kuru geliyor o his his vermiyor his vermiyor herhangi bir his vermiyor bu bana okunan türkce sözler bana his vermiyor
- J: Yani anynı şeyi hissetmiyorsunuz
- A: Yok kesinlikle kesinlikle
- J: Siz kendinizde bu şarkıyı söylermidiniz?
- A: ((Takes an audible breath)) @söylemiyorum@ çünkü söylemeye başladığım an ağlıyorum ((holds back tears, takes a tissue)) (3)
- J: Söylebilseydiniz
- A: Söylemeyi çok çok isterdim ama her hangi bu şarkıların çoğunu okumaya başladığım an ((takes an audible breath)) eh göz yaşlarımı tutamıyorum bütün bununda sebebi geçmiş tarihimizi hatırlıyor olmam (.)
- J: Bu şarkıyı bi konserde dinlediniz mi hiç?
- A: yo hayır
- J: Yani hiç konser etrafında eh bi konser esnasında bu şarkıyı ^LDinlemedim^J söylenmez?
- A: Belki Yavuz Bingöl bir konserinde söylemiştir ama ben hiç bir zaman Yavuz Bingölün konserine gitmemişimdir

- J: Ermenci şarkıda- also ermenicede olsada konserlerde söylenmezmi bu şarkı?
- A: Eskiden söylenmezdi su son on senede birazcık keşsetmiş söylenebiliyor söylenebiliyor. Bir kaç tane ermeni şarkıcımız var bir tane rum ermeni karışık bir aileden gelen bir şarkıcımız var Fedon gördüğüm kadarıyla ama yalnızca İstanbulda en gelişmiş en modern eh şehir olan İstanbulda söylenebiliyor yada bazı özel eh özel toplantılarda bir lokali kapatırsanız ozaman söylenebiliyor ama bir karışık eh ortamda eh tehlikeli
- J: Niye?
- A: Tehlikeli eh var çok hâlâ pek çok eh fanatik islam insan eh yabancı dilde bir müzik özellikle ermenice dilinde fransızca ingilizceyi çok güzel kabul ediyorlar ama ermenice dilde bir ehm türkü dinlemeyi hala hazmedemiyorlar hazmedemiyorlar
- J: Yani bu daha çok lisanla alakası var ki eh kime ayit olmasının alakası yok bu şarkının
- A: Var var onlara göre Türkiye Türklerin olduğuna göre Türkiye'deki bütün eh kompone edilen şarkılar eh bestelenen şarkıların hepsi türklerindir bunları ermeniler almış üstüne yaz-eh kelimeleri değiştirmişlerdir kendi lisanlarınca kelime yazmış söylemişlerdir inancı var onlar öyle inanıyor onun için biz ermeniler hırsız olmuş oluyoruz bu dinledikleri zaman şarkıyı türküyü tadına varmak ondan mutlu olmak yere bak hırsızlar bizim parçamızı çaldılar hissine kapılıp düşmanca hareketlere girişiliyor onun için daha ziyade huzuru sağlamak için ne öyle karışık konserlere giderim ne de dinlerim çünkü her zaman bir tane fanatik çıkar her zaman
- J: Yani sizce fark etmiyor kime ait olduğunun bu şarkısının daha çok şarkı kendisi sizin için önemli
- A: Pek de öyle değil tabiki şarkı önemli ama şarkı bana bir his veriyorsa o benimdir demek ki o benim dir ve onun benim olduğunu ben biliyorum ben bilmek değil hissediyorum kanımda hissedebiliyorum ondan duygulanabiliyorum bugün isteyen istediğini söylesin (.) benim genlerimde var o melodiler o tınlar benim genlerimde var ordan ben eh yola çıkarak diyorum ki bu bizim türkümüz bizim melodimiz bugün üstüne işlenilen kelimeler yazılabilir birşeyi değiştirmiyor başkaları belki zevk alabiliyor bunu dinlerken ama fazlasıyla kuru geliyor çünkü ben ilk orginalını dinlemiş olduğum için orginaliğile büyümüş olduğum için (4)
- J: İlk orginal diğince ama ilk kez türkceide belki duyabilirdiniz sonra türkcesi orginal olarak algılayabilirdiniz

- A: Şöyle birşey. Benim doğup büyüdüğüm zaman ben okula başlayana kadar (.) ben evde sadece ermenice konuşmuşum (.) yaşlı bir nenemiz evde bizimle sadece ermenice konuşmuş ben türkceyi ana okuluna başladığım zaman duydum öğrendim onun için pek çok şeyi ninliler şarkılar evin içinde söylenen türkülerin hepsi ermeniceydi ki annem ermeniceyi bu ninemizden öğrenmiştir bilgisini bildiği ermeniceyi normalde kullanamamış sadece evin içinde nenemle birlikte lisana dil- dışarıya dökebilmiştir ve benimle en çokda bu nenem ilgilendiği için herkes söyler herkes söyler ben sadece ermenice konuşmuşum ana okuluna gidene kadar ninileri ermenice dinlemişim şarkılar türkeleri ermenice dinlemişim ((takes an audible breath)) zate ufak tefek ve hastalıklı bir çocuk olduğum içinde ana okuluna gidene kadar beni bahceye sokağa hofa koy-bırkamamıştır annem ki çıkayım daha ziyade evin içinde büyümüşümdür ve bu lisanla büyüümüşümdür bu tınlarla melodilerle büyüümüşümdür ana okuluna başlayana kadar orda yolda gidip gelirken türkceyi duymuşumdur okulumda ermeni okulu olduğu için ordada ermenice konuşulmuştur ermenice türküler şarkılar ordada
- J: Ozaman ben size birtane daha şarkı göstermek istiyorum bunuda bir kısa dinleyin ondan onra anlata bilirsiniz ne hissediyorsunuz ne düşünüyorsunuz yada bur şarkıyı tanıyormusunuz ((Turnam Gidersen Mardine 1min))
- A: ((Starts crying during the song))
- J: Bu şarkıyı tanıyormusunuz?
- A: ((shaking voice)) Melodisini evet ((wipes away tears))
- J: Nerden? (.)
- A: Tabiki kendi cemaatim içinde çok duymuşumdur bu şark- türküyü kendi cemaatim içinde çok duymuşumdur çünkü konuyu bir tarihi bir anlamı var ve o tarihi anlam cemaatinin dışında duyamazsın ancak ermenice cemaatinde konuşulan bir tarihi konudur dediğim gibi bugünkü türkiye hala bu ermenilere karşı yapılan ehm Massakaları ki bi kaç kere olmuştur bir kere değil en büyü doğru dur 1914/18 esnasında olmuştur ama ondan öncede bir kaç kere Massakar olmuştur direk sadece ermenilere karşı ve şehirler yakıp yıkılmışdır çoluk çocuk demeden bunları tabiki türkiyede türk gazetelerinde türk radyosunda türk televiziyonda duyamazsınız imkan yok buna sadece bi melodi vardır üstüne türkce sözler yazılmışdır okadar o sözlerde suya sabuna dokunmadan yapılan hiç bir tarih hikaye anlatmayan eh bir sözlerdir ama ben bu

melodinin gerçekte hangi eh hikaye anlattığını bildiğim için tabiki ben kendi sadece kendi cemaatim içinde duymuşum dinlemişimdir

J: Şarkının ismi nedir?

A: Adanayi Voghperk

J: ((shakes head)) Turnam gidersen Mardine

A: Türkcesi o

J: Ermencesi de Sareri Hovin Mernem (3) Birdahada ermenice dinlemek istermisiniz?

A: Yok aman dinlemeyim gözünü seviyim yoksa ağlarım ((laughs))

J: Bir yirmi saniye koysam?

A: Mhm ((agrees)) (2)

J: ((plays Sareri Hovin Mernem for 1min.)) Bu şarkı şimdi size tanıdık geldimi? Az önce başka bir şarkı ismi söylediniz ama onuda sonra yine konuşabiliriz

A: ((cries)) (8) tanıdık geldi tabiki tanıdık geldi çok dinlediğim bir türküdür (2) ((wipes tears)) Burda bahse edilen yarini bir senedir göremiyeşinin üzerine pek çok türkü yazılmışdır bunlardan birtanesi Sarerin Hovin Mernim değil bir başkası vardır ki üzerine yine türkce sözler yazılmışdır belki siz bilmiyorsunuz Burası muşdur yolu yokuşdur giden gelmiyor acep ne işdir? ((cries while talking)) köyün erkekleride alıp götürüyorlar gelmiyor ((takes a shaky breath, trying to compose themselves)) bu tür ((takes a tissue)) bu tip şarkıları türküler bi müslüman halkı için çok fazla birşey ifade etmiyor olabilir bir türküdür ama bi köyde neden erkekler gidiyor da bidaha geri gelmiyor bu savaş değil birşey değil acep nedendir? Savaş olsa bir sebebi vardır yazılır acep nedendir gidiyor gelmiyor hepde erkekler gidiyor gelmiyor burdada tek bir şekilde yareni bir senedir görmeyişine yapılan ağıttır (3) bu türküler biri birinden ya- bugün belki türk tarihini başvurucak olursanız belki bir türkünün eh burası muşdur yolu yokuşdur sadece (.) türklere ayit olduğunu söylenir ki bunu ben çok duymuşumdur ki buda eh hristiyanlara ayit aynı bu türkü gibi aynı bu türkü gibi

J: Bu türkü ne diyor? Sareri Hovin Mernem (3)

A: Dagların serinliğine öleyim (2)

J: Konusu nedir?

A: Ah köyden alıp götürölüp dağda öldürülen eh gencleri anlatıyor ermeni genclerini anlatıyor sık sık ermeni köylerine gelip sev- sebepli sebepsiz köyün erkeklerini alıp götürüyorlar dağlarda öldürüyorlar (2)

- J: Bir de az önce demişdiniz ki Adanayi Voghperge şarkısını
- A: Oda tamamen Adanadaki yapılan kıyımdan dolayı o ((can't talk))
- J: O şarkıda bir kısa dinlediğim ((listening to the beginning, approximately 1 min. of Adanayi Vogpherge)) Bu şarkıyı söylemişdiniz az önce yanlışlıkla Sareri Hovin Mernem yerine bu şarkının anlamı nedir?
- A: (2) Güzel Adananın (.) o olaydan sonra ne hale geldiğini anlatan resmen panorama ciziyor orda ölülerin yerlerdeki halini ((lets out a deep breath)) yani cehenneme döndü Adana orda (.) ((holding back tears))
- J: Bunun türkce versionunu olduğunu biliyormusunuz?
- A: Bunundamı?
- J: ((nods)) Sebebim Aşk ((starts playing Sebebim Aşk approximately 1min from the beginning)) Ne düşünüyorsunuz? (2)
- A: Tabi melodinin eh sadece melodisini biliyorlar onlar hikayei bilmedikleri için bu eh yani eğer bir müziği dinlerken sadece sözleriyle yola çıkacak olursan bu sözler hiç birşey hissettirmiyor eh bilmeyen için hiç bilmeyen için çok güzel bir türkü çok güzel bir şarkı olabilir ama daha önce o şarkının hikayesini bilerek o şarkıyı dinle- şarkı zaaten olayı anlatıyor o kırımdan sonraki insanların yerlerdeki kanlı hallerini bir olay anlatıyor
- J: Burda neyi anlatıyor?
- A: Burda ne anlatıyor? Aşk aşkla bu melodiyi bağdaştırabilmiş olmaları belli ki o hikayei bilmemekten kaynaklanıyor bunlar sadece bir melodi buldular onun üstüne uyduruk bir kelime yazılmış tabiki ama bu bir sıfır hiç birşey ne hisedilebilir bundan (2) eğer dediğim gibi önceki hikayei bilmiyor olsan o onun anlatılan sözlerden bir resim cizebilirsiniz o o şehrin o kıyımdan sonraki yangınlar halindeki ölülerin yerdeki halile bir resim cizebilirsiniz bi şehrin halini cizebilirsiniz burda ne cizebilirsiniz? Ne görüyor gözünüzün önüne ne geliyor? Ben Bilmiyorum
- J: Yani burda lisan önemli değil hikaye önemli
- A: Lisan önemli hikayei anlamak için ilk ilk şeyinde lisanım olmasa ben o hikayei anlamazdım ozaman birşey hissetmezdim belli ki bunlarda lisandan dolayı o lisani bilmedikleri için melodide sadece kuru bir melodi buldular sad- hissetmediler birşey o yüzden böyle bir aşk şarkısı üstüne aşk kelimeleri doldurdular
- J: Ama siz iki lisanıda bildiğiniz için diyorum ki bu şarkıyı türkce ama aynı ermenice sözleriyle söyleseydiler siz birşey hissedermiydiniz? (.)

- A: Ermenice sözleriyle az önce dinledim
- J: Evet ermencesindeki hikayesini türkceye çevirip aynı şarkıyı türkce sözlerle ermence ki kontextle söyleyince (.)
- A: herhangi kelimeleri kulancaklarına bağlı o kelimeler sende nasıl eh müziğin neresinin hangi tınısına denk gelip sana ne hisstedircek yani bunun tekbaşına müziğinin de dinlesem hissedebilirim ama türkce kelimeler bazen öyle bir melodinin öyle bir tınının öyle bir notanın yerine yanına denk geliyor ki kelime o notada verilen hissi yok ediyor (3) hangi kelimeyi kullanması çok önemli bi şarkıyı dinlerken muzik nota ne kadar önemliyse sözlerde okadar önemli sözleri anlaya bilmek önemli
- J: Danke birde son bir sorum var ki eh bilmek istiyorum ki ehm hangi instrumanlarla bu şarkıları sizce daha iyi uyuyorlar hangi instrumanlar? (4) Aklınıza ilk gelen instruman nedir?
- A: Yani benim en çok en sık dinlediğim Duduk ve Akordeonla dinlemişimdir Duduk ve Akkordeonla ki Akkordeonda o eh Piano gibi tuşlarla çalındığı halde o sesleri uzatıp verme acısında çok his veren bir eh eh alet değil müzik aleti [...]
- J: Türkü diyince ne aklınıza geliyor? Türkü kelimesinde yani Türkü nedemek?
- A: Sözlük anlamı olarak Türkiyedeki halkın Türkiyede yaşayan halkların doğaçlama söyledikleri müzik parçasıdır Türkü (.) şarkı dediğin şey oturup notalarla notaları kombine etmek suretiyle yapılan meydana çıkarılan bir bestedir ama Türküde daha ziyade o besteyi notalarla yapmazsın duygularınla yaparsın (2) belki sonradan onlarıda notalara geçirdiler tamam doğrudur ama onların çıkma eh sebebi türkülerin ilk çıkma sebepleri doğaçlama duygusal sesle yapılan eh şey bestelerdir düşünüyorum
- J: Konuları nedir?
- A: Sosyal olabilir düğün olabilir savaş olabilir eh pek çok şey Gomidas pek çok şeyi kullanmıştır örneğin hassatı kullanmıştır ürün alıyoruz coşkuyla türküler vardır
- J: Gomidas kim?
- A: Gomidas eh bir Vartabed dir papaz dir ama kendisini daha sonra müziğe atvetmiştir müziği geliştirmek için eh eçmiadzinden papaz ünvanını aldıktan sonra Vartabed ünvanını aldıktan sonra müzikte derinleşmek için almanyaya gidip eğitimini derinleştirmiştir ve müziği doğup büyüdüğü Türkiye bugünkü Türkiye topraklarındaki o müziği notalara geçirmeyi uğraşmış bir etnograf deniyor bu gün etnograf oder

müzikolog bilmiyorum artık gerçek termi hangisi ama müziği toplayıp onları notalara geçirip gelecek nesiillere a eh iletebilmiş bir kişidir çok derin bir müzisyen olduğunu biliyoruz bir kaç tane koro çok sayılı çok sayılı koro eh kurduğunu biliyorum ve müziği bi kaç sesli yapmayı hele ki badarağı iki üç sesli notalara döktüğünü biliyorum eh yani bir devrim yapmıştır kilise müziğinde badarak eh ayinlerinde bir devrim yapmıştır ama tabi ermenilerin papazları genellikle traditiona çok bağlı kaldıkları için geleneklere değişimden pek hoşlanmamışlar belli ki bunlara yabancı gelmiş bu değişim biraz kendisini dışlamışlar oda o yüzden zaten din müziğinden ziyade halk müziğine halkın hissettiği müziği notalara dökmeye çevirmiş işini ve eskiden anadolunun hangi köylerinde ne kadar çok ermeninin yaşadığı o köylerde gidip o türkülerini derlemiş ve notalara dökmüş bugünkü sizin avrupa notaları olarak kullandığınız notalara dökmüş (4)

J: Siz eh Gomidası nerden tanıyorsunuz? (.)

A: Gomidası tarihten tanıyoruz okul derslerinden tanıyoruz okulda kısaca geçmişdik ondan sonraki olaylarınıda kendimiz araştırdık okulda çok kısa müzik dersinde geçmişdir (3) bunlar tabi bir oranda eh din adamlarını suçlamamak için okul mecburen din adamlarını hoş göstermek istiyordu bize pek üstünde durmadılar daha ziyade dediler müziye olan sevgisinden dolayı papazlık yapmaktan vazgeçip dine a- eh müziğe ağırlık vermiştir dendi am daha sonra bizim özel araştırmalarımız kendimizin araştırmalarında bunun öyle olmadığını papazlarının çok konservativ olduğunu ve tutucu olduğunu eh kilise müziğinde değişiklik yapmak istemelerini değişiklik yapmak isteyen Gomidasıda pek hoş karşılamadıklarını anladık ona karşı iyi davranmadıklarını (.) oda etcmiadsini terk edip önce avrupa müziğinin kökenine berline gidip orda eğitimini (3) geliştirmiş ondan sonrada tamamen anadolu müziklerine anadolu türkülerine toplamaya keada dökmeye ve gelecek nesillere nakletmek için iyi birşey bırakmak için en azından o besteleri bırakmak için uğraşmış bir insan

J: Ne bıraktı? (2)

A: Epey bir eser bırakmış epey bir eser bırakmış ama eserleri daha çok muş da eh sürgüne göndermek için evinden alındığında hazırlıklı değildi çünkü onları emniyete almamış bu şekilde bütün eserlerinin büyük bir kısmı kayb olmuş ((takes an audible breath)) (.) badaraklarda var ermeni badarakı olarak notaya geçmiş bir kaç şeyi var almış olan kaç şeyi var türkülerini var esserleri var eh ben türkü diyorum siz şarkı da diyebilirsiniz ama

eserleri var ama yüzde 90 oranındaki besteleri kağıda dökmüş olduğu besteleri sürgün esnasında kendi sürgüne gitdikten sonra kaybolmuş (2)

J: Sizce bu kayb olma kayb olmasıyla bu şarkıların bir ehm (.) gıbt es da eine Verbindung damit vielleicht? (3)

A: Yüzde yüz kimse bunu isbat edemez bilemez çünkü evet çok iyi biliyoruz ki bir kaç tane türk besteci arkadaşı vardı Halide Edip Adıvarla beraber eh çok zaman birlikte oturup istisar ediyorlar sohbet ediyorlar ve hep onlar getirip kendi eserlerini buna düzeltiriyorlar yaptırıyorlar ediyorlar olabilir ki o kişiler Gomidas sürgüne gidince eserlerini almıştırlar bunu ama bugün hic bir şekilde isbat edemeyiz o sürgüne gitdikten sonra bu kişilerin eh elinde o eserler benim ürünüm diye ortaya çıksa kimse isbat edemez (.) kimse ibat edemez ama buharlaşmadıda kesin bu eserlerin (4) bu eser ki önce ermenice olarak bestelenip ortaya çıktığına göre benim kanatım bunu önce dinlediler ondan sonra aldılar değil ki önce besteyi aldılar çünkü bu çok uzun zamandan beri bu şarkılar ermenice olarak eh icra ediliyor ama bu türkceleri yeni çıktı belli ki bu şarkıyı ben daha ilk kez duyuyorum bu eh Sebebim Aşk

J: Bu son şarkkı evet biraz yeni ama ehm biz diyemeyiz ki hangi şarkı önce çıktı olabilir ki türkcesi önceydi sonra ermenicesiydi [...] Araştırmamızı o yönde yapmıyoruz zaten biz tek bilmek istiyoruz ki insanlar ne hissediyor bu şarkıları dinleyince ve anlamları bu şarkıların ne dir ve bir farkı var mı ermince yada türkce dinleyince bu şarkıları

A: Bence hangi lisanda daha çok eh büyüdüseniz hangi lisanla ilk duyduğusanız o lisan daha çok etkiler sanırım (4)

J: Tamam benim bugünlük sorularım bu kadar mersi

A: Ben ilk ilk yedi senemi daha ziyade evde kapalı geçirdim ermeni toplulum icinde geçirdim ermeni toplulum içinde geçirdim ve ermenice olarak duyduğum için beni daha çok bunlar etkiliyor (2)

J: Çok teşekkür ediyoruz sorularımız çıkarsa sonra yine size geri dönebiliriz değilmi?

A: Tabi gerne her zaman burdayım

J: Çok mersi

Transcription: Interview 4.A (15.01.2024)

Sezar Avedikyan, duration: 49:47 min

J: İlk önce çok mersi ki zaman ayırdınız benim için ((laughs))

S: yok rica ederim ya tabi

J: ((takes an audible breath)) ehm ilk başta hemen yani biraz ehm kendinizden bahsetmek istermisiniz yani nerde doğdunuz nerde büyüdünüz ne yapıyorsunuz

S: Okay eh ben İst- 1962 yılında İstanbulda doğdum eh ilk okul orta okul ve liseyi hay okullarında okudum eh üniversite iki ((incomprehensible)) ikinci sınıfa kadar gitdim sonra ailevi sebeplerden bıraktım hayata atıldım ticaretle uraştım ama eh müzik her zaman hayatımda vardı eh saz çalışıyordum amatör olarak ondan sonra bi yer geldi eh CD çıkarttım yani bir firma kurdum müzik CDleri yaptım onda Kınar grubunu kurduk 1996da avrupada kons- anadoluda anadolu ermeni müziği ile ilgili ilk grup du bu eh türkiyede yapılan ondan sonra: bisürü konser verdik türkiyede avrupada eh ondan sonra menejerlik yaptım (.) eh şindide hayastanda ermenistanda yerevanda yapıyorum işte burda tadilat yapıyorum müzik gruplarıyla sevdiğim bir grubun öyle spon- seyi gibi ((incomprehensible)) provalarla katılırdım ama kendi kendime Saz calabilirim şimdi şeyimiz var Şirak grupdan bir arkadaşımıza yirmi sene onsekiz senedir burda şimdi onla beraber başlıcağız o Akordeon Duduk Balat eh şey ben de işte Sazım var ve Tarım var bakalım biraz kendi kendimize müzik yapacağız ama [Kevorkyanla Reymond Kevorkyan]⁴⁰⁴ mhm Reymond Kevorkyan? ((incomprehensible)) Olabilir Raymon- Reymond Kevorkyan diye bi yere not almışın?

J: Mhm

S: O tarihçilere bakar. Zaten Taner Akçamla bi yerde birleşcekti ya bişey olcaktı Taner Akçam yaot referanz verecekti Taner Akçam ((incomprehensible)) referanz veriyor öyle bi muhakak bi yerde referanz veriyordu o (.)

J: Bakarım

⁴⁰⁴ Sezar Avedikyans wife, Janet, was also in the room during the interview.

S: Ondan sonra böyle eh ama eh asıl şeyin oldum olası eh halk müziğini çok severim anadolu halk müziğini çok severim. Eh ve ilgili ilgiliydim (.) halkları halklar dinlerle geleneklerle böyle bir özel hobim vardı onun üstüne böyle bir ((incomprehensible))

J: Türkiyedeysen halk müziğini eh nerden duyabiliyordunuz? (6)

((no signal))

(3)

J: ha şimdi geldi

S: Ne oluyor sendenmi bendenmi bu?

J: Eh

S: Benden diğldir

J: Bilmiyom bende göstermiyor bişey

S: Birden gidiyor geliyor okay eh önce radyodan duyuoduk eh ondan sonrada eh ge gençlik dönemlerimde ben bi ara kursada gittim eh Saza merak sardım bi doktor arkadaşım Saz çalaradı hazırda Ud çalardı Diyarbakırlıydı onlarla oturup çalar söyledik dernekde ((incomprehensible)) Bezciyan derneğinde grup kurduk halk müziği çalan türk halk müziğini eh seversen buluyorsun bilmiyorum @(.)@ hoşuma gidiyordu oda beni etkiliyordu diyim o müzik klasik müziği mesala şu gün de çok dinleyemem yani tamam sevdiğim şeyler varır ama

J: Mhm

S: Eh yani böyle bazı insanlar müzik dinlemek için klasik müzik koyar dinler ben hiç bir zaman onu yapmadım benim için halk müziği yani yapılan müzik toprak kokması lazım

J: Ehm dediğiniz gibi halk müziğinden bahsettiniz o halk müzik hangi lisanda (.)

S: Eh daha çok tabiki ah eh türkiyedeysen türkceydi eh türkceydi sonra biz Kınarla beraber eh başladık ermenice eh sözlü halk müziğine çünkü ondan önceki İstanbulda dinlediğimiz ermenice dinliyorduk ama onlar eh yerevan radyosundan yerevanda yapılan Cdlerden ve soviyet zamanında yapılan müziklerden oluşuyordu eh ona burda halk müziği diyorlar. Suandada o müziğe halk müziği diyorlar ama bence halk müziği değil o bestelenmiş müzikler eh yani ve eh malesef sovyet zamanları bu ah eh ermenistan için söylüyorum burdaki koma sesleri yok edilmiş. ortak bir eh ilk eh şey yaratsınlar diye bi topluluk yaratsınlar sovyet içindediye mesa gürc müziğine de dinlesen azeri müziğini de dinlesen mesa şey söylenir heralde doğru azerbeycanın dahasını kuranlarda konservatoru kuranlarda ermenidir fark eden birşey yokdu çünkü

çünkü o kar çeyrek sesleri ince tonları mikrotonları çıkarınca kopariyorsun bazı şeyleri ama tabi bizi etkileyen oydu (2) İstanbulda bizi etkileyen oydu İstanbulda Kınarla beraber yaptığımız eh şey müziğindede yani o ka- çeyrek tonları kullandık çünkü anadoluda var anadoluda (olmadan-) bi de zaman olarak bir farklılığı vardır burda⁴⁰⁵ genelde beş zaman yanı beş sekizlik beş dörtlük eh ölçüleri pek bilmezler sovyet onuda şey yapmıştır ama anadolunun belirli bölgelerinde belirli ölçüler daha çok kullanılıyor. Eh mesa en çok tartışılan konumuz Sarı Gelin konusudur mesa bu erzurum yöresi bi parçadır ve erzurumda altı zamanlık pa-parçaları vardı ama asıl beş zamanlık parça beş sekizlik Diyarbakır (öyle) şey ama Ermenistanda çoğu malesef şu anda altı zamanlı hep köşeli ve okuma tarzı değişmiş çok köşeli okuyorlar deyişcek umarım burada belki bi gün eskiye döner çünkü eski kayıtlar var Aşuğ Civanın kayıdı var sesi net duymamama rağmen eh o tavrı duyursun o tavırdada böyle yuvarlak şekilde okunuyor köşeli okunmıyor falan yani burda tartıştığım insanlar oldu çok büyük müzisyenler ((incomprehensible)) falan ki yani üç senede ne kadar kötüye gitmiş burdaki şey okumatarzı

J: Mhm

S: Müzik ta biz müzikde onu takib ediyoruz (çalıntı tekniği) tamam böyle yaşıyan birşey müzik eh döneme göre herşey böyle deyişir dil gibidir yani dilde şimdi Almancada (öğretilen) Türkce (öyle) 50 sene önce konuşulan sokakda konuşulan Almancayı ve şimdiki aynı değildir

J: Mhm

S: Bu da müzikde biraz öyle yaşayan bişey durum bu

J: Siz bu gurubu kurarken zorluk çektiniz mi lisan yüzünden?

S: Ne varken? Bidaha söyle

J: Eh bu gurubu kururken kurduğunuz zaman

S: Ha gurup

J: Eh ş- siz şarkıları demişdiniz ki ermenice söylüyorsunuz

S: Evet

J: Zorluk çektinizmi bu konuda?

S: Yok söylemetarzında? Söylemek için mi zor?

⁴⁰⁵ He might be referring to Armenia, as he was residing in Armenia at the time of the interview.

J: Yok yok ehm halkdan

S: Ha halkdan? Yok eh evet peki bizim halkdan yok ama halk eh unutmuşdu halk müziği ermeni ermeni halk müziğini unutmuşdu biz eh hıııııı diyoruz ona hıııııı demenin bir karşılığında eh ermeni halk müziği demektir. ermenice söylenen halk müziği demektir. Halk unutmuşdur biz çaldığımızda şöyle bi şey ah ne kadar çok türke benziyor falan. bu sefer türkler dinlediğndede ya bizde bunu onlardan almışız böyle eh bir tartışma çıktı yani önemli bir işdi Agosun kurulduğu yıldız bizim Kınarında kurulduğu yıl. (Doksan-)eh Hrant Agosu kurduğunda biz eh ama rahatsız olunmuştur eh çünkü anadoluda artık ermeninin adı duyulmazken böyle tamamen anadoluda yok muş gibi davranılır ken hep böyle davranılır bir den bir gurup çıkıp anadolu ermeni müziği Cdnin eh başlığında o eh böyle praçalar falan tabi şey oldu genel kurmay bi kere evet bizim şeyimizi kaç yılıydı (inan) [98] 98 galiba evet 98 yılındaki eh bir festivalin içindeki bizim konserimizi engelledi iptal etti yani yasakladı °ondan sonra° millet protestolar yaptı falan eh öyle bazı kesimler rahatsız oldu çünkü anadoluda ermeni yok derken bi bakiyosun bi grup çıkıyor ve müzik tabiki daha etkili insanlara bulaşmakta daha etkili bir araç eh ama genelde °şey dik° yok yani iyi çok sevilen çok sevildik yani biz biz kendi eh cemat içinde zaten çok tutuldu eh ya çok hoş şeyler oliyordu mesal bir abimiz var bizim ilk CD’de bitane nini var kayseri °yöresi° onu dinledikten sonra böyle ya dedi Sezar ne yaptınız ya çocukluğuma gittim yayam bana söylerdi bunu ama unutulmuş gitmiş onunda yaşı büyüktü tabi atıyorum işte adam 70 sene önce duyduğu şeyi birden ya 60 sene önce duyduğunu şey yapınca çok hoşuna gitti böyle şeyler oluyordu insanlar kabullendiler ve su anda biz yokuz çok uzun senedir müzik yapmıyoruz malesef bizim yaptığımız tarzda müzik yapan bi gurup yok eh sindide ((incomprehensible)) isteniyor aslında isteniyor eh böyle bir gurup olması tekrar bu müziğin eh icra edilmesi isteniyor birimiz vefat etti (altı iki gün) birimiz kırk beş yaşında Diyarbakırlı arkadaşımız ki biz ona dikkat ediyorduk yani kendi herkez aşağı yukarı kendi yöresini söylüyordu eh Diyarbakırlı Diyarbakır çünkü gırtlak ses deyişir mesal Hatay yöresi şöyle parçayı söyletirken biz gurubun dışından bir Hataylıya söylettik yani çünkü biz CDnin asıl amacı müzikayete biz hepimiz iyi bir müzisyenler değiliz aslında yani amatörce yaptığımız bir yani kötü müzisyen demiyorum yani professyonel müzisyenler değildik. ama kendi isimizi iyi yapıyorduk ayrı bişey onada dikkat ettik ilerde insanlar bunu araştırırsa senin

gibi mesala. Hiç olmazsa kaynak edir olsun onlara mesa onun içindeki kitapçıkda onun için yazılmıştır

J: Mhm

S: Üç dilde yazıldı yani ilerde kaynak olsun diye biriler ordan alsın devam etsin yani biz mesa bu bu CDyi hazırlarken bu senin için önemli eh Mihran Tumacan'ın es- eh Jerk u Panlarından faydalandık ama ordada malesef eh düzeltmek zorunda kaldık peki deminki bahsettiğimiz eh Mihran Tuma- batı eh farklı eytim almış insanlar eh zaman ölçülerde şey vardı yani hep altı zaman yazmış beş zamanı duymuş belki bakıyorsun o yörede hiç altı altı altı sekizlik bir ölçü yok ama onlar kitaba öyle yazmış. Eh bunları biraz düzelterek Mesrop- ama sen den bakarken o anlamda şey yap.

J: Mhm

S: Her yörenin kendi ölçüsü farklı mesa bi karadeniz dediğin zaman yedi sekizlik (.) orda altı sekizliği çok zor belki bel- örnek olarak belki vardı (.) dokuz dokuz zamanlı bulursunda mesla orası genelde yedi sekiz zamanlı gider. Her bölgenin eh mesa ege bölgesi İzmir o tarafları yapıcaksan o orasıda eh dokuz zamanlıdır zeybek denilir eh bu bö- bölgelere göre zamanlar ve makamlar vardır bunu bilersen eh e:h şey yapıyorsun anlayabiliyorsun bu

J: ((caughts)) şimdi siz Sarı Gelinin şarkısında az önce eh konuya getirmiştiniz L evet J onun hakkında ne söyleyebilirsiniz?

S: eh onun hakkında evet hep sorulur eh Sarı Gelini C- ben solist değildim aslında grupta Sarı Gelini ama ben okudum. Eh çok severdim eh Sarı Gelin zaten şimdi bi de Türkiyede okunuyor biliyorsunuz Sarı Gelin Sarışın Gelin saçları sarı anlamında gelin halbuki o diğl Sarı Gelin sende bildiğin gibi dağlı gelin demek ((incomprehensible)) (2) ben şu şunu söylerim her zaman eh kültürel bişey konuşurken bu müzik olur yemek olur giyim olur dans olur eh çok mili- milliyetli konuşmam konuşmak doğru değil yani. bölge olarak konuşmak lazım. hangi bölgenin müziği. (çünkü) bak demin onu söyledim zama- ölçüler değişir şeye göre bu o ölçü karadenizde mesa örnek verdiğim yedi sekiz- sekiz eh yedi eh sekizlikse yedi zamanlıysa herkesde yedi zamanla şey var. (.) beş zamanlıysa Diyarbakırda seninki altı zamanlı değil sen de orda müzik (yapıyorsun). o bölgenin müziğini bilmen gerekiyor. O tavır bilmen gerekiyor. O yüzden ben çok böyle bu ermeni bu şey diye eh müziklerde konuşmak kültürel bi şey konuşurken yemektede öyle mesal o yüzden başına kültür koyduğun zaman kimse tartışamaz °mesela° kos koca kitaplar

yazarlar türk mutfağı diye (3) yani ama o türk mutfağı türke ayit değil içine bakıyorsun zeytinyalı dolma var şimdi yani sırf çorba tarifi olması lazım ((incomprehensible)) eh o yüzden bölgesel konuşmak lazım ((incomprehensible)) erzurum bölgesine ayit bir parça ah ama benim fikrimi soruyorsan evet ermenice il- il- ilk yapanlar ermenilerdir çünkü türk dilde prosodi hataları oluyor prosodi şey demek eh sözle ve müziği örtüşmesi demek eh bi eh şimdi bazı parçaları buluyorduk biz çalıştık bu CDleri yaparken adam derlenmiş Diyarbakırın köyünde (.) mesala bir parça Diyarbakırın bi köyünde derlenmiş orda (derledikli) hıj ermenice ve kürtcenin dışında ya belkide sırf ermenice biliyor türkce bilmiyor sonra aynı eseri aynı parçayı gidiyorsun Diyarbakır merkezde görüyorsun ve türkce olarak (.) şimdi bu geriye gitmez yani türkce bir parçayı alıp bir köylü ermeniceye çevirecekde orda okicak öyle bişey yok bunun belli ki köyden göçmüşler şeye şehre ve belirli bi zaman geçmiş artık şey de yasaklanıyordu eh ((incomprehensible)) baskılardan dolayı ermenice kullanamıyorlar eh türkceye çevirmişler ama aynı melodinin üstünde bunu görüyorsun (2) o parçaları görüyorsun (.) şimdi bide söyle bişey var eh bu Melihin kitaplarındada bahsetti çok önemli bi ((incomprehensible)) dır bu eh [Melih Duygulu] Melih Duygulu ha Melih diyorum çok şey samimi olduğum Melih Duygulun kitapların bölgelerin bir havuzu var eh motiv havuzu yani müzik motifleri vardır mesal Aşuğ aşuğ kelimesinin ne demek ((incomprehensible)) onu o konuyu konuşmuşmuydukmu senle? Aşık ^L evet konuşmuşduk evet ^J (konuşmuşduk) işte aşık dediğim gibi aşık kadar eh ne biliyor bilmiyorum genelde hep yanlış bilinir aşık kendi bölgesindeki melodinin üstüne söz yazan insan ha biz gusanlar diyoruz beste yapanlar Sayat Nova gibi bu bestede yapardı ama genelde binlerce aşık var özellikle Anadoluda eh ve çoğu türkce yazmıştır eh alevi aşıklar var çoğu ermeni ermeni çok alevi a- a- alevi dili müzik yazan aşıklar vardır eh bunlar o bölge- kendi bölgesi üstündeki kendi bölgesindeki melodinin üstüne söz yazan insanlardır yani o bölgenin müziği kullanılır aha bazı melodiler vardır halk zamandan ona işim vermiştir mesela eh Ata Barı diye bir parça var türkiyede çok meşur Atatürk çok sevmiş Artvin yöresine ayit eh çok sevmiş eh ismini Atabarı koymuş mesal biz ben şimdi tartışır ((incomprehensible)) kimse beni tartışamaz seni müzik konservatuar bitirmiş sayı dumuş atabarı eh diyorum ki Ata- Atatürk şurdan 100 sene olmadı daha yani benim konuştuğum zaman 60 sene önceki bi mevzu 60 70 sene eh bestecisi kim bu parçanın? 70 sene önce biri bi birisi bi eser yazınca bestecinin belli olması lazım

duruyorlar hiç düşünmemişler böyle bişey ve besteci yok. Ha sonradan öyle kitaplardan bulundu eh iş bankasının çıkarttığı bi kitapda Atabarı diye eh Artvin Ermeni Barı asıl ya halka söylediği bu ya böyle şeyler vardır türk- türkler içinde geçerli (kitap) müzikleri takip ederek nerden geldiğinde (bulabilirsin) cezayir havaları yok eh böyle ismi üstünde eserler vardır ha bide şey var hissedersin melodi yapısından eh onu hissedersin ama açıklayamazsın ben hiç bir zaman açıklayamam şöyle örnek veriyim eh Melih Duyguluyla şeye gitmişdik Erzurum (halk) bar dans çal- çalışmalarına gitmiştik haspitada işte çok meşur bir tane dansçı vardır ben ondan garabet barı derledik ((incomprehensible)) o erzurum erzurum dansları içinde o onun bir tane dansdır arka arkaya yapılır eh garabed barı yokdur onu ermeni olduğunu bildikleri için o diğl öbürlerinde melodiye dinlerken davul zurna çalıyor hepsinde davul zurna çalıyor (.) eh mesal melodi çalar Melihe diyordum Me- bak Melih bu beni etkiliyor bu ermenice yani ermenilerin ((incomprehensible)) bana şey geliyor gerikinci parça öyle diğil yani ikinci eser öyle diğil fakat ama bunu açıklayamıyorsun böyle bir durum var onu hissediyorsun melodik yapısından ah şeyinden bi bana daha yakın geliyor yani ilerilerde okay hoş geliyor ama bazıları (yapar) bunu malesef nasıl açıklanır onu bilmiyorum

J: Ama ne hissediyorsunuz yani eh fiziksel olarak ^L onu hissettiyi zaman bu ermeni ermenice bir parça diyorsun ^J

S: Yani bu ermenilerin yaptığı bi parca hissediyorsun onu hissediyorsun ama açıklayamıyorsun ikinci parça seni okadar etkilemiyor belki gene hoşuna gidiyor şey yapıyor aynı dansın devamı aynı arka arkaya dansı yani ama o onun gibi olmuyor o o nasıl açıklanıyor işte o ^L yok belki kalbiniz mi daha çok atıyor ya- yada ^J evet daha yakın ^L vücudunuzda °ha okay° ^J bana daha yakın geliyor o daha yakın geliyor

J: °okay°

S: o yüzden puh eh yani ilginç bir ah mesal (.) şey bizim biz Şirak diye bir arkadaşımız Erzurumda askerlik yaptı bi azeri şeyi biliyor eh askerlik yaparken müzik çalarmış işte şey eh restoranda askeri şeyden misafir gelmiş azerbeycan ((incomprehensible)) subayın arkadaşı Şirak Duduk çalarmış gene ve acısı yapmış bi melodi çaldı çala Sarı Gelini çalmışlar ama ondan öncede bu bi açış yapmış açış diyorlar önceki şey

J: Mhm

S: Նահապետիւմ ermenicesi eh sonradan bi keyat yollamış adam bi ermenice parça istemiş Şiraka ((incomprehensible)) Şirak yanına gitmiş demiş ki benim bu bu eseri

bildiğim nerden bu parçayı bildiğim nerden anladın? Yani demişki ya Sarı Gelin öyle bir çaldın ki ancak siz çalabilirdiniz böyle (.) yani Sarı Gelini okadar iyi icra etdik ki Dudukta ancak siz bukadar güzel çalabilirsiniz diye gene dondu galiba şey

J: yok yok

S: Ah sen dondunda tamam peki

J: Ha tamam okay

S: Ses ((unylear)) bir problem yok

J: Mhm

S: Evet senin sen dondun şu an

J: ((laughs)) okay

S: Tamam sor durum bu

J: Eh tamam okay siz ilk kez Sarı Gelin şarkısını ne zaman duymuşsunuzdur hatırlarsanız ne zaman?

S: oh çok zor

J: ((laughs)) İlk aklınıza gelen L okay J

S: (.) eh tabi onu ben Sarı Gelin olarak duymadım önce: eh belki ondan daha önce Erzurum çarşı Pazar diye türkcesini duymuşumdur eh ama ondan sonra: on beş yaşlar falan olmak lazım ermenistanda gine o altı zamanlıydı altı zamanlı çalınıyor duyduğum eh biz onu beş zamanlı okuduk (mikrotel) bölgede yok diye eh erzurum çarşı Pazar olarak türkcesiden zaten beş zaman eh onda beş zamanlı olarak eh kaç yaşındaydım yine on beş yaşları falan olmam

J: °mhm°

S: Yani ermenistandan gelen şeylerden duyduk yani ((incomprehensible))

J: okay

S: Yani

J: Hikayesi nedir?

S: (.) ha yok ben hiç onu şeye bir aşk tabiki bi aşk şeyi yani eh eh eseri ama hiç ben o hikayelere çok şey yapmam

J: °okay°

S: bir eh bütün parçalar bi hikayesi var ama çoğunda bence uydurmuştu. Tabi yaşanmış bişey birisi yazmış şimdi a Sarı Gelini kim yazdı bilmiyoruz ki anonim yani muhakkak bi şey yaşadı adam eh bir aşık o bölgedeki müziğin üstünede onu yazdı (.) eh olay bu çok

çok ilgilenmem yanı oh müzik (diyemem) ehm eh böyle olmuş falan ne kadar doğru bilemiyorsun o biraz hikaye

J: Siz dediniz ki şimdi Erzurum çarşı Pazar ilk kez duydunuz siz kendinizde mi türkçe sözleriyle şarkıyı söylersiniz

S: Yok ben şimdi ermenice söylüyorum ama arkadaşlarda ve türk arkadaşlara oturup müzisyen bi bi kıtasını ben ermenice söylemişim diyorum onlar bi kıtasını türkçe söylerler eh eh öyle yani onlarda türkçe söylüyor şey ba- onun gibi parça var ma- Turnam Gidersen Mardine parçası var ama onun (metresi) var ama üstelik ermenice Ohannes Badaryandır Sareri Hovin Mernem parçası (.) ((starts singing the song in Armenian and Turkish lyrics)) böyle eh alınıyor yani o ondan o ondan zamanında evet bir sürü ermenice eser türkçe sözler yazıldı bin dokuz atmış küsür derlemeleri vardır ki öyledir derlenmiştir ve üstüne türkçe sözler yazılmıştır anadoluda da yapılmıştır yani eh mesela Ես վերելս կուգայի diye mal eh Arapgil bölgesindeki Malatya Arapgil bölgesinde söylenenen gelin çıkartma havası vardır eh sonra atımında ^L [incomprehensible] ^J atımı nalladım falan bi türkü sözü türkceside vardır (arttiik) ama şimdi bunu tartışamazsın hangisi hangisi eh zor yani o melodi ortak bi melo- o orda o bölgenin melodisiydi birisi bunları böyle yazdı öbürü biri geldi melodiyi çok beğendi üstüne türkçe yazdı şu andada nasıl yapılıyor avrupa parçaları ((incomprehensible)) (baş üstüne) türkçe yazıyorsun gibi o zamanda öyle düşün yani

J: °okay°

S: Ama eh burda ne yapıyorsun yerleşik düzende yaşamak ayrı bişey sosyolocik olarak olayı incelemek lazım o tarihte yerleşik düzende bi yerde yaşıcaksın o bölgenin melodilerini bileceksin falan yani bi sürün halkın işte orda süryanisi var a böl- eh yaşadığın bölgeye göre diyer halklarında var herkesin melodileri karışıyor eh ne kadar eskisin oh se- senin yerleşik düzende o besteleri yapma:n o bilmemne yapman daha kolay

J: Mhm şimdi siz eh dediniz ki Turnam Gidersen Mardine ki eh Sarı- Sareri Hovin Mernem şarkısıdır siz bu şarkıyı ozaman ilk kez türkçe duymuşsunuzdur?

S: Eh yok be yok ^L [հայրենի duydun] ^J ben ilk հայրենի duydum ((laughs)) հայրենի duydum yok türkçe duymadım [eh Nuranda dinlemişizdir] eh bir arkadaşımızdan dinledik hatta eh eh ama ilk ö- eh հայրենի olarak biliyorum

J: Ah okay

- S: Ha yapma ya bununda türkcesini yapılmış falan o büyük bi (temaydı) oradan aldılar
- J: Ha okay çünkü ben eh hepsini önce türkce duyduğum için sonra ermenicesini ^L yok ^J duyduğum için ((laughs))
- S: Bu öyle değil bu önce ermeniceyi biliyordum
- J: Ha okay bi tane daha şarkı var öyle belki size göstermişimdir eh Adanayi Voghperge diye
- S: Ay- eh evet o hangi
- J: Bir eh gösteriyim istiyorsanız ^L ((incomprehensible)) öncesi yok ^J bir daka
- S: Sonradan beste olarak yapıldı bes- beste değil yani üstüne sözler yazıldı eh tak doksani yıllar (((incomprehensible))) göç olarak doksanın sonu] (.)
- J: Mh buydu sanırsam (((incomprehensible))) ((plays Adanayi Voghperge)) ^L Bu adanayi voghpe? ^J mhm ^L evet bu türkce hangisi? ^J ((stops Adanyı Voghperge)) Türkcesi Sebebim Aşk
- S: O çok sonra yapıldı kaç yılında yapılmış? ((incomprehensible)) işmini hatırlamıyorum ((plays Sebebim Aşk)) hatırlamıyorum parçayı ama bizim Şirak çalmadı [2000 yıllarında] ^L 2000 yıllarında evet evet ^J 2000 yıllarında olması lazım
- J: Sesi çok çıkmıyor malesef
- S: peki kim okuyor? Onu yazıyormu? (((incomprehensible)) okum- okmuş olabilir]
- J: eh bi bakıyım ^L [bi kadın] ^J
- S: Bir eh kadında okuyabilir (((incomprehensible))) yok bu sonradan eh çok hoşuna gitti bu melodi çok hoşlarına gitti üstüne söz yazdılar ^L Seden Gürel ^J ha şey tamam [evet evet Seden Gürel] yok o son çok hoşuna gittiyse hatta o parçayı bizim gurupdan Şirak Ut- Duduk çalmışdır yok ((incomprehensible)) Adanyı voghpe çok sevdikleri için sonradan üstüne söz yazdılar
- J: Mhm
- S: Erzurum şoror Erzurum eh Erzurum şororda öyledir mesela (.) Erzurum şoror bir parçamız var onun üstünede sonradan eh ((incomprehensible)) söz yazılmıştır yok bu ((incomprehensible))
- J: Mhm benim eh isimin asıl konusu bu şarkıların eh kavganın ortasında olması çünkü hep insanlar bu şarkılar eh yüzünden kavga ediyor ve hep diyorlar ki yok bu ermence yada azeri yada eh türkce olduğu için siz hiç öyle bir kavganın içinde kendinizi buldunuzmu?

- S: Kavganın içinde evet bir ara Sarı Gelin özellikle çok du bu kavga eh hâlâ bulunuyormu internetde bilmiyorum Melih Duyguluya bana ve Hasan Sadık şimdi rahmetli oldu kalan müziğin sahibi hep sorarlardı bizde aynı şeyi söyliyş yani eh melod- müzikle uraşan birileri böylesi çok saçma bir delil bana bu ermenice o bilmemne o yani bölgesel olarak konuşmak en doğrusu eh ha şey olarak incellersin onu ((incomprehensible)) olarak birinde bakarsın prosodi hataları vardır bilmemne vardır (.) eh anlarsın belki yani ermenicesi bana Sarı gelini sorsan bana ermenice geliyor tabiki. Ermeniler yapmıştır ama eh şimdi übür übürüde eh yandaki komşun o parçayı çok beğenmiş üstüne söz yazmış eh şimdi ne yapcaz? Bu bu melodi böyle bişey bunun üstünden siyaset yapmak milliyetçilik yapmak çok mantıklı gelmiyor
- J: eh
- S: Aynısı ya bunla başlarsak dans içinde aynısı geçer mesal türkcede dans kelimesinin karşılığı yokdur dans ya bak mesala ben eh genclere şunu soruyordum genclerin değil ya üniversiteye giden dansla uğraşan insana sorsan sen folklor mı yapıyorsun halk dansları mı yapıyorsun halk oyunlarını (.) hepsini dans olarak algılar ama bir ermenicede böyle diğl eh bar diyor bar dans ((incomprehensible)) dökü şimdi dans şeyi yok böyle oyun var hatta ne oynu misketmi çocuk oyunumu ne ^L [keyat oyunu] ^J falan folklor diyorsun folklorun anlamı ap ayrı bi şey mesal dans anlamına gelmiyor bi tek folklor içinde dans da var başka bir eh böyle şeyler var eh (.) bu
- J: okay mh siz bu şarkıları şimidi kendiniz grubunuzla bi yerde çalarken siz demiştiniz ki halk dan çok iyi eh tepki almıştınız hic bir olay olmuşmudur mu siz demiştiniz ki eh çalamadınız yapamadınız ç- yani ehm böyle olaylar çok fazla oldumu yada bi kerelikmiydi bu? (.)
- S: Çalamadınız derken yan- yanlış çaldınız anlamında?
- J: Yok yani izin yok du
- S: Ha bi kere oldu eh evet o bi kere oldu o bi kere oldu: onun dışında Diyarbakırda çaldık Ankarada çaldık başka ha avrupada çaldık o bir kere oldu
- J: Mhm
- S: (bak) bunu engeleyemezsin ^L [siyaset (fikirinden) dolayı] ^J siyaset şeyinden dolayı yaptılar ozaman ama engeliyemezsin yani ^L [sonradan da ((incomprehensible))] ^J müzigi müzigi nasıl engelliyeceksin yani bi müzigi engellediğin zaman mesal kürt müziği yasakdı bi dönem türkiyede müzik piyasasında yüzde kırk yüzde atmış pazarı var yüzde

elli pazarı vardı serbest bırakıldı yüzde ona düştü kimse ilgi göstermemeye başladı serbest kalır yani bu ilginç di o siyasi bişey di bikere yapıldı o ha dicesin belkide o bize büyük reklamda oldu olmuştur insanlar daha çok ((incomprehensible)) yani şu onun dışındada mesal orda eh eh şey oluyorsun engelliyorlar ama ozamanki dış yeri bakanı senin CDni alıyor Ismail Cem öldü bi avrupa ülkesine gitdiği zaman senin CDni ordaki karşılaştığı dışyerleri bakanı hediye olarak bi kaç CD bak anadoluda bunlarda var diye yani onlardan biride Melih Duygulu Saz CDsidir önemli internetden bulursan ama tabiki (içindeki) kitapçığıda önemli

J: Eh siz dediniz ki yaszaktı o müzik yani kürt müziği ermeni müziğindede böyle birşey olmuşmuydu?

S: Yok yok o o olmadı yoktu ki zaten

J: Niye yoktu?

S: o yok ya şey yoktu orda söyleyen yoktu yani öyle bir bizle başladı Kınarla başladı sen araştırma yapacağın Kınardan başka önce hiç anadolu halk müziği yapan bir grup duydunmu ben duymadım

J: Ama grup olmasın belki solist olur?

S: Kişiler söylüyor dicesin ama eh evet eh belirli bi süre şey oldu şimdi onu da eh sen söyle yasaklar yasak müzik için değil sace yasak şey için de vardı eh lisan için vardı yani kayseriler çoğu ermenice bilmez çünkü bi dönem ermenice konuşan dilini kesiyorlardı adam nasıl tabi tabi eh nasıl şarkı söylecek adam? Şimdi mesala benim eşim ermenice hocasıdır yani ermenice okullarda hocalık müdürlük yaptı baldızımda öyle ama babaları ermenice bilmiyor dedeleri biliyor kendi çocuğuna öğretememiş korkudan şimdi bunlar sadece müzik değil bu başka bişey burda ermeni konuşmak yasaklanmış dönemler var yani

J: Niye?

S: Kilise mesala kili- eh devlet politikası yani türkler türkleştirme politikası türkleştirme politikasında vatandaş türkce konuş diye bişey var internetden bakarsan yani herkes türkce konuşcak ((incomprehensible)) eh öyle bi dönem var öyle bi kötü dönem var ki arada okullar yok anadoluda bişey yok kapatılmış kiliseler bombalanmış yani dicesin 2500 tane kilise var za- yok anadoluda eh sonradan 1960larda ((incomprehensible)) açılmak istenirkende bombalanmış sivaslilarada bombalanmış mesala yani insanlar

- ((incomprehensible)) şey yapılmış artık ba- baskıdan istanbula gecmişeh hristiyan ermeni olarak yaşamak zorlaşıyor lisanını kullanamıyorsun nerde müzik yapıyorsun?
- J: Sizin içinde zor muydu türkiyede yaşamak?
- S: Yok İstanbul öyle diğildi yani orda ((incomprehensible)) arkadaşlar şeyler yani ba- baskıyı hissedersin tabi yani ama alışıyor heralde mesa ben sakıncalı eh asker olarak askere gittim üniversite terkim çavuş bile yapmazlardır sakıncalıydım eh öyle askerlik yaptırırılar devlet memuru olamazsın.
- J: Niye
- S: Olamazsın o [...] eh o resmi olarak bir kanun yok ama hiç bi ermeni resmiden bir polis olamaz subay olamaz çö- çöpcü olamaz yani remsi dayreye giremez halen böyledir halen böyledir şimdi bi tane kaymakam yaptılar mesal şimdi söylesem bak kaymakam var derler ama ya bilmiyorum
- J: Yani ayrımcılık vardı
- S: e tabi tabi devlet ((incomprehensible)) olmazmı ya hele okullarımızda falan düşün bizim okullarımızda okurken müdür yardımcısı diye birşey vardır bir kurum vardır
- J: Mhm
- S: yani bi ermeni okulunda müdürü tek imza eder kendi imzasıyla miliyetim bakanlığı bi mektup yollayamaz müdür yardımcısıda imzaliyacak ya onun denetimden geçecek türk okullarında öyle birşey yok yani o baskı olmaz olurmu? Onu eh var tabi o anlamda var (.)
- J: °okay°
- S: böyle
- J: ozaman şimdilik benim sorularım böylece bitiyor ama biraz konuşabiliriz daha istiyorsanız [...]

Transcription: Interview 5.A (20.01.2024)

Diran Lokmagözyan, duration: 01:14:06 min

J: Nochmals dankeschön dass Sie sich Zeit genommen haben um teilzunehmen es ist wirklich eine große Ehre dass ich Sie bekommen habe für diesen Termin und ich würde gleich sagen 'Dank Dir' @(.)@ ähm danke dass Sie sich auch Zeit genommen haben in Armenien für mich wirklich vielen Dank und auch eh Frau ah Marine dass Sie weiterempfohlen haben ich hab auch sehr viel von ihr eh Hilfe bekommen in Archiv und Bibliothek 'Mhm' wirklich vielen Dank ((takes audible breath)) eh würde gleich sagen eh wollen Sie gleich ein bisschen zu Beginn von sich selbst erzählen eh also wo sind Sie geboren wo leben Sie was machen Sie 'lange oder kurz @(.)@' Wie Sie wollen ich habe Zeit @(.)@

D: Ich bin in Istanbul geboren in eine eh: armenische Schule gegangen Esseyan Schule eh ah mit zehn elf Jahren sind wir Deutschland bis (und) meines zwanzigsten Lebensjahr bin ich in Deutschland geblieben (und dort) Schule besucht und dann die Berufsschule für KFZ Mechaniker absolviert eh und gearbeitet auch noch ah mit zwanzig Jahren bin ich zurück- stört das (point to his bird making sounds in the background)

J: Nein

D: (.) ha eh mit eh zw- mit zwanzig bin ich wieder zurück um mein Militärdienst eh zu beginnen und eh zwei Jahre hab ich in der türkischen Armee gedient (clears throat) und eh dann bin ich in Istanbul geblieben (.) und eh ich hab gewechselt eh eh: in die Textilbranche bin ich eingestiegen und eh (.) ich hab eh: (3) eh eine mit einigen Freunden eine ehm Musik Tanz: eh Gruppe gegründet Maral hieß es das werden Sie schon gehört haben und eh dann bin ich auch eh aufs Konservatorium eh: (2) ne ja ich wills kurzfassen @(.)@ und eh ich hab auch ein eh mehrere Konzerte gegeben damals in Istanbul (.) und eh seit meinem achten neunten Lebensjahr bin ich schon in der Kirche ich bin auch ein Ministrant eh ich hab den Ministrantenrang ((clears his throat)) ich hab fast in allen Choren mh Kirchenchoren besonders gesungen in Istanbul (.) und eh eines Tages Anfang 1990 bin ich nach Armenien gekommen und eh hier hab ich auch das Konservatorium von Yerevan besucht und absolviert und eh bei ((surname)) Kasbaryan hab ich eh gelernt (.) und eh dann bin ich in die Oper aufgenommen worden

eine Zeit lang war ich in der Oper aber es warn (dunklen) und alte Jahre sozusagen eh es gab nichts zu machen auch in der Oper nicht es gab auch kein Geld und dann bin ich aus der Oper ausgestiegen @(.)@ und ich war schon damals schon verheiratet (.) und eh meine Frau war auch aus dem Konservatorium auch eine Singerin und eh wir haben zusammen eh Konzerte gegeben mehrere in Yerevan und auch im Ausland in Istanbul und in (Baltischen) Ländern und soweit und eh fast (.) seitdem seit der Zeit als ich angekommen bin bin hab ich angefangen über die Manuskripten von Gomidas zu arbeiten ich wollte eigentlich seine eh sein eh (2) sein Badarak seine Liturgie die Messe zu studieren eh aber ich hab gesehen dass es nicht so leicht ist und es ist alles durcheinander er er hat so eine Arbeitsart wo er alles durchein- aufeinander schreibt und so weiter und auch mit europäischen Noten und mit armenischen Noten auch noch (clears his throat) und eh ich musste alles ausschreiben damit ich etwas vor Augen hat hab eh und da hab ich gemerkt dass es auch dass in seinem Archiv auch türkische Lieder gibt dann hab ich angefangen diese Lieder eh zu sammeln und dann hab ich danach (auch) (.) dass es deutsche Lieder gibt dann auch hab ich seine deutschen Werke gesammelt und eh diese deutschen Werke haben wir dann veröffentlicht vor ein paar Jahren die türksichen noch nicht eh weil ich in so vielen Sachen eingestiegen bin auf eh (auch auf Kritik) natürlich eh ich bin auch eh ich hab auch Radioprogramm und so weiter und deshalb es sind geblieben eh ja im Großen und Ganzen so (.)

J: Okay danke eh eine Frage nur bevor ich auf das eh main topic komme ehm Sie haben gesagt Sie sind in der Türkei haben Sie eine Zeit lang verbracht und dann in Armenien eh wie- wie war da- wie waren Ihre Lebensumstände dort? Haben Sie einen Unterschied gespürt? (3)

D: Eh Unterschiede gibt es natürlich schon ah es kommt auf den Menschen an der das auf sich spürt. Viele eh Armenier die aus dem Ausland hier ankommen eh können sie sich nicht anpassen aber ich sage immer (clears throat) wenn sie wenn Ihr zum Beispiel aus Türkei oder aus Beirut oder aus eh woanders (.) zum Beispiel nach Frankreich kommt nach Deutschland oder nach Amerika nach Kanada dann werdet ihr auch wieder eine verschiedene Kultur finden wie könnt ihr euch dort anpassen und hier nicht? ^LMhm^J Eh nein für mich war es kein Problem ja Ver- Verschiedenheiten hat es natürlich gegeben es hat verschiedene Sachen gegeben also so- sogar die Sprache ist ja auch ein bisschen

verschieden aber es hat mir nichts ausgemacht. ^LMhm^J Eh ich hab das einfach so angenommen so ist das ich sags ja immer wieder so ist es entweder nimmst du das an oder nimmst du- du nimmst es nicht an es ist eh eine andere Art zu vielleicht zu denken zu leben zum essen zum trinken na und? Überall ist es anders wenn ich nach Indien komme ist es auch anders wenn ich nach Persien komme ist es auch anders nicht? (nämlich) wenn ich nach Russland fahre ist es auch anders. Und da musste es so so annehmen. ^LMhm^J Und nicht erwarten dass es genauso ist wie dort wo man gelebt hat übrigens eh die Türkei Armenier haben ja auch eine andere Lebensweise Denkweise Sprachweise als die Beirut Armenier zum Beispiel oder die eh die Frankreich Armenier zum Beispiel. (.) Na und? ^LMhm^J Überall wird eh gibt es eine andere Kultur Kultur und auch in einem fremden Land wenn man lebt eh wird wird man beeinflusst von dieser Kultur und die Türkei Armenier sind von: von der türkischen Sprache und von türkischen Kultur beeinflusst die: in die Armenier die in arabischen Ländern leben die sind von den arab- Arabern beeinflusst die in Iran leben sind von Iran beeinflusst das ist ganz normal das muss man ganz normal ansehen und nicht unnatürlich und nicht erwarten das man das finden sollte was man (gehört) hat. Es gibt natürlich auch krasse Beispiele besonders in den 90er Jahren eh habe ich auch Leute getroffen die gesagt haben „wie denn? Gibt es hier kein Cheddar Käse? Ich esse jeden morgen Cheddar Käse.“ ^L@(.)@^J Also wenn man aber nachforscht wird man sehn dass diese Person entweder nicht in Istanbul geboren ist und nicht Cheddar Käse im- Käse immer gegessen hat oder seine Eltern sind nicht in Istanbul geboren und haben auch keine Cheddar Käse gegessen und sie sind von Dorf gekommen wo sie auch- wo sie Esel ge- geritten haben jetzt brauchen sie unbedingt Cheddar Käse überall auch in Armenien na das ist natürlich eh ein bisschen krass natürlich ^LMhm^J aber es gibt doch solche Leute

J: Mhm dann eine andere Frage ein bisschen eh eher auf die Türkei bezogen Sie haben ja auch eine sehr lange Zeit in der Türkei gelebt wie waren die Lebensumstände dort für Sie? Haben Sie sich als Minderheit anders gefühlt? (.)

D: Natürlich fühlt man das. @(.)@ Man lässt es fühlen sie können das nicht weg lassen ah also es gibt viele Leute (.) eh die sich sagen „nein nein das ist mein Land es ist ganz gut“ aber immer wieder gibt es irgendwelche Probleme da sagen sie „Ja na macht nichts das ist normal“ eh und so weiter warum ist es denn normal es sollte nicht normal sein und

wenn es nicht normal- eh wenn es normal ist für dich dann ist es so dass es das gibt in dem Land nicht? Natürlich wird man anders be-:: ver- eh behandelt (wird) deshalb eh ändern viele Menschen ihren Namen zum Beispiel in der Arbeit eh es kann sein das jemand zum Beispiel eh (.) was weiß ich Baruyr heißt aber überall auf der Straße eh außerhalb von von zuhause eh nennt man ihn Barış zum Beispiel ^LMhm^J auf Türkisch jeder hat auch einen türkischen Namen jeder versucht eh nicht eh überall bemerkt zu werden als Armenier so weiter und wenn das so ist dann bist eh dann eh dann ist das Leben nicht so gut für dich dann gibt es etwas weil du dich verstecken willst weil du dich nicht zeigen willst natürlich ich hab ja in der eh türkischen Armee gedient eh (2) jaja ich kanns jedem raten @(.)@ jeder sollt es mal versuchen ^L@(.)@^J als Armenier in die türkischen Armee zu gehen (.) ja ^LUnd-^J es kommt natürlich auch normale Menschen (.) ab und zu ^LMhm^J aber (.)

J: Und wovon kommt das denken Sie?

D: (.) Es kommt von dem eh Nationalismus dem über-triebenen Nationalismus und eh natürlich eh: Hass dass angeschürt wird von der vom Staat auch (.) das ist so man lernt das von Geburt aus in der Schule überall es gibt eine Hassrede das Wort Armenier ist eine Beleidigung ist ein Schimpfwort in der Türkei

J: Wieso? (2)

D: So wird es be- benutzt (.) es gibt dieses Hass gegen die gegen alle Fremden aber besonders gegen Armenier gegen Kurden gegen Griechen

J: Und von wo kommt das? ^Lbesonders^J (2)

D: Von der Bevölkerung und besonders vom Staat (wieschon) ich Ihnen das gesagt habe ^LOkay aber-^J es ist eine Staatspolitik

J: Aber es müsste doch einen Grund geben (.)

D: @(.)@ eh der Grund hängt eh ziemlich eh tief eh soll ich das alles @(.)@ erzählen?

J: ((nods))

D: Der Grund kommt eh von je her denn eh in in dem Land wo es wo (eh) Türkei heißt haben früher hauptsächlich in Westen die Griechen gelebt und im Osten die Armenier

gelebt und im Ost- auch wenn sie sich die Karten die türkischen Karten die osmanischen Karten vom 1890 sich anschauen also die letzten Karten die gedruckt worden im Osmanischen Reich da steht im Osten steht Armenien Ermenistan steht dort geschrieben auf osmanischen Karten aber jetzt wird das alles geleugnet von der heutigen eh vom heutigen Staat von der heutigen Regierung (.) und dann sind diese Kurdenvölker eingedrungen in dieses Gebiet und haben sich erreicht- breit gemacht und eh haben auch ein eh ein Land gegründet und so weiter und dann war das ihr Reich und wir haben wir Armenier und Griechen haben auf in ihrer Land aber auf unserem eh eh Boden leben müssen eh ja in diesem Reich in diesem Osmanischen Reich und eh mit der Zeit ist es so gewesen das angefangen haben die Einheimischen raus zu drängen von diesen Gebiet und nicht nur das sie haben viele auch 100.000e Menschen haben sie auch zwangsislamisiert wissen wir eh und und dann ist es so weit gekommen dass es schon Zeit von den eh Jungtürken dass sie sich vorgenommen haben den Os- das Osmanische Ra- ra- Reich war ja ein Vielvölkerstaat vi:ele Menschen es war ja ein Imperium und wie in alle ehm in jedem Imperium haben viele Völker gelebt und ein dieses Imperium hatte mehrere Länder eingenommen aber sie wollten nicht eh Türkei genannt sondern es ist Armenien Griechenland e:h Syrien eh Irak und wo weiter aber das gehörte zum eh Osmanischen Reich wie in allen Imperien wie beim eh Österreichischen Imperium wie beim Deutschen Französischen und so weiter oder in England. England hat ja auch Indien hat ja auch zum zum Beispiel zum England angehört aber Indien war Indien es ist Indien und die Inder haben dort gelebt das ist so bei den eh Imperien (.) aber dann kamen die Jungtürken und haben sich vorgenommen von all diesem Mischmarsch ein einziges eh Volk (.) eh herzurichten sozusagen und ein-ein einziges Reich ein einziges Land mit einem Nach-ah Namen und so haben sie angefangen bei den Armeniern denn die Armeniern waren Großhandelszeit und waren sehr gut Organisiert und so sehr gut gebildet und sie haben angefangen mit den Armeniern alle anderen zum Beispiel die Griechen haben gedacht ja eh ihr Problem ist mit den Armeniern und das werden sie in Ruhe lassen nein teile und regiere heißt es eh zuerst haben sie die Sachen mit den Armeniern erledigt dann die Sachen mit den Griechen und dann kamen die Kurden an der Reih weil zuerst haben die Türken gesagt eh gemeint sie können vielleicht weil die Türken und Kurden waren ja auch Muslemeane sie können die Kurden vielleicht auch turkisieren eh aber das ging nicht und die Kurden haben ihre eh eh Freiheit erlangt das

was man ihnen versprochen hatte und dann haben sie die Sache mit den Kurden erledigt und bis heute geht das auch weiter das ist die Sache da das das eh Hauptproblem also hier wollten sie ein Land gründen ein neues Volk ein neues Land und eh mit einen neuen Namen aber im Osten waren wir Armeniern im wi- Westen waren die Griechen das war ihr Land nach so einem Land kannst du kein eigenes neu- als dein neues Volk gründen und deshalb mussten sie weg und das haben sie auch gemacht darum L(und)J ah und was ganz wichtiges denn eh die Griechen und die Armenier waren eine eh die die Bevölker die zwei Bevölkerungen die eh sehr gebildet waren und eh sehr fortgeschritten waren und sehr eh (.) also wi- eh wirtschaftlich auch in guter Lage die ganze Wirtschaft und die Handwerken zum Beispiel auch haben sie alles geführt eh und eh (.) sie sie haben Geld gehabt sie haben Reichtum gehabt und das Reichtum wollten sie auch für sich haben und das haben sie auch gemacht viele Menschen in der Türkei eh viele Muselmane Türken oder Kurden eh sind griechisches und armenisches Geld zu Reichtum gekommen und heute gibt es noch immer eh Familien Holdings zum Beispiel große Familienunternehmen die damals 1915 mit armenischen Geld ans Geld gekommen sind und reich geworden sind das weiß jeder (3) ja und heute bis heute haben sie auch immer den eh den Angst dass die Armenier und die Griechen ihre ihr Land ihr Besitz wieder zurück eh wollen und dieses Angst gibt es nicht nur eh ganz oben eh bei der Regierung im Staat sondern gibt's auch bei den unteren in bei den kleineren Leuten eh es ist es gibt viele eh solche Beispiele zum Beispiel wenn jemand wenn die Armenier zum Beispiel eh ihre eh jemand besuchen ihr das Dorf zum Beispiel wo ihre Eltern oder Großeltern gelebt haben dann kommen immer Leute heran „und was ist wollt ihr wieder zurück kommen? Wollt ihr eure Häuser haben?“ heißt es immer und dieses Angst gibt es immer und das wird auch (angeschimpft) vom Staat aus und ah seit vorsichtig heißt es die Armenier wollen eure Häuser wieder zurücknehmen (2) ja

J: Okay ((clears throat)) eh interessanterweise wir haben in Armenien als wir uns getroffen haben haben wir auch ganz kurz von Hrant Dink gesprochen und momentan gibt es also in dieser Woche vor allem eh wird ja an ihn erinnert und ich wollte Sie fragen ob sie ein bisschen über ihn auch reden könnten also wer er ist oder woher sie ihn kennen zum Beispiel was ihn so wichtig gemacht hat vielleicht?

D: Gestern vor mehr als 15 Jahren ist er auf offener Straße erschossen worden von einem 17 jährigen Jungen den man die Waffe in die Hand gegeben hat und hingeschickt hat damit er dieses Mord ausübt und über- übrigens der Mörder ist vor kurzer Zeit freigelassen worden eh er hat sich gut benommen heißt es aber genau im Gegenteil eigentlich sollt er früher freigelassen werden aber da er einiges schon angestellt hat auch im Gefängnis zum Beispiel er hat die Gefängniswärter die Polizisten angegriffen verprügelt und so weiter und so weiter er hat ja noch ein Jahr glaub ich ein oder einundhalb Jahre mehr gekriegt und eh gesessen (2) und jetzt ist er frei und eh er (hieß) er ist ein Held von der Türkei weil er einen bekannten Armenier ermordet hat (5) ((bad internet connection)) (6) mhm

J: Ah okay jetzt sind Sie zurück

D: Ja eh übrigens eh hat ehm hat er auch geheiratet im Gefängnis als er noch gesessen hat im Gefängnis und eh er wird schon ein gutes Leben haben eh es gibt viele roten oder verstörte oder (mh viele sorten das ist gut ehm glaub mir) eh (2) ja: viele Menschen denken dass er eh ermordet wurde weil er vom Völkermord gesprochen hat ja er hat auch vom Völkermord gesprochen aber nein ich würde sagen er ist nicht deshalb umgebracht worden denn die Türkei ist gegründet worden auf Lügen es gibt eine Lügenband eh und eh das ist es ist viel gefährlicher dieses Lügenband zu zerstören als eh als ein Gegner oder ein Feind der Türkei so eh zu stehen und eh (.) wegen diesen Lügen hat auch dieses Land (.) braucht auch Feinde innere Feinde und äußere Feinde damit es wie ein (Klee) wirkt und dieses Völkergemisch und eh dieses ethnische Gemisch zusammen zu halten mit dem Namen eh Türkentum eh (.) und eh deshalb (.) es hat es gibt auch viele Leute die vom Völkermord sprechen in der Türkei auch Türken und so weiter die werden nicht umgebracht aber Hrant Dink wurde umgebracht weil er dieses Lügenband angefangen hat zu zerstören und eh er hat nicht als Feind von der Türkei gesprochen im Gegenteil als Freund von der Türkei und von der türkischen Bevölkerung und eh das hat gewirkt das hat gewirkt auf die Leute auf die Türken auf die auf die Bevölkerung auf das Volk und eh und seine Worte wurden gehört und das war schon gefährlich und er hat auch andere Sachen (wurde erwähnt) er hat zum Beispiel auch eh (2) über die Überlebenden nach 1915 die Leute die zwangsislamisiert wurden oder viele Mädchen junge Mädchen und Frauen zwangsislamisiert und in Familien

aufgenommen wurden und so weiter über die und es hat so eine große und heftige Wellige gegeben empörungswelle dass er gesagt hat im in der nächsten Woche in seinem nächsten sch-eh Schrift eh: das er gesagt hat ich wusste dass es schwierig ist über die ermordeten 1915 zu sprechen in diesem Land aber ich wusste nicht dass es noch schwieriger ist über die Überlebenden zu sprechen genau das ist es und dann wenn man darüber sprechen hatte ja die ermordeten sind schon ermordet ama aber wenn man über die Überlebenden spricht dann gibt es Probleme dann kommen Menschen raus übrigens das ist so ist es auch geschehen eh in nicht sehr großen Zahlen natürlich die gesagt haben die angefangen haben zu sprechen dass sie eh die Nachfolge von so eine Mädchen sind und so weiter zum Beispiel Fetihe Çetin mit eh ihrem Buch über eh meine Großmutter ist es eh und eh deshalb war es problematisch und deshalb ist es auch so dass es in der Türkei verboten ist eh das man das sie ihre Ahnen nicht untersuchen können eh übers übers Großeltern hinaus kriegen sie keine Daten denn wenn eh jemand eh versucht über seine Ahnen etwas zu erfahren dann fand man bei vielen Menschen Millionen von Abermillionen Menschen wird es rauskommen @(dass sie)@ Armenier sind und es sind es gibt es gab solche Fälle übrigens (.) und deshalb eh da war es war eh war Hrant schon gefährlich ^LMhm^J für dieses Land und deshalb ist er umgebracht worden (.) und es ist eh: zuerst nicht einmal gewarnt worden ah gewarnt ist er schon man hat ihn gerufen (.) man hat ihn gewarnt man hat ihm gesagt eh: er solle nicht über solche Sachen schreiben und sprechen eh in diesem Land gibt es so viele eh psychologisch Probleme eh habende Menschen es könnte ihm irgendwas passieren auf den Straßen er hat natürlich darauf gehört (.) im Gegenteil und dann haben sie ihn auf einmal liquidiert nicht mehr gewarnt (.)

J: Mhm und Sie kennen ihn persönlich? (.)

D: Ja natürlich ich hab ich bin ja auch der eh Vertreter vom Agos Zeitung hier in Armenien ich hab jede Woche geschrieben für Agos Zeitung ^LKönnten Sie erklären was das ist?^J immer wenn das-

J: (.) Agos Zeitung könnten Sie ein bisschen was dazu sagen? (2)

D: Über die Zeitung? Eh also es ist wenn ich mich nicht irre es ist 96 gegründet worden und eh ab 98 eh haben ich und meine Frau dort angefangen zu schreiben (2) eh: (2) es

war eine Wochenzeitung und eh türkisch und armenisch türkisch auch deshalb damit eh weil es in (hier) Armenia schon gegeben hat und es heute auch gibt die eh die armenische Sprache nicht so gut beherrscht oder überhaupt nicht beherrschen und eh statt dass sie ihre Informationen aus türkischen Quellen türkischen Zeitungen lesen sollten sie Ihre Informationen aus armenischen Quellen aus ah a armenischen Zeitungen lesen (.) wo auch viel über die Armenier über die Probleme und so weiter geschrieben wird und eh so ah ist es eh herausgekommen aus als türkischen ah auch zwei Anfang am Anfang waren es zwei Seiten auf ah Armenisch (.) ah (.) und eh Hrant hat sehr frei geschrieben eh sehr (2) gewagt geschrieben ehrlich sagen für türkische Verhältnisse und eh vielmals hat man ihn gewarnt vielmals hat man Protestaktionen gegeben und so weiter und so weiter und eh (.) ja er ist eh sozusagen zu weit gegangen (.) (so ist er) (.) also für türkische Verhältnisse ist er zu weit gegangen ^{LMhm} eh wir waren dort eh mit der ganzen Familie auf Urlaub als er erschossen wurde also nach ein paar Minuten als ich das gehört habe war ich schon es war ja auch ganz nah von uns da war ich schon dort da war (.) (schon) dort ihn gesehn (3) ja ah beim Begräbnis dort geblieben noch und dann meine Familie zurück (zuhin) geschickt und geblieben noch ein paar Wochen und eh: Begräbnis hab ich teilgenommen (2)

J: Wie war die Reaktion der Menschen? (.) Ihrerseits ^{Leh es war} also was haben Sie empfunden

D: Es war interessant wie ich schon gesagt haben weil er so frei gesprochen hat und eh weil er nicht als Feind gesprochen hat viele Menschen haben das bemerkt und es gibt noch natürlich noch etwas eh er war ein eh ein Linker sozusagen er war ein Sozialist ein Kommunist und so weiter und war auch eh in seiner Jugend in eh in eh (.) sozialistische oder kommunistische Arbeiten sozusagen gewesen er war eh (.) also ein Aktivist er war sehr aktiv gewesen in seiner Jugend und er hat eh und viele eh Menschen die auch links orientiert waren eh haben sogar viele Menschen viele Türken haben angefangen oder Kurden haben angefangen Agos zu lesen und eh sie waren auf seiner Seite sie waren eh so seine eh sie haben ihn gefo- eh gefolgt und eh als er ermordet wurde hat es (.) eine große Protestwelle gegeben (.) und eh ich glaube eh die die das angestellt haben haben das nicht erwartet auch wir haben das nicht erwartet (.) eh die Agos Zeitung oder oder die Armenier und eh (.) bei seinem Begräbnis waren (.) so ungefähr 200.000

Menschen (4) eh Linksortierte und auch eh nicht Linksortierte (2) aber (das Leute ihm wussten) das er kein Feind war und aber schnell hat sich getrennt eh wie andere Seite und die Rechtsgerichteten und so weiter die haben schnell sich zusammengefasst so nach einem (laufzug) war das wieder weg und im Gegenteil also-zum Beispiel in Trabzon oh- in diese Stadt wo der Mörder (.) gekommen war er war aus Trabzon eh bei einem Fußballspiel am nächsten Sonntag haben sie eh Schriften eröffnet wir sind alle Ogün Samas eh war der Name von dem Mörder wir sind alle Türken und so weiter (.) war schon (gets emotional and holds back tears in his eyes) (.) ja. (voice breaks)

J: okay ich werde Sie nicht mehr mit diesem Thema belasten ich seh Sie werden emotional ich werde gleich weiter danke aber das Sie das geteilt haben vor allem genau jetzt in dieser Woche wo eben wieder an ihn ehm (.) ehm angedacht wird ich wollte Sie wegen ah Agos noch ganz kurz fragen weil Sie gesagt haben in Türkisch und Armenisch eh ich wollte Sie allgemein fragen wieviel Sprachen sprechen Sie denn? (.)

D: eh ich spreche drei Sprachen eh sprech ich ja gut eh und zwei Sprachen ned so (.) eh ich kann eh mich durchschlagen

J: Ich meine Ihr Deutsch ist sehr gut muss ich zugeben @(.)@ also Ihr Deutsch ist besser als meins @(.)@

D: Natur- eh die deutsche Sprache war viel besser @(.)@

J: @(.)@

D: also in den letzten- ich bin schon seit 40 Jahren nicht mehr in der in eh in Deutschland ich bin raus aus Deutschland und im Jahr ein paarmal kann ich nur Deutsch sprechen und ^LAber^J das geht natürlich zurück

J: Man hört es kaum also dass Sie ^LDoch doch^J so lange nicht mehr dort @(sind)@ ^Ldoch^J eh wollt ich sie ^Ldoch doch^J @(.)@ ja wollt ich Sie gleich fragen welche Sprache ist für Sie Ihre Muttersprache oder was empfinden Sie als Muttersprache? (.)

D: Als Muttersprache eh: empfinde ich natürlich eh die armenische Sprache

J: Ist es die erste Sprache ^LAber^J die Sie gelernt haben?

- D: Eh aber die beste Sprache die ich sprechen kann ich eh eh (3) beherrschen kann die die bin die ich sehr gut beherrsche das ist die türkische Sprache.
- J: Ist es die erste Sprache die Sie gelernt haben?
- D: Ja ja.
- J: Macht es einen Unterschied ob erste Sprache oder Muttersprache?
- D: Also hm die deutsche- eh die türkische ka- eh beherrsche ich vollkommen (2) eh (würde) nicht nur sagen sehr gut eh über dem Durchschnitt ^Lhm^J eh die armenische Sprache beherrsche ich auch aber beim Schrift gibt es Probleme denn wir haben auch zwei verschiedene Sprachen obwohl ich alle beide sehr gut beherrsche eh @(ich war übrigens)@ mit der Rechtschreibung auch bin in meiner Kindheit nicht gut ^L@(.)@^J auch in der Schule war ich sehr schlecht @(.)@ sehr schlecht und heute bin ich auch sehr schlecht und deshalb @(.)@ eh fühle ich mich da nicht so eh ganz gut aber in der türkischen Sprache schon (.)
- J: Mhm weil ich fand das interessant weil ehm Sie sagen Sie sind viel besser in Türkisch aber sie sagen Armenisch ist ihre Muttersprache hat das mehr mit den ^L(ja)^J ihren Wurzeln zu tun und weniger mit ^Lja^J der Sprache selbst?
- D: Ja natürlich (.) (das) also ich könnte Chinese sein in Deutschland aufgewachsen die deutsche Sprache beherrschen und Chinesisch nicht aber wenn ich höre aber immer noch Chinese nicht? Ich wäre kein Deutscher
- J: Also wäre ihre Muttersprache
- D: Auch wenn ich das auch wenn ich das eh so ausspreche Beispiel ich habe ein Freund eh er ist eh schwarz also ^LMhm^J früher hieß das Neger ich weiß eh heute darf man das nicht sagen in Europa aber ich verstehe nicht warum @(.)@ eh wenn man das nicht als Schimpfwort benutzt auch zum Beispiel wie ich schon gesagt habe in der Türkei benutzt man das eh den Namen Armenier als Schimpfwort (.) es ist ein Schimpfwort [...]
- J: Aber da komme ich dann auf etwas anderes zu eh sie haben gesagt Armenier war ein Schimpfwort ich habe öfter gehört natürlich korrigieren mich wenn das falsch ist das Wort Gyavur (.)

D: mh ja das auch natürlich Gyavur bedeutet eigent- da- Gyavur kommt von kafir kafir bedeutet es ist ein arabisches Wort und bedeutet ungläubiger 'Mhm' aber in der Türkei hat man das (.) ein bisschen eh ein bisschen verändert und statt kafir sagt man Gyavour und Gyavour ist schon eh natürlich ist es ein Schimpfwort aber es ist interessant viele Türken sprechen das aus und ohne daran zu denken dass es ein Schimpfwort ist es ist sie sie sehen daran dass es schon ganz normal ist also es ist so eh wen-wenn man zum Beispiel eh das Wort wenn man jemanden idioten nannt nennt und dann das ist doch ganz normal in unserer Sprache (sehen wir) sagen wir das also das sagt man ja nicht das ist ein Schimpfwort wenn wir jemand einen Idioten nennen

[...]

D: Beispiel eh für mich ist es Staatsangehörigkeit und ethnische Angehörigkeit Nationalität was anderes aber in Europa seh ich das das sie wenn sie jetzt ein Formular ausfüllen früh- früher war das nicht so. es gibt nur Nationalität ja eh was soll ich hier schreiben schreiben Armenier Nein sagt er welche Staatsangehörige bist du dann schreib ich meine Staatsangehörigkeit eh 'Mhm' aber hier will man mir will wird man von mir nicht meine Staatsangehörigkeit sondern die National- Nein das ist für uns für uns das gleiche aber für mi- für mich nicht das Gleiche ich bin zum Beispiel türkische Staatsangehörigkeit ich bin aber kein Türke ich bin ein Armenier ich bin auf der anderen Seite auch ein eh armenische Staatsangehöriger 'Mhm' ich ich könn-te jetzt zum Beispiel die deutsche Staatsangehörigkeit an-annehmen auch noch ich wäre Deutsche Staatsangehöriger aber kein Deutsche ich würde mich auch nicht als Deutsche fühlen

J: Mhm

D: Das ist natürlich was anderes das ist 'Lokay' das ist die heutige Politik

J: Mhm ehm

D: Man will das alles durcheinander bringen

J: Eh ne dann wollt ich Sie wieder wenn wir zur Muttersprache zurück gehen hören Sie gerne Lieder in Ihrer Muttersprache? (3) Bev- 'Was mache ich?' Bevorzugen Sie Lieder zu hören in Ihrer Muttersprache?

D: Ja aber natürlich

- J: Also wir sprechen von Armenisch
- D: Ja natürlich und eh auch eh zum Beispiel eh früher bis ich mich mit eh Gomidas beschäftigt habe hab ich türkische Musik überhaupt nicht gehört (.) immer wenn im Radio zum Beispiel türkische Musik war hab ich meinen Eltern gesagt schaltet das aus
- J: Wieso?
- D: Ich will das nicht hörn (.) weil es mir nicht gefällt
- J: Was gefällt Ihnen nicht? Die Sprache oder die Musik? (2)
- D: Die türkische Musik in erster Linie 'Mhm' (2) und eh armenische Musik hab ich sehr gemocht und eh wegen Gomidas weil er ein diese eh türkischen Lieder gesammelt hat eh bin ich auch in die türkische Musik hineingestiegen und eh auch wenn man natürlich nicht hört aber man lebt ja in dem Land und man hört sozu- man wenn man auch das Radio ausschaltet hört man immer wieder diese Lieder und eh heute sind sie ein bisschen nostalgisch 'Mhm' eh ist ein bisschen nostalgisch für mich eh türkische Ly- nicht alles natürlich es gibt eh also Volkslieder die ich überhaupt nicht mag 'Mhm' aber es gibt Lieder ich eh wenn ich sie höre erinnere mich an meine Kindheit an meine Jugend eh und das höre ich
- J: Mhm eh wir haben glaube ich auch gesprochen in Am-Armenien über das Lied Sari Ahcik oder Sarı Gelin
- D: Ja Sarı Gelin
- J: Mhm woher kennen Sie dieses Lied? (.)
- D: Bitte?
- J: Woher kennen Sie dieses Lied? (2)
- D: Woher?
- J: Mhm (.)
- D: Hab ich das mal gehört glaub ich (2) ((bad connection))
- J: Nochmal wie bitte?

- D: Weil ich das gehört habe besonders hier in Armenien
- J: Ah okay also Sie haben es in Armenien nicht in der Türkei gehört
- D: Nein es spielt (jaja es spielt viel sag ich nicht) aber ungefähr glaub ich es war in den 90er Jahren glaub ich als es in der Türkei moda Mode geworden ist ^{LMhm} wahrscheinlich war es deshalb weil eh viele eh weil eh dann die eh Türkei Armenier und die Armenier aus Armenien miteinander haben angefangen eh zu sich zu treffen und so weiter und so ist dieses Lied nach in die Türkei zu den Türkei Armeniern gekommen so denk ich ja auf einmal hieß es es ist kein armenisches Lied das ist ein arme- türkisches Lied von der Türkei aus (2) und eh so ist es (Quote) geworden
- J: Und eh ehm (.) welche Rolle spielt dieses Lied für Sie? (3)
- D: Eh nicht so eine ge besondere Rolle aber besonders eh in also dieses Lied war in Armenien nicht so sehr Mode und nicht so sehr bekannt wie es auf einmal in Istanbul besonders und dann total Mode geworden ist und eh es ist sehr beliebt geworden aber hier ist es nicht so so ein sehr beliebtes Lieder also eh es gibt viele andere Lieder die hier sehr beliebt sind aber in in Türkei ist es sowohl bei den Türken und auch bei den Armeniern auf einmal beliebt geworden bis dahin hat ich in der Türkei dieses Lied nicht gehört das ist sehr interessant ^{LMhm} also ich bin ja in der Türkei geboren und aufgewachsen eh also mit 34 Jahren ich bin ich nach Armenien gekommen also 34 Jahre fast hab ich in eh gut nehmen wir 10 Jahre raus 24 Jahre hab ich eh in der Türkei gelebt ^{LMhm} und ich habe nie dieses Lied gehört in der Türkei auf einmal als die Armenier angefangen haben zu singen dieses Lied auf einmal ist es eh bekannt geworden und wird (.) kriegt man dieses Lied ^{LMhm} eh überall man kennt dieses Lied überall auf einmal
- J: Und Sie können ja sowohl türkisch als auch armenisch denken Sie eh es gibt einen Unterschied im Text oder Kontext dieser Lieder in verschiedenen ^{LMhm} Ich denk gibt es natürlich schon Unterschied
- D: Eh erstens wird es eh behauptet dass es ein eh: Erzurum Lied ist und eh ich weiß nicht hat es dieses Text gegeben oder hat dieses Text jemand ihren ihr ganz schnell verfasst eh es wird gesungen Erzurum para para

- J: Çarşı pazar mhm
- D: Çarşı pazar und so weiter so gut kenn ich das nicht auf eh auf Türkisch (2) entweder wie gesagt hat das jemand sehr schnell verfasst (.) oder eh (wurde absichtlich) gesungen
 ‐Kennen Sies‑ aber wie gesagt ‐Mhm‑ es war kein bekanntes Lied
- J: Kennen Sies auch unter einem anderen Namen weil ich hab zum Beispiel gehört Վարդ սիրեցի (.) statt սարի աղջիկ (2)
- D: Eh ja es ist eine von den Strophen (2)
- J: Ja genauso wie bei Sarı Gelin es beginnt mit Erzurum çarşı pazar? Ehm
- D: Ja aber das eh arm- das das auf Armenisch beginnt երեւան պաղ Է մարել (starts singing) երեւան պաղ Է մարել լէյլիմ աման լէյլիմ աման eh տարտոթ աղջիկ ես իմ սիրազին չարայ ահ պոյիդ մերնեմ սարի աղջիկ սարի մարալ սարի ճէրան սարի կէալին (stops singing) und eh auf Türkisch wird's eh wird diese eh dieses Lied gesungen սարի աղջիկ eh Sarı Gelin Sarı Gelin Sarı Gelin Sarı Gelin gesungen aber im Originalen auf Armenisch ist das nicht so es wird gesung- gesagt սարի աղջիկ սարի մարալ սարի ճէրան und nur einmal սարի կէալին ‐Mhm‑ und dieses Wort կէալին wird im Armenischen eh verwendet ‐Okay‑ dieser Ausdruck ‐Eh‑ es ist im Umgangssprache ‐Mhm‑ (3)
- J: Haben Sie eh den Text also die Lyrics haben Sie diese? (2)
- D: Mhm nein das hab ich nicht unter der Hand ‐Okay‑ das (habe ich) muss ich suchen
- J: Aha okay mhm (.) mh eh welche eh Emotionen verbinden Sie mit diesem Lied wenn Sie das hören?
- D: (3) @(.)@ eh in welchem Sinne
- J: Also wenn Sie das Lied hören
- D: im musikalischen Sinne im nationalistischen Nationalen Sinne?
- J: vollkommen Ihnen überlassen was Ihnen als erstes einfällt

- D: (2) hm es gefällt mir auch es ist ein schönes Lied (2) eh und seit dem es wie gesagt Mode geworden eh ist es für mich auch ein interessantes schönes Lied zu Singen oder zu hören (2)
- J: Okay
- D: (überhaupt nichts) ^LMhm^J es verbindet mich nicht eh zum Beispiel mit irgendetwas
- J: Mhm was fühlen zum- wenn Sies hören einfach?
- D: Übrigens das interessante ist auf Armenisch heißt es սարի կէտալի das heißt Berg eh (wie nennen) Braut also ^LMhm^J auf Armenisch eh (.) eh (.) @(.)@ (nicht nur bei uns) ich glaube im Türkischen ist es auch so werden die (.) eh wird die Braut die ins Haus gekommen ist eh Braut genannt immer ^LMhm^J nicht Mädchen oder mit dem Namen und so weiter auf auf im auf im auf Armenischen auch Հարսիկ wurden sie genannt Հարսիկ von den kleinen wurden sie Հարսիկ von den größeren wurde wurden sie Հարս genannt ^LMhm^J naja und eh oder eh im Volksmunde auch Gelin im Volksmunde eh und es heißt սարի կէտալի (.) Berg Braut Berg Mädchen es ist ein Lied über ein Berg Mädchen das in dem ein Mädchen über das in den Bergen wohnt und in eh Armenien ist ja ein bergiges Land ^LMhm^J Bergmenschen sind wir (.) die Armenier und auf Türkisch hat man das übersetzt entweder früher und daran sieht man dass es wenn auch bis dahin in Erzurum gesungen wurde war dieses Lied unbedingt von den Armeniern aufgenommen denn auf Türkisch singen Sie statt սարի կէտալի singen eh singen sie Sarı Gelin es passt ja eh zu unserem aber wörtlich gesehen ist es an sich ein Unsinn (.) Sarı bedeutet ja gelb (.) gelbes Braut ja man kann sarışın sagen natürlich auf Türkisch wenn das wenn man blond meint blond heißt sarışın aber nicht sarı (2) und deshalb eh das ist ein mh ein Umstand das sehr das sehr gültig ist bei diesem Lied und warum wird es unbedingt vier vier fünf mal wiederholt Sarı Gelin Sarı Gelin Sarı Gelin Sarı Gelin (.) und das ist eh auch musikalisch gesehen nicht normal (.) das man vier oder fünf mal das gleiche eh wiederholt ^LMhm^J eh und auch eh auch also wie heißt das gedichtlich gesehen (eh) ist es auch nicht normal keiner würde so ein Gedicht schreiben (.) vier mal hintereinander Sarı Gelin Sarı Gelin schreiben ^LMhm^J Nein und auf Armenisch ist es ganz normal es klingt plausibel (.) սարի աղջիկ սարի մարալ սարի ճէրան սարի կէտալի eine von denen vier Namen ^LMhm^J aber nicht viermal das selbe ^LOkay^J

- J: Mh (.) kann ich Ihnen dann noch ein paar Lieder zeigen? (.) zum anhören?
- D: Mhm
- J: Okay dann teil ich kurz meinen Bildschirm mit Ihnen (10) okay (2) ((Sareri Hovin Mer-nem 43 seconds)) Ist Ihnen dieses Lied bekannt?
- D: Natürlich (2) das ist auch in dem auch in den letzten eh Jahren viel mehr bekannt geworden eh weil es auch die Grenze überschritten hat ja in Armenien war es bekannt und ich kannte das Lied natürlich auch früher aber es war nicht so eh eh ins Volk gekommen sozusagen ^LMhm^J es war nicht so Mode geworden aber ja übrigens muss ich sagen eh es gibt eine Sängerin und dieses Mädchen hat dieses Lied gesungen und die Art wie sie das gesungen hat eh das ist sehr bekannt geworden das hat sich sehr herumgesprochen von den Namen haben ich Chama- Chamamyan
- J: Lena Chamamyan ne?
- D: Ja sie singt das ziemlich gut ^LMhm^J und eh durch ihr glaub ich ist das eh so bekannt geworden (2)
- J: Kennen Sie auch die Türkische Version von diesem Lied? (.)
- D: Nein ich wusste sogar ich wusste sogar nicht dass es eine türkische Version gibt
- J: Dann zeig ich Ihnen schnell
- D: Ah ((Turnam Gidersen Mardine 25 seconds)) Also die Worte kann ich nicht gut verstehen
- J: Okay ist es auf Grund der Qualität von mir? Oder soll ich Ihnen das Lied schicken wenn Sie wollen
- D: Nein ich brauch nicht
- J: Okay
- D: (ʔop ʔt) (.)
- J: Eh also die Türkische Version kennen Sie gar nicht (.)
- D: Nein

- J: Okay
- D: Aber eh es gibt übrigens ich muss sagen viele Armenisch Lieder ^{LMhm} die eh auch auf Türkisch gesungen werden hm es gibt auch sogar sehr bekannte Lieder eh nationale Lieder und so weiter eh (.) man kann- jemand könnte zum Beispiel auch so einen Arbeit eine @Doktorarbeit@ machen über solche Lieder ^{LMhm}
- J: Können Sie ein Beispiel nennen? Fällt Ihnen etwas ein?
- D: So es fällt mir ein aber es gibt viele
- J: @okay@ eh dann kennen Sie noch Adanayi Voghperg das Lied sicherlich?
- D: Jaa das ist eine von denen das wollt-
- J: @Ja@ da gibt es das Lied Sebebim Aşk dazu (.) auf Türkisch
- D: Bitte?
- J: Das gibt eh das Lied dazu Sebebim Aşk auf Türkisch
- D: ha ja
- J: @h@ was halten Sie davon? (3)
- D: Also was soll ich denn sagen hm es gibt sogar ein auch ein das war aber jetzt kann ich mich nicht nicht nicht mehr erinnern mein eine Hymne eine Nationales Lied das die das Lied für ihre Fußballmannschaft genommen haben
- J: Ich glaube Sie haben mir das gesagt in Armenien ich hab es mir notiert aber mir fällt es gerade auch nicht ein es stimmt Sie ^{LMhm} haben mir das gesagt ja eh wars nicht Çırpınırdı eh oder irgendwie ne-
- D: Ah das ist- das ist ganz was anderes ^{LAh okay} das auch noch (starts singing) Սմէլս սագի մէջըն գոված՝ դուն թամամ տասն իս, քամանչա (stops singing) das ist ein Lied von dem Berühmtesten Armenischen Troubadour der im 17 Jahrhundert gelebt hat und dieses Lied das ist eine seiner eh berühmtesten Lieder dieses Lied haben Sie genommen und eh zum Hymne der Faschisten gemacht (2) ja (.) ^{LMhm} und dann ist es- eh dann haben die ah da sagt man angefangen eine Geschichte über dieses Lied zu schreiben hat man gesagt das ist eigentlich ein Aserbaidshisches Lied und eh haben

irgendeinen Namen eh ge genannt der das geschrieben hat als die türkischen Truppen eingeehmarschiert sind in Baku und so weiter das ist alles viel später gekommen
‘Mhm’ eh soll mir jemand eh eine Quelle zeigen wo darüber geschrieben ist wo darüber gesprochen wird das das so alles so gekommen ist das ist alles viel später geschrieben worden ‘Eh sind Sie’ das ist auch logisch

J: Sind Sie in Ihrer Forschung eben indem Sie sich mit Gomidas beschäftigt haben eben auf solche Lieder gestoßen? (2)

D: Eh also eh eh ich hab seine wie gesagt seine türkischen Lieder gesammelt eh er hat türkische Lieder komponiert mehrstimmig sogar und eh er hat auch türkische Lieder gesammelt (.) er hat eh viele Lieder selbst aufgeschrieben gesammelt von Leuten die ihm das vorgesungen haben als er in Kütahya war in Kutina in seinem Geburtsort als er das besucht hat sein Geburtsort und er hat die Leute singen lassen türkische Lieder und eh v- die meisten sind fast alle natürlich außer einem sind Armenier nur eine eh ist ein Türke eh und eh (.) diese Lieder eh in diesen Liedern gibt es auch Volkslieder arm-türkische Lieder anonyme Lieder şarkı und Türki Türkü eh die auch in der Türkei bekannt sind zum Beispiel eh der bekannteste von denen eh von diesen Liedern ist (starts singing) Üsküdar gideriken (stops singing) das kennen Sie wahrscheinlich ‘Mhm’ (continues singing) aldıda bir yağmur (stops singing) aber das (hier ja) interessant dieses Lied kommt überall vor in den Balkan Ländern in der Türkei in Arabischen Ländern bis nach Ägypten und weiter eh und alle sagen das ist ihr national Lied wenn Sie in in die Balkan Länder gehen eh gehen sagen sie das ist unser Lied in der Türkei sagten das ist ein türkisches Lied im arab- in arabischen Ländern und in jedem Land dah die sagen nicht das ist ein arabisches Lied sie sagen es ist ein ägyptisches Lied eh die andern sagen das ist ein syrisches Lied und so weiter ne also es ist bis heute nicht geklärt was das-

J: Das habe ich Ihnen glaub ich gezeigt in Band vier von Gomidas gibt es eine Zeile dazu zu Üsküdar Giderken es hab ich Ihnen glaub ich einmal geschickt (2)

D: Ich kann mich nicht erinnern

J: Okay ich schicks Ihnen dann ja

D: Auf alle Fälle das ist eine von diesen Liedern ‘Ja’ die er gesammelt hat ‘Genau’ aber es gibt auch mehrere Lieder die eindeutig von Armeniern stammen ‘Mhm’ denn in

diesem Lied kommt eh eh kommt eh wird wird gesprochen über den Pfarrer zum Beispiel oder auch über Armenier und so weiter und eh ich hab auch eh eine eh eine Note [Notiz] gefunden von einem unseren von seine von seine Freunden oder Schüler war das eh der geschrieben hat eh ah wir wissen natürlich auch von Gomidas das sein Vater und sein eh Onkel eh ein gute Stimme gehabt haben haben in der Kirche gesungen eh als Ministrant und haben auch gespielt (.) und eh die haben auch komponiert Lieder komponiert (.) eh es ist sehr wahrscheinlich das auch (.) eine mindestens eine von diesen Liedern auch von diesem Kompon- eh von seinem Vater oder von seinem Onkel stammt übrigens darüber gibt es eh eine Note [Notiz] in einem eh (.) in einem Schrift eh über Gomidas geschrieben wird eh er hat in seinem Geburtsstadt türkische Lieder eh verfasst eh davon auch eins von seinem Vater oder von seinem Onkel heißt 'Mhm' (ja) eins gibt es aber welches das wissen wir leider nicht 'Mhm' es ich hab ein Lied worüber in seinem eh Manuskripten eh wo gesch- wo darüber geschrieben ist Lied von Vater von eh von Gomidas' Vater aber eh ich hab herausgefunden dass es ein türkisches Lied ist also 'Mhm' auch in der Türkei (bekannt) es also und sein Kompositor ist bekannt von diesem Lied es ist ein şarkı und sein Kompositor ist bekannt 'Mhm eh' (ja also)

J: Und in im Sie haben vorhin erwähnt er hat notiert diese Lieder ehm vielleicht hab ich das kurz verpasst oder vielleicht könnten Sies wiederholen eh wenn wir auf die Musiktheorie und auf Noten gehen in welchen Noten hat er diese verfasst oder mit welchen 'Ja' Noten hat er sich beschäftigt

D: Armenische Noten (.) mit Hampartsumyan Noten

J: Könnten Sie da kurz eh ein bisschen darüber sprechen? (2)

D: Also eh die Armenier haben in der Geschichte eh ihre Noten gehabt so wie die Griechen zum Beispiel und eh damit haben Sie Lieder geschrieben Chaz ist es die Neumen die alten armenischen Neumen eh aber es ist später in Vergessenheit gereiten geraten leider denn im Madenataran in eh Manuskriptensammlung gibt es eh also hunderte wenn nicht mehr die Bücher Manuskripte eh wo auch Noten darüber geschrieben sind (.) eh diese Noten sind so dass sie über den Buchstaben über den Silben auf in solche Zeilen wo eh Zeichen wurden aufgeschrieben und eh ehm wie gesagt eh es war sehr einfach

das zu schreiben viel einfacher als unsere europäischen Noten ^{LMhmJ} wo man eine Forte braucht und so weiter und man (hat) bestimmte Sachen eh und eh später ist das aber Note in Vergessenheit gereiten und all diese eh Lieder können wir nicht mehr singen und wir können nicht mehr hören die die Musik von den Armeniern von taus- vor tausend Jahren war zum Beispiel eh diese Noten diese Bücher die gibt es und eh später eh hat man als man das eh ziemlich spät eh hat man das übrigens ver eh vergessen also sehr genau weiß man die Zeit nicht aber eh man nimmt an das es schon im 18 Jahrhundert schon vergessen war und eh in den Kirchen hat man die Liturgie eh aus dem Gedächtnis aus eh so gelernt und eh gesungen aber das hat natürlich seine Folgen es ändert sich und deshalb waren wir zum Beispiel im Istanbul dieses Problem gehabt wo es eine große armenische Gemeinde gegeben hat und viele armenischen Kirchen in diesen paar eh eh Bezirk in dieser Kirche hat ein eh (.) eh Minis- also (.) Hauptministrant könnten wir sagen ein Hauptministrant gegeben der all die Liturgie auswendig konnte und er hat ein bisschen anders gesungen als ein andere Hauptministrant in einem anderen in einer anderen Kirche und es gab Streitigkeiten sogar damals unser Hauptministrant kann das viel besser nein unser singt das viel (mutiger) hieß es und mit der Zeit wie gesagt ändert sich das einige eh einiges ändert sich dann und eh eine von diesen @Ministranten@ der Hampar eh ehm Hampartsumyan Baba Hampar eh ne eh entschuldigung Baba Hampartsum Limonciyan ^{LMhmJ} eh der auch europäische Noten kannte eh er war schon ein Musiker und eh er hat eingesehen dass das so nicht mehr geht wir brauchen Noten und eh die europäischen Noten waren nicht so sehr im Umlauf und er hat eh diese Zeichen hatte gegeben aber man wusste nicht was diese Zeichen bedeuten er hat einfach sieben von diesen Zeichen genommen (2) und hat nach europäischer eh Art eh sieben Noten sieben Namen ^{LMhmJ} gegeben diesen Noten und übrigens nicht do re mi sondern armenische Namen hat er gegeben und eh (.) und (.) auch wenn diese ein ein eh auch andere Zeichen genommen die er nach seinem Verfassen eh zum Beispiel eine viertel Note auch eh eh halbe Note und so weiter Zeichen gemacht hat daraus und so hat er eine neue Notenschrift verfasst diese Noten werden als die neuen armenischen Neume angenommen eh und so hat er das gelernt und nach diesen Noten wurde die ganze Liturgie aufgeschrieben im 19 Jahrhundert und so haben wir sie erhalten ^{LMhmJ} so haben wir wie es damals war und erst später hat man eh diese Noten in eh europäische Noten umgewandelt und es gibt noch vieles die

man das noch nicht (gemacht hat) und später gab es andere Leute die das aufgenommen haben zu seiner Zeit was eh übrigens er war auch ein Komponist er hat auch Lieder gehabt normale Lied nicht eh kirchliche eh die meisten sind zerschollen eh und es gab Leute die das eh sehr gut gelernt haben und haben diese eh Notenschrift noch weiterentwickelt und wir haben sie bis heute noch (.) ich kann das lesen in der eh im Konservativ musste es lernen ich wusste nicht bis ich mich mit Gomidas beschäftigt habe aber als ich gesehen habe da sind viel das benutzt war und das gelernt eh gelernt das nicht sehr schwierig eh und eh eh in Konservatorium wird das gelehrt aber nicht so eh nicht gründlich die Schüler sehen und lernen das es sowas gibt eh aber mehr nicht ^LMhm^J (3)

J: Okay danke ehm was wollt ich noch fragen? (3) ich hab auch gelesen dass Sie auch eigentlich Turkologe sind und ich wollte Sie fragen ob Sie vielleicht so auch irgendwie Meinungen habe ich hab Ihnen ja von meinem Thema erzählt das ich mich mit Konflikten beschäftige und in meinem Aufenthalt haben Sie gesagt also sie haben angesprochen dass ich zum Beispiel in meinem Titel nicht anatolische Volkslieder nennen soll also das Wort anatolisch haben Sie kritisiert könnten Sie das ein bisschen eh erklären? (.)

D: Ja es ist ganz einfach eigentlich Anatolien ist ein eh griechische Wort anatolia und es heißt Osten und eh (.) östliches Land oder und eh von den Griechen von den Byzantinern wurden ihre eh östlichen Länderein das heißt das östlichste Gebiet eh die gren- das das Grenzgebiet wurde Anatolien genannt es war Osten ^LMhm^J und diese Grenze es grenzte an Armenien also es war die Grenze zwischen Armenien und eh Byzan- Byzanz oder eh Griechenland eh wie mans nimmt eh und das war ungefähr diese Strich wo eh heute Kayseri Cesaria und so weiter ist da ist so ein unge- ungefähr ^LMhm^J ist kein bestimmtes Gebiet eh man kann es nicht mit einem Lineal Linie ziehen aber ungefähr dieses Gebiet war das östlichste Gebiet vom Byzanz und deshalb wurde es Anatolia genannt aber als die (2) Jungtürken (.) diese zwei Volksgruppen aus der Welt geschafft haben und ihre Türkei gegründet haben hat man das eh östliche Gebiet das große Türkei nicht Trakya übrigens Tracia ist auch kein türkisches Wort aber es wird beibehalten Trakya eh dieses östliche Gebiet eh das das eigentlich klein Asien hieß (2) und überall werden die sogar heute noch wenn Sie das sehen aber heute hat sich das in mehr

durchgesetzt eh dass man es Anatolien eh nennt anadolu nennt 'Mhm' ah es wurde klein Asien genannt auch heute über den geographisch klein Asien heißen und für das ganze haben sie Anatolia genannt und eh das kam dann dadurch kam es sowas paradoxes denn dieses die Türkei ist in Klimazonen eh geteilt es gibt eigentliche Klimazonen aber es sind a- eh heute auch eh (.) eh (2) eh datische Zonen nutzen wir eh ich hab ich hab ich vergesse die Wörter es kommt mir nicht in den

J: Sie könnens auch auf Armenisch oder Türkisch sagen (4)

D: Idari Bölge 'Mhm Okay' eh Bezirke eh Verwaltungsbezirke

J: Ah okay

D: Verwaltungszonen sind das 'Mhm Mhm' und es gibt Ostanatolien Mittelanatolien eh (.) Bezirk Ostanatolisches Bezirk Mittelanatolisches Bezirk Südanatolisches Bezirk und so weiter und so haben wir Ostanatolien eh Anatolien bedeutet sowieso Ost 'Mhm' und dann heißt es so also praktisch heißt es eh östliches Ostgebiet 'Mhm' nicht? ist paradox 'Ja' Anatolien bedeutet ja Osten (.) und deshalb ist es eigentlich falsch 'Okay' man müsste es ander- heute wird es in der Türkei Anadolu genannt 'Ja zum Beispiel' Anatolien 'Ja anadolu halk şarkıları sagen sie' ja und aus dem auf der ganzen Welt wird das so (wartens) übrigens eh das eh das hat natürlich noch so ein eh (.) Sinn auf von der Türkischen Seite eh es als Anatolia zu nennen so kann man auch die ganzen Kulturen vermischen miteinander 'Mhm' so ist das auch heute in der Türkei Anatolische Kultur heißt es wessen anatolische Kultur? Genauso hat man das früher in der Sowjetunion gemacht sowjetische Kunst sowjetische Kunst was heißt das sowjetische Kunst? Es gibt Russen die haben ihre russische Kultur russisch Musik dann ist mit armenische Musik oder mit turkmenische Müzik Musik überhaupt nichts zu tun hat es ist natürlich falsch aber eh natürlich politisch ist es gut so man mischt das dann hinein miteinander und sagt es gibt keine armenische Musik es gibt keine georgische Musik es gibt eine sowjetische Musik Schluss und so ha- machen es die Türken auch heute noch und eh wenn zum Beispiel bei Ausgrabung zum Beispiel in irgendwas von den Hethitern gefunden wird von den Urarthean Armeniern von Byzantinern und so weiter alles heißt anatolische eh eh anatolische eh (.)

J: Funde?

D: Ka- eh karaka-

J: Städtische? Քաղաք ist Stadt? Nicht?

D: Nein (.) Nein nein nein nein nein (3) Քաղաքակրթություն Medeniyet eh

J: Ehm

D: Medeniyet Քաղաքակրթություն eh

J: Zivilisation

D: Zivilisation Ja

J: @(.)@

D: Anatolische Zivilisation 'Mhm' was heißt denn anatolische Zivilisation? In Anatolien haben Armenier gelebt 'Ja' Urarthea Hethiter die haben dann die Lubiya und tausend solche Methoden das ist natürlich politisch bedingt nicht eh wissenschaftlich 'Mhm' (.) 'Und eh' Zum Beispiel 'Mhm' das östliche Teil vom heutigen Anatolu Anatolien 'Mhm' ist ja nicht Anatolien früher Anatolien war dort wo es wo wo die eh die Grenze von Griechenland oder Byzanz war und das eh östliche Teil das bergige Gebiet ist sogar im 19 Jahrhundert ist das eh das armenische Hochplateau und heute darf man das nicht nennen in der Türkei es gibt in der Türkei kein armenisches Hochplateau mehr es gibt Anadolu (.) und noch mehr kann ich sagen es geht sogar so weit dass die Türken (.) die haben solche Probleme eh jetzt zum Beispiel die (5) die Aprikose 'Mhm' ist ja auf Latein prunus armeniaca nicht? ja also zum Glück haben sie daran noch nichts getan aber es gibt eine Fuchsart das eh der Kurdische Fuchs heißt auf Lateinisch und es gibt eine Mufflon Art ein Berg 'Mhm' Bergziege das der armenische Mufflon heißt auf Lateinisch was haben die Türken gemacht? Sie haben (kurzern) die Namen die lateinischen Namen geändert das keiner macht auf dem eh auf dem eh auf der Welt jeder Volk hat seinen eigene Namen für Tieren und Pflanzen aber nein sie konnten das nicht ertragen dass es armenisches Mufflon heißt oder Kurdisches Mufflon das geben darf (.) aber natürlich gibt es von (ihn) andere armen- eh Pflanzen und Tierarten die eh auch den Namen armenisch haben 'Mhm'

J: Was würden Sie vorschlagen wenn ich meinen Titel nennen möchte was ich statt anatolisch nennen sollte was wäre ihrer Meinung nach korrekt?

D: Klein Asien

J: Klein Asien okay

D: Das ist geografisches eh da ist ein geografisches 'Ja Mhm' eh Name

J: Also Volkslieder aus klein Asien

D: Ja

J: Okay vielen Dank eh dann fallen mir nicht wirklich mehr Fragen ein eh haben Sie Fragen für mich?

D: Mhm

J: Nicht?

D: Nein

J: Okay @(.)@

D: @(.)@

J: Dann eh danke ich Ihnen für das Interview und stoppe die Aufnahme

Transcription: Interview 6.A (06.02.2024)

Duration: 35:55 min

J: İlk olarak teşekkür ediyorum ki @(zamanınıznı)@ L Rica ederim J bize ayırdınız L Rica ederim J ve eh ilk önce zaaten sizinle konuşmak istiyorum ki biraz kendinizden bahsedin isminizi söylemenize lüzüm yok ama eh nerde doğdunuz nerde büyüdünüz

6.A: Mhm Dersim iline bağlı eh nazmi ilçisinin bir kürt köyünde doğdum on iki yaşına kadar ordaydım sonra onsekiz yaşına kadar Dersimde ondan sonra İstanbulda ve şu andada Viyanadayım

J: Mhm eh orda yaşamınız nasıldı? Biraz anlatmak istermisiniz?

6.A: Eh ya köydeki yaşantımız mı? Ya bize file dönme denliyor işte eh kü-eh-bizim mahalle üç eh üç erkek kardeşi ermeni olarak köyün altkısını kurulmuştu biraz köyün dışına düşüyordu orda hep kendi aramızda yaşırdık tabi zazacayı konuştuk yedi yaşına kadar okulda türkçe öğrendik eh sağdan soldan işte ermeni kızı felan kelimelerini duyuorduk evde soruyorduk ne demek istiyorlar felan. Çocuklardan öbür okul çocuklardan yada beraber davara gitdiğimiz çocuklardan felan onlardan hep duyuorduk ondan sonra yani ermeni olduğumuzu yavaş yavaş öğrenmeye başlamışdık fakat evde çok birşey anlatılmıyordu ama daha sonra tabi çok sonraları artık araştırdık öğrendik noğldüğümüze nerden geldiğimizi niyçin böyle dediklerini

J: Ordan kelime dönme geliyor?

6.A: Eh hm?

J: Dönme kelimesi ordan mı geliyor?

6.A: Dönme kelimesi ordan geliyor evet evet yani file dönme demektir eh hristiyanlıktan müslümanlığa dönme anlamına geliyor

J: Anladım mhm

6.A: Ama tabiki onlar o fileleri hep böyle dış dışa alıyorlar her zaman is-istedikleri gibi işletiyorlardı işine geldimi bendensin işine gelmedimi başkasın sen

J: Mh ve niye dönme?

6.A: Eh niye dönme? Çünkü eh dönmelik ki eh biliyorsun 1915 yılında noğlmuş kesim olmuş işte katliam olmuş. Bizimkilerde çok zorlu durumlarda katliamdan kaçarken saklanmışlar işte sonra hani geri dön gel tekrar eh herşey yatışınca bunlar geri dönüp

geline bu defa nedemişler ya müslüman olacaksın yada öleceksin bunlarda işte orda zaten bunlara secme hakkı verilmemiş hemen senin adın Ali olsun islam senin adın Hadır olsun islam itiraz etme hakkın yok birşeyin yok

J: Isimleride seçildi?

6.A: Isimlerde seçildi dinlerde onlar tarafından seçildi ve yazıldı işte o din eh şey altında öyle alevilerin içinde alevileşmiş bir şekilde yaşadılar işte mesa bizim büyüklerimiz hep 12 imam tutardı alevi orucunu ama eh namaz yok oruç yok cami yok birşey yok bizde sadece im- 12 imam tutarlardı aşure dairlardı. Yani aleviler birazcık daha hristiyanlığa yakın bir dindir. Ama iyi ki biz diyorum şey başka bir şehirde değilmişiz islamlaşmamışız yada camiye gitmek zorunda kalmamışız ramazan tutmak zorunda kalmamışız tabi böyle

J: Ehm şimdi siz avusturyada yaşıyorsunuz

6.A: Avusturyada yaşıyoruz

J: Nezamandan beri?

6.A: 1991 yılından beri

J: Mh buraya taşınma yada göçme sebebiniz neydi?

6.A: Eh geç-göçme sebemiz sebebiz şöyle eh evlendiğim zaman istanbulda yaşadık sekiz dokuz sene orda yaşadım yani bana pek şey garanti gelmedi oranın hayatı ne bileyim böyle bir güven vermedi kendine bi güvende hissetmiyorsun hep böyle sürrekli korku eh 'Neyden?' şüpe içinde eh herşeyden herşeyden trafiğinden tut insanların tut çevreden tut nereye bağlı olduğun belli değil birkere ne ermenisin ne alevisin ne türksün birşey değilsin yani böyle kendini bir şeyli şeyde hissediyosun eh bide çocukların geleceği için birazcık daha garantili olacak weißt du onun için geldik yani. Burda birazcık daha kendimizi bağamsız hissettik güvende hissettik yani. Birşey olmazsanda burda yaşaya biliyorsun anladınmı ama orda.

J: Orda yaşanmıyor?

6.A: Ya yaşanılıyordu ama biyere bağamlı değilsin yani. Alevi değilsin 'Mhm' kürt değilsin eh türk değilsin ermenide değilsin sen nesin? Beğenmesen 'İnsan ((MD))⁴⁰⁶' bin-binada her binada herkesin bayramı olurdu benim bayramım yok benim bayramım yoktu yani böyle

⁴⁰⁶ The interviewees partner who was also in the room during the interview.

- J: Yani size hiset- hissetdiriyordunuz insanlar size hissetdiriyordu bu eh hissi
- 6.A: eh eh ettiriyordu benim bir elazılı kürt komşum vardı gece kalkıp eh birgün bana ne dedi ramazanda ‘senin ısıkların gece yanmıyor niye?’ dedi ‘neden yansın?’ dedim ‘sen’ dedi ‘oruç tutmuyorsun?’ ozaman ben naptım? O davul çalınca zaaten davulda Kumkapıda oturuyorduk geliyordu mahsus orda hristiyanlar çoğunlukta ya o çamların önünde duruyorlardı tak tak tak vuruyorlardı ki insanlar kalsın yani ilahi uyandıracaklar ‘Mhm’ insanları eh bende dedim davul çalınca hemen kalkıp ışığı yakıyordum tekrar geri yatıyordum böyle @yani@ yani öyle. Ozamanlar öyleydi ama şimdi tabi bilmiyorum eh durumlar nasıl orda (o ülkede) 33 senedir ben yaşamıyorum sadece yazdan yaza gidiyorum artık eh o- bide teknolojininde faydası oldu bence insanlar baya mh yani araştırmak öğrenmek isteyenler bayra- baya bazı şeyler öğrenir- öğrendiler araştırdılar ama eh o kalibin içine sıkışmış kesimde daha tabi daha çok yani daha duruyor orda
- J: Siz dediniz ki omuyum bumuyum tam belli olmadığı için eh siz lisandadamı aynı zorluğu çekdiniz yani lisan önce kaç lisan konuşuyorsunuz?
- 6.A: eh yedi yaşına kada zazaja konustum ben türkceyi okulda öğrendim ‘mhm’ iki tane dille gitdim geldim ben ve burda çat pat biraz ermenice öğrendim yada enazından bir kaç kelime anlıya biliyorum almanca çat pat perfekt olmassada onda kulaktan duyma öğrendik tabi çalıştığımız yerlerden öyle.
- J: Sizce hangi dil size daha yakın?
- 6.A: Ermenice bana daha şey geliyor bana göre ben eh yani şey yaparsam öğrenebilir o dili bir kere ermenistana gitmem lazım ki orda sırf ermeniler arasında kalır sırf ermenice duyğm ve konuşayım
- J: yani bu lisanı eh öğrenmek istiyorsunuz
- 6.A: Öğrenmek istiyorum tabi tabiki.
- J: Nedeni nedir?
- 6.A: ya büyüklerimin lisanıdır nenemin dedemin benim anne annem mesela kadın yüzü hiç gülmezdi çünkü bütün aylesi öldürülmüştü birtek o kurtulmuştu kadın ben onun oturup birgün bizimle muhabett ettiğini konuştuğunu hiç görmedim böyle üzgün üzgün dururdu kadın yani onların kendi dili korkudan oda konuşmamış evdede konuşmamışlar çocuklar öğrenirler diye zaten diyorum üctane kardeş eh koca köyün içinde ama yine bunlar köylüler zaman zaman bunları şey yapmış şikayet etmişti burda

ermeniler var bunlar hâlâ ermeni felan mesala bir dedemde 38de öldürüldü 15te kurtulan bir dedem 38de öldürüldü babamın babası. Babamın eh büyük dedemde 15te öldürüldü yani zaman nekadardönmede olsan sen yinede seni ermeni diye şey fişliye biliyorlar yani tabi şikayet ettikleri zaman devlet sanamı inanacak aleviye mi inanacak? Tabiki aleviyi tutacak seni atacak yani öyle. Yani kendini biyere ayit hissetmiyorsun anladın?

J: mhm hm şimdi müziye dönsek eh siz hangi lisanda müzik dinlemeyi daha seversiniz?

6.A: Ermenice bana daha böyle kulağma yada eh artık ha- o- tarihten gelen birşeymidir nedir böyle daha eh duygularıma hüküm ediyor ermenice

J: Anadili eh anadilinden konuşunca hangisi sizce anadiliniz ozaman?

6.A: Bana göre ermenice anadilim malesef ki bilmiyorum yani "yani" tabi zazaca oldu yani evet zazaca oldu annem zazaca konuştu.

J: Onun için ana diliniz?

6.A: Zazacadır

J: Yani hangi lisanı daha çok bildiğiniz değil ya-yada pardon daha çok daha iyi konuşa bildiğiniz lisan sizce yada o lisan ki sizin kültürünüze ayit olan lisanmı anadiliniz? Anlatabildim mi?

6.A: Anlıyorum seni ama bana göre benim ana dilim ermenicedir fakat tabiki ben kendimi eh zazaca ifade edebiliyorum anlayabiliyorum konuşabiliyorum ama malesef konuşamıyoruz anadilimizi

J: Ha okay yani sizce ana diliniz yinede ermenice konuşamadığınız-

6.A: Ermenice bence evet. Keşke öğrenmiş olsaydık keşke konuşmuş olsalardı evde

J: Bu istekde ordan geliyor

6.A: Evet bencede ordan geliyor evet [-] mesala bi amcasıyla ilgisi vardı onlar hep konuşurlardı ama bizde bilmiyorduk ne konuşuyorlar tabi kendi aralarında bir dil konuşuyorlar biz anlamıyoruz meğerse ermenice konuşuyorlarmış ama eh çocukların yanında çok konuşmıyorlar ki çocuklar gidip dışarda birşey konuşurlar felan korkuyorlardı onlarda çocuklar gidip dışarda konuşmasın ermeni oldukları belli olmasın anlicağın yani (.)

J: Bu korkuyu size nasıl veriyorlardı?

6.A: Hm?

J: Bu korkuyu nasıl veriyorlardı? Tek konuşmakla?

6.A: Eh bize hiç birşey anlatmadılar ki hiç bisey anlatmadılar sadece diyorum ya dışardan duyduklarımızla gelip evde diyorduk işte bunlar ermeni çocuğu falan diyor ermeni kızı diyor ermeni oğlu ermeni diyor ama bizimkiler diyorlar söylesinler siz onları dinlemeyin boşverin söylesinler bizi böyle susturuyorlardı anladın?

J: Nezaman anladınız?

6.A: Eh ben bunu biraz gec anladım şöyle 12 13 yaşındayken falan tamam biz ermeniyiy işte biz ermeniyiz felan dediler öyle anlat-analtdılar bize ama tabi tarih şeyi pek anlatmıyorlardı evde ne oldu ne bitdi felan çok anlatmıyorlardı sadece diyorlardı ki o günler geri gelmesin o günler hiç kimse bir daha yaşmasın böyle anlatıyorlardı

J: Okulda hangi okula gidiyordunuz?

6.A: Türk okulu normal türk okulu

J: Orda ne öğretiyorlardı?

6.A: Ya tabi şimdi şöyle birşey var eh orda nasıl öğretiyorlardı şimdi liseyi ben Tuncelide okudum ama eh Tuncelide ermeniliğimizi inkar ettik istanbula geldik aleviliyi inkar ettik Tuncelide dedik aleviyiz İstanbula geldik dedik kürdüz 'Mhm' neden? Çünkü türkler kürtleri daha çok seviyor kürtler daha müslüman aleviler birazcık dinin dışında tutuluyor tamam islam yazıyor ama islamdan pek ilgileri yok alevilerin yani dediğim gibi camiye gitmez oruç tutmaz namaz kılmaz onun için onlar islamdan saymıyorlar ama eh istanbula geldiğimiz zamanda çok komik birşey oldu ozamanda aleviliyini inkar erdiyorduk gerçi istanbulda ben o kesimin içinde çok kalmadım niye yalan söylüğü o zamanda kürdüs felan nerelisiniz? Doğluyuz, kürtmüsünüz? He diyorduk böyle he böyle yani hep bi kendimizi inkar etmekle geçti @hayatimiz geçti anladın?@ hatta ben burda mesa bir firmaya girdim beni o firmaya götüren arkadaşda tunceliydi bana dediki eh burda insanların çoğu içanadoludan gelen türklerdir dedi sana derler nerelisin de ki elazılıyım niye dedim elazılıyım diyim ben tunceliyim ama dedi ki sen tunceliyim dersin alevi olduğun belli olur elazılıyım de ki kürt olduğun söylenilsin ki onlar kürtleri kendilerine daha yakın görüyorlar seviyor burda bile biz korkduk düşünce biliyormusun yani

J: Burda burdada

6.A: Aleviler bile avrupada korkuyorsa ermeniler ne yapsın? Burda bile korkuyor insanlar yani kendini tamam belki çok daha iyi güvende hissediyorsun ama yinede türk türklerin

içine girdiğin zaman şeylerin içine girdiğin zaman kendini biyerde inkar ediyor yani ben etmiyorum ama ev-ettik yani bi zamanlar ettik doğru ettik kendimiz

J: Şimdi daha mı rahatsınız?

6.A: Şimdi kontağım kimseyle yok @()@ bir kiliseye gidip geliyorum yani okadar ama hep bildiler yani ben sana söylediğim mi yani herkes tuncelide biliyordu bizim ne olduğumuzu herkes ermeni diyorlur-diyordu yani (2)

J: Şimdi ordayken siz diyorsunuz ki lisani konuşmüyordunuz ama belki o lisanda şarkı hiç duydunuzmu?

6.A: Duymadım hiç şarkı duymadım yok malesef işte

J: Türkiyede de yani İstanbuldayken de

6.A: İstanbuldayken de şey yapmadık çünkü biz kiliseye gitmek istedik bu defada onlar bizi pek şey yapmadılar olumlu bakmadılar biliyorsun daha yeni yeni çocukları felan okula almaya başladılar işte bizim gibi anadolu hep dönme anadolu ermenilerinin çocuklarını onlarda kendili-kendilerince belkide eh hükmetin uyguladığı bi sistemdi almayın diye yada mesala okula vermek istediğin zaman kütüğünü getir kütüğünü götürüyorsun dedenin ismi türk babamın ismi türk ozaman sen ermeni değilsin diyor kendini kanıtla diyor eh ama oda devletinde dayatmasıdır bence belki kilisenin bunda bi suçu yok yani öyle

J: Orda yazıyormuydu din eh şeyin üstünde nasıl diyorlar Ausweisn üstünde?

6.A: Ausweisn üzerinde tabiki bizde islam yazıyordu doğru

J: Yani orda yazıyor hangi türkiyede yazıyor hangi dine ayit olduğunu

6.A: Tabi şimdi yaymıyor ozaman yazıyordu hangi dine ama şimdi yazmıyor

J: Ve eh Türk olmayanlarda eh müslüman olmayanlarda ne yazıyordu?

6.A: Müslüman olmayanlari ben pek bilmiyorum ama galiba hristiyanlarda ermenilerde ermeni yazıyordu fakat oda şimdi kalktı hristiyan diye yazıyor

J: Hm okay

6.A: Yani kimlik heralde artık gösterilmiyor öyle tahmin ediyorum ama iyiki-iyiki de bugün şey kalktı onagöre demi? Yani kimliklerde kalktı ya

J: Yinede olmuyormu yani? Yazıyor ya müslüman ya hristiyan

6.A: Bilmiyorum onu ama dediler kalkmış artık din hanesi kalkmış dediler bilmiyorum onu kesin bir araştırmak sormak lazım

J: okay

- 6.A: Duydugum kadarıyla söylüyorum
- J: Yani müzik dinleyince tek türkçe dinliyordunuz müzik orda?
- 6.A: müzik dinleyince evet daha çok özgür müzik felan dinliyorduk biz doğru özgü-özgür müzik
- J: İlk kez ne zaman başka lisanslarda müzik dinlemeye başladınız?
- 6.A: Buraya geldiğimde ermenice @(dinlemeye başladım)@
- J: onları dinleyince ne hissediyordunuz? Bir fark var mıydı?
- 6.A: Ya tabiki böyle eh çok üzücü çok eh duygu yüklü müzikler yani tabiki bişeler kop anlamasanda yani hissedebiliyorsun bazı şeyleri
- J: Yani lisanı anlamana lüzüm yok
- 6.A: Bence yok müzikte lisanı anlamaya lüzü- şeyi yok önemli olan melodiler ve o sana eh melodinin verdiği o hisdir banagöre
- J: diyorsunuz ki ermenice olduğu için daha çok hissediyorsunuz şimdi aynı melodiyi türkçe söylese?
- 6.A: eh pek hoşuma gitmedi işte dedim ya türkçe böyle biraz bana şey gibi geldi ama ermenice olunca acaba eh dilden midir yoksa eh söyleyiş tarzı mıdır bilmiyorum daha böyle bir hüznü verdi bana yani
- J: okay (5) ozaman size bir şarkı gösterince biraz ondan bahsedebiliriz belki? ^LMhm^J bir tane eh önce türkçe dinlettiğim sonra ermeniceyi dinlettiğim?
- 6.A: Mhm aynı şarkının ^LAynı şarkı^J okay ((plays Sari Gelin))
- J: Bu size tanıdık geliyormu?
- 6.A: Tabi tabi bu tanıdık ve berühmt @()@ tabiki tanıdık geliyor
- J: İlk kez ne zaman duydunuz bu şarkıyı? (.)
- 6.A: Bu şarkıyı burda duymaya başladım viyanada biliyorsun ki türkiyede ermeniler hep kendini saklardılar yani hic e- ^Levet ama türkcesini^J yani türkcesinide burda dinledim evet evet
- J: Orda türkcesi yokdu?
- 6.A: Ya bilmiyorum belkide vardı çok eski bir şarkı vardır mutlakada ben duymamışım yani
- J: Okay
- 6.A: Ben duymamışım
- J: Ne hissediyorsunuz bunu duyunca? Bu versiyonu sizce?
- 6.A: Üzücü

- J: Üzücü
- 6.A: Üzücü mhm üzücü.
- J: Şimdi aynı şarkıyı size ermenice göstersem ^LMhm^J buda biraz deysik (olabilir) ((Sari Aghjik)) Bu nasıldı?
- 6.A: Bun sözleri farklı değilmi? Onu söyleme şöyle farklı ya müzik melodi aynı fakat eh kadının eh kadın sesiyle böyle daha ince daha daha böyle şey geliyor duygu veriyor insana duy- yani yoksa müzik aynı melodi (6)
- J: Bir kac soru daha var eh bu sarkinin sözlerini taniyormusunuz? Anlami nedir? Biliyormusunuz?
- 6.A: Bu sarkinin eh tarihcesi hikayesi şöyledir eh iste ermeniler erzurumdan göcerken eh bir ermeni kizi türk cocuguna asik olmus ^LGerizekali ((MD))^J neneside onu birakip gitmemis galiba onunla beraber kalmis onun cektigi aciyi dile getiriyor heralde. Öyle biliyorum ben dogrumu?
- J: Bilmiyorum sizin söylediginiz @()@ ^LBen öyle biliyorum bu bu ermeni gelinin üzerine söylenen bir sarki^J (.) sarkinin siz dediniz ki hüzünlü hüzünlüğü fark ediyormu lisanla yada caldiklari instrumanlarla agletlerle
- 6.A: Tabiki fark ediyor tabiki ya müzigi kulaga nasil geliyorsa onu hissediyorsun tabiki fark ediyor
- J: Burda cünkü Dudukda var
- 6.A: Yaya
- J: O türk versiyonunda kullanilmami6.Ai bi fark ediyormu?
- 6.A: Tabiki fark ediyor daha hüzünlü oluyor insan
- J: Niye?
- 6.A: Ya böyle daha acikli geliyor ne biliyim hassasla6.Airiyor seni (4)
- J: Bu sarkiyi siz kenidinizde söylermisiniz?
- 6.A: Arada bir bir iki ((incomprehensible)) tam bilmiyorum
- J: Nezaman söylersiniz?
- 6.A: Bazen kendi kendime mirildanirim
- J: Eh ama sey nolur yani gıbt es eine Situation ki diyorsunuz bu sarkiyi simdi söylemem lazim ki eh bu duyguyu cikartigim icimden yada bu duyguyu hissediyor onun icin bu sarkiyi söylemek istiyorum
- 6.A: Galiba hissediyorum onun için söylemek istiyorum @()@

- J: Siz dediniz ki hüzünlü bi şarkı yani hüzün hissedince mi yada mutlu hissedince mi?
- 6.A: Tabiki hüzünlü hissedince söylersin çok hüzünlü bir şarkı
- J: Ve ne zaman dinlersiniz ne zaman dinlemek istersiniz şarkıyı?
- 6.A: Arada bir öyle kendi kendime mırıldanıyorum yani aslında çokda dinlediğim bir şarkı değil ben YuTubdan baka şarkılar dinliyorum
- J: Ah @(okay)@
- 6.A: Şeyi dinliyorum sen söyle hm Onnik Dinkjian felan dinliyorum ^LMhm^J yada eh (.) işte Abrahamyan var o da Diyarbakır müzüğini felan söylüyor onu daha çok dinliyorum araya türkcede koyuorum
- J: Mhm
- 6.A: Eh
- J: Ozaman bir tane daha şarkı gösteriğim size belki bunu tanırırsınız bakiğim tek çekiyormu diye tamam
- 6.A: Sen bunlari türkce almancaya mı ceviriyorsun hepsini bu dili
- J: Önce türkce yazıyorum sonra ^Lhayır bu dili mesala ben türkce konuştum^J evet hepsini türkce yazıyorum sonra ingilizceye degistiriyorum
- 6.A: Achso yazdıklarını ingilizceye (yerleşdiriyorsun)
- J: Birde bu şarkıyı dinliyelim ((plays Turnam gidersen Mardine)) şimdi yine bir kadın sesi seçtim ^LMhm^J bu şarkı tanıdık geliyormu size?
- 6.A: Bu demin söyleyen kadın değilmiydi?
- J: Yok
- 6.A: Hm. (.) Yoğ
- J: Tanıdık gelmedi? ^LTanıdık gelmiyor^J Ne hissettiniz din-dinleyince?
- 6.A: Bu (erda) yine heralde kesim zamanında sürgüne gönderilen ermenilerin ardında söyleninen bir şarkıdır ben öyle tahmin ediyorum çünkü buda bir ermeni şarkısı
- J: Ah okay yani türkcesini tanımiyorsunuz ama ermenicesini tanıyorsunuz?
- 6.A: Yok türkceyi türkceyi söy-duy-duymuşum bunu türkceyide tanıyorum ama ermenicesinde varsa belki sözlerini anlamadığım için bilmiyorum yani
- J: Ha okay şimdi bu sözlerden siz bunu cikartdınız
- 6.A: Evet
- J: Ah okay. Bumudur ama hikayesi? Ya-yada tek siz mi öyle düşünüyorsunuz?

- 6.A: Ben öyle düşünüyorum ben onun gerçek hikayesini bilmiyorum tahminime göre çünkü hep böyle dertli eh müzikler felan
- J: Dinleyince aklınıza ilk o geliyor
- 6.A: İlk o geliyor ilk o geliyor.
- J: Yani ne hissediyorsunuz?
- 6.A: Eh tabiki üzücü şeyler hissediyor insan
- J: okay ozaman bir de ermeni versiyonunu gösteriyim size
- 6.A: Mhm
- J: Buda kadın çünkü az önce demişdiniz erkek kadın belki şimdi iki tane ikiside kadın olduğu için belki farklı birşey söylersiniz
- 6.A: Evet ama an-sözler felan aynımı müziği felan yoksa farklı sadece melodimi aynıdır?
- J: Şimdi duyacağız onu
- 6.A: Şimdi duyacağız okay ((Sareri Hovin Mernem)) Şimdi burda diyor dağların rüzgarına ölem diyor ama orda diyor turnam ^LGidersen Mardine^J sen gidersen Mardine diyor eh bu aynı şarkı değil sadece müzik aynıdır ozaman
- J: Dinleyelim biraz daha ((plays again))
- 6.A: Müzik aynı ama sözlerin anlamları farklı
- J: Bu nasıldı sizin için? (.)
- 6.A: Buda güzel buda duygu yüklü bir müzik evet
- J: Ne hissediyorsunuz ^LDağların yüzgarına ölem yani heralde ay seni gören gözlerime yani öyle birşeyler söylüyor tam anlamadım ama eh tabiki duygulaniyorsun yani bence ayrılık şarkısı yine bu ayri düşmüş yarinden yada e kim bilir öldürüldü yada gö-göçme göçe gitdi yada yollar ayrıldı da böyle bir şarkı söylenildi yani^J Bu şarkıyı siz kendiniz ama söylemezsiniz?
- 6.A: B-Böyle dinlediğim zaman mırıldanırım YuTubdan bazen açtığım zaman kendi kendime mırıldanırım yoksa öyle hergün günlük hayatda sürekli kullanmam yani
- J: Mhm
- 6.A: Zaten bunları düşünürsek biz ölürüz kız. Ya unutmaya çalışıyoruz ya biraz önce [-] dedi ya artık o tramayı biraz atlatmak lazım aslında haklı yani sürekli aynı şeyleri konuş konuş çünkü biyere gelemiyor sadece kendine zarar veriyorsun yani tabiki unutmamakda lazım ama sürekli aynı şeyler konuşmamak lazım. Çünkü içimiz zaaten dolu bizim yani

boş değilki. Bi de kendimiz değiliz yani başka birisi olmaya çalışmışız ne o olmuş ne kendimiz olmuşuz arada kalmışız yani öyle birşey.

J: Ozaman son iki şarkı sizi rahat bırakacağım ondan sonra şarkılarla siz diyorsunuz ki unutmak istiyoruz bu son eh önce ermenice versiyonunu gösteriğim çünkü burda söylüyorlar ki ermeni ezgisidir diye türkçe versiyonuda var çünkü onun altına yazılmıştır bu eh bide siz dinleyin ((plays Adanyı Voghperghe)) ^LBu Adana katliamı ((zani)) yazılan şarkı^L yani tanıdık geliyor size

6.A: Evet evet

J: Çok az bırakıcam sonra kapatıcağım

6.A: Mhm ((continues to play Adanayı Voghperghe)) herya böyle birşey eh belki tarihi bilmeseydik bu kadar dokunaklı olmazdı biliyormusun şimdi eh müziği dinleyince hep hayal ediyorsun ve yaşıyorsun onu daha çok dokunuyor sana belki bilmeseydik öyle bi müzik işte yapılmış gitmiş okadar üzülmezdin yani

J: Yani müziğin eh anlamı sizin için önemli mi?

6.A: Tabiki çok önemli yaşadığın duyguları dile getiriyorsun yani müzik ta- müziğin duy-şeyler çok önemli tabi anlamı

J: Hikayesini bilmeseydiniz

6.A: Eh bu okadar belki üzülmezdim ama diyorum ya dokunmazdı bana ama tabi şimdi mesala bunu söyledi ben hep hemen 1909 yılında Adanada öldürülen o insanlar hep çünkü okuduğum için hep gözlerimin önüne geliyorlar böyle nasıl birşey yaşandı felan daha dokunuyor insana ve belki de o tarihi bilmeseydim dinleseydim şarkı bu kadar dokunmazdı bana yani

J: Bu şarkıyı hiç konserlerde dinlemişmisinizdir yada biyerlerde açık yerlerde hiç?

6.A: Nerde dinlicem? Çok hiç bi yerde ne- böyle şeylerde dinliyorum işte YouTube'dan felan dinliyorum evet

J: Televisyonda şowlarda hiç söylenmiyor böyle şeyler?

6.A: Televisyonda türk televisyonda alman televisyonda hiç söylenmez @()@

J: Okay

6.A: Ermeni televizyonu ama dersimde seyrettim ermeni kanalını çekiyor iki tane kanal çekiyor dersimde

J: Bu şarkılardan birtanesi hiç çıkıyormuydu?

6.A: Eh denk gelmedim belki şarkı yarışması vardı seyrettim ama bu şarkıyı hiç

- J: Türkce yarışmalarındada? Türkce versyonlar
- 6.A: Ya belkide müzik olarak ama ah tabi söz anlamları çok farklı yani
- J: Ozaman size bide en son türkce versyonun gösteriyim aynı şarkının Adana katliyamının şarkısını Aşk şarkısı yapılmıştır
- 6.A: Aşk şarkısı yapmışlar ya
- J: Aşk sarkısıdır
- 6.A: Yaparlar çünkü okadar çok melodi çalındı ki onlardan çünkü şey yok ki (2) ((plays Sebebim Aşk))
- J: Nasıl hissediyorsunuz bunu dinleyince?
- 6.A: Hiç bişey ifade etmedi benim için hiç bişey. (2)
- J: Diyorsunuz ki çalınmış LÇünkü ben biliyorum ki bu nerden gelmiş bu şarkı bu melodi ama bunlar kendi diline kendi şey sözlerine göre uyarlamışlar birşey bir anlam ifade etmedi benim için¹
- J: Siz az önce dediniz ki çalı- çalarlar böyle birşey varmı? Yani
- 6.A: Eh gördük işte bak almışlar müziği nasıl bir şarkı yapmışlar o güzelim müziğin eh anlamlı sözlerin müzüğünü nasıl bir şeye çevirmişler
- J: Rechtlich gesehen problem yok orda çünkü herkes başka müziği alabilir üstüne kendi sözünü yaza bilir cover yani LMüziği çalabilirmi?¹
- 6.A: Mesala müzüğnü alıyorum sen sen büyü sen okadar uraşıyorsun notala bilmem neyle bi müzik çıkariyorsun ben onun çalıp hemen istediğim şekile uyarlıya bilir miyim istediğim sözlerle söyleyebilirmiyim?
- J: Ödersen bi miktar öden- ödiyebiliyorsun LAh o farklı ¹ve kendin sonra bu şarkıyı söyleyebilirsin
- 6.A: Yapmışmı bu?
- J: Eh onu bilmiyorum altda ama onu beyan ediyor ki ehm ermeni ezgisi yazıyor yanında
- 6.A: Ah ezgi olarak ama ezgi ermeni fakat Aykut Gürel düzenleme
- J: Sizce bu yapılmaması mı lazım?
- 6.A: Ben yakıştıramadım bilmiyorum. Acaba bilmiyorum senin dediğin gibi eğer para ödenmişse bilmiyorum
- J: Yo ben benim şeyim değil ben tek anlatmak istedim ki LYapılmaması lazım yazık yani¹ (5)
- J: Yani yine eh müziğin hikayesi yani ezgisi önemli sizin için?

- 6.A: Hatırlatıyor bana aynı müziği dinlesem onu hatırlatıyor o geliyor akla yani
- J: Ezgisi yüzünden mi diyorsunuz ki bu şarkı böyle söylenemez
- 6.A: Evet ben yakıştıramadım. Bir aşk şarkısına yani bu müzüğün müziği bir aşk eh sözlerinin eh şeyini yakıştıramadım
- J: Okay niye? (2)
- 6.A: Kulağıma hoş gelmedi yada ben bi tanıdığım müzik olduğu için mi artık nerden geliyor bildiğim içinmi bilmiyorum gelmedi ilk defa dinledim bu kadını
- J: Ah okay çoğu kişi tanımıyor zaten ben gösterince ozaman diyorlar ha taniyorum bu şarkıyı ama bu versiyonu tanımıyorum
- 6.A: Ah ilginç
- J: Ozaman benim sorularım bitdi sizin bana sorularınız varmı?
- 6.A: Sana başarılar dilerim canım.

Abstract (English)

This thesis examines the impact of selected folk songs on the cultural identity, narratives and emotional experiences of the Armenian minority in Turkey. Furthermore, it analyses the factors that give rise to the enduring disputes surrounding these songs and their evolving interpretations over time. In order to address this complex and multifaceted issue in a comprehensive and nuanced manner, a variety of research methods were employed to gain a deeper and more multifaceted understanding.

The selected songs were recorded in both Armenian and Turkish versions in the recording studio of the MediaLab of the Faculty of Philological and Cultural Studies by individuals with Armenian and Turkish backgrounds. A multilingual questionnaire was devised in which the songs were presented to the subjects in a randomised order. This was done in order to ascertain their opinions of the songs and to determine their level of positive or negative sentiment towards them. Furthermore, the study examined whether familiarity with the songs had an impact on the subjects' evaluation and emotional responses.

As part of the research, a series of interviews were conducted with individuals of Armenian descent, music experts and non-musical-experts from Turkey who currently reside in the diaspora. As part of the study, modern tools were employed to record physiologically measurable reactions when listening to the songs.

In addition to the interviews, online comments posted in response to selected YouTube videos of the selected songs were analysed to gain insight into the online discourse surrounding these controversial songs.

The findings of the interviews suggest that collective memory is a significant factor in the context of these songs. They provide insight into the experiences and identity of the Armenian minority. The online discussions about these songs demonstrate that the statements of the Armenian minority regarding their experiences of discrimination and fear of persecution are entirely justified. This is corroborated by the considerable number of negative online comments.

The songs evoked emotional responses from the participants in the experiment, underscoring the profound emotional impact of these familiar melodies. This was supported by the findings of the survey, which also indicate that both Armenian and Turkish participants reported experiencing feelings of sadness when listening to the folk songs.

In the context of the experiment designed to gauge physiological responses, it was observed that the emotional reactions of the Armenian and Turkish listeners were predominantly characterised by feelings of sadness. The analysis of the skin conductance curves revealed strikingly consistent patterns across the groups under investigation.

In conclusion, the findings of this study indicate that cultural background and shared experiences can exert an influence on emotional responses to music. Taken altogether, they may facilitate a more comprehensive understanding of the intricate relationship between music, emotions and cultural memory.

Abstract (German)

Die vorliegende Arbeit befasst sich mit dem Einfluss von ausgewählten Volksliedern auf die kulturelle Identität, Erzählungen und emotionalen Erfahrungen der armenischen Minderheit in der Türkei. Des Weiteren erfolgt eine Analyse der Faktoren, welche zu den anhaltenden Kontroversen um diese Lieder und ihre sich im Laufe der Zeit wandelnden Interpretationen führen. Um diesem komplexen und vielschichtigen Thema umfassend und nuanciert gerecht zu werden, wurde eine Vielzahl von Forschungsmethoden eingesetzt, um ein tieferes und vielseitigeres Verständnis zu erlangen.

Die ausgewählten Lieder wurden sowohl in armenischer als auch in türkischer Sprache im Tonstudio des MediaLab der Philologisch-Kulturwissenschaftlichen Fakultät von Personen mit armenischem und türkischem Hintergrund aufgenommen. Im Rahmen der empirischen Erhebung wurde ein mehrsprachiger Fragebogen entwickelt, welcher den Probanden in einer zufälligen Reihenfolge vorgelegt wurde. Die Vorgehensweise zielte darauf ab, die Meinung der Probanden zu den Liedern zu ermitteln und festzustellen, inwiefern sie ihnen gefallen oder nicht gefallen. Des Weiteren wurde eruiert, ob die Vertrautheit mit den Liedern einen Einfluss auf die Bewertung sowie die emotionalen Reaktionen der Probanden ausübte.

Im Rahmen der Untersuchung wurden eine Reihe von Interviews mit Personen armenischer Abstammung, Musikexperten und Nicht-Musikexperten aus der Türkei durchgeführt, die sich derzeit in der Diaspora aufhalten. Im Rahmen der Studie wurden moderne Instrumente eingesetzt, um physiologisch messbare Reaktionen beim Anhören der Lieder aufzuzeichnen.

Die Analyse von Online-Kommentaren, die als Reaktion auf ausgewählte YouTube-Videos der ausgewählten Songs gepostet wurden, diente der Gewinnung eines Einblicks in den Online-Diskurs rund um diese kontroversen Songs.

Die Resultate der Befragungen legen nahe, dass das kollektive Gedächtnis eine wesentliche Rolle im Kontext dieser Lieder spielt. Sie geben Aufschluss über die Erfahrungen und die Identität der armenischen Minderheit. Die Online-Diskussionen über diese Lieder demonstrieren, dass die Aussagen der armenischen Minderheit über ihre Erfahrungen mit Diskriminierung und die Angst vor Verfolgung durchaus begründet sind. Dies wird durch die signifikante Anzahl negativer Online-Kommentare bestätigt.

Die Reaktionen der Versuchsteilnehmer auf die Lieder waren von emotionalen Reaktionen geprägt, was dazu führte, dass die tiefgreifende emotionale Wirkung dieser vertrauten Melodien unterschätzt wurde. Diese These findet Bestätigung in den Resultaten der Umfrage

welche ebenfalls aufzeigen, dass sowohl armenische als auch türkische Teilnehmer beim Hören der Volkslieder Gefühle der Traurigkeit empfanden.

Im Rahmen des Experiments zur Messung der physiologischen Reaktionen konnte festgestellt werden, dass die emotionalen Reaktionen der armenischen und türkischen Zuhörer vor allem durch Gefühle der Traurigkeit gekennzeichnet waren. Die Analyse der Hautleitwertkurven ergab konsistente Muster über die untersuchten Gruppen hinweg.

Die Ergebnisse der Studie lassen darauf schließen, dass der kulturelle Hintergrund und gemeinsame Erfahrungen einen Einfluss auf die emotionalen Reaktionen auf Musik haben können. In ihrer Gesamtheit erlauben sie ein umfassenderes Verständnis der komplexen Beziehung zwischen Musik, Emotionen und kulturellem Gedächtnis.